

BÁO CÁO NHÂN QUYỀN TẠI VIỆT NAM 2022-2023

MẠNG LƯỚI NHÂN QUYỀN VIỆT NAM

NỘI DUNG

Lời Mở Đầu	4
Tổng Quan Về Việt Nam	6
I. Quyền Sống, Quyền Tự Do và An Ninh Thân Thể	7
1. Án Tử Hình	7
2. Bạo Hành của Công An	10
3. Nạn Buôn Người	12
3.1. Phụ Nữ và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm Nô Lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô	13
3.2. Nạn Bóc Lột Người Công Nhân Xuất Khẩu	14
3.3. Nạn Môi Giới “Cô Dâu” Cho Đoàn Ông Ở Nước Ngoài	17
Khuyến Nghị	18
II. Quyền Được Xét Xử Công Bằng Bởi Toà Án Độc Lập và Vô Tư	19
1. Vi Phạm Những Nguyên Tắc Cơ Bản Của Luật Tố Tụng Hình Sự	19
2. Vai Trò Trang Trí của Luật Sư	23
3. Một Chế Độ Nhà Tù Bất Nhân	25
Khuyến Nghị	27
III. Quyền Được Tham Gia Đời Sống Chính Trị Quốc Gia	28
1. Điều Hành Vệc Nước Là Đặc Quyền của ĐCSVN	28
2. Triệt Hạ Đối Lập	31
3. Vi Phạm Các Quyền Tự Do Dân Sự Cơ Bản	32
3.1. Quyền Tự Do Lập Hội	32
3.2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa	34
3.3. Quyền Tự Do Cư Trú và Đi Lại	36
Khuyến Nghị	38
IV. Quyền Tự Do Ngôn Luận và Thông Tin	39
1. Ngôn Luận Là Đặc Quyền của Nhà Nước CSVN	39
2. Chính Quyền Gia tăng Ngăn Chặn Thông Tin Trái Chiều	40
2.1. Giới Hạn Quyền Tự do Ngôn Luận và Thông Tin Bằng Luật Pháp	40
2.2. Giới Hạn Quyền Tự Do Ngôn Luận và Thông Tin Bằng Tăng Cường Bộ Máy Kiểm Soát	42
3. Đàn Áp Những Quan Điểm Chính Kiến Khác Với Đường Lối Của ĐCSVN.....	43
3.1. Hình Sự Hóa Sinh Hoạt Công Dân Chính Đáng	43

3.2. Bạo Lực Đối Với Nhà Báo	46
4. Quyền Tự Do Ngôn Luận Và Thông Tin Tại Việt Nam Theo Đánh Giá Của Các Tổ Chức Quốc Tế	48
Khuyến Nghị	48
V. Quyền Tự Do Tôn Giáo và Tín Ngưỡng	49
1. Vi Phạm Quyền Tự Do Tôn Giáo Và Tín Ngưỡng Bằng Pháp Luật	49
2. Vi Phạm Quyền Tự Do Tôn Giáo Và Tín Ngưỡng Bằng Kiểm Soát Tổ Chức	50
2.1. Đặt Một Số Tổ Chức Tôn Giáo Ra Ngoài Vòng Pháp Luật	50
2.2. Kiểm Soát Từ Bên Ngoài	52
2.3. Kiểm Soát Từ Bên Trong	53
3. Vi Phạm Quyền Tự Do Tôn Giáo Và Tín Ngưỡng Bằng Hành Động Đàn Áp	54
3.1. Đàn Áp Qua việc Hình Sự Hóa Sinh Hoạt Tôn Giáo	54
3.2. Đàn Áp Qua Các Mệnh Lệnh Hành Chánh	55
3.2.1. Ngăn Cản Tập Hợp Sinh Hoạt Tôn Giáo	55
3.2.2. Ngăn Cản Quyền Đi Lại của Những Người Hoạt Động Tôn Giáo	57
3.2.3. Xâm Phạm Tài Sản của các tổ chức Tôn Giáo	59
3.2.4. Cưỡng Bức Bỏ Đạo	60
4. Tự Do Tôn Giáo Tại Việt Nam Theo Đánh Giá Của Các Tổ Chức Quốc Tế	60
Khuyến Nghị	61
VI. Quyền Được Làm Việc và Hưởng Thụ Thành Quả Lao Động	58
1. Sửa Đổi Luật Lệ Lao Động Để Thông Qua Những Hiệp Định Thương Mại Tự Do (FTAs)	58
1.1. Luật Lao Động Năm 2019	63
1.2. Luật Công Đoàn	64
2. Vi Phạm Quyền của Người Lao Động trong Thực Tế Sinh Hoạt	64
2.1. Đảng Cộng Sản VN Vẫn Gia Tăng Kiểm Soát Hoạt Động Công Đoàn	65
2.2. Người Lao Động Vẫn Kéo Lê Cuộc Sống Chật Vặt	65
2.3. Cưỡng Bức Lao Động và Lao Động Vĩ Thành Niên Vẫn Tiếp Tục	69
Khuyến Nghị	72
VII. Quyền Được Đối Xử Bình Đẳng Không Kỳ Thị	73
1. Kỳ Thị Đối Với Những Thành Phần Thuộc Chế Độ Việt Nam Cộng Hòa	73
2. Kỳ Thị Đối Với Người Ngoài Đảng	74

3. Kỳ Thị Đối Với Người Có Tôn Giáo	75
3.1. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền và Bình Đẳng Cơ Hội trong Sinh Hoạt Công Quyền	75
3.2. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền và Bình Đẳng Cơ Hội trong Giáo Dục	76
4. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số	76
4. 1. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Kinh Tế	77
4. 2. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Y Tế và Giáo Dục	79
4. 3. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Chính Trị	79
5. Kỳ Thị Đối Với Phụ Nữ	80
5.1. Bạo Hành Đối Với Phụ Nữ	81
5.2. Bất Bình Đẳng Giới Trong Việc Làm	82
5.3. Bất Bình Đẳng Giới Trong Sinh Hoạt Công Quyền	83
Khuyến Nghị	83
VIII. Quyền Được Hưởng Cuộc Sống An Lạc	84
1. An Sinh cho Một Thiểu Số	84
2. An Sinh của Tuổi Thơ.....	86
3. Quyền Được Hưởng Môi Sinh Lành Mạnh	89
3.1. Ô Nhiễm Không Khí	90
3.2. Ô Nhiễm Nước	90
3.3. Ô Nhiễm Đất	92
3.4. Thực Phẩm Độc Hại	92
4. Dân Oan: Đất Đai Bị Tước Đoạt Bất Công và Quyền Tư Hữu Bị Chà Đạp	94
5. Nạn Tham Nhũng Vi Phạm Quyền An Sinh	95
Khuyến Nghị	97
Phụ lục I: Danh Sách Tù Nhân Chính Trị và Tôn Giáo Bị Bắt Giam Trong Năm 2022-2023	98
Phụ lục II: Danh Sách Tù Nhân Chính Trị và Tôn Giáo Đang Bị Cầm Tù	102
Phụ lục III: Giải Thưởng Nhân Quyền Việt Nam 2022	111

LỜI MỞ ĐẦU

Ngày 11 tháng 10 năm 2022, Đại Hội Đồng Liên Hiệp Quốc đã bỏ phiếu bầu Việt Nam vào Hội Đồng Nhân Quyền Liên Hiệp Quốc bất chấp sự phản đối của các tổ chức nhân quyền quốc tế vì thành tích nhân quyền quá tồi tệ của chính quyền Việt Nam.

Để thuyết phục Đại hội đồng Liên hợp quốc rằng Việt Nam xứng đáng có một ghế trong Hội đồng nhân quyền, ngày 4 tháng 8 năm 2022, Phái đoàn thường trực của Việt Nam tại Liên hợp quốc đã gửi cho Chủ tịch Đại hội đồng một công hàm cam kết “tiếp tục nỗ lực nhằm đảm bảo việc thụ hưởng tốt hơn các quyền con người và các quyền tự do cơ bản trong nước, không để ai bị bỏ lại phía sau. Việt Nam sẽ đóng góp một cách bình đẳng vào các nỗ lực toàn cầu hướng tới cùng một mục tiêu.”¹

Công hàm cũng chi tiết hóa những điều mà Việt Nam cho là thành quả đã thực hiện trong các lĩnh vực quyền con người bao gồm các quyền dân sự và chính trị cũng như các kinh tế, xã hội, và văn hóa.

Một năm đã trôi qua kể từ khi Việt Nam bắt đầu nhiệm kỳ 3 năm tại Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc, tình hình nhân quyền tại đất nước này không những không phản ánh những điều được trình bày cũng như đã hứa trong công hàm vừa kể, mà trái lại càng ngày càng xấu đi. Đặc biệt chính quyền gia tăng trấn áp những người bất đồng chính kiến ôn hòa. Số lượng người bị bắt bớ, truy tố, và bỏ tù vì lý do tôn giáo và chính trị gia tăng trong hai năm qua. Những số liệu ghi nhận được cho thấy trong hai năm 2022 và 2023 (tính đến ngày 15-10-2023) nhà cầm quyền CSVN đã truy tố 123 người và kết án tù 98 người vì lý do chính trị và tôn giáo; 25 người còn tạm giam. Mức độ án phạt cho những “tội phạm” như những năm trước cũng gia tăng gấp nhiều lần hơn.

Báo cáo sau đây dựa trên các tiêu chí của Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền và các công ước nhân quyền quốc tế mà Việt Nam tham gia và cam kết tôn trọng sẽ cung cấp cái nhìn toàn diện về tình hình nhân quyền ở Việt Nam trong năm 2022 và 2023.

Báo cáo bao gồm tám chương. Mỗi chương xác định các vi phạm trong các lĩnh vực nhân quyền khác nhau của Luật Nhân quyền quốc tế, và các hình thức vi phạm của chính phủ Việt Nam.

Sau đây là các lĩnh vực chính được đề cập trong báo cáo này:

- Quyền sống, quyền tự do và an ninh thân thể
- Quyền được xét xử công bằng bởi toà án độc lập và vô tư
- Quyền được tham gia đời sống chính trị quốc gia
- Quyền tự do phát biểu và tự do thông tin

1. *Note verbale dated 4 August 2022 from the Permanent Mission of Viet Nam to the United Nations addressed to the President of the General Assembly.*

- Quyền tự do tôn giáo và tín ngưỡng
- Quyền được làm việc và hưởng thụ thành quả lao động
- Quyền được đối xử bình đẳng không kỳ thị
- Quyền được hưởng cuộc sống an lạc

Ngoài ra bản báo cáo còn có 3 phụ lục. Phụ lục thứ nhất liệt kê những người bất đồng chính kiến bị bắt và truy tố trong năm 2022 và 2023. Danh sách này được xếp theo thứ tự ngày bị đưa ra tòa xét xử. Phụ lục thứ hai là danh sách những tù nhân chính trị và tôn giáo hiện đang bị giam cầm trong các trại tù của cộng sản Việt Nam. Danh sách này được xếp theo thứ tự họ và tên. Trong phụ lục thứ ba, chúng tôi trình bày tiểu sử và thành tích của những khôi nguyên Giải Nhân quyền Việt Nam năm 2022.

Bản báo cáo này được hoàn thành bởi sự hợp tác của Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam và nhiều người hoạt động nhân quyền tại Việt Nam.

Để nâng cao tính công khai của nội dung báo cáo, chúng tôi đã bổ túc bằng nguồn dữ liệu mở có thể được truy cập để nghiên cứu sâu hơn. Các địa chỉ truy cập cơ sở dữ liệu (URLs) có giá trị trong ngày báo cáo được công bố.

Với việc công bố báo cáo này, ngoài mục đích trình bày thực trạng tình hình nhân quyền tại Việt Nam, MLNQVN còn đề xuất những biện pháp khả thi đối với nhà cầm quyền Việt Nam để cho người dân Việt Nam sớm được hưởng những quyền căn bản mà Bản Tuyên Ngôn Quốc tế Nhân Quyền đã nêu lên cách đây ba phần tư thế kỷ.

Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam cũng kêu gọi các tổ chức nhân quyền quốc tế và các chính phủ khuyến khích và tạo áp lực để Việt Nam hành xử xứng đáng là một thành phần có trách nhiệm của cộng đồng quốc tế, đặc biệt là một thành viên của Hội Đồng Nhân Quyền Liên Hiệp Quốc. Các chính phủ có liên hệ ngoại giao và kinh tế với Việt Nam cần mạnh dạn nêu lên những trường hợp vi phạm nhân quyền cụ thể trong các cuộc đối thoại nhân quyền với nhà nước Việt Nam trước khi đề cập đến các vấn đề tổng quát hơn như giao dịch thương mại hay những hình thức viện trợ khác.

HÌNH BÌA

Một số nhá hoạt động môi trường bị bắt và cầm tù trong năm 2022-2023
 Hàng trên, từ trái qua phải: bà Ngô Thị Tố Nhiên, ông Đặng Đình Bách, ông Bạch Hùng Dương
 Hàng dưới, từ trái qua phải: bà Ngụy Thị Khanh, bà Hoàng Thị Minh Hồng, ông Mai Phan Lợi
 Chi tiết ở trang 93

TỔNG QUAN VỀ VIỆT NAM

Địa Lý: Nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam là một quốc gia thuộc khu vực Đông Nam Á, phía bắc giáp Trung Quốc, phía tây giáp Lào và Campuchia, phía tây nam giáp vịnh Thái Lan, phía đông và phía nam giáp Biển Đông và có hơn 2.800 hòn đảo lớn, nhỏ và hai quần đảo lớn là Hoàng Sa và Trường Sa; tổng diện tích là 331.698 km². Dân số hiện nay có khoảng 100 triệu người.

Lịch Sử: Theo Hiệp định Genève 1954 chấm dứt chế độ thực dân Pháp, Việt Nam bị chia làm hai: Phía nam vĩ tuyến 17 thuộc Quốc Gia Việt Nam, phía bắc vĩ tuyến 17 thuộc Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa. Ngay sau Hiệp định Genève 1954, Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa dưới sự thống trị của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) đã phát động chiến tranh xâm chiếm Miền Nam. Tháng 4 năm 1975, Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa đã chiến thắng cuộc chiến xâm lược Miền Nam và thiết lập Nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam bao gồm cả Miền Bắc và Miền Nam.

Chính Trị: Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam là một chế độ độc đảng. Theo Hiến pháp được tu chính năm 2013, ĐCSVN là chính đảng duy nhất được phép hoạt động trên đất nước Việt Nam. Tổng bí thư ĐCSVN là ông Nguyễn Phú Trọng. Chủ tịch nước là ông Võ Văn Thưởng. Chính quyền được chia thành ba ngành: Quốc hội, Chính Phủ, và Tòa án Nhân dân; tuy nhiên, trên thực tế cả ba ngành đều chịu sự thống trị của ĐCSVN, với khoảng 5.3 triệu đảng viên. Quốc hội và Hội đồng Nhân dân các cấp đều được bầu qua phổ thông đầu phiếu; tuy nhiên các ứng viên đều được sàng lọc bởi ĐCSVN. Các tổ chức chính trị khác không lệ thuộc ĐCSVN đều bị cấm.

Kinh Tế: Sau Chính sách Đổi Mới vào thập niên 80, Việt Nam đã theo đuổi một sách lược kinh tế thực tế hơn, gọi là “kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa.” Hoạt động kinh tế Việt Nam đã có nhiều thay đổi với số vốn viện trợ và đầu tư từ nước ngoài. Nhiều cơ sở sản xuất và thương mại được thiết lập. Tuy nhiên sự can thiệp của nhà nước vào nền kinh tế vẫn còn ở mức độ rất cao. Ngành sản xuất của Việt Nam tiếp tục suy giảm trong năm 2023. Chỉ số Nhà quản trị Mua hàng (PMI) của Việt Nam đang giảm thấp nhất trong vòng 20 năm qua.

Xã Hội: Việt Nam có 54 sắc dân, trong đó người Kinh chiếm 85.3%. Ngôn ngữ chính là tiếng Việt. Tuyệt đại đa số người dân có niềm tin tôn giáo, nhiều nhất là thờ cúng tổ tiên, đạo Phật, đạo Thiên Chúa, Đạo Hồi, Đạo Bà Hai, và một số tôn giáo mang màu sắc địa phương như Phật Giáo Hòa Hảo và Cao Đài Giáo... Một số nhỏ mà hầu hết là đảng viên Đảng Cộng sản tự cho mình là vô thần. Mặc dù tỷ lệ dân số đô thị tăng trưởng trong thập niên vừa qua, xã hội Việt Nam vẫn mang tính chất nông nghiệp với 63% dân cư ở nông thôn. Mặc dù thu nhập bình quân đầu người đã tăng trong thập niên qua, nhưng sự cách biệt giàu-nghèo càng ngày càng lớn hơn. Dân chúng sống ở thôn quê, đặc biệt là những vùng hẻo lánh chịu thiệt thòi nhiều mặt như thu nhập, giáo dục, và y tế. Trong vòng 30 năm qua, sinh suất tại Việt Nam đã giảm gần một nửa. Dân số đang bị già hóa nhanh và việc mất cân bằng giới tính khi sinh ở mức rất cao.

I QUYỀN SỐNG, QUYỀN TỰ DO VÀ AN NINH THÂN THỂ

1. ÁN TỬ HÌNH

Tuy đã bỏ bớt một số tội danh có thể đưa đến án tử hình, Bộ luật Hình Sự (LHS) Việt Nam được sửa đổi vào tháng 11 năm 2015 và tháng 6 năm 2017 vẫn duy trì án tử hình cho 18 tội danh. Tuy nhiên, trong năm 2022-2023, tòa án Việt Nam chỉ tuyên án tử hình đối với những tội liên hệ đến sản xuất, vận chuyển và mua bán chất ma túy, tội giết người, tội tham ô tài sản, và tội nhận hối lộ.

Việt Nam là một trong số rất ít quốc gia áp dụng án tử hình cho hành vi tham nhũng và hối lộ. Các quốc gia khác là Trung Quốc, Cuba, Indonesia, Iran, Maroc, và Thái Lan.

Luật hình sự 2015 quy định tội nhận hối lộ có giá trị vật chất trên 1 tỷ đồng (tương đương 42,500 US Dollars), hoặc do hành vi nhận hối lộ mà gây thiệt hại về tài sản trên 5 tỷ đồng (tương đương 212,500 US Dollars) thì có thể bị án tử hình. Tuy nhiên Luật cũng dự liệu trường hợp người phạm tội trả lại cho ít nhất ba phần tư số tiền đã nhận thì khỏi phải chịu án tử hình (Điều 353, 354 LHS năm 2015)

Cũng như những năm trước, chính quyền không chính thức công bố về số lượng người bị tuyên án tử cũng như số án tử được thi hành. Chính quyền xem đó là bí mật quốc gia, và ai vô tình hoặc cố ý vi phạm có thể bị phạt đến 15 năm tù (Điều 337, 338 LHL).

Tuy nhiên theo một số liệu thống kê nghiên cứu cấp đại học được báo cáo của UNDP trích dẫn, thì số bị cáo bị kết án tử hình chiếm khoảng 0.2% tổng số bị cáo bị tòa án đưa ra xét xử.¹

Ngoài ra theo Báo cáo của Chính phủ về công tác thi hành án năm 2022 thì số người bị tuyên phạt tử hình và tù chung thân gộp chung là 1.242.²

Như vậy trung bình mỗi tuần có 24 người bị tuyên án tử hình hoặc chung thân.

Tài liệu của chính quyền cũng cho biết số người bị kết án tử hình tăng nhanh (gần 30%) trong khi điều kiện phục vụ quản lý giam giữ chưa đáp ứng yêu cầu, dẫn đến quá tải ở một số trại tạm

¹ Virginia A. Nelder and Pham Thi Thanh Nga (EU JULE). *Research study: Application of alternatives to capital punishment and the right to self-defense in criminal proceedings: International experiences and recommendations for Viet Nam.*

² Dân Việt. *Tòa sơ thẩm trên cả nước phạt tù gần 120.000 người trong một năm*

Kết cuộc của một vụ án tử hình oan khiên: ngày 22-9-2023 tử tù Lê Văn Mạnh bị hành quyết bằng cách chích thuốc độc. Thân nhân kêu khóc bên nấm mồ người bất hạnh - Hình trên trang Bauxite Vietnam

giam.³

Hiện nay trong số 69 trại giam trên cả nước có 60 trại tạm giam có khu giam riêng người bị kết án tử hình với tổng số là 700 buồng giam (hơn 1.200 chỗ giam giữ.)⁴ Trên cả nước hiện có 11 cơ sở thi hành án tử hình bằng cách tiêm thuốc độc. Chính quyền cũng có kế hoạch xây dựng thêm bốn cơ sở khác ở Đà Nẵng, Khánh Hòa, Lào Cai, và Hậu Giang.

Trong lúc chờ ngày thi hành án, các tù nhân án tử hình thường bị cùm chân. Thông tư số 39/2012/TT-BCA ngày 04 tháng 07 năm 2012 của Bộ Công an ấn định rõ, “buồng giam người bị kết án tử hình phải được xây dựng kiên cố (theo mẫu thống nhất của Bộ Công an), bảo đảm đủ ánh sáng, có cùm chân.” Quy định cùm chân này đi ngược lại các công ước quốc tế về việc đối xử với tù nhân.

Một điểm đáng quan ngại khác là những phiên tòa tuyên án tử hình nhiều người vẫn thường xảy ra. Chẳng hạn:

- Ngày 5-6-2023, Tòa án nhân dân (TAND) tỉnh Sơn La đã tuyên 10 án tử hình trong vụ án mua bán trái phép chất ma túy và tàng trữ trái phép chất ma túy.⁵
- Ngày 15-2-2023, TAND tỉnh Nghệ An tuyên án 6 bị cáo mức án tử hình về cáo buộc mua bán, vận chuyển trái phép hơn 44,6kg ma túy.⁶
- Ngày 22-9-2022, TAND tỉnh Nghệ An tuyên 4 án tử hình trong vụ án “Tàng trữ trái phép chất

3 Công an Nhân dân. *Bàn giải pháp quản lý người bị kết án tử hình trong các trại tạm giam*

4 Tiếng Chuông. *Nhiều khó khăn trong thi hành án tử hình.*

5 Vietnam Plus. *Sơn La: 10 án tử hình trong vụ án mua bán trái phép hơn 21kg ma túy.*

6 Pháp luật. *6 bị cáo lĩnh án tử hình trong vụ buôn bán ma túy từ Nghệ An vào TP HCM.*

ma túy”, “Mua bán trái phép chất ma túy.”⁷

- Ngày 12-9-2022, TAND tỉnh Cao Bằng tuyên phạt 5 bị cáo án tử hình về tội mua bán trái phép chất ma túy.⁸
- Ngày 3-8-2022, TAND tỉnh Đồng Tháp tuyên 7 án tử hình đối với 7 người bị cáo buộc “Vận chuyển trái phép chất ma túy”, “Tàng trữ trái phép chất ma túy”, và “Tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy”.⁹
- Ngày 19-4-2022, TAND tỉnh Bắc Giang đã tuyên phạt tử hình 5 người về tội “Mua bán trái phép chất ma túy.”¹⁰

Việt Nam đã thay thế việc thi hành án tử hình từ xử bắn qua chích thuốc độc từ cuối năm 2013 bằng thuốc độc do chính Việt Nam sản xuất. Cho đến nay trên phương diện khoa học, chưa hề có một báo cáo nào cho thấy mức độ hữu hiệu của các thuốc độc do Việt Nam chế tạo để thi hành án tử hình. Việc giảm đau đớn cho người bị xử tử bằng thuốc độc, vì thế, không có gì bảo đảm. Đầu năm 2022, chính quyền CSVN đưa đề nghị sử dụng robot để thi hành án tử hình.¹¹

Vấn đề đáng quan ngại không những chỉ ở việc gia tăng số lượng án tử hình và các vụ hành quyết, nhưng còn do những khiếm khuyết của quá trình thủ tục tố tụng hình sự đưa đến việc kết án tử hình một cách oan sai. Các phương tiện truyền thông xã hội trong những năm gần đây đã nêu lên nhiều vụ án oan sai, đặc biệt là các bản án tử hình của Hồ Duy Hải, Nguyễn Văn Chưởng, Lê Văn Mạnh, Đặng Văn Hiến, và 2 dân oan xã Đồng Tâm Lê Đình Công và Lê Đình Chức mà giới luật sư và ngay cả nhiều quan chức trong bộ máy cầm quyền cũng cho rằng không đủ cơ sở chứng cứ buộc tội, mà hoàn toàn dựa vào lời tự thú của bị cáo vì bị công an ép cung, và đã phản cung sau đó.

Ngày 22-9-2023, chính quyền Việt Nam đã thi hành án tử hình đối với ông Lê Văn Mạnh bằng bằng tiêm thuốc độc, bất chấp lời kêu oan của ông và gia đình.¹² Trước đó một ngày phái bộ Cộng đồng chung Âu Châu và các cơ quan ngoại giao Canada, Na Uy, Anh đã kêu gọi nhà chức trách Việt Nam dừng việc xử tử ông.¹³

Trong kỳ Kiểm Điểm Định Kỳ chu kỳ 3 năm 2019, nhiều quốc gia tham dự đã đưa ra khuyến nghị Việt Nam hoãn thi hành và từ đó bỏ án tử hình, nhưng Việt Nam đã bác bỏ các khuyến nghị này.¹⁴

Một điểm tiến bộ nhỏ được ghi nhận là trong năm 2022-2023 Chủ tịch nước Việt Nam Nguyễn Xuân Phúc và Võ Văn Thưởng đã ân giảm án tử hình xuống tù chung thân cho 38 tù nhân trong nhiều đợt, trong đó có 8 người mang quốc tịch nước ngoài.

7 Nghệ An. 4 án tử hình, 1 án chung thân cho nhóm mua bán ma túy.

8 Công an tỉnh Cao Bằng. 5 bị cáo lĩnh án tử hình về tội mua bán trái phép chất ma túy

9 Công an Đồng Tháp. 07 án tử hình trong vụ xét xử ma túy.

10 Báo Bắc Giang. Tuyên án tử hình 5 bị cáo về tội mua bán, vận chuyển trái phép chất ma túy.

11 HDLLTƯ. Đổi mới, nâng cao hiệu quả công tác thi hành án hình sự, đáp ứng yêu cầu xây dựng, hoàn thiện nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam.

12 BBC. Việt Nam: Tử tù Lê Văn Mạnh đã bị thi hành án, bất chấp gia đình kêu oan gần 20 năm.

13 Delegation of the European Union to Vietnam. Joint Local Statement on the forthcoming death penalty case of Mr Le Van Manh in Vietnam.

14 Human Rights Council Forty-first session. Report of the Working Group on the Universal Periodic Review - Viet Nam.

2. BẠO HÀNH CỦA CÔNG AN

Ngày 28 tháng 11 năm 2014, Quốc hội Việt Nam đã phê chuẩn Công ước của LHQ về chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người.

Trong tháng 11 năm 2018 Việt Nam đã tham dự phiên họp lần thứ 65 của Ủy ban chống tra tấn của LHQ và trình bày Báo cáo Quốc gia lần thứ nhất của Việt Nam về thực thi Công ước về chống tra tấn. Đại diện của Việt Nam cam kết ngăn ngừa và trừng trị mọi vi phạm liên quan đến tra tấn.

Ngày 14-2-2023, Phó Thủ tướng Chính phủ Trần Lưu Quang vừa ký Quyết định 87/QĐ-TTg, phê duyệt Kế hoạch tăng cường thực thi hiệu quả Công ước chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người và các khuyến nghị phù hợp của Ủy ban chống tra tấn.

Thế nhưng việc lực lượng an ninh nhà nước đã thương người dân nơi công cộng hay dùng nhục hình tra tấn trong khi giam giữ đôi khi đến chết vẫn tiếp tục.

Theo báo cáo của Bộ Công an, trong giai đoạn từ tháng 10 năm 2011 đến tháng 9 năm 2014 (3 năm) đã xảy ra 226 trường hợp chết tại trại tạm giam trên toàn quốc.¹⁵

Điều đáng chú ý là trong giai đoạn giãn cách xã hội vì dịch COVID-19, việc sử dụng bạo lực của các lực lượng an ninh đã gia tăng một cách đáng quan tâm.

Trong năm 2022-2023, ít nhất có đến 11 trường hợp chết trong lúc bị công an tạm giữ để điều tra được tiết lộ qua mạng truyền thông như sau:

- Ngày 21-9-2023, ông Nguyễn Minh Sự, 40 tuổi, chết trong khi bị tạm giam tại đồn công an Huyện Tiên Phước, tỉnh Quảng Nam. Ông bị bắt 2 ngày trước đó. Công an nói ông Sự tự sát, nhưng gia đình nạn nhân phát hiện có vết thương lớn ở vùng đầu của người chết.¹⁶
- Ngày 3-9-2023, ông Bùi Văn Hải, 28 tuổi, chết tại đồn công an Huyện Đức Linh, tỉnh Bình Thuận sau chưa đầy một ngày giam giữ. Thông tin nhà nước nói ông Hải chết vì “mệt, khó thở.” Gia đình nạn nhân cho biết trên thân thể ông Hải có nhiều dấu vết bị tra khảo.¹⁷
- Ngày 19-8-2023, Ông Nguyễn Văn Hưng, 44 tuổi, chết đột ngột trong đồn công an thành phố Hà Giang. Ông Hưng bị công an bắt một ngày trước đó vì có tranh cãi về nợ nần với một người khác. Công an nói ông Hưng đã tự sát bằng cách tự buộc chân, buộc tay và tự dìm đầu vào bể nước. Gia đình không tin, nhưng bắt buộc phải ký vào biên bản giám nghiệm tử thi.¹⁸
- Ngày 31-5-2023, bà Th.Th.A. người H’mong, trú tại bản Khá, xã Mường Lạn, huyện Sốp Cộp, tỉnh Sơn La, được phát hiện chết trong tư thế treo cổ tại phòng làm việc của Công an xã. Bà A. bị bắt vì nghi nghiện ma túy.¹⁹
- Ngày 25-5-2023, ông Nguyễn Tấn Dương, 27 tuổi chết bất thường trong lúc bị tạm giam để điều tra về một vụ trộm cắp tại đồn công an huyện Bù Đăng, tỉnh Bình Phước. Thân nhân khám phá ra nhiều vết tích trên thân thể nạn nhân.²⁰

15 Thanh Niên. *Ba năm có tới 226 người chết trong trại tạm giam, tạm giữ.*

16 Thanh Niên. *Bị can tử vong khi đang tạm giam, Công an tỉnh Quảng Nam nói gì?*

17 RFA. *Family blames police brutality for death of 28-year-old Vietnamese man.*

18 RFA. *Hà Giang: Một người dân tử vong trong trại tạm giam, công an nói nạn nhân tự sát.*

19 Giáo dục và Thời đại. *Người phụ nữ treo cổ tại trụ sở công an xã ở Sơn La.*

20 SOHA. *Bình Phước: Điều tra vụ người đàn ông chết bí ẩn.*

- Ngày 12-1-2023, Cơ quan điều tra của Viện KSND tối cao đã ra quyết định bắt tạm giam trung úy Võ Thành Đạt thuộc Công an Q.11, TP Hồ Chí Minh để điều tra về tội dùng nhục hình đưa đến tử vong. Nạn nhân là ông Triệu Quang Bình bị tạm giữ tại Công an quận 11. Tờ báo Thanh Niên không đưa tin nạn nhân chết lúc nào.²¹

- Ngày 19-10-2022, ông Đào Bá Phi, sinh năm 1984, chết trong đồn công an thị xã Đông Hoà, Tỉnh Phú Yên trong thời gian tạm giam. Công an báo cho gia đình nạn nhân rằng ông Phi tự treo cổ. Gia đình nạn nhân đã nhiều lần gửi đơn yêu cầu chính quyền minh bạch cái chết của ông Phi. Ngày 27-4-2023, công an đã bắt cha của ông Phi là ông Đào Bá Cường với cáo buộc “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân.”²²

- Ngày 10-10-2022, bà Nguyễn Phương Hồng, một trong bốn bị can trong vụ án công ty cổ phần tập đoàn Vạn Thịnh Phát bị bắt giam ngày 8-10-2022 đột ngột qua đời một cách bí mật. Công an không cho biết bà Hồng qua đời tại địa điểm nào.²³

- Ngày 22-9-2022, ông Rcom Jack, 27 tuổi, chết trong tư thế treo cổ tại nhà tạm giữ của công an huyện Kon Rẫy, tỉnh Kon Tum. Gia đình nạn nhân nghi ngờ có nhiều bí ẩn về báo cáo của công an và yêu cầu làm rõ nguyên nhân cái chết của nạn nhân.²⁴

- Ngày 1-7-2022, ông Nguyễn Ngọc Điệp, 49 tuổi, chết bất minh chỉ sau 10 giờ bị tạm giữ trong trụ sở công an huyện Kế Sách tỉnh Sóc Trăng. Theo thân nhân của ông Điệp, việc khám nghiệm tử thi cho thấy phổi của ông Điệp bị sưng và ứ máu ở tim.²⁵

Ngày 3-9-2023, ông Bùi Văn Hải, 28 tuổi, chết tại đồn công an Huyện Đức Linh, tỉnh Bình Thuận. Hình ảnh thi thể nạn nhân. Ảnh trên mạng Tiếng Dân sao lại.

21 Thanh Niên. TP.HCM: Dùng nhục hình, một trung úy Công an Q.11 bị bắt.

22 RFA. Nhiều uẩn khúc trong vụ người bị tạm giữ chết trong đồn công an ở Phú Yên.

23 RFA. Báo Nhà nước gỡ tin bà Nguyễn Phương Hồng - trợ lý của Vạn Thịnh Phát qua đời sau hai ngày bị tạm giam.

24 Kênh.vn. Người đàn ông chết trong tư thế treo cổ tại nhà tạm giữ.

25 Đất Việt. Một ông ở Sóc Trăng đi xem đá gà rồi chết trong đồn công an.

- Ngày 20-2-2022, ông Bùi Văn Bích, 48 tuổi, qua đời trong lúc bị tạm giam để điều tra về hành vi “môi giới mại dâm” tại đồn công an huyện Vũ Thư, tỉnh Thái Bình. Ngày 11-11-2022, Viện Kiểm sát nhân dân tối cao cho biết kết quả điều tra xác định hai công an huyện Vũ Thư đã dùng nhục hình gây tử vong cho nạn nhân.²⁶

Một tài liệu của Cục Pháp chế và cải cách hành chính, tư pháp thuộc Bộ Công an cho biết Việt Nam đang xây dựng Báo cáo quốc gia lần thứ hai về thực hiện Công ước CAT. Tài liệu này cho rằng tình trạng người bị tạm giữ, tạm giam, phạm nhân chết vẫn xảy ra, nhưng nguyên nhân là do bệnh lý và tự sát, và quan điểm của CAT là không chính xác.²⁷

3. NẠN BUÔN NGƯỜI

Biến cố cảnh sát Anh khám phá thi thể của 39 người trong một chiếc xe vận tải đông lạnh không có người lái tại khu công nghiệp Waterglade thuộc thành phố Grays nước Anh vào ngày 23-10-2019 đã gây xúc động lớn cho toàn thế giới về nạn buôn người trên thế giới nói chung và tại Việt Nam nói riêng. Tuy nhiên thảm cảnh đó chỉ là phần nổi của một tảng băng mà phần chìm bao gồm những hoạt động buôn bán người phức tạp và có khuynh hướng gia tăng.

Chính Chủ nhiệm Ủy ban Tư pháp của Quốc hội Việt Nam, bà Lê Thị Nga đã cho hay trong năm 2022 mua bán người tăng 10.26%.²⁸

Trong năm 2022, cả nước có 222 nạn nhân bị mua bán, và trong 6 tháng đầu năm 2023 số nạn nhân bị mua bán là 224 người. Đó là thông tin được đưa ra tại hội thảo đánh giá giữa kỳ kết quả thực hiện chương trình phòng chống mua bán người, hỗ trợ nạn nhân bị mua bán giai đoạn 2021-2025 do Bộ Lao động Thương binh và Xã hội tổ chức ngày 28-7-2023.²⁹

Theo Chỉ số nô lệ toàn cầu mới nhất của Walk Free, Việt Nam có khoảng 396,000 người sống trong tình trạng nô lệ tân thời; nghĩa là trung bình trong 1,000 người có hơn 4.1 người đang sống trong thân phận đó.³⁰

Trong hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam ngày nay, nạn buôn người xuất hiện dưới ba loại đối tượng nạn nhân chính:

- Phụ nữ và trẻ em bị đưa đi làm “nô lệ tình dục” hoặc lao nô ở trong nước cũng như ở nước ngoài.
- Công nhân được xuất khẩu làm việc ở nước ngoài, và
- Các cô gái “đi làm cô dâu ở nước ngoài.

26 Tuổi Trẻ online. *Nghi phạm bị nhục hình gì dẫn đến tử vong trong trại tạm giam?*

27 Nhân Quyền. *Việt Nam xây dựng Báo cáo quốc gia lần thứ hai về thực hiện Công ước CAT.*

28 Lao động. *Vụ Việt Á đã khởi tố 89 bị can; Tân Hoàng Minh lừa đảo hơn 8.000 tỉ đồng.*

29 Vietnam Plus. *Tội phạm mua bán người tiếp tục diễn biến phức tạp và gia tăng.*

30 Walk Free's Global Slavery Index.

3.1. Phụ Nữ Và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm nô lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô

Buôn bán phụ nữ để sử dụng vào các hoạt động mại dâm là hình thức buôn người phổ biến ở nội địa cũng như xuyên quốc gia.

Cũng như những năm trước, trong năm 2022-2023 hướng phát triển của nạn buôn bán phụ nữ và trẻ em xuyên quốc gia vẫn có chiều hướng tập trung chủ yếu qua các tuyến biên giới giữa Việt Nam với Campuchia, Lào và Trung Quốc.

Theo Bộ Công An, 80% nạn nhân buôn người bị bán sang các nước có chung đường biên giới với Việt Nam, và 20% sang các nước khác qua đường bộ, hàng không, đường biển.³¹

Nạn nhân của nạn buôn người qua Trung Quốc phần lớn liên hệ đến các sắc tộc thiểu số sống trong các buôn làng hẻo lánh tại các tỉnh giáp biên giới Việt Nam - Trung Quốc. Vì hoàn cảnh nghèo túng, các nạn nhân bị các kẻ buôn người dụ dỗ qua Trung Quốc kiếm được việc làm; nhưng khi đến nơi các nạn nhân bị bán cho các gia đình nông dân để trở thành lao nô, hoặc ép lấy những đàn ông lớn tuổi, và một số bị ép hành nghề mại dâm.

Theo báo cáo mới nhất của tổ chức Blue Dragon, trong năm 2021, có hơn 60% nạn nhân và kẻ buôn người ở Việt Nam là người dân tộc thiểu số. Trong các nhóm dân tộc thiểu số, người H'mong là đối tượng dễ bị buôn bán người nhất. Họ chiếm hơn 32% tổng số nạn nhân và 33% tổng số kẻ buôn người (trong bộ số liệu này) trong khi chỉ chiếm 1,4% dân số cả nước.³²

Các nạn nhân bị bán qua Campuchia, Lào, và các nước khác trong vùng và bắt ép hành nghề mại dâm thường xuất phát từ các tỉnh Miền Nam.

Cho dù thảm cảnh 39 nạn nhân người Việt chết ngạt được phát hiện trong thùng xe tải đông lạnh lại Anh Quốc hồi tháng 10 năm 2019 đã làm cho thế giới bàng hoàng, việc buôn bán người từ Việt Nam vào Âu Châu vẫn tiếp tục trong những năm qua.

Trong tháng 6 năm 2022 cảnh sát Liên Âu phát động một cuộc tảo thanh những nhóm chủ mưu đưa người nhập cư bất hợp pháp tại Cộng hòa Séc, Đức, Hungary, Ba Lan và Bỉ. Có 9 người đã bị bắt vì cáo buộc đưa người di cư bất hợp pháp từ Việt Nam vào châu Âu.³³

Ngày 27-9-2023, cảnh sát Pháp đã chặn một xe tải thùng đông lạnh chở 6 người, gồm 4 phụ nữ Việt Nam và 2 phụ nữ người Iraq, nghi là nhập cư bất hợp pháp, tại một trạm nghỉ trên đường cao tốc A6 ở Pháp. Theo điều tra của cảnh sát số người này được đưa từ Lithuania qua Pháp để vào Anh.³⁴

Theo báo cáo của Cơ quan Hình sự Quốc gia Vương quốc Anh năm 2022 trong số những nạn nhân buôn người từ nước ngoài vào Anh, số người mang quốc tịch Việt Nam đã giảm từ 991 người vào năm 2021 xuống 768 người vào năm 2022, xếp hàng thứ 5 sau người Albania, người Anh, người Eritrea, và người Sudan. Việc giảm sút chủ yếu thuộc về phái nam, trong lúc số nạn nhân phụ nữ không thay đổi.³⁵

31 VNExpress. *80% nạn nhân buôn người bị bán qua biên giới.*

32 Blue Dragon. *Human Trafficking and Traffickers in Vietnam.*

33 DW. *European police carry out raids targeting people smuggling.*

34 BBC. *How distress call to BBC led to rescue of six women trapped in refrigerated lorry in France.*

35 GOV.UK Home Office. *Modern Slavery: National Referral Mechanism and Duty to Notify statistics UK, end of year summary 2022.*

Buôn người nội địa cho mục đích khai thác tình dục cũng phát triển trong thời gian qua, mặc dù sự cách ly xã hội do tình trạng dịch bệnh COVID-19. Nhiều cô gái gia đình nghèo ở miền quê bị dụ dỗ với lời hứa hẹn làm giúp việc cho các quán giải khát, nhưng thực tế là tiếp khách, và sau đó là bán dâm. Các cô gái này muốn bỏ nghề nhưng không thể, vì có thể sẽ bị nhốt, bị giam lỏng.³⁶

Trẻ em không chỉ là đối tượng cho tệ nạn buôn người ra nước ngoài; thật sự tuyệt đại đa số việc mua bán trẻ em xảy ra ngay trong nước. Trong một cuộc nghiên cứu trong năm 2019 thực hiện bởi tổ chức Coram Quốc tế, khoảng chừng 5.6% số trẻ em ở Việt Nam có thể đã trải qua những hoàn cảnh có dấu hiệu buôn bán người, hoặc chính xác là đã từng bị buôn bán, và tuyệt đại đa số, 92.3%, trong số này thuộc về nhóm buôn bán người trong nội địa.³⁷

Ngoài tệ nạn buôn bán thiếu nữ và trẻ em, hiện tượng buôn bán trẻ sơ sinh, bào thai (đưa phụ nữ có thai sang Trung Quốc sinh con rồi bán), và nội tạng cũng gia tăng trong những năm vừa qua.³⁸

Tại cuộc Hội thảo khoa học về đăng ký hiến và phòng, chống mua, bán bộ phận cơ thể người, do Bộ Y tế tổ chức vào tháng 2 năm nay, đại diện Cục Cảnh sát Hình sự (Bộ Công an) cho hay công an đã phát hiện hàng trăm, thậm chí cả nghìn người/nhóm buôn bán nội tạng.³⁹

Nguồn gốc chính và trực tiếp đưa đến nạn trẻ em và những cô gái trẻ bị lừa gạt làm gái mại dâm trong nước cũng như ngoài nước là sự nghèo túng gây nên bởi chính sách bất công xã hội. Tệ nạn buôn bán người phát triển mạnh từ ngày Việt Nam mở cửa thị trường kinh doanh theo lối chụp giựt, tạo điều kiện dễ dàng cho nạn tham nhũng trong hàng ngũ cán bộ nhà nước và bọn bất lương chạy theo những lối làm ăn bất chính. Việc đô thị hóa không có kế hoạch, việc cướp đất của nông dân, và sự bất lực không tạo được công ăn việc làm của nhà nước đã đưa đến những khó khăn về mặt kinh tế và xã hội cho rất nhiều gia đình bị lôi cuốn vào việc tìm kiếm miếng ăn ở thành thị hay nước ngoài.

3. 2. Nạn Bóc Lột Người Công Nhân Xuất Khẩu

Để giải quyết tình trạng lực lượng lao động không có việc làm và thu hút ngoại tệ từ kiều hối, chính quyền CSVN bắt đầu hoạt động xuất khẩu lao động từ năm 1980 dưới hình thức hợp tác lao động với các nước trong khối xã hội chủ nghĩa. Sau khi các nước cộng sản ở Đông Âu và Liên Xô sụp đổ, chính quyền CSVN chuyển hướng xuất khẩu lao động qua các quốc gia tư bản có nhu cầu cần lao động như Đài Loan, Nhật Bản, Mã Lai, Đại Hàn, v.v.

Theo số liệu ước tính không chính thức, từ 2013 đến 2021, Việt Nam đã đưa được gần 1 triệu lao động đi làm việc ở nước ngoài. Hiện có khoảng 580 nghìn người Việt Nam làm việc ở nước ngoài, cụ thể: Đài Loan có 230.000 người; Nhật Bản gần 250.000 người; Hàn Quốc gần 50.000 người; còn lại ở các thị trường khác như Trung Đông, Châu Phi, Đông Nam Á và Châu Âu.⁴⁰

Vì tình hình dịch bệnh COVID-19, số công nhân xuất khẩu đã giảm rõ rệt trong hai năm 2020-2021. Trong năm 2021, tổng số lao động Việt Nam đi làm việc ở nước ngoài là khoảng 45 nghìn người,

36 VOV. “Gái hát” hay nạn nhân của tội phạm buôn người?

37 Kara Aplan and Elizabeth Yarrow. *Casting Light in the Shadows: Child and youth migration, exploitation and trafficking in Vietnam*.

38 Pháp Luật. *Phá đường dây buôn bán nội tạng xuyên quốc gia lớn nhất Việt Nam*.

39 Công Thương. *Cảnh báo loại tội phạm mua, bán, chiếm đoạt nội tạng cơ thể*.

40 Dân Sinh. *Khoảng 580 nghìn người lao động Việt Nam làm việc ở nước ngoài*.

chỉ đạt 50% kế hoạch được nhà nước dự trù. Đầu năm 2022 chính quyền lại đưa kế hoạch gửi 90 ngàn lao động xuất khẩu.⁴¹ Tuy nhiên trong năm 2022, tổng số lao động Việt Nam đi làm việc ở nước ngoài theo hợp đồng tăng lên đến 142.779 người.⁴²

Ngoài số lượng lao động xuất khẩu qua các công ty môi giới được chính quyền cấp giấy phép, trong những năm gần đây khuynh hướng xuất khẩu lao động “chui” có chiều hướng gia tăng bởi nhiều lý do. Nhiều ứng viên lao động xuất khẩu không có đủ tiền để hoàn thành các thủ tục giấy tờ hợp pháp; đặc biệt, để thực hiện các khoản thanh toán bắt buộc cho nhà nước trước khi ra đi.

Chẳng hạn các ứng viên đi lao động ở Nhật năm 2023 phải đóng rất nhiều khoản chi phí khác nhau từ tiền khám sức khỏe, tiền dịch vụ, đào tạo tiếng Nhật, tiền môi giới, tiền visa, tiền vé máy bay... Theo ước tính của một công ty môi giới, chi phí đó trung bình khoảng 85 – 150 triệu đồng.⁴³ Do đó, họ tìm đến các cơ quan trung gian bất hợp pháp hơn là các kênh chính thức.

Hiện không có con số chính xác số xuất khẩu lao động “chui” này, nhưng ngay cả cán bộ nhà nước cũng thừa nhận số lượng đi lao động bất hợp pháp các năm qua tương đối lớn. Chẳng hạn, kết quả kiểm tra trong năm 2021 cho thấy, trong giai đoạn 2018-2020, tỉnh Thái Nguyên có 7.149 người xuất cảnh bất hợp pháp; trong đó có 796 trường hợp bị cơ quan chức năng Trung Quốc bắt, trao trả. Tính đến tháng 10-2021, toàn tỉnh có gần 4.000 công dân vắng mặt ở địa phương, nghi là ở lại nước ngoài bất hợp pháp.⁴⁴

Ngoài ra, tình trạng lao động chui còn là hậu quả của việc những người lao động xuất khẩu không chịu về nước sau khi hết hợp đồng hoặc bỏ việc hợp đồng để kiếm công việc khác. Chẳng hạn trong số hơn 48.000 lao động tại Đại Hàn hiện nay, có khoảng 17.000 lao động bất hợp pháp.⁴⁵

Phần đông những người đi lao động tại nước ngoài, đặc biệt là những người lao động “chui”, bị các cơ quan môi giới bóc lột, bỏ rơi, và bị chủ nhân đối xử rất tàn tệ với công việc nặng nhọc vất vả, được trả lương rất thấp, và nhiều khi lại còn bị tịch thu hộ chiếu, nên phải sống như người tù, bị giam hãm trong phạm vi chật hẹp do giới chủ nhân xí nghiệp kiểm soát rất ngặt nghèo.

Trong năm 2022-2023, dư luận đặc biệt quan tâm đến 3 trường hợp ngược đãi người Việt lao động tại nước ngoài có tầm mức quy mô, liên hệ đến nhiều nạn nhân.

Vụ thứ nhất liên hệ đến những nạn nhân bị dụ dỗ làm việc cho các nhóm tội phạm trên Internet ở Philippines:

- Ngày 27-6-2023, cảnh sát Philippines giải cứu 1.534 người Philippines và 1.190 người nước ngoài, trong đó có 183 người Việt Nam, từ những cơ sở tội phạm mạng thuộc Thành phố Las Pinas ở thủ đô Manila.⁴⁶
- Ngày 4-5-2023, cảnh sát Philippines giải cứu 389 người Việt tại công ty Clark Sun Valley Hub gần thủ đô Manila. Những nạn nhân này bị ép làm việc ít nhất 18 tiếng một ngày qua những dịch vụ lừa đảo khách hàng.⁴⁷

41 Nhân Dân. *Đặt mục tiêu đưa 90 nghìn lao động đi làm việc ở nước ngoài.*

42 Lao Động. *142.779 lao động Việt Nam đi làm việc ở nước ngoài.*

43 *Đi xuất khẩu lao động Nhật Bản 2023 – Điều Kiện, Thủ Tục, Chi Phí & Kinh Nghiệm.*

44 Báo Thái Nguyên. *Ngăn chặn tình trạng xuất cảnh trái phép.*

45 Dân Trí. *Vì sao người lao động “đánh đổi tất cả” để làm việc “chui” ở nước ngoài?*

46 AP. *2,700 people tricked into working for cybercrime syndicates rescued in Philippines.*

47 RFA. *Cảnh sát Philippines giải cứu 389 người Việt bị cưỡng ép lừa đảo trên mạng.*

Ngày 30-5-2023, 60 trong tổng số 437 nạn nhân buôn người quốc tịch Việt Nam được giải cứu ở Philippines về tới phi trường Tân Sơn Nhất. Hình TTXVN

Vụ thứ hai liên hệ đến những người dân nghèo bị dụ dỗ qua làm việc cho các chủ sòng bài tại Campuchia (chủ yếu làm trên các trang mạng sòng bạc online). Nhiều người bị cưỡng ép lao động từ 12-16 tiếng/ngày, không cho ra khỏi cơ sở, bị bán sang các chủ sử dụng lao động khác hoặc bắt gọi điện về cho gia đình, người thân tại Việt Nam để nộp tiền chuộc mới cho về nước với số tiền từ 3.000 USD đến 30.000 USD.⁴⁸

- Ngày 17-9-2022, 60 người Việt Nam bị lừa làm việc trong casino ở tỉnh Svay Rieng, Campuchia lợi dụng cơn mưa lớn tháo chạy về hướng Cửa khẩu Mộc Bài, tỉnh Tây Ninh.⁴⁹
- Ngày 18-8-2022, 42 người Việt làm ở một casino tại tỉnh Kandal, Campuchia đã bơi qua sông để về nước vì điều kiện làm việc khắc nghiệt. 40 người qua sông thành công, một người bị nước cuốn trôi, một người bị bắt lại.⁵⁰
- Ngày 25-9-2023, TAND tỉnh Đồng Nai đã tuyên án tù đối với 11 người chuyên dụ dỗ đưa người Việt Nam sang Campuchia làm việc trong các sòng bài và các công ty khác do người Trung Quốc quản lý với tội danh về tội “Mua bán người,” và “Tổ chức cho người khác xuất cảnh trái phép.”⁵¹

Vụ thứ ba liên hệ đến những người lao động xuất khẩu, tuy là theo đường hợp pháp, bị chính nhân viên nhà nước lừa đảo khi họ muốn trở về nước vì không có việc làm trong thời gian đại dịch

48 Công An TP HCM. *Nhiều người bị lừa ra nước ngoài lao động rồi ép gia đình gửi “tiền chuộc”*

49 VTC News. *Thêm 60 người Việt tháo chạy khỏi casino ở Campuchia.*

50 BBC. *Vụ 42 người Việt chạy trốn khỏi Campuchia: Phát hiện 4 đường dây mua bán người.*

51 VNExpress. *Nhóm lừa bán hàng trăm lao động qua Campuchia lĩnh án.*

Covid. Các cơ quan chức năng đã tổ chức gần 2.000 chuyến bay đưa hơn 120.000 người lao động về nước và đã cấu kết với nhau để tăng chi phí lên gấp 5-6 lần giá bình thường.⁵²

Mặc dù phải trả một số tiền lớn cho mỗi giới và các tổ chức xuất khẩu lao động “chui” và hành trình vượt biên giới luôn là một thách thức hiểm nguy, nhiều người vẫn liều mạng vượt biên giới tìm việc làm. Ngày 12-4-2023, giới chức Đài Loan đã vớt được xác của 10 người Việt Nam trong số 14 công nhân xuất khẩu bất hợp pháp vào Đài Loan bằng đường biển qua ngã Trung Quốc.⁵³

Đi lao động tay chân ở xứ lạ không bao giờ là một ước mơ của người Việt, đặc biệt là những người nông dân vốn gắn bó với gia đình và làng mạc. Tuy nhiên, khi nhà nước không đủ khả năng cung ứng việc làm và ruộng đồng bị tịch thu thì rời bỏ quê hương và gia đình đi kiếm thực phẩm xa là một lựa chọn chẳng đáng dừng. Nhà nước, trái lại rất háo hức với số kiều hối do xuất khẩu lao động mang lại (khoảng chừng 3-4 tỷ Mỹ kim mỗi năm), không những khuyến khích mà còn làm ngơ trước những hành vi phi pháp của các công ty môi giới.

Điều đáng quan tâm là cho dù việc xuất cảng lao động bất hợp pháp đã gây nên nhiều hậu quả trầm trọng, nhà nước vẫn không chịu coi đó là một hành vi buồn người. Ngay cả Luật Phòng, Chống Mua Bán Người được ban hành vào tháng 3 năm 2011 cũng chỉ dừng lại ở khái niệm tổng quát “Cưỡng bức lao động,” mà không thừa nhận việc những người bị lừa gạt ra nước ngoài và bị bóc lột là một hình thái của tệ nạn buôn người.

3.3. Nạn Môi Giới “Cô Dâu” Cho Đàn Ông Ở Nước Ngoài

Theo Bộ Công An Việt Nam, từ năm 2008 đến 2019, trung bình mỗi năm Việt Nam có khoảng 18.000 công dân kết hôn với người nước ngoài, chủ yếu kết hôn với người Đài Loan, Trung Quốc, Mỹ, Đại Hàn... Đại đa số (78%) số phụ nữ kết hôn với người nước ngoài là có hoàn cảnh gia đình nghèo khó, trình độ học vấn thấp và thất nghiệp.⁵⁴

Trên đây là những cuộc hôn nhân có đăng ký với chính quyền. Trên thực tế số lượng “cô dâu” Việt Nam được đưa ra khỏi nước không đăng ký và qua các dịch vụ môi giới hôn nhân cao hơn nhiều. Theo một cuộc nghiên cứu gần đây, ở một số tỉnh sát biên giới phía bắc tỷ lệ có đăng ký kết hôn chỉ dưới 10% trong số mẫu khảo sát.⁵⁵

Hiện có nhiều trung tâm dịch vụ môi giới hôn nhân với người nước ngoài mà mục đích duy nhất là dụ dỗ càng nhiều phụ nữ càng tốt. Chẳng hạn hồi tháng 9-2019 Truyền hình Công An Nhân Dân (ANTV), có phát đi một phóng sự truyền hình điều tra về mách lới của những cô môi giới hôn nhân với người Đại Hàn tại thành phố Hải Phòng. Phóng sự đó cho thấy cả trăm cô gái ngồi chờ để được 3 ông Đại Hàn lớn tuổi xem mặt. Mỗi cô được gặp mặt chú rể tương lai trong khoảng chưa đầy 2 phút. Nếu được chọn, người con gái phải trả cho dịch vụ cô môi từ 10 đến 20 triệu đồng Việt Nam, và người đàn ông Đại Hàn cũng phải chi cho dịch vụ môi giới vài trăm triệu đồng.⁵⁶

Điều cần ghi nhận là, ngoài một số trường hợp hạnh phúc ngoại lệ, những cuộc hôn nhân được môi giới như vậy thường dẫn đến những kết cục đau lòng.

52 Dân Trí. *Trục lợi từ chuyến bay giải cứu: “phải bị lên án và chịu sự trừng phạt.”*

53 CNA. *10 bodies found at sea identified as Vietnamese, 14 Taiwanese: CIB.*

54 Cổng Thông tin điện tử Chính phủ. *70.000 phụ nữ ĐBSCL lấy chồng nước ngoài.*

55 Đặng Thị Hoa. *Một số vấn đề về hôn nhân xuyên biên giới với phát triển xã hội ở Việt Nam hiện nay.*

56 ANTV. *Một buổi dự tuyển lấy chồng Hàn Quốc.*

Rất nhiều cô dâu Việt bị hành hạ, ngược đãi, trao tay cho những người đàn ông khác cuối cùng phải bỏ trốn, sống bơ vơ nơi xứ lạ quê người, bị đưa vào nhà thổ, bị sát hại hay tự tìm cái chết.

Theo khảo sát của Ủy ban Nhân quyền quốc gia của Đại Hàn, 42% phụ nữ ngoại quốc lấy chồng Đại Hàn phải chịu bạo hành gia đình, từ phổ biến nhất là lời nói (hơn 80%) cho tới bạo lực thể xác (38%), bị cắt đứt quan hệ với quê nhà (27%), thậm chí là hạn chế tự do (26%)⁵⁷

Cũng như đối với tình cảnh các cô gái trẻ bị lừa gạt và bán làm gái mại dâm, nguồn gốc chính và trực tiếp đưa đến nạn “cô dâu” gả cho đàn ông nước ngoài là sự nghèo túng gây nên bởi chính sách bất công xã hội của nhà nước. Các cô gái trẻ phần đông xuất thân từ thôn quê nghèo được những văn phòng môi giới dụ dỗ “làm hôn thú” với người đàn ông nào đó từ Đài Loan, Đại Hàn hay Trung Quốc và đi theo chồng ra nước ngoài, không cần phải quen biết và yêu thương.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Giảm thiểu tối đa án những tội phạm có thể bị án tử hình để đi đến việc xóa bỏ vĩnh viễn; công bố thông tin về việc áp dụng hình phạt tử hình.
- Chấm dứt các hình thức tra tấn và giam giữ tùy tiện; chấp nhận chuyển thăm của Báo cáo viên đặc biệt về tra tấn của LHQ.
- Thực thi những biện pháp cụ thể chấm dứt tệ nạn buôn người dưới mọi hình thức, và hỗ trợ thỏa đáng những nạn nhân của tệ trạng buôn người.

⁵⁷ Tia Sáng. *Môi giới hôn nhân Việt – Hàn: Nhiều rủi ro cho phụ nữ*.

II QUYỀN ĐƯỢC XÉT XỬ CÔNG BẰNG BỞI TÒA ÁN ĐỘC LẬP VÀ VÔ TƯ

Trong những năm gần đây Việt Nam đã sửa đổi nhiều luật lệ liên quan đến lãnh vực tư pháp: Bộ luật Hình Sự (năm 2015 sửa đổi, bổ sung năm 2017), Bộ luật Tố Tụng Hình Sự (năm 2015 sửa đổi, bổ sung năm 2021), Luật Thi Hành Tạm Giữ, Tạm Giam (2015), Luật Tổ Chức Cơ Quan Điều Tra Hình Sự (2015), và Luật Thi hành án hình sự (2019) . Ngoài ra Chính phủ cũng đã ban hành nhiều nghị định triển khai các luật này.

Nhiều nhà quan sát, và ngay cả nhiều đại biểu Quốc Hội đã phản ánh sự vội vàng và cẩu thả trong việc thảo luận và thông qua những đạo luật đó. Sau khi ban hành những bộ luật trên vào năm 2015, QH lại ra quyết định hoãn thi hành vì quá nhiều sai sót, và chờ Quốc Hội khóa sau sửa đổi và bổ túc.¹ Điều này cho thấy rõ việc sửa đổi luật lệ trước đây không phát xuất từ thực tâm cải cách của nhà cầm quyền mà chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu làm đẹp để được thuận lợi trong giao dịch quốc tế.

Vì thế, trong phạm vi thực hành, tình trạng vi phạm nhân quyền trong lãnh vực tư pháp vẫn tiếp tục biểu lộ qua một số nét đặc trưng sau:

- Vi phạm trầm trọng các thủ tục tố tụng hình sự,
- Quyền bào chữa của luật sư bị triệt tiêu, và
- Một hệ thống lao tù bất nhân.

1. VI PHẠM NHỮNG NGUYÊN TẮC CƠ BẢN CỦA LUẬT TỐ TỤNG HÌNH SỰ

Báo cáo Quốc gia về thực hiện quyền con người ở Việt Nam theo cơ chế Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát (UPR) năm 2019 đã không đề cập gì đến thực tế tình trạng quyền con người trong lãnh vực tư pháp, ngoài việc trích dẫn dài dòng những điều khoản trong Hiến Pháp, Bộ Luật Hình Sự, và Bộ Luật Tố Tụng Hình Sự.

Tuy nhiên, trong báo cáo giữa kỳ về việc thực thi những khuyến nghị của cơ chế Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát (UPR) trình lên Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc vào cuối tháng 3 năm 2022, Chính phủ Việt Nam nêu rõ: “Việt Nam cũng đang tiếp tục nỗ lực thực hiện các khuyến nghị nhằm đảm bảo nền độc lập của Tòa án và quyền được xét xử công bằng và đúng thủ tục, phù hợp với

¹ Tuổi trẻ Online. *Bộ luật hình sự sai sót nghiêm trọng, ai chịu trách nhiệm?*

các tiêu chuẩn quốc tế.”²

Trong thực tế, việc vi phạm những nguyên tắc tố tụng là một thông lệ của nền tư pháp Việt Nam, và được thể hiện trong suốt quá trình tố tụng hình sự từ việc bắt người tùy tiện, ngụy tạo bằng chứng, tra tấn ép cung, ngăn cản luật sư, xử án qua loa vì bản án đã có sẵn, v.v. Các nghi can thường bị tra tấn trong khi lấy cung, bị cách ly khỏi gia đình và luật sư. Phần lớn các vụ xử án được diễn ra không quá một ngày, có khi chỉ vài giờ. Sự hiện diện của luật sư nếu có chỉ là để trang trí cho phiên tòa. Thông thường thì thời gian nghị án nhanh hơn thời gian tuyên án, điều đó có nghĩa là bản án đã có sẵn trước khi xử án.

Những vi phạm thủ tục tố tụng là hậu quả tất yếu của sự lệ thuộc của tòa án vào hệ thống chính trị. Các thẩm phán các cấp đều là đảng viên ĐCSVN. Trong mọi vụ án, đặc biệt là các vụ án chính trị họ phải tuân hành chỉ thị của đảng ủy tòa án. Chính người đứng đầu hệ thống các tòa án hiện nay, ông Nguyễn Hòa Bình, là Ủy viên Bộ Chính trị Ban Chấp hành Trung ương ĐCSVN, đại biểu quốc hội, xuất thân từ ngành công an, và chưa từng có kinh nghiệm xét xử. Ngày 18-9-2023, trong một phiên điều trần trước Ủy ban Thường vụ Quốc hội, ông Bình nói Quốc hội cho phép 1,5% của 600.000 vụ án được phép sai do lỗi chủ quan, tức là khoảng 9.000 vụ án được phép sai do lỗi chủ quan. “Bây giờ cứ sai là bị kỷ luật hết thì lấy đâu ra người làm việc.”³

Vụ án giám đốc thẩm Hồ Duy Hải là một bằng chứng hiển nhiên của việc vi phạm tố tụng hình sự ở cấp cao nhất trong hệ thống tư pháp hiện nay khi Hội đồng Thẩm phán Tòa án Nhân dân Tối cao quyết định không chấp nhận kháng nghị của Viện kiểm sát Nhân dân Tối cao và giữ nguyên bản án sơ thẩm mặc dù nhận rõ có sai sót trong hoạt động điều tra.⁴

Đặc biệt đối với các vụ án chính trị, việc vi phạm các thủ tục tố tụng hình sự càng trầm trọng hơn. Chẳng hạn, Trong vụ nhà báo Phạm Đoan Trang, những người tham gia vụ án đều vắng mặt, công tố không dựa vào một cơ sở pháp lý nào để buộc tội, không có bằng chứng xác thực mà chỉ dựa vào những bằng chứng ngụy tạo.⁵

Trong vụ án “Thiền Am Bên Bờ Vũ Trụ”, các luật sư bào chữa đã gửi các cơ quan lãnh đạo nhà nước một bản báo cáo trong đó họ vạch rõ công an huyện Đức Hoà đã có nhiều “vi phạm thủ tục tố tụng, xâm phạm hoạt động tư pháp, xâm phạm quyền và lợi ích của công dân.” Tuy nhiên, thay vì đơn được cứu xét, cả 5 luật sư đã bị công an triệu tập điều tra.⁶

Trong năm 2022 và năm 2023 (tính đến ngày 15-10-2023) chính quyền Việt Nam đã dùng các điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự năm 2015 để kết án ít nhất 97 người không đồng chính kiến với những bản án nặng nề. 25 người đang bị tạm giam, chờ ngày ra tòa [Xem chi tiết ở Phụ lục I và II]. Trong tất cả các vụ án chính trị bị hình sự hóa, các nguyên tắc tố tụng hình sự cơ bản đã bị vi phạm trong mọi giai đoạn: tạm giam quá thời hạn luật định mà không có cáo trạng; không trưng dẫn được vật chứng và nhân chứng; ngăn cản việc tiếp xúc với luật sư và gia đình; nhiều phiên tòa không có luật sư hoặc giới hạn việc biện hộ của luật sư; không cho thân nhân tham dự phiên tòa.

Trong năm 2022-2023, Nhóm Công tác về Giam giữ Tùy tiện của Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp

2 VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*.

3 Pháp Luật. *Chánh án Nguyễn Hòa Bình: Thẩm phán chỉ phải chịu trách nhiệm khi có lỗi chủ quan*.

4 Công Lý. *Vụ án Hồ Duy Hải: Có sai sót nhưng không làm thay đổi bản chất vụ án*.

5 Luật sư Lê Văn Luân. *Lời biện hộ cho bà Phạm Đoan Trang*. (Bauxite Việt Nam)

6 BBC News. *Vì sao các luật sư bào chữa trong vụ Tịnh thất Bồng Lai đều đang bị triệu tập?*

Quốc đã gửi đến chính quyền Việt Nam 7 Bản Ý kiến đòi hỏi làm sáng tỏ những trường hợp giam giữ tùy tiện và kết án đối với 25 tù nhân lương tâm sau: Nguyễn Tường Thụy, Đặng Đình Bách, Nguyễn Lâm Thắng, Bùi Tuấn Lâm, Đặng Đăng Phước, Trương Châu Hữu Danh, Bùi Văn Thuận, Lê Anh Hùng, Cấn Thị Thêu, Trịnh Bá Tư, Trịnh Bá Phương, Nguyễn Thị Tâm, Phạm Đoan Trang, Nguyễn Thúy Hạnh, Đỗ Nam Trung, Đinh Văn Hải, Lê Trọng Hùng, Lê Văn Dũng, Trần Quốc Khánh, Lê Chí Thành, Đỗ Nam Trung, Trần Đức Thạch, Nguyễn Ngọc Anh, Châu Văn Khảm, và Nguyễn Bảo Tiên.⁷

Trong tất cả các tài liệu trên, các Báo cáo viên Đặc biệt và các chuyên gia nhân quyền của LHQ cho rằng chính quyền Việt Nam đã vi phạm những nguyên tắc căn bản về xét xử công bằng, áp dụng những điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự, vi phạm những quy tắc chung về nhân quyền, đặc biệt là các Điều 9, 14, 19, 25 và 26 của Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị.

Những vụ kết án oan sai thường là kết quả của việc ép cung, bức cung, và dùng nhục hình. Tòa án kết tội chỉ bằng lời tự thú của bị can trong tình trạng bị tra tấn bằng nhục hình, bất chấp những vật chứng và nhân chứng phản bác có tính thuyết phục, cũng như lời phản cung trước tòa và kêu oan của bị cáo.

Trong lúc đó việc ghi âm và ghi hình khi hỏi cung bị can đã được chính quyền dự trù bắt đầu từ 2018 như là một biện pháp ngăn ngừa việc ép cung, bức cung và dùng nhục hình thì lại bị trì hoãn vì chưa chuẩn bị được trang thiết bị, và huấn luyện cán bộ.⁸

Vào tháng 5-2022, Bộ Công An lại đi một bước thụt lùi trong việc khai triển thủ tục ghi âm và ghi hình khi hỏi cung khi đề nghị sửa đổi, bổ sung Bộ luật Tố tụng hình sự theo hướng thu hẹp phạm vi thực hiện ghi âm hoặc ghi hình có âm thanh trong hỏi cung bị can.⁹

Một tệ nạn khác không kém phần nhức nhối là nạn “chạy án” trong tiến hành tố tụng. Đây là một hiện tượng rất phổ biến tại Việt Nam, đặc biệt trong những năm gần đây khi mà chính sách đổi mới kinh tế của nhà nước tạo điều kiện cho tham nhũng.¹⁰

Theo Báo cáo của Viện kiểm sát nhân dân tối cao, trong năm qua cơ quan này đã khởi tố 39 vụ liên quan đến 43 bị can là cán bộ trong các cơ quan công an, tòa án nhân dân, và viện kiểm sát nhân dân. Trong đó có 26 vụ liên hệ đến tội phạm tham nhũng, 10 vụ liên hệ tội xâm phạm hoạt động tư pháp, và 3 vụ liên hệ các tội phạm khác.¹¹

Trong năm 2022-2023 nhiều vụ chạy án liên hệ đến nhiều giới chức lớn trong chính quyền đã tạo sự chú ý trong dư luận, chẳng hạn:

- Ngày 15-8-2023, ông Võ Đình Sớm, Thẩm phán Tòa án Nhân dân tỉnh Gia Lai, bị khởi tố và tạm giam về tội nhận hối lộ 500 triệu đồng trong một vụ kiện tranh chấp quyền sử dụng đất.¹²

7 UN. *Opinions adopted by the Working Group on Arbitrary Detention.*

8 Viện Kiểm Sát Nhân Dân Tỉnh Nghệ An. *Một số kinh nghiệm, giải pháp thực hiện việc ghi âm, ghi hình có âm thanh đối với hoạt động hỏi cung bị can trong các vụ án hình sự.*

9 Tiền Phong. *Nhận diện những thuận lợi, khó khăn trong thực tiễn triển khai công tác ghi âm hoặc ghi hình có âm thanh trong hỏi cung bị can.*

10 Người Đưa Tin. *Chạy án.*

11 Noichinh.vn. *Tăng cường cơ chế giám sát bảo đảm liêm chính tư pháp trong tiến trình cải cách tư pháp ở nước ta hiện nay.*

12 Vietnam Plus. *Gia Lai: Khởi tố, tạm giam thẩm phán nhận hối lộ 500 triệu đồng.*

- Ngày 22-2-2023, Cơ quan an ninh điều tra Công an tỉnh Quảng Ninh bắt tạm giam thiếu tướng Đỗ Hữu Ca, cựu giám đốc Công an Hải Phòng và khởi tố vụ án nghi nhận hàng chục tỉ đồng để “chạy án”.¹³
- Ngày 11-11-2022, lực lượng thuộc Viện Kiểm sát nhân dân tối cao đã bắt quả tang ông Châu Văn Mỹ, Phó Chánh án Tòa án nhân dân tỉnh Bạc Liêu nhận hối lộ của bị cáo trong vụ án trộm cắp tài sản.¹⁴
- Ngày 17-9-2022, Tòa án Nhân dân thành phố Hà Nội xử sơ thẩm vụ án liên quan đến Nguyễn Minh Quân, cựu Giám đốc Bệnh viện TP Thủ Đức đã hối lộ gần 60 tỷ đồng cho những người có thẩm quyền, để không bị truy cứu trách nhiệm hình sự về các hành vi sai phạm trong hoạt động đấu thầu tại Bệnh viện Thủ Đức.¹⁵
- Ngày 24-8-2022, cơ quan điều tra Viện Kiểm sát Nhân dân Tối cao đã khởi tố bị can và thi hành lệnh bắt tạm giam ông Hứa Công Nguyên, thẩm phán Tòa án Nhân dân huyện Nho Quan, Ninh Bình để điều tra về tội “Nhận hối lộ” 20 triệu đồng để cho bị cáo được hưởng án treo.¹⁶

Hiến pháp Việt Nam quy định “Toà án nhân dân xét xử công khai” (Điều 103). Tuy nhiên, hầu hết các phiên tòa xử các nhà hoạt động nhân quyền trong năm 2022-2023 được tiến hành một cách vội vàng, trong vòng một ngày, có khi chỉ vài giờ với lực lượng an ninh canh gác có khi lên đến hàng trăm người. Thân nhân không được tham dự, và nhiều người bị ngăn cản ngay tại nhà của họ. Chẳng hạn:

- Ngày 6-6-2023, Tòa án Nhân dân tỉnh Đắk Lắk xử ông Đặng Đăng Phước, giảng viên trường Cao đẳng Sư phạm Đắk Lắk, tám năm tù giam và bốn năm quản chế với cáo buộc “tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước” trong một phiên tòa bắt đầu từ 07h30 sáng và kết thúc vào lúc 14h30 chiều. Ngoài luật sư và vợ của ông, không ai được vào phòng xử.¹⁷
- Ngày 25-5-2023, Tòa án Nhân dân thành phố Đà Nẵng kết án nhà hoạt động Bùi Tuấn Lâm 5 năm 6 tháng tù giam và 4 năm quản chế trong một phiên tòa vốn ven một buổi sáng. Không một người thân nào của ông Lâm được phép vào phòng xử. Luật sư Ngô Anh Tuấn, người bào chữa cho ông Bùi Tuấn Lâm bị mời ra khỏi phòng xét xử trong lúc diễn ra phiên tòa.¹⁸
- Ngày 12-5-2023, Tòa án nhân dân TP Hồ Chí Minh tuyên phạt nhà hoạt động Trần Bang 8 năm tù giam cùng với 3 năm quản chế trong phiên tòa diễn ra chỉ trong hơn ba tiếng đồng hồ. Các viên chức ngoại giao của Tổng lãnh sự quán Mỹ và Pháp chỉ được đứng trong sân tòa giữa trời nắng cho đến khi kết thúc phiên xử.¹⁹
- Ngày 12-4-2023, Tòa án Nhân dân thành phố Hà Nội kết án Blogger Nguyễn Lâm Thắng sáu năm tù giam và hai năm quản chế về tội danh “tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước” trong một phiên tòa xử kín bắt đầu từ 8 giờ sáng và kết thúc vào lúc 1 giờ 20 chiều. Trước đó, kể từ ngày bị bắt vào tháng 7 năm 2022 cho đến ngày 16-2-2023 ông Thắng mới được gặp luật sư lần đầu tiên.²⁰

13 Tuổi Trẻ. *Bắt tạm giam thiếu tướng Đỗ Hữu Ca để điều tra nghi vấn nhận hàng chục tỉ ‘chạy án’.*

14 Nhân Dân. *Bắt Phó Chánh án Tòa án nhân dân tỉnh Bạc Liêu Châu Văn Mỹ tội nhận hối lộ.*

15 Công An Nhân Dân. *Sắp xét xử vụ “chỉ gần 60 tỷ đồng để... chạy án”.*

16 TRITHUCVN. *Ninh Bình: Thẩm phán ‘vòi tiền’ để tuyên án treo.*

17 RFA. *Đắk Lắk: Thầy giáo âm nhạc Đặng Đăng Phước bị kết án 8 năm tù giam.*

18 RFA. *“Thánh rắc hành” Bùi Tuấn Lâm bị kết án 5 năm 6 tháng tù, luật sư nói bản án không công bằng.*

19 RFA. *Tòa tuyên ông Trần Bang tám năm tù vì các bài đăng trên Facebook bị hack.*

20 RFA. *Blogger Nguyễn Lâm Thắng bị kết án sáu năm tù giam trong phiên xử kín.*

Ngày 11-5-2023 Toàn án nhân dân huyện Văn Quan, tỉnh Lạng Sơn, tổ chức phiên toàn lưu động tại trường trung học phổ thông Lương Văn Tri xét xử bị cáo Vy Nhật Hoàng sinh năm 2003 về tội cố ý gây thương tích. Hình Huyện Văn Quan.

Trong tháng 5-2022, một toà án ở tỉnh Tuyên Quang tuyên phạt 15 người theo đạo Dương Văn Minh từ 2 đến 4 năm tù giam trong các phiên tòa kín, và báo chí chính quyền không loan tin này.²¹

Ngày 19-4-2022, Tòa án đưa nhà báo công dân Lê Trọng Hùng ra xử phúc thẩm trong một phiên tòa không có luật sư biện hộ và người nhà không hề hay biết trong lúc đó công an lại đến canh cửa nhà gia đình ông.²²

Một hình ảnh trái ngược với các phiên tòa chính trị bùng nổ nói trên là những phiên tòa lưu động ngoài trời theo tinh thần của những vụ đấu tố kinh hoàng thời Cải Cách Ruộng Đất vẫn được tổ chức mặc dù chưa bao giờ có một văn bản pháp lý nào quy định. Mỗi năm trung bình ngành tòa án tổ chức xét xử khoảng 3.000 vụ án lưu động trên toàn quốc.²³

Trong những năm gần đây đã có nhiều ý kiến đề nghị bãi bỏ việc tổ chức các phiên tòa lưu động vì không những nó xâm phạm đến nhân phẩm của bị cáo mà còn gây áp lực nặng nề cho gia đình của họ, và nhất là vi phạm một cách trắng trợn nguyên tắc được suy diễn vô tội. Trong những phiên tòa lưu động đó bị cáo không có cơ hội được bào chữa và quan tòa thì lại bị thêm áp lực của đám đông. Thông thường sau ít giờ xét xử một bản án rất nặng nề, không tương xứng với tội phạm - có thể là tử hình - được tuyên đọc. Trước khi được xét xử, bị cáo đã là nạn nhân của hệ thống tư pháp bất cập của Việt Nam.

2. VAI TRÒ TRANG TRÍ CỦA LUẬT SƯ

Luật Hình Sự Tố Tụng của VN được tu chính tháng 11 năm 2015 quy định việc bảo đảm quyền bào chữa của bị cáo và đại diện. (Điều 16 và điều 73). Tuy nhiên, trên thực tế việc thực hiện quyền tự biện hộ hoặc nhờ luật sư biện hộ thường xuyên bị vi phạm nặng nề.

Theo số liệu của Liên Đoàn Luật Sư Việt Nam thì hiện nay, cả nước có trên 17.284 Luật sư đăng

²¹ VOA. 15 tín đồ H'mong theo đạo Dương Văn Minh bị phạt hơn 38 năm tù.

²² RFA. Tòa án đưa nhà báo công dân Lê Trọng Hùng ra xử phúc thẩm, người nhà không hề hay biết.

²³ Luật sư Việt Nam. Một góc nhìn về xét xử lưu động vụ án hình sự.

ký hoạt động tại 63 Đoàn Luật sư tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương.²⁴ Tuy số luật sư có tăng trong những năm vừa qua, đa số tập trung ở các thành phố lớn, đặc biệt là TP Hồ Chí Minh và Hà Nội. Người dân ở vùng sâu vùng xa chưa được biết và tiếp cận nhiều đến dịch vụ pháp lý của Luật sư. Chẳng hạn, tỉnh Bắc Kạn với dân số 324.353 người mà hiện nay chỉ có 5 luật sư. Trung bình một luật sư cho gần 65 ngàn người. Tất cả 5 luật sư đó chưa qua huấn luyện chuyên ngành mà chỉ là những cán bộ tư pháp về hưu.²⁵

Hoạt động chủ yếu của luật sư là tham gia tố tụng; tuy nhiên chỉ có khoảng 20% các vụ án hình sự là có luật sư đại diện bị cáo.²⁶

Đặc biệt là trong những vụ án của các nhà hoạt động nhân quyền và tôn giáo người sắc tộc thiểu số, số người có luật sư biện hộ “chỉ đếm được trên đầu ngón tay.” Có đến hàng trăm tin đồ các tôn giáo thuộc các sắc dân thiểu số bị kết án trong những năm qua với các tội danh mơ hồ của Luật Hình sự, đặc biệt là điều 116 “phá hoại chính sách đoàn kết dân tộc.”²⁷

Nền tư pháp VN què quặt không những ở số lượng luật sư ít ỏi, trình độ nhận thức nghề nghiệp và kỹ năng chuyên môn của đa số luật sư còn thấp, mà nhất là vì sự lệ thuộc của tổ chức những người hành nghề luật sư vào Đảng CSVN. Lời mở đầu Điều lệ của Hội Luật Gia Việt Nam đã ghi rõ “Hội Luật Gia Việt Nam là thành viên của Mặt Trận Tổ Quốc Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam, sự quản lý của nhà nước Cộng Hoà Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam.” Chủ tịch Liên đoàn Luật sư Việt Nam hiện nay là ông Đỗ Ngọc Thịnh. Ông cũng là Bí thư Đảng đoàn Liên đoàn Luật sư Việt Nam và đại biểu Quốc hội.

Trong tác nghiệp hàng ngày, bản thân người luật sư tại Việt Nam ngày nay luôn đối đầu với những ngăn trở từ phía công an điều tra, Viện Kiểm Sát, và ngay cả Hội Đồng Xét Xử. Bước đầu tiên để được đại diện cho thân chủ, người luật sư cần phải xin giấy chứng nhận bào chữa từ cơ quan điều tra. Thủ tục này không những rất phiền toái mà còn tạo nên mối tương quan xin-cho giữa luật sư và cơ quan điều tra. Luật Hình Sự Tố Tụng 2015 dự trù thay thế thủ tục giấy chứng nhận bào chữa bằng thủ tục đăng ký bào chữa. Tuy nhiên thực chất chỉ là “bình mới rượu cũ!” bởi vì trong các vụ án chính trị các luật sư chỉ có thể được tiếp xúc với thân chủ và tiếp cận hồ sơ khi cơ quan tiến hành tố tụng đã kết thúc giai đoạn điều tra vụ án.

Những quyền căn bản thông thường của một luật sư như quyền được tiếp xúc và tư vấn thân chủ, quyền thu thập chứng cứ, và quyền được tham dự khi thân chủ bị hỏi cung luôn tùy thuộc sự đồng ý hay không của cơ quan tiến hành tố tụng. Trong phiên tòa, hội đồng xét xử ít khi để ý đến lời biện hộ của luật sư; trái lại luật sư thường không dám phản bác công tố viên. Nhiệm vụ của luật sư trong hầu hết các vụ án chỉ là xin khoan hồng cho thân chủ.²⁸

Những luật sư bào chữa cho dân oan hay các người bất đồng chính kiến thường phải đối diện với thái độ thù nghịch của chính quyền. Trong những năm trước đây nhiều luật sư nhân quyền đã chịu những án tù nhiều năm như trường hợp LS Lê Thị Công Nhân, LS Nguyễn Văn Đài, LS Lê Quốc Quân; hoặc bị tước mất giấy phép hành nghề, như trường hợp LS Võ An Đôn và LS Nguyễn

24 Liên đoàn Luật sư Việt Nam. *Trưởng Ban Nội chính Trung ương làm việc với Liên đoàn Luật sư Việt Nam.*

25 Bắc Kạn. *Vì sao Bắc Kạn khó phát triển đội ngũ luật sư.*

26 Luật sư Việt Nam. *Vướng mắc cần tháo gỡ để nâng cao hoạt động tranh tụng của luật sư tại phiên tòa hình sự.*

27 RFA. *Hầu hết tù nhân tôn giáo sắc tộc thiểu số không có luật sư trợ giúp pháp lý.*

28 An Ninh Thủ Đô. *Luật sư chỉ định, có cho đủ... thủ tục,*

Đặng Trường; hoặc bị hành hung như trường hợp LS Trần Thu Nam, LS Lê Văn Luân, và luật sư Lê Hoàng Tùng

Trong năm 2022-2023 dư luận đặc biệt quan tâm đến vụ chính quyền truy đuổi các luật sư bào chữa cho các nạn nhân của đàn áp tôn giáo tại Tịnh Thất Bồng Lai. Ngoài việc một trong 5 luật sư bị hành hung ngay tại sân tòa án trong ngày xử, cả 5 luật sư đều nhận được giấy triệu tập của Công an tỉnh Long An để điều tra về cáo buộc đã phát tán lên Internet các hình ảnh và tài liệu có dấu hiệu tội phạm về “Lợi dụng quyền tự do dân chủ, xâm phạm lợi ích Nhà nước, quyền lợi hợp pháp của tổ chức, cá nhân.” theo Điều 331 của Bộ luật Hình sự.²⁹

Sau khi 3 luật sư Nguyễn Văn Miếng, Đào Kim Lân, và Đặng Đình Mạnh không trình diện, Công an tỉnh Long An ra quyết định truy tìm họ.³⁰

Trước sự săn đuổi của công an, cả ba vị luật sư đã trốn được đến Hoa Kỳ ngày 16-6-2023 để tránh bị bắt. Một phát ngôn Bộ Ngoại Giao Hoa Kỳ, khi được hỏi về trường hợp này, đã trả lời, “Hoa Kỳ khuyến khích chính phủ Việt Nam tôn trọng quyền được xét xử công bằng như đã được đảm bảo theo luật pháp Việt Nam, bao gồm cả việc đảm bảo các luật sư bào chữa các vụ án hình sự có thể hành nghề tư vấn pháp lý một cách hiệu quả mà không sợ bị trả thù.”³¹

3. MỘT CHẾ ĐỘ NHÀ TÙ BẤT NHÂN

Nhục hình là phương thức để khuất phục tù nhân trong nhà tù cộng sản Việt Nam. Trước hết, mọi tù nhân đều bắt buộc phải làm việc vất vả suốt ngày mà không được quyền hưởng thành quả do công việc họ làm. Những công việc mà các tù nhân bắt buộc làm thường rất nặng nề và nguy hiểm, như đập đá, phá rừng đốn gỗ, làm rẫy, đúc gạch... Thử đến, mặc dù làm việc vất vả, các tù nhân phải sống trong những điều kiện rất tồi tệ về mọi mặt từ nơi ở, thực phẩm đến vệ sinh, y tế... Nhưng tệ hại hơn hết là những hình phạt khắc nghiệt cai tù dùng để để trấn áp tinh thần các tù nhân và dăm đòi hỏi được đối xử công bằng.³²

Đặc biệt đối với các tù nhân chính trị, việc đối xử bất nhân lại càng được thi hành có hệ thống hơn. Ngoài việc bắt phải lao động, họ thường phải chịu thêm những biện pháp trừng phạt như bị di chuyển đến những vùng xa xôi, cấm thân nhân thăm nuôi, biệt giam kỷ luật, không được chữa bệnh, bị đánh đập bởi chính công an trại giam, hoặc bởi tù nhân hình sự do công an sai khiến, v.v.

Trong năm 2022-2023, nhiều vụ hành hung và ngược đãi các tù nhân lương tâm được tiết lộ ra ngoài, trong đó có những vụ được dư luận quan tâm:

- Ngày 5-4-2023, tù nhân lương tâm Lê Đình Lương, người đang thụ án 20 năm tại trại giam Nam Hà, cho gia đình hay điều kiện giam giữ tại trại giam vô cùng tệ hại. Cụ thể, nguồn nước dùng cho tù nhân bị ô nhiễm, bốc mùi hôi thối. Ban giám thị trại giam ngăn cản quyền tự do thực hành tôn giáo của tù nhân bằng cách hạn chế Kinh Thánh và ài ra, trại giam không cho ông Lê Đình Lương giấy bút nhằm cản trở ông viết đơn khiếu nại về chế độ ngược đãi nơi đây.³³

29 Long An Online. *2 luật sư bào chữa cho các bị cáo vắng mặt do bị hành hung.*

30 VnExpress. *Công an Long An truy tìm 3 luật sư.*

31 VOA. *Bộ Ngoại giao Mỹ lên tiếng về việc ba luật sư nhân quyền Việt Nam đến Mỹ.*

32 RFA. *Tình trạng tù nhân trong các trại giam ở Việt Nam.*

33 Việt Tân. *Nhà hoạt động nhân quyền và môi trường Lê Đình Lương, người đang thụ án tù 20 năm tại Trại giam Nam Hà, đang tuyệt thực để phản đối chế độ giam giữ khắc nghiệt.*

- Ngày 28-3-2023, nhà hoạt động Trương Văn Dũng đã tố cáo trong phiên tòa ở Tòa án Nhân dân thành phố Hà Nội rằng ông bị cai tù đánh trong thời gian bị giam tại nhà giam Hỏa Lò, và được đưa đi cấp cứu nhiều lần trong 15 ngày.³⁴
- Ngày 10-10-2022, tù nhân lương tâm Huỳnh Thực Vy bị cai tù đánh trong lúc bị giam tại nhà tù Gia Trung, tỉnh Gia Lai.³⁵
- Ngày 20-9-2022, tù nhân lương tâm Trịnh Bá Tư, đang bị giam tại trại giam số 6 Thanh Chương, Nghệ An đã cho gia đình hay từ ngày 6-9-2022 ông bị đưa vào buồng tra hỏi, từ 4 đến 6 tiếng mỗi ngày. Cai tù đánh ông trong lúc thẩm vấn. Ông cũng cho hay bị cùm chân 10 ngày như những phạm nhân án tử hình, ăn ngủ, tiểu tiện, đại tiện tại chỗ.³⁶

Ngày 5-1-2023, Mục sư Đinh Diêm, một tù nhân tôn giáo đang thụ án tù 16 năm với tội danh “Hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” đã đột ngột qua đời tại Trại giam số 6 thuộc huyện Thanh Chương, tỉnh Nghệ An.

Nhiều cựu tù nhân lương tâm, sau khi mãn án tù, cũng cho hay họ bị bắt lao động nặng nhọc trong môi trường độc hại trong khi chế độ dinh dưỡng và khám chữa bệnh tồi tệ, đôi khi còn bị đánh đập dã man bởi

quản giáo.³⁷ Ngày 20-9-2023, cựu tù nhân lương tâm Lê Quý Lộc, người vừa mãn hạn tù 5 năm, cáo buộc ông bị quản giáo đánh đập nghiêm trọng hai lần và cùm chân chỉ vì đấu tranh đòi quyền lợi cho các bạn tù.³⁸ Bà Nguyễn Thị Huệ, một nữ cựu tù nhân, ở xã Ia Hrug, huyện Ia Grai, tỉnh Gia Lai nói bà bị tấn công tình dục và đối xử vô nhân đạo trong thời gian tạm giam để điều tra ở Trại tạm giam Công an huyện Ia Grai.³⁹

Ngày 9 tháng 8 năm 2022, 27 gia đình các tù nhân chính trị và tôn giáo đã ra một thư ngỏ chung kêu gọi các tổ chức nhân quyền quốc tế, các chính phủ tự do lên tiếng yêu cầu nhà cầm quyền Việt Nam phải tôn trọng quyền con người của các tù nhân lương tâm được cung cấp nước sạch, thực phẩm an toàn và chăm sóc y tế kịp thời.⁴⁰

34 RFA. Nhà hoạt động Trương Văn Dũng bị kết án sáu năm tù giam, tố cáo bị nhục hình.

35 Người Việt Online. Tù nhân lương tâm Huỳnh Thực Vy bị đánh tại trại giam Gia Trung.

36 BBC. Nhà hoạt động Trịnh Bá Tư ‘bị đánh đập’ và ‘tuyệt thực’: Gia đình kêu cứu.

37 RFA. Cựu TNLT Lê Thị Bình: Trại giam An Phước đánh đập, buộc tù nhân nữ lao động nặng nhọc.

38 RFA. Cựu TNLT Lê Quý Lộc: Tôi bị quản giáo đánh khi đấu tranh đòi quyền lợi cho tù nhân.

39 RFA. Gia Lai: Cựu tù nhân tố cáo bị tấn công tình dục, đối xử vô nhân đạo trong thời gian tạm giam.

40 Bauxite Việt Nam. Thư Ngỏ của các gia đình Tù Nhân Lương Tâm: Chữa bệnh là một phần của nhân quyền.

Trong năm 2022-2023 ba tù nhân lương tâm đã đột ngột qua đời một cách mờ ám khi đang bị giam giữ:

- Ngày 5-1-2023, Mục sư Đinh Diêm, một tù nhân tôn giáo đang thụ án tù 16 năm với tội danh “Hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” đã đột ngột qua đời tại Trại giam số 6 thuộc huyện Thanh Chương, tỉnh Nghệ An.⁴¹
- Ngày 20-11-2022, ông Phan Văn Thu, người sáng lập Ân Đàn Đại Đạo, một tổ chức Phật giáo độc lập, đang thụ án tù chung thân với cùng tội danh đã chết trong Trại giam Gia Trung, tỉnh Gia Lai.⁴²
- Ngày 2 tháng 8 năm 2022, ông Đỗ Công Dương, một nhà báo công dân, chết trong thời gian đang thụ án tù 8 năm với tội danh “lợi dụng quyền tự do dân chủ” và “gây rối trật tự công cộng” ở Trại giam số 6, tỉnh Nghệ An.⁴³

Ngày 1-2-2023, một số tổ chức hoạt động nhân quyền của người Việt đã đưa ra một bản lên tiếng cho rằng “những cái chết bí ẩn liên tục của các tù nhân tôn giáo và chính trị cho thấy chính sách đối xử vô nhân đạo của nhà tù cộng sản Việt Nam và là một lời báo động về việc vi phạm *Công ước chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn ác, vô nhân đạo hoặc hạ thấp nhân phẩm khác và các Quy định quốc tế về tiêu chuẩn tối thiểu đối xử với các tù nhân* của chính quyền Việt Nam.” Các tổ chức này cũng kêu gọi nhà cầm quyền CSVN Chính quyền Việt Nam “phải minh bạch hóa các trường hợp chết bí ẩn nêu trên và bồi thường tương xứng cho gia đình các nạn nhân, và cải thiện điều kiện giam giữ tù nhân trong các trại tạm giam và nhà tù trên toàn quốc.”⁴⁴

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Chấm dứt ngay việc lạm dụng những điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự 2015 để giam giữ những người không đồng quan điểm với chính sách và đường lối của Đảng CSVN;
- Tôn trọng *Tiêu chuẩn Tư pháp Hình sự Quốc tế*;
- Tuân thủ đầy đủ *Những Nguyên tắc Căn bản của LHQ về Vai trò của Luật sư*;
- Cải thiện chế độ lao tù hiện hữu bằng cách tôn trọng *Quy tắc tiêu chuẩn tối thiểu của LHQ về đối xử với tù nhân*.

41 VNTB – Mục sư Đinh Diêm đã được chôn và an táng tại Trại giam số 6 Thanh Chương, Nghệ An.

42 RFA. Tù nhân lương tâm Phan Văn Thu mất trong trại giam vì không được chăm sóc y tế kịp thời.

43 CPJ. *Journalist Do Cong Duong dies in prison in Vietnam*.

44 EIN. *NGOs call on Vietnam Authorities to Answer for Mysterious Deaths of Religious and Political Prisoners*.

III

QUYỀN ĐƯỢC THAM GIA ĐỜI SỐNG CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Hiến Pháp Việt Nam năm 2013 qui định rằng người dân có quyền tham gia quản lý Nhà nước qua bầu cử và ứng cử (điều 27 và 28), tự do ngôn luận, hội họp, lập hội và biểu tình (điều 25). Tuy nhiên, cũng chính điều 4 của bản Hiến Pháp này lại khẳng định vai trò lãnh đạo tuyệt đối của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) trong mọi sinh hoạt của đất nước.¹ Tổng Bí Thư Đảng CSVN Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định rằng Hiến Pháp là “văn kiện chính trị pháp lý quan trọng vào bậc nhất sau Cương lĩnh của Đảng.”² Chính ở sự mâu thuẫn này và ý đồ duy trì độc quyền chính trị bằng mọi giá mà tất cả những quy định về quyền chính trị được công nhận nơi điều 20, 21 trong Bản Tuyên Ngôn Quốc Tế Nhân Quyền và điều 21, 22 và 25 trong Công Ước Quốc Tế về Những Quyền Dân Sự và Chính Trị mà VN cam kết tôn trọng đã bị triệt tiêu. Người dân bị tước đoạt tất cả quyền chọn lựa thể chế chính trị và người đại diện. Người dân không có quyền có quan điểm, chính kiến khác với đường lối của ĐCSVN. Tất cả các nhóm đối lập bị đàn áp và đặt ra ngoài vòng pháp luật.

1. ĐIỀU HÀNH VIỆC NƯỚC LÀ ĐẶC QUYỀN CỦA ĐCSVN

Cũng như hầu hết các quốc gia trên thế giới, VN thường xuyên tổ chức những cuộc bầu cử các cấp chính quyền. Điều 69 Hiến Pháp qui định rằng Quốc Hội là cơ quan quyền lực Nhà nước cao nhất, đại diện cho toàn dân, có quyền làm luật và quyền bổ nhiệm và kiểm soát chính phủ. Tuy nhiên việc tổ chức bầu cử và sinh hoạt nghị trường hiện nay chứng tỏ Quốc Hội chỉ là công cụ của ĐCSVN.

Để tiến hành cuộc bầu cử Quốc Hội khóa 15 và bầu cử đại biểu Hội Đồng Nhân Dân các cấp nhiệm kỳ 2021 – 2026 vào tháng 5 năm 2021, Bộ Chính Trị của ĐCS VN đã ra chỉ thị số 45-CT/TW xác định vai trò lãnh đạo của các cấp uỷ trong việc tổ chức các cuộc bầu cử.³

Khác với các cuộc bầu cử dân chủ, trong đó kết quả tùy thuộc vào sự chọn lựa của cử tri, kết quả cuộc bầu cử vào tháng 5 năm 2021 đã được sắp xếp trước. Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của Quốc Hội khóa XIV ấn định Quốc Hội khóa XV sẽ có 95 đồng chí Ủy viên Ban Chấp Hành Trung

1 “Đảng Cộng sản Việt Nam - Đội tiên phong của giai cấp công nhân, đồng thời là đội tiên phong của Nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam, đại biểu trung thành lợi ích của giai cấp công nhân, Nhân dân lao động và của cả dân tộc, lấy chủ nghĩa Mác – Lê nin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội.” (Điều 4 HP Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam 2013)

2 VNExpress. *Tổng bí thư: ‘Đề phòng thế lực muốn xóa bỏ điều 4 Hiến pháp’.*

3 Thư viện Pháp luật. *Chỉ thị của Bộ Chính Trị.*

30 Ngày 12-5-2023, TAND Thành phố Hồ Chí Minh tuyên phạt người bất đồng chính kiến Trần Văn Bang 8 năm tù giam và 3 năm quản chế về tội “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.” Hình VTV

Ương Đảng, khoảng 50 đại biểu dưới 40 tuổi, đại biểu tái cử khoảng 160 người, đại biểu tôn giáo 6 người v.v. Ngay cả việc cho phép số người ngoài Đảng được ứng cử cũng được quy định trước với số lượng từ 25-50 đại biểu, tương đương từ 5 - 10% tổng số đại biểu.⁴

Trong các cuộc bầu cử Quốc Hội mọi ứng viên đều bị gạn lọc bởi Mặt Trận Tổ Quốc – một cơ quan ngoại vi của ĐCSVN - qua “Hội Nghị Hiệp Thương” và “Hội Nghị Cử Tri” ở cấp trung ương và cấp địa phương.

Đối với cuộc bầu cử Quốc Hội năm 2021, theo danh sách chính thức cuối cùng sau các kỳ Hội Nghị Hiệp Thương lần thứ ba thì toàn quốc có 866 ứng cử viên, trong đó có 9 người tự ứng cử.⁵ Tám trong số 9 ứng viên tự ứng cử là đảng viên cao cấp, trong đó có 4 người là đại biểu quốc hội hiện hành. Một người duy nhất được cho là không phải là đảng viên là ông Lương Thế Huy. Và chính quyền đã rầm rộ quảng cáo ông là người đồng tính, như thể chính quyền muốn cho thế giới hay ở VN, người đồng tính không bị kỳ thị. Trong khi đó chính quyền đã bắt 4 người bất đồng chính kiến có ý định nộp đơn ứng cử: Ông Trần Quốc Khánh⁶ và ông Lê Trọng Hùng⁷ bị giam với cáo buộc “phát tán tài liệu nhằm chống nhà nước;” ông Nguyễn Quốc Huy⁸ và ông Nguyễn Văn Sơn Trung⁹ được thả sau ít ngày tra hỏi. Vào ngày 29 tháng 10 năm 2021, ông Trần Quốc Khánh bị kết án

⁴ Chinhphu.vn. *Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của ỦY BAN THƯỜNG VỤ QUỐC HỘI: Dự kiến số lượng, cơ cấu, thành phần đại biểu Quốc hội khóa XV.*

⁵ Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam. *9 người tự ứng cử đại biểu Quốc hội khóa XV.*

⁶ VOA. *Việt Nam bắt Facebooker Trần Quốc Khánh sau khi ông tuyên bố tự ứng cử ĐBQH.*

⁷ Người Việt. *Người thứ hai tự ‘ứng cử đại biểu Quốc Hội’ bị bắt.*

⁸ RFA. *Công an Bình Thuận thả nhà thơ Đồng Chuông Tử đồng thời câu lưu thêm hai người bạn.*

⁹ RFA. *Công an Bình Thuận thả ông Nguyễn Văn Sơn Trung sau 5 ngày tạm giữ để hỏi chuyện “tự ứng cử”.*

sáu năm sáu tháng tù giam và hai năm quản chế.¹⁰ Vào ngày 31 tháng 12 năm 2021, ông Lê Trọng Hùng bị kết án 5 năm tù giam và 5 năm quản chế.¹¹

Mặc dù Nghị quyết của Ủy Ban Thường Vụ Quốc Hội Khóa XIV đã dự kiến sẽ có 25-50 đại biểu người ngoài Đảng cho Quốc hội khóa XV, chỉ có 4 người tự ứng cử được đắc cử, và những người này đều là đảng viên ĐCSVN, 3 trong số đó là đại biểu quốc hội đương nhiệm.

So với các khóa Quốc hội trước đây, tỷ lệ số đại biểu không phải đảng viên ĐCSVN càng ngày càng giảm. Quốc hội Khóa 1 (1946-1960) có 333 đại biểu, trong đó đại biểu Việt Minh (tiền thân của ĐCSVN) chiếm 120 ghế (36%), Đảng Dân Chủ Việt Nam 46 ghế, Đảng Xã Hội Việt Nam 24 ghế, và 143 ghế không đảng phái. Quốc hội Việt Nam khóa 13 (2011-2016) có 500 đại biểu, đại biểu không phải là đảng viên ĐCSVN chiếm 42 ghế (8.4%). Quốc hội Việt Nam khóa 14 (2016-2021) có 500 đại biểu, đại biểu không phải là đảng viên ĐCSVN chiếm 21 ghế (4.23%). Quốc hội khóa 15 có 14 đại biểu là người ngoài Đảng (2.8%).

Trong quá trình công tác lập pháp tại VN, việc xây dựng các dự thảo luật cần có chỉ đạo từ Đảng đoàn Quốc hội. Đây là tổ chức Đảng được thành lập để nghiên cứu và trình Bộ Chính trị chương trình xây dựng luật của Quốc hội. Đảng đoàn Quốc hội có nhiệm vụ bảo đảm “sự phù hợp của nội dung dự thảo quyết định với đường lối, chủ trương của Đảng.”¹²

Hiến Pháp (Điều 70) quy định rằng các chức vụ quan trọng hàng đầu trong guồng máy Nhà nước đều do Quốc Hội bầu; tuy nhiên trên thực tế, chính Trung Ương ĐCSVN chọn trước và Quốc Hội bỏ phiếu chấp thuận theo chỉ thị.

Một trường hợp tiêu biểu cho sự can thiệp trực tiếp của ĐCSVN trong việc sắp đặt tổ chức nhà nước ở cấp cao nhất trong năm 2022-2023 là việc ông Nguyễn Xuân Phúc bị bắt buộc từ nhiệm chức vụ chủ tịch nước. Ngày 18-1-2023, Quốc hội VN đã miễn nhiệm chức vụ Chủ tịch Nước và hủy bỏ tư cách đại biểu Quốc hội Khóa XV đối với ông Nguyễn Xuân Phúc căn cứ trên Nghị quyết số 35 ngày 17 tháng 1 tại Hội nghị bất thường của T.Ư Đảng khóa XIII và thông báo ý kiến của Bộ Chính trị tại Công văn số 5918 ngày 13.1 của Văn phòng T.Ư Đảng. Trong trường hợp này cũng như tất cả các vụ thay đổi chức vụ quan trọng trong chính phủ, Quốc hội chỉ làm theo chỉ thị của Bộ Chính trị.

Ở cấp bậc địa phương, để gia tăng sự kiểm soát chính trị của ĐCSVN trên chính quyền tỉnh, huyện và xã, năm 2008 Bộ Chính Trị ban hành Nghị quyết số 22/NQ-TW đề ra “mô hình bí thư cấp ủy đồng thời là chủ tịch Ủy Ban Nhân Dân cấp xã, phường” để tăng cường sự lãnh đạo của đảng ủy địa phương. Với mô hình tổ chức này, không còn biên giới giữa tổ chức đảng và tổ chức chính quyền.

Vào tháng 6 năm 2022, Ban Chấp hành Trung ương ĐCSVN đã đưa ra Nghị quyết số 21-NQ/TW tái khẳng định và đưa ra hướng dẫn để khai triển việc thi hành mô hình “nhất thể hóa” trên. Cho đến nay, mô hình này đang được khai triển ở tất cả các cấp chính quyền trên toàn quốc. Chẳng hạn việc bí thư chi bộ đồng thời là trưởng thôn, tổ trưởng tổ dân phố có nơi đã đạt đến 100% như ở tỉnh Quảng Ninh, hoặc trên 90% như ở tỉnh Hải Dương và Thanh Hóa.¹³

10 RFA. *Facebooker Trần Quốc Khánh bị án sáu năm sáu tháng tù với cáo buộc ‘chống Nhà nước’.*

11 BBC. *Án tù 5 năm cho ứng cử viên ĐBQH độc lập Lê Trọng Hùng.*

12 Hội Luật Gia Việt Nam. *Đảng cầm quyền thông qua quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp ở Việt Nam.*

13 Xây dựng Đảng. *Công tác tổ chức xây dựng Đảng các tỉnh, thành phố miền Bắc: Năm mới, quyết tâm mới.*

Nói tóm lại, qua quy định pháp lý cũng như thực tế tổ chức và điều hành Quốc Hội cũng như các Hội Đồng Nhân Dân ở các địa phương, người dân không có tiếng nói. Những định chế này không phải là đại diện cho người dân; họ chỉ là công cụ của ĐCSVN để thi hành chính sách và đường lối toàn trị của ĐCSVN.

2. TRIỆT HẠ ĐỐI LẬP

Để bảo vệ an ninh chính trị cho Đảng, chính quyền không dung thứ bất kỳ bất đồng và chỉ trích nào từ bên ngoài. Điệp khúc “không để hình thành tổ chức chính trị đối lập trong nước” của các cấp lãnh đạo ĐCSVN đã được lặp lại trong phát biểu của TBT Nguyễn Phú Trọng trong Hội nghị Đảng ủy Công an Trung ương ngày 15-6-2023.¹⁴

Vì thế một số tập hợp vận động dân chủ và nhân quyền được nhen nhúm trước đây như Khối 8406, Đảng Nhân Dân Hành Động, Đảng Dân Chủ, đảng Thăng Tiến Việt Nam, Đảng Vì Dân, Cao Trào Nhân Bản, Ủy ban Nhân Quyền, Hiệp hội Đoàn Kết Công Nông, Phong trào Lao Động Việt, Hội Ái Hữu Từ Nhân Chính Trị và Tôn Giáo Việt Nam, Tuổi Trẻ Yêu nước, Phong trào Con Đường Việt Nam, Mạng Lưới Blogger Việt Nam, Hội Anh Em Dân Chủ, Nhóm Hiến Pháp, Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết, Hội Phụ nữ Việt Nam vì Nhân quyền, và Hội Nhà Báo Độc Lập Việt Nam vẫn tiếp tục bị ngăn cấm và đàn áp. Nhiều thành viên của các tổ chức này đã bị cô lập hoặc giam giữ.

Chẳng hạn, cho đến tháng 10 năm 2023, Khối 8406 có đến 51 thành viên bị bắt và kết án tù, số đang còn bị giam cầm là 8 người. Hội Anh Em Dân Chủ có 12 người đang bị giam giữ, trong đó có 8 người bị kết án từ 7 đến 13 năm. LS Nguyễn Văn Đài, người sáng lập Hội, đã bị trục xuất ra nước ngoài.

Ông Trần Huỳnh Duy Thức, người lãnh đạo tổ chức Con Đường Việt Nam cũng đang chịu án 16 năm tù giam với tội danh “hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” theo điều 79 của Bộ Luật Hình Sự 1999.

Bác sĩ Nguyễn Đan Quế, người sáng lập Cao Trào Nhân Bản và linh mục Nguyễn Văn Lý, một thành viên sáng lập Khối 8406 cũng đang bị quản thúc tại gia.

Năm thành viên sáng lập của Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết là các ông Lưu Văn Vịnh, Nguyễn Quốc Hoàn, Nguyễn Văn Đức Độ, Từ Công Nghĩa và Phan Trung đang còn chịu những bản án rất nặng từ 8 đến 15 năm tù mặc dù chủ trương hoạt động của họ chỉ là đòi hỏi “ĐCSVN phải trao trả lại quyền dân tộc tự quyết cho toàn dân, để người dân có toàn quyền chọn lựa một thể chế chính trị mà mình muốn, bằng chính thật sự lá phiếu của mình, trong một thể chế tam quyền phân lập.”

Tám thành viên Nhóm Hiến Pháp bị tuyên án tổng cộng 40 năm 6 tháng tù giam với cáo buộc tội danh “phá rối an ninh” theo khoản 1, Điều 118 Bộ luật Hình sự 2015 trong lúc họ chỉ sử dụng trang facebook cá nhân để chia sẻ, bày tỏ quan điểm, chính kiến về hiện tình đất nước, lên án bất công và ủng hộ chế độ dân chủ, đa nguyên, đa đảng, và tham gia những cuộc biểu tình ôn hòa chống Dự luật Đặc khu và Luật An ninh mạng.

Ba thành viên chủ chốt của Hội Nhà Báo Độc Lập là Phạm Chí Dũng, Nguyễn Tường Thụy, và Lê

¹⁴ Tài Nguyên & Môi Trường. *Phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội nghị Đảng ủy Công an Trung ương.*

Hữu Minh Tuấn đang chịu những bản án nặng nề từ 11 đến 15 năm tù giam.

Bà Huỳnh Thục Vy, người sáng lập tổ chức Phụ Nữ Nhân Quyền Việt Nam bị kết án 2 năm 9 tháng tù vào cuối năm 2018,

Trong năm 2020 và những tháng đầu năm 2021, để chuẩn bị cho Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 13 và bầu cử Quốc Hội khóa 15, chính quyền đã tăng cường trấn áp những người không đồng chính kiến với họ. Sau Đại hội 13 của ĐCSVN, Việc bắt bớ không giảm bớt mà lại gia tăng nhiều hơn.

Trong năm 2022 và 2023 ít nhất 97 nhà bất đồng chính kiến đã bị đưa ra tòa với các bản án nặng nề. 25 người đang bị tạm giam, chờ ngày ra tòa [xem chi tiết các trường hợp trong danh sách tù nhân lương tâm ở Phụ lục I và II].

Một đối tượng khác của các hình thức đàn áp chính trị được dư luận quan tâm trong thời gian gần đây là những người bất đồng chính kiến đang sinh sống bên ngoài lãnh thổ Việt Nam. Việc đàn áp chính trị xuyên quốc gia này được thi hành bằng nhiều cách: hoặc gây áp lực đối với thân nhân những người bất đồng chính kiến hiện đang sinh sống tại Việt Nam, như trường hợp nhà báo Lê Trung Khoa và blogger Bùi Trung Hiếu ở Đức;¹⁵ hoặc trực tiếp đe dọa, bắt bớ những người bất đồng chính kiến ở hải ngoại. Đặc biệt ở Thái Lan, nơi có nhiều người bất đồng chính kiến và những nạn nhân người đồng bào các sắc tộc tạm cư, an ninh Việt Nam đã theo dõi, gây khó dễ, bắt cóc, và bí mật đưa về Việt Nam.¹⁶ Hai vụ bắt cóc gây xôn xao dư luận là vụ nhà báo Trương Duy Nhất vào tháng 8 năm 2020,¹⁷ và vụ blogger Thái Văn Đường hồi tháng 4 năm 2023.¹⁸

3. VI PHẠM CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN SỰ CƠ BẢN

Điều 25 Hiến Pháp VN ấn định: “Công dân có quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình. Việc thực hiện các quyền này do pháp luật quy định.” Vì tính cách quan yếu của quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, và quyền được thông tin trong hoàn cảnh cụ thể của VN hôm nay, bản báo cáo này đã có một mục riêng cho các vấn đề này [Chương IV. Quyền Tự Do Phát Biểu và Tự Do Thông Tin]

3.1. Quyền Tự Do Lập Hội

Cho đến nay, khung cảnh pháp lý của các hội đoàn là Sắc lệnh số 102/SL/L004 ngày 20 tháng 5 năm 1957, Nghị định số 45/2010/NĐ-CP của Chính phủ năm 2010, được sửa đổi và bổ sung bởi nghị định số 33/2012/NĐ-CP của Chính phủ năm 2012.

Trong khung cảnh pháp lý này, tự do sinh hoạt hội đoàn không phải là một quyền như Công Ước Quốc Tế về các Quyền Dân Sự và Chính Trị quy định. Việc lập hội, với những thủ tục đăng ký – cho phép, chỉ là một đặc ân của chính quyền.

15 RFA. *Việt Nam với biện pháp “đàn áp xuyên quốc gia”*.

16 Mach Song Media. *Người tị nạn mất tích: Việt Nam gia tăng đàn áp xuyên quốc gia; người tị nạn ở Thái Lan cần can thiệp*.

17 BBC. *Vụ Trương Duy Nhất và nạn bắt cóc nhà hoạt động ở Đông Nam Á*.

18 RFA. *Screams from abducted Vietnamese blogger heard on Thai security camera video*.

Trước áp lực của việc hội nhập quốc tế và khuyến cáo của Hội Đồng Nhân Quyền LHQ, từ năm 2005 chính phủ đã công bố Dự luật về Hội. Năm 2014, sau 11 lần sửa đổi dự luật vẫn chưa được đưa ra Quốc Hội thảo luận và biểu quyết. Đến cuối năm 2015, Chủ tịch Quốc Hội Nguyễn Sinh Hùng tuyên bố Quốc Hội sẽ chuyển giao việc biểu quyết Luật về Hội cho Quốc Hội khóa 14.¹⁹

Sau nhiều lần đệ nạp và rút lui, Quốc Hội Khóa 14 vẫn chưa biểu quyết Dự luật về Hội. Mãi đến thời điểm này, dự luật về hội cũng không được đề cập đến trong chương trình xây dựng luật của các kỳ họp của Quốc hội Khóa 15. Theo Nghị quyết số 50/2022/QH15 của Quốc hội, Dự luật về Hội không có trong chương trình xây dựng luật, pháp lệnh năm 2023.

Để khóa lấp thiếu sót này, tháng 8 năm 2022, chính phủ tiến hành việc xây dựng Dự thảo Nghị định quy định về tổ chức, hoạt động và quản lý hội nhằm thay thế Nghị định số 45/2010/NĐ-CP. Tuy nhiên mục đích tối hậu của Nghị định vẫn là “Bảo đảm sự lãnh đạo của Đảng đối với hội quần chúng.” Việc thành lập, tổ chức và hoạt động hội thực hiện các hành vi, mục đích “Làm ảnh hưởng đến uy tín của Nhà nước, cơ quan, tổ chức, cá nhân, cộng đồng; gây phung phí đến lợi ích quốc gia, an ninh, quốc phòng, khối đại đoàn kết dân tộc và gây mất an ninh chính trị, trật tự xã hội” đều bị nghiêm cấm.” (Điều 11 của Dự thảo số 6 Quy định về tổ chức, hoạt động và quản lý hội).²⁰

Cũng như những tội danh được quy định trong Luật Hình sự, tính cách mơ hồ của các từ ngữ “uy tín của Nhà nước, lợi ích quốc gia, khối đại đoàn kết dân tộc...” sẽ loại bỏ tất cả các đoàn thể không cùng quan điểm chính trị của đảng cầm quyền.

Sự chậm trễ bất thường của việc xây dựng Luật về hội cho thấy Nhà nước vẫn còn lo sợ người dân sẽ sử dụng luật này như là một phương tiện pháp lý qua mặt sự kiểm soát của Nhà nước trong việc xây dựng những tổ chức độc lập.

Trong thực tế hiện nay, ngoài ĐCSVN và các tổ chức ngoại vi của ĐCSVN được gọi là các “tổ chức chính trị - xã hội” như Mặt trận tổ quốc Việt Nam, Công đoàn, Đoàn thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh, Hội liên hiệp phụ nữ Việt Nam, và Hội nông dân Việt Nam, không một tổ chức nào không cùng lập trường chính trị với ĐCSVN được phép hoạt động. Ngay cả các tổ chức xã hội dân sự có tính chuyên biệt như các tổ chức tương trợ, các tổ chức nghề nghiệp, các tổ chức bảo vệ môi trường, v.v. cũng phải được sự chấp thuận và chịu sự kiểm soát của ĐCSVN.

Theo Báo cáo Thường niên Quốc gia năm 2022 của Liên Hiệp Quốc được công bố vào tháng 6 năm 2023, việc chính quyền Việt Nam gia tăng kiểm soát các tổ chức xã hội dân sự và trả thù những người chủ xướng đã khiến họ “do dự khi tham gia với Liên hợp quốc với tư cách là đối tác thực hiện hoặc nhận tài trợ từ Liên hợp quốc vì sợ bị điều tra và phát hiện vi phạm luật thuế phức tạp và mơ hồ.”²¹

Trong năm 2022-2023, chính quyền cộng sản Việt Nam đã ra tay đàn áp một số hội nhóm có tính khoa học, kinh tế, và môi trường như:

- Viện Nghiên cứu Công nghệ và Phát triển SENA trực thuộc Liên hiệp các Hội khoa học và Kỹ thuật Việt Nam do TS Nguyễn Sơn Lộ điều hành;²²

19 BBC. *Luật về Hội - phép thử bị trì hoãn?*

20 Bộ trưởng Bộ Nội vụ Phạm Thị Thanh Trà. *Tờ trình về việc ban hành Nghị định thay thế Nghị định số 45/2010/NĐ-CP ngày 21/4/2010 của Chính phủ quy định về tổ chức, hoạt động và quản lý hội gửi Chính Phủ.*

21 UN Human Rights Council. *Cooperation with the United Nations, its representatives and mechanisms in the field of human rights.*

22 Tuổi Trẻ. *Khởi tố nguyên viện trưởng Viện Nghiên cứu công nghệ và phát triển Sena.*

- Viện Nghiên cứu Chính sách, Pháp luật và Phát triển (PLD) do ông Hoàng Ngọc Giao làm viện trưởng;²³
- Trung tâm Phát triển Sáng tạo Xanh GreenID do bà Nguyễn Thị Khanh thành lập và điều hành;²⁴
- Trung tâm Truyền thông Giáo dục Cộng đồng (MEC) do ông Mai Phan Lợi sáng lập và điều hành;²⁵
- Trung tâm Nghiên cứu Pháp luật và Chính sách Phát triển Bền vững (LPSD) do LS Đặng Đình Bách làm giám đốc.²⁶

3. 2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa

Hiện nay việc tụ tập để bày tỏ quan điểm và nguyện vọng của người dân vẫn còn bị quy định bởi Nghị định 38/2005 của Chính phủ và Thông tư số 09/2005/TT-BCA của Bộ Công An. Theo hai văn bản này, muốn tập hợp từ 5 người trở lên, người dân phải đăng ký trước và có sự cho phép của Ủy Ban Nhân Dân có thẩm quyền, và phải khai trình tên tuổi người tham dự, nội dung, ngày giờ của buổi tập hợp. Những cuộc tập hợp không đáp ứng những điều kiện trên bị coi là bất hợp pháp.

Chính quyền rất ái ngại những đám đông ngoài sự kiểm soát của họ; tuy nhiên trước áp lực của nhu cầu hội nhập quốc tế, Dự luật Biểu Tình do Thủ Tướng Nguyễn Tấn Dũng đề nghị vào tháng 11 năm 2011 đã được đệ nạp, nhưng đến cuối năm 2015 vẫn chưa được Quốc Hội khóa 13 thảo luận. Đầu năm 2016, Bộ trưởng Tư Pháp VN, Hà Hùng Cường cho hay vì “ý kiến của các thành viên của Chính phủ còn rất khác nhau về nội dung dự luật” cho nên Chính phủ đề nghị Quốc hội cho phép chuyển Dự án Luật Biểu Tình qua kỳ họp thứ 2 của Quốc Hội khóa 14 (cuối năm 2016).²⁷ Tuy nhiên, cũng như Dự án Luật về Hội, Dự án Luật Biểu Tình vẫn chưa được đưa vào nghị trình lập pháp của Quốc Hội Khóa 15. Lý do là vì chính phủ cần có ý kiến của Bộ Chính Trị để “tránh các thể lực thù địch lợi dụng biểu tình để gây rối mất trật tự, chống phá Đảng, Nhà nước ta.”²⁸

Vào ngày 20 tháng 6 năm 2023, Liên đoàn Nhân quyền Quốc tế (FIDH) và Ủy ban Nhân quyền Việt Nam (VCHR) công bố một báo cáo có tựa đề “Lịch sử Bạo lực – Đàn áp Quyền Tự do Hội họp ở Việt Nam”. Báo cáo trình bày các phong trào biểu tình trong nước trong gần ba thập kỷ qua, cũng như mô hình đàn áp có hệ thống của chính phủ đối với các cuộc tụ tập và biểu tình ôn hòa.²⁹

Mặc dù bị cấm đoán, cũng đã có nhiều cuộc biểu tình của quần chúng ở nhiều nơi trong năm 2022-2023 nhằm những mục tiêu khác nhau, đặc biệt là các cuộc đình công công nhân đòi cải thiện tiền lương và điều kiện làm việc, và những cuộc tập hợp của dân oan bị cướp đất đòi công lý.

Theo báo cáo của Tổng Liên Đoàn Lao Động VN, trong năm 2022 trong cả nước có 157 cuộc ngừng việc tập thể xuất phát từ quan hệ lao động (tăng 50 cuộc so với cùng kỳ năm 2021),³⁰ và trong 3 tháng đầu năm 2023 có 23 cuộc. Tất cả các cuộc đình công trên đều bất hợp pháp, nghĩa là Không

23 RFA. *Bắt tạm giam Viện trưởng Viện Nghiên cứu Chính sách, Pháp luật và Phát triển (PLD) Hoàng Ngọc Giao.*

24 Thanh Niên. *Bắt nữ giám đốc Trung tâm phát triển sáng tạo xanh GreenID.*

25 BBC. *Ông Mai Phan Lợi bị án tù 4 năm vì tội ‘trốn thuế’.*

26 VietnamPlus. *Giám đốc trung tâm nghiên cứu lĩnh án 5 năm tù vì tội trốn thuế.*

27 Tuổi Trẻ Online. *Chính phủ lại xin lùi dự án Luật biểu tình.*

28 Báo Thanh Tra. *Chưa bàn Luật Biểu tình, Luật Đặc khu tới hết năm 2021.*

29 FIDH and VCHR. *A History of Violence - Repression of the right to freedom of assembly in Vietnam.*

30 Thanh Niên. *Doanh nghiệp chờ giải thể, chủ bỏ trốn, công nhân không có thưởng tết.*

Ngày 20-2-2023, người dân tộc thiểu số K'Ho ở thôn K'Ren, xã Hiệp An, huyện Đức Trọng, tỉnh Lâm Đồng biểu tình đòi đất bị cảnh sát cơ động đàn áp (Ảnh chụp từ màn hình video trên trang Người Thượng Vì Công lý)

do tổ chức đại diện người lao động tổ chức và lãnh đạo như Luật Lao động 2019 (Chương XIV, Mục 5) ấn định.

Cũng trong thời gian này đã xảy ra các cuộc tụ họp của dân oan nhiều nơi trên toàn lãnh thổ, chẳng hạn:

- Ngày 20-7-2023, nhiều người dân xã Nghi Thiết, huyện Nghi Lộc, tỉnh Nghệ An, tụ tập, dựng lều, ngăn không cho xe tải ra vào khu vực cảng biển quốc tế để phản đối kế hoạch giải phóng mặt bằng, tái định cư và bày tỏ lo ngại về ô nhiễm môi trường. Đây là lần thứ hai trong vòng một tháng người dân biểu tình vì yêu cầu chưa được giải quyết.³¹
- Ngày 21-4-2023, hàng trăm dân cư sắc tộc Ê-đê ở xã Ea Bốc (huyện Cư Kuin) biểu tình phản đối dự án xả thải vào hồ; hàng chục cảnh sát cơ động (CSCĐ) được điều đến trấn áp khiến nhiều người bị thương và bị bắt giữ.³²
- Trong những tuần lễ cuối tháng 5-2022, hàng trăm gia đình ở xã Ea Pôk, tỉnh Đắk Lắk biểu tình đòi lại đất từ công ty lâm nghiệp sau 40 năm phải làm thuê trên chính mảnh đất của mình.³³ Mười trong số những người tham gia biểu tình sau đó bị truy tố với tội danh “hủy hoại tài sản”.³⁴
- Ngày 30-5-2022, một số người dân mất đất chặn các xe buýt chở đại biểu quốc hội đi họp ở Hà Nội để kêu oan. Một nhóm dân oan khác trước đó cũng đến cả tư dinh của Thủ tướng Phạm Minh Chính hay nơi các đại biểu quốc hội nghỉ ngơi để kêu oan, nhưng cũng không nhận được câu trả lời mà bị an ninh đưa lên xe buýt và thả xuống ở một nơi khác.³⁵
- Vào trung tuần tháng 3-2022, hàng trăm nông dân ở huyện Cư M'Gar, tỉnh Đắk Lắk tập trung giương khẩu hiệu để đòi quyền sử dụng đất đai.³⁶

31 Tài nguyên và Môi trường. *Dân lại dựng lều chặn xe tải vào cảng biển quốc tế.*

32 RFA. *Biểu tình đòi ngưng dự án xả thải ở Đắk Lắk: Người Ê-đê bị Cảnh sát đánh đập.*

33 Viet Tân. *Hàng trăm người dân ở Đắk Lắk biểu tình trong 2 tuần qua đòi lại đất canh tác (Youtube)*

34 RFA. *Mười người dân tham gia biểu tình phản đối Công ty Cà phê Ea Pôk bị khởi tố.*

35 RFA. *Dân oan kỳ vọng gì khi chặn đường đại biểu Quốc hội đi họp để kêu cứu?*

36 RFA. *Đắk Lắk: Nông dân biểu tình phản đối công ty lâm trường vì không chịu “cảnh nô lệ”.*

- Ngày 25-2-2022, hàng trăm nông dân biểu tình ở công trường xây dựng trang trại điện gió Đắc N’Drung, tỉnh Đắk Lắk phản đối việc bồi thường đất không thỏa đáng.³⁷

Các cuộc tập hợp của người dân bày tỏ lòng yêu nước hoặc vì mục đích văn hóa mà không phù hợp với lợi ích của chính quyền cũng bị đàn áp. Chẳng hạn, ngày 17-2-2022, chính quyền ở TP Hồ Chí Minh và Hà Nội đã đưa các lực lượng an ninh ngăn cản người dân tụ tập tưởng niệm những nạn nhân của cuộc xâm lăng từ Trung Quốc ở các tỉnh biên giới phía bắc năm 1979.³⁸ Ngày 16-7-2022, chính quyền đã phá rối buổi tọa đàm về văn hoá Ukraine được tổ chức tại Viện Nghiên cứu Công nghệ và Phát triển Sena ở Hà Nội bằng cách cúp điện trong lúc buổi sinh hoạt đang diễn tiến; đồng thời an ninh cũng ngăn chặn một số khách mời ngay tại nhà của họ.³⁹

Để đề phòng những cuộc biểu tình của người dân như những năm trước, trong năm 2022 chính quyền CSVN đã thành lập ở các tỉnh và thành phố những trung đoàn và tiểu đoàn Cảnh sát cơ động dự bị chiến đấu mà mục đích là đe trấn áp những người bị cho “gây rối trật tự công cộng” và “biểu tình trái pháp luật”.⁴⁰

3.3. Quyền Tự Do Cư Trú và Đi Lại

Hiện nay, mặc dù Hiến pháp Việt Nam thừa nhận quyền tự do cư trú và tự do đi lại (Điều 23), thực tế quyền cư trú và quyền đi lại của người dân bị cản trở bằng nhiều luật lệ và biện pháp hành chính.

Đối với quyền tự do cư trú, biện pháp thông thường nhất là chế độ đăng ký hộ khẩu, một hình thức kiểm soát dân cư chỉ còn được áp dụng tại Trung Cộng, Bắc Triều Tiên, và Việt Nam. Chế độ đăng ký hộ khẩu đã được chính quyền Việt Nam sử dụng từ thập niên 50, và được luật hóa bởi Luật Cư Trú năm 2006.

Năm 2020, Quốc Hội VN đã thông qua Luật Cư Trú 2020 số: 68/2020/QH14, sửa đổi Luật Cư Trú 2006; luật này có hiệu lực từ ngày 1-7-2021. Điểm thay đổi đáng kể của luật mới là thay thế Sổ Hộ Khẩu bằng Cơ Sở Dữ Liệu về Cư Trú. Việc thay thế này sẽ được chính thức thi hành vào năm 2023. Luật Cư Trú (sửa đổi) chỉ thay thế phương thức kiểm soát cư trú bằng sổ hộ khẩu và giấy tạm trú bằng dữ liệu điện tử do ứng dụng công nghệ thông tin mang lại.⁴¹

Với kỹ thuật số, các dữ liệu về việc cư trú và đi lại của người dân sẽ tập trung hơn, và chính quyền sẽ dễ dàng kiểm soát hơn. Quyền tự do cư trú và đi lại của người dân vì thế sẽ giới hạn hơn, đặc biệt với quy định mơ hồ của Điều 7: “Các hành vi bị nghiêm cấm về cư trú bao gồm: ...8. Lợi dụng việc thực hiện quyền tự do cư trú để xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.”

Mặc dù chế độ đăng ký hộ khẩu đã gây ra nhiều hậu quả tiêu cực trong mọi lãnh vực từ kinh tế đến xã hội, chính quyền vẫn không chịu từ bỏ bởi vì đây là một trong những phương tiện kiểm soát an ninh chính trị hữu hiệu nhất.

Trong năm 2022-2023 chính quyền vẫn tiếp tục dùng an ninh ngăn cản, chặn bắt, và tịch thu sổ

37 WindPower. *Vietnamese police arrest 24 people after confrontation between protesters and security.*

38 RFA. *An ninh ngăn tưởng niệm chiến tranh biên giới Việt - Trung do sợ “lợi dụng để phá phách”.*

39 RFA. *Hà Nội: Tọa đàm về văn hoá Ukraine bị phá rối.*

40 RFA. *Hơn chục tỉnh/thành lập lực lượng trấn áp biểu tình.*

41 Sức Khỏe và Đời Sống. *Bỏ sổ hộ khẩu nhưng vẫn duy trì quản lý cư trú đối với người dân.*

Ngày 24-10-2022, nhân viên an ninh sân bay Tân Sơn Nhất chặn Linh mục Giuse Trương Hoàng Vũ của Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam, không cho ông xuất cảnh thực hiện chuyến đi sang Mỹ để gây quỹ giúp cho các thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà. - Hình VOA

thông hành với lý do rất mơ hồ “bảo vệ an ninh quốc gia và trật tự an toàn xã hội” chiếu theo Nghị định 136/2007/NĐ-CP về xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam ⁴² như trường hợp:

- Ngày 18-9-2023, Cơ quan Quản lý Xuất Nhập cảnh Bộ Công an tại phi trường Tân Sơn Nhất ngăn cấm bà Nguyễn Xuân Mai, một Chánh Trị Sự đạo Cao Đài Chân Truyền (không chịu sự quản lý của nhà nước), lên phi cơ đi Hoa Kỳ tham dự một hội thảo tự do tôn giáo ở thành phố Dallas, bang Texas với lý do “an ninh, quốc gia.”⁴³
- Ngày 1-5-2023, Tiến sĩ Nguyễn Quang A, một trí thức phản biện nổi tiếng và là một trong những lãnh đạo của phong trào xã hội dân sự tại Việt Nam, bị giới hữu trách Việt Nam chặn xuất cảnh với lý do “an ninh quốc gia.”⁴⁴
- Ngày 6-11-2022, nhân viên an ninh ở phi trường Tân Sơn Nhất ngăn cản hai tín đồ đạo Tin Lành ở Đắk Lắk là ông Y Khiu Niê và ông Y Sĩ Êban, không cho họ lên đường tham dự Hội nghị Đông Nam Á về tự do tôn giáo và niềm tin (SEAFORB) ở Bali, Indonesia.⁴⁵
- Ngày 24-10-2022, nhân viên an ninh sân bay Tân Sơn Nhất chặn Linh mục Giuse Trương Hoàng Vũ của Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam, không cho ông xuất cảnh thực hiện chuyến đi sang Mỹ để gây quỹ giúp cho các thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà.⁴⁶

⁴² Chinhphu.vn *Nghị định về xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam.*

⁴³ VOA. *Việt Nam cấm xuất cảnh tín hữu Cao Đài độc lập Nguyễn Xuân Mai; Đại sứ Mỹ lên tiếng.*

⁴⁴ VOA. *Thêm một trí thức phản biện nổi tiếng Việt Nam bị chặn xuất cảnh.*

⁴⁵ VOA. *Việt Nam cấm xuất cảnh, sách nhiễu tín đồ dự Hội nghị Tự do Tôn giáo ĐNÁ.*

⁴⁶ BBC. *Đi Mỹ gây quỹ cho phế binh VNCH, một linh mục bị chính quyền VN cấm xuất cảnh.*

- Ngày 27-9-2022, công an cấm luật sư nhân quyền Võ An Đôn và gia đình rời Việt Nam sang Hoa Kỳ với lý do an ninh quốc gia.⁴⁷

Chính quyền còn tiếp tục bao vây những giới chức tôn giáo và những người hoạt động nhân quyền khi họ có dịp tiếp xúc với các phái đoàn nước ngoài và các tổ chức nhân quyền quốc tế, như trường hợp:

- Ngày 11-9-2023, nhân viên an ninh mặc thường phục giám sát nơi cư trú và theo dõi một số người hoạt động nhân quyền khi Tổng thống Biden đến thăm Việt Nam.⁴⁸
- Ngày 24-4-2023, Chánh trị sự Hứa Phi của khối Cao Đài Nhơn Sanh bị ngăn cản không cho đến tham dự cuộc tiếp xúc với phái đoàn của Tổng Lãnh sự quán Hoa Kỳ.⁴⁹
- Ngày 22-2-2023, chính quyền ở hai huyện Buôn Đôn và Cư Mgar của tỉnh Đắk Lắk ngăn cản phái đoàn của Tổng Lãnh sự quán Hoa Kỳ tại thành phố Hồ Chí Minh đến gặp các tu sĩ và tín đồ của Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên, một nhóm tôn giáo không được chính quyền Việt Nam công nhận.⁵⁰

Ngày 5-9-2023, nhiều trí thức và hội nhóm xã hội dân sự (không được thừa nhận) đã công bố một bản tuyên bố với tựa đề “Đã đến lúc công dân thực hiện Điều 25 Hiến pháp.” Bản tuyên bố kêu gọi mọi công dân tích cực thực thi các quyền được ghi trong điều 25 Hiến pháp 2013 và đòi nhà cầm quyền tạo mọi điều kiện thuận lợi để thực thi các quyền hiến định đó.⁵¹

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Bãi bỏ điều 4 Hiến pháp vốn cho phép ĐCSVN độc quyền lãnh đạo đất nước;
- Nghiêm chỉnh thi hành Điều 25 Hiến pháp liên hệ đến các quyền tự do ngôn luận, hội họp, lập hội và biểu tình;
- Sớm ban hành Luật Biểu tình và Luật Lập hội;
- Bảo đảm quyền tự do lập hội, quyền biểu tình ôn hòa, và quyền tự do đi lại, không phải chỉ bằng luật lệ, mà trước hết bằng những biện pháp cụ thể.

47 VOA. *Luật sư Võ An Đôn bị Việt Nam cấm xuất cảnh tị nạn chính trị.*

48 RFA. *Nhiều nhà hoạt động bị an ninh giám sát trong dịp TT Biden đến Hà Nội.*

49 RFA. *Lâm Đồng ngăn chặn nhà hoạt động tự do tôn giáo gặp phái đoàn Mỹ.*

50 RFA. *Chính quyền ngăn cản phái đoàn Mỹ gặp tín đồ Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên.*

51 Tiếng Dân. *Tuyên bố: Đã đến lúc công dân thực hiện điều 25 Hiến pháp.*

IV

QUYỀN TỰ DO NGÔN LUẬN VÀ TỰ DO THÔNG TIN

Hiến pháp Việt Nam quy định “Công dân có quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình. Việc thực hiện các quyền này do pháp luật quy định.” (Điều 25) Quyền tự do ngôn luận và tự do thông tin cũng còn được quy định bởi Bộ luật Hình sự 2015, Luật Báo chí 2016, Luật Tiếp cận thông tin 2016, Luật An ninh mạng 2018, Luật Bảo vệ Bí mật Nhà nước 2018, và một số văn bản lập quy liên hệ.

Việc luật hóa quyền tự do ngôn luận và tự do thông tin trong những năm vừa qua dù vậy đã không cải thiện, mà trái lại càng củng cố thêm sự kiểm soát của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN). Chính quyền tiếp tục

- Chiếm giữ độc quyền thông tin,
- Ngăn chặn thông tin bất lợi cho chế độ, và
- Đàn áp những người có chính kiến trái ngược hoặc dám trình bày sự thật.

1. NGÔN LUẬN LÀ ĐỘC QUYỀN CỦA NHÀ NƯỚC CSVN

Trong Hội nghị Báo chí toàn quốc tháng 12 năm 2020, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Tuyên giáo trung ương Võ Văn Thưởng, hiện nay là Chủ tịch nước, một lần nữa nhấn mạnh: “Việt Nam không có báo chí tư nhân, đây là vấn đề có tính nguyên tắc.”¹

Và chủ trương đó được thể hiện trong thực tế sinh hoạt báo chí hiện nay tại Việt Nam. Tất cả 127 cơ quan báo, 670 cơ quan tạp chí, và 72 cơ quan Đài phát thanh, truyền hình hiện đang hoạt động tại Việt Nam đều thuộc nhà nước.²

Báo chí tiếp tục giữ vai trò là tiếng nói của Đảng và chính quyền để định hướng dư luận. Điều 4 của Luật Báo Chí 2016 lặp lại điều 6 của Luật Báo Chí 1999 khi xác định nhiệm vụ của báo chí chỉ là: “Tuyên truyền, phổ biến, góp phần xây dựng và bảo vệ đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước...”

Trong năm 2022-2023, Ban Tuyên giáo Trung ương phối hợp với Bộ Thông tin và Truyền thông (TT&TT), và Hội Nhà báo VN đã tổ chức nhiều hội nghị ở cấp trung ương, địa phương và các cơ

¹ Nhân Dân. *Báo chí phải tiếp tục giữ vững vai trò tiên phong trong công tác tư tưởng.*

² Theo Thông tấn xã Việt Nam, tính tới cuối năm 2022, cả nước có 127 cơ quan báo; 670 cơ quan tạp chí; 72 cơ quan Đài phát thanh, truyền hình; 41 ngàn người hoạt động trong lĩnh vực báo chí; ký giả có giấy phép hành nghề là 19.356 người. [TTX VN. *Số liệu về các cơ quan báo chí Việt Nam năm 2022.*]

Ngày 12-1-2022, Công an tỉnh Tuyên Quang bắt Nhà báo tự do Lê Mạnh Hà với cáo buộc “phát tán tài liệu nhằm chống Nhà nước” theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự. Hình ANTV

quan, ban ngành để siết chặt kỷ cương trong hoạt động báo chí và răn đe những khuynh hướng “báo hóa”³ và “tư nhân hóa” báo chí.

Để tăng cường công tác chỉ đạo và quản lý hoạt động báo, tạp chí, trang thông tin điện tử, mạng xã hội, ngày 14-6-2022, Ban Tuyên giáo Trung ương ĐCSVN đưa ra kế hoạch số 156-KH/BTGTW nhằm chặn đứng khuynh hướng “báo hóa” tạp chí, biểu hiện “tư nhân hóa” báo chí.⁴

2. CHÍNH QUYỀN GIA TĂNG NGĂN CHẶN THÔNG TIN TRÁI CHIỀU

Chính quyền CSVN đã hạn chế quyền tự do ngôn luận và quyền tự do thông tin qua phương tiện luật pháp và những kỹ thuật ngăn chặn luồng thông tin.

2.1. Giới Hạn Quyền Tự do Ngôn Luận và Thông Tin Bằng Luật Pháp

Trong những năm gần đây, Chính phủ Việt Nam đã vũ khí hóa các luật và văn bản dưới luật để hợp pháp hóa việc đàn áp quyền tự do ngôn luận và thông tin của người dân. Ngoài Luật Hình sự 2015, việc kiểm soát tự do ngôn luận và thông tin hiện nay còn được quy định bởi Luật Báo chí 2016, Luật Tiếp cận Thông tin 2016 và Luật An ninh Mạng năm 2018.

Trong năm 2022- 2023 (tính đến ngày 15-10-2023) chính quyền đã truy tố 44 người bất đồng chính kiến với điều 331 của Luật Hình sự “Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân,” và 27 người với điều 117 “Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa

³ Từ ngữ “báo hóa” ở đây được chính quyền CSVN dùng để nói về hiện tượng một số tạp chí đưa tin và bài vở đi ra ngoài phạm vi mà nhà nước cho phép; đặc biệt những tin phản ánh những khía cạnh tiêu cực trong xã hội, thu hút sự hiếu kỳ của người đọc. Nói một cách rõ ràng hơn, đó là hiện tượng một số tạp chí đi ra ngoài định hướng của đảng cầm quyền.

⁴ Tài Nguyên & Môi Trường. *Tiến tới nền báo chí, truyền thông chuyên nghiệp, hiện đại và nhân văn.*

xã hội chủ nghĩa Việt Nam.”

Theo Luật Báo chí 2016 thì nhiệm vụ của báo chí là “Tuyên truyền, phổ biến, góp phần xây dựng và bảo vệ đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước...” (Điều 4, 2, b). Nghĩa vụ của nhà báo là “Bảo vệ quan Điểm, đường lối, chủ trương của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước; phát hiện, tuyên truyền và bảo vệ nhân tố tích cực; đấu tranh phòng, chống các tư tưởng, hành vi sai phạm (Điều 25, 3, b)

Luật Tiếp Cận Thông Tin 2016 của Việt Nam cho phép người dân được biết những tin tức chính quyền muốn truyền đạt, và luật hóa việc cấm đoán những thông tin không thuận lợi cho đảng cầm quyền với những khái niệm mơ hồ được sao chép lại từ Bộ Luật Hình Sự như lợi ích của Nhà nước, an ninh quốc gia, phá hoại chính sách đoàn kết (Điều 6 & 11 Luật Tiếp Cận Thông Tin 2016.)

Điều 6 của Luật Tiếp cận Thông tin quy định công dân không được tiếp cận thông tin thuộc bí mật nhà nước, trong lúc đó Luật Bảo Vệ Bí Mật Nhà Nước 2018 đã ấn định một cách rộng rãi tất cả mọi sinh hoạt chính trị, xã hội, văn hóa mà chưa được chính quyền công bố đều là “bí mật nhà nước.” Để thi hành luật này, chính quyền đã ban hành 33 quyết định liệt kê các thông tin được xếp trong danh mục bí mật nhà nước thuộc nhiều lãnh vực sinh hoạt xã hội, từ chính trị, giáo dục, kinh tế, và ngay cả tôn giáo.⁵ Đây là một biện pháp pháp lý ngăn cản thông tin không có lợi cho độc quyền chính trị của đảng CSVN. Điều 337 của Bộ Luật Hình sự 2015 quy định khung hình phạt cho tội cố ý làm lộ bí mật nhà nước là từ 2 đến 10 năm tù giam tùy loại bí mật bị tiết lộ.

Luật An Ninh Mạng 2018, được Bộ Công An soạn thảo, có nội dung được sao chép từ Luật An Ninh Mạng của Trung Cộng. Trên thế giới đã có 156 quốc gia ban hành luật an ninh mạng (80% tổng số quốc gia).⁶ Tuy nhiên trong lúc mục đích chính của các văn bản pháp lý của các quốc gia này là để bảo vệ sự an ninh và lợi ích của người sử dụng Internet trong các lãnh vực vi phạm bản quyền, gian lận liên quan đến máy tính, nội dung khiêu dâm trẻ em, v.v. thì Luật An Ninh Mạng 2018 của Việt Nam nhằm hợp pháp hóa việc chính quyền kiểm soát Internet để bảo vệ sự độc tôn lãnh đạo của ĐCSVN.

Ngoài việc đặt ra luật lệ để ngăn chặn quyền tự do thông tin và diễn đạt của công dân, trong những năm gần đây chính quyền CSVN còn đặt ra luật lệ đối với những nền tảng xã hội có hoạt động tại Việt Nam, bắt buộc họ phải cộng tác với chính quyền vi phạm quyền ngôn luận và thông tin của người dân.

Luật An ninh mạng của Việt Nam, được chi tiết hóa bởi Nghị định 72/2013/NĐ-CP năm 2013, Nghị định 27/2018/NĐ-CP năm 2018, và quyết định số 512/QĐ-BTTTT ngày 31 tháng 3 năm 2023 của Bộ TT&TT về quản lý cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet buộc các công ty dịch vụ Internet phải cung cấp thông tin về người sử dụng Internet cho chính quyền mà không cần lệnh của tòa án. Các công ty này phải đặt chi nhánh hoặc văn phòng đại diện tại Việt Nam, và phải gỡ bỏ các nội dung có vấn đề trong vòng 24 tiếng từ khi nhận được yêu cầu từ Bộ TT&TT hoặc Bộ Công an.

Ngày 8-5-2023, chính quyền Việt Nam thông báo Bộ Thông tin-Truyền thông và bộ công an đang hợp tác soạn thảo một nghị định bắt buộc mọi chủ tài khoản các mạng xã hội phải xác định danh tính. Biện pháp này bao gồm cả những nền tảng của nước ngoài như Facebook, Tiktok, Youtube.

5 Cục Quản lý mật mã dân sự và Kiểm định sản phẩm mật mã. *Tổng hợp Danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực do Thủ tướng Chính phủ ban hành.*

6 United Nations Conference on Trade and Development. “Cybercrime Legislation Worldwide”

Và nghị định đó sẽ được Bộ Thông tin-Truyền thông ban hành vào cuối năm 2023.⁷

Tháng 6-2023, Chính phủ Việt Nam đã yêu cầu các nền tảng truyền thông xã hội sử dụng các mô hình trí tuệ nhân tạo để tự động hóa việc phát hiện và xóa nội dung trực tuyến nhạy cảm về chính trị.⁸

Theo báo cáo của Bộ TT&TT trong 6 tháng đầu năm 2023, hoạt động ngăn chặn, gỡ bỏ thông tin xấu độc trên không gian mạng đạt tỷ lệ cao nhất từ trước tới nay. Facebook đã gỡ bỏ 2.549 bài viết, gỡ 12 tài khoản, 54 trang quảng cáo; YouTube gỡ 6.101 video, 7 kênh; TikTok gỡ 415 liên kết và 149 tài khoản vi phạm.⁹

Điều đáng quan tâm hơn nữa là các trang truyền thông xã hội có xuất xứ ngoài lãnh thổ Việt Nam cũng bị quy định bởi sự dàn xếp giữa chính quyền Việt Nam và các công ty cung cấp dịch vụ truyền thông này. Chẳng hạn, ngày 7-7-2023, kênh Youtube của Luật sư Nguyễn Văn Đài, một cựu tù nhân chính trị tị nạn tại Đức đã bị khóa dưới áp lực của chính quyền CSVN.

2.2. Giới Hạn Quyền Tự Do Ngôn Luận và Thông Tin Bằng Tăng Cường Bộ Máy Kiểm Soát

Đồng thời với việc đặt ra luật lệ để giới hạn quyền tự do ngôn luận và thông tin, chính quyền CSVN còn tiếp tục dùng nhiều biện pháp để ngăn cản người dân tiếp cận với các nguồn thông tin độc lập và khách quan: kiểm duyệt văn hóa phẩm “độc hại” tại các cửa khẩu hoặc dịch vụ bưu chính, phá sóng các đài phát thanh Việt ngữ từ hải ngoại, xây dựng tường lửa, đánh sập các trang mạng và facebook của những người bất đồng chính kiến, và dùng hacker xâm nhập máy tính hay cài mã độc vào máy của những đối tượng cần theo dõi.

Trên phương diện tổ chức, chính quyền cũng tiếp tục gia tăng quyền hạn và nhân sự cho bộ máy kiểm soát và tuyên truyền như Cục An Ninh Mạng và Bộ Tư Lệnh Tác Chiến Không Gian Mạng.

Cục An Ninh Mạng trực thuộc Bộ Công an được thành lập hồi tháng 8 năm 2014, điều khiển một lực lượng dư luận viên đông đảo được tổ chức từ trung ương đến địa phương với hàng nghìn trương mục và thành viên tham gia.¹⁰ Trong năm 2022-2023, Bộ Công an đã tiếp tục tiến hành thành lập các Phòng An ninh mạng tại các tỉnh, thành trên toàn quốc nhằm tăng cường công tác quản lý nhà nước về an ninh mạng.

Lực lượng 47 Học viện Lục quân, hay Trung đoàn 47 – thuộc Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam được thành lập vào năm 2017, có nhiệm vụ đấu tranh trên không gian mạng trong Quân đội chống các luận điệu xuyên tạc các đường lối quan điểm của ĐCSVN. Lực lượng này có quân số tương đương 1 trung đoàn (10,000 người) có mặt ở tất cả các đơn vị cơ sở, mọi miền, mọi lĩnh vực của quân đội.¹¹

Bộ Tư Lệnh Tác Chiến Không Gian Mạng – còn được gọi là Bộ Tư lệnh 86, được thành lập vào năm 2018, là đơn vị trực thuộc Bộ Quốc phòng Việt Nam, có nhiệm vụ bảo vệ an ninh quốc phòng trên

7 Tuổi Trẻ. *Sẽ yêu cầu tất cả chủ tài khoản mạng xã hội phải định danh.*

8 Reuters. *Vietnam tells foreign social media to use AI to detect ‘toxic’ content.*

9 VietnamNet. *Gỡ bỏ hàng nghìn thông tin xấu độc trên Facebook, YouTube, TikTok.*

10 RFA. *Công khai hoá lực lượng tác chiến không gian mạng: Mục đích và nhiệm vụ chính?*

11 Tuổi Trẻ Online. *Hơn 10.000 người trong ‘Lực lượng 47’ đấu tranh trên mạng.*

không gian mạng; tuy nhiên, nhiệm vụ của cơ quan này còn là để đấu tranh phòng chống “diễn biến hòa bình” trên không gian mạng.

Ngoài việc cổ vũ đường lối và chính sách của nhà nước và bôi bẩn những người bất đồng chính kiến ở trên không gian mạng, trong thời gian gần đây các dư luận viên đã xử dụng một quy trình do Facebook đặt ra để tấn công các người bất đồng chính kiến. Họ theo dõi các facebook của những người bất đồng chính kiến, dùng số đông và đồng loạt báo cáo với Facebook các vi phạm tiêu chuẩn cộng đồng để thuyết phục công ty đó xóa bỏ hoặc cấm tạm thời các trang của những người bất đồng chính kiến.

Tháng 8 năm 2023, Các nhà nghiên cứu tại Halcyon có trụ sở tại Texas cho biết công ty Cloudzy đã cung cấp cho các nhóm hacker được nhà nước bảo trợ các dịch vụ internet để theo dõi và tổng tiền nạn nhân của họ. Một trong những đối tác được cung cấp dịch vụ đó là Việt Nam.¹²

Ngày 1-2-2023, hơn 60 tổ chức phi chính phủ về nhân quyền và các Facebooker có nhiều ảnh hưởng đã gửi thư ngỏ kêu gọi Facebook giải quyết tình trạng mạng lưới tài khoản giả, độc hại đang tồn tại và hoạt động mạnh tại Việt Nam nhằm phổ biến các thông tin sai lệch và gây thiệt hại cho các tài khoản thật.¹³

3. ĐÀN ÁP NHỮNG NGƯỜI DÁM BÀY TỔ QUAN ĐIỂM CHÍNH KIẾN KHÁC VỚI ĐƯỜNG LỐI CỦA ĐCSVN

Việc đàn áp tiếng nói đối lập đã gia tăng cường độ không những trong thời gian Đại hội lần thứ 13 của ĐCSVN và kỳ bầu cử Quốc hội Khóa 15, mà ngay cả suốt trong năm 2022-2023.

3.1. Hình Sự Hóa Quyền Tự Do Ngôn Luận

Trong năm 2022 và 2023 (tính đến ngày 15-10-2023) có đến ít nhất 27 người sử dụng các phương tiện truyền thông mạng xã hội để bày tỏ chính kiến đã bị bắt giữ và truy tố với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Bộ Luật Hình sự 2015 “Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”; 44 người với cáo buộc vi phạm Điều 331 “Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.” Sau đây là những vụ án được nói đến nhiều:

- Ngày 15-9-2023, tòa án Huyện Thống Nhất, tỉnh Đồng Nai xử ông Hoàng Khương, 6 năm 6 tháng tù với cáo buộc vi phạm Điều 331 Bộ Luật Hình sự Việt Nam.¹⁴
- Ngày 6-6-2023, Tòa án Nhân dân tỉnh Đắk Lắk đã tuyên phạt giáo viên âm nhạc Đặng Đăng Phước 8 năm tù giam, 4 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Luật Hình sự 2015.¹⁵
- Ngày 25-5-2023, Tòa án Nhân dân thành phố Đà Nẵng tuyên ông Bùi Tuấn Lâm 5 năm 6 tháng tù giam và 4 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Bộ luật Hình sự 2015.¹⁶

12 Reuters. *Cloud company assisted 17 different government hacking groups, U.S. researchers say.*

13 VOA. *Hơn 60 tổ chức, nhà hoạt động đòi Facebook xử lý nạn tài khoản giả, dư luận viên ở VN.*

14 VTC News. *Kể tuyên truyền chống phá Nhà nước lãnh 6 năm 6 tháng tù.*

15 BBC. *Ủng hộ dân chủ, đa đảng, thầy giáo dạy nhạc Đặng Đăng Phước lãnh 8 năm tù.*

16 BBC. *‘Thánh rắc hành’ - Bùi Tuấn Lâm bị tuyên 5 năm 6 tháng tù, 4 năm quản chế.*

Ngày 13-7-2022, TAND tỉnh Hà Tĩnh xử facebooker Nguyễn Đức Hùng 5 năm 6 tháng tù và 2 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Bộ luật Hình sự 2015 - Hình bắt từ Video Hùng Lê

- Ngày 12-4-2023, Tòa án Nhân dân TP Hà Nội kết án nhà hoạt động Nguyễn Lân Thắng sáu năm tù giam và hai năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Bộ luật Hình sự 2015.¹⁷
- Ngày 11-4-2023, Tòa án Nhân dân huyện Bình Chánh (TPHCM) tuyên án YouTuber Nguyễn Thị Bích Thủy tám năm tù với cáo buộc lừa đảo chiếm đoạt tài sản theo Điều 174 bộ Luật Hình sự 2015.¹⁸
- Ngày 28-3-2023, Tòa án Nhân dân thành phố Hà Nội tuyên phạt nhà hoạt động Trương Văn Dũng (hay còn gọi là Trương Dũng) 6 năm tù giam về tội danh “tuyên truyền chống nhà nước” theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự 1999.”¹⁹
- Ngày 26-12-2022, Tòa án Nhân dân tỉnh An Giang xử phạt Ông Nguyễn Như Phương 5 năm tù giam với cáo buộc vi phạm điều 117 Luật Hình sự 2015.²⁰
- Ngày 26-12-2022, Tòa án Quận Bình Tân, Thành phố Hồ Chí Minh xử phạt Facebooker Phan Văn Phú 2 năm 3 tháng tù với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.²¹
- Ngày 22-11-2022, Tòa án Nhân dân huyện Tân Phú, Đồng Nai xử ông Nguyễn Thái Hưng, chủ kênh YouTube “Nói bằng thực TV” 4 năm tù, và vợ là bà Vũ Thị Kim Hoàng 2 năm 6 tháng tù với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.²²
- Ngày 18-11-2022, Tòa án Nhân dân tỉnh Thanh Hoá tuyên án ông Bùi Văn Thuận 8 năm tù giam và 5 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.²³
- Ngày 16-11-2022, Viện Kiểm sát Nhân dân tỉnh Lạng Sơn quyết định bắt giam và khởi tố Hai bà Trình Thị Sang và Vũ Thị Nga với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.²⁴
- Ngày 4-10-2022, Cơ quan An ninh điều tra Công an tỉnh Lạng Sơn khởi tố và bắt tạm giam Bà

17 VOA. Nhà hoạt động Nguyễn Lân Thắng bị tuyên 6 năm tù về tội ‘chống nhà nước’ sau phiên xử kín.

18 RFA. YouTuber Bích Thủy TV lãnh án tám năm tù.

19 BBC. Nhà hoạt động Trương Văn Dũng bị kết án 6 năm tù.

20 Nhân Dân. Tuyên án 5 năm tù đối tượng dùng mạng xã hội tuyên truyền chống phá Nhà nước.

21 Thanh Niên. TP.HCM: Lợi dụng quyền tự do dân chủ, bị cáo Phan Văn Phú lãnh 2 năm 3 tháng tù.

22 RFA. Đồng Nai: Hai vợ chồng bị kết tội “Lợi dụng quyền tự do dân chủ” trong phiên toà không luật sư.

23 VOA. Thầy giáo Bùi Văn Thuận bị kết án 8 năm tù và 5 năm quản chế.

24 RFA. Lạng sơn: Hai người bị bắt với cáo buộc “Lợi dụng các quyền tự do dân chủ”.

Vũ Bích Vân và bà Ong Thị Thụy với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.²⁵

- Ngày 25-10-2022, Toà án Nhân dân tỉnh Tuyên Quang kết án ông Lê Mạnh Hà 8 năm tù giam và 5 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.²⁶
- Ngày 26-9-2022, Công an TP Hà Nội quyết định khởi tố và bắt giam ông Nguyễn Minh Sơn với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.²⁷
- Ngày 15-9-2022, Toà án Nhân dân TP Cần Thơ xét xử phúc thẩm đã y án 1 năm tù đối với ông Phạm Tấn Hòa với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.²⁸
- Ngày 9-9-2022, Công an TP.Hà Nội đã khởi tố và bắt giam ông Phan Sơn Tùng với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.²⁹
- Ngày 30-8-2022, Một tòa án ở Hà Nội đã xử nhà bất đồng chính kiến Lê Anh Hùng 5 năm tù giam trong một phiên xử kín với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.³⁰
- Ngày 25-8-2022, Toà án Nhân dân Cấp cao tại Hà Nội giữ nguyên mức án 9 năm tù giam đối với nhà hoạt động nhân quyền và nhà báo Phạm Đoan Trang cho tội danh “tuyên truyền chống nhà nước” theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự 1999.³¹
- Ngày 17-8-2022, Toà án Nhân dân Cấp cao tại Hà Nội tuyên y án sơ thẩm đối với hai nhà hoạt động Trịnh Bá Phương 10 năm tù giam và năm năm quản chế, và Nguyễn Thị Tâm 6 năm tù giam và 3 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.³²
- Ngày 16-8-2022, Tòa án Nhân dân cấp cao Hà Nội xử phúc thẩm và y án sơ thẩm 5 năm tù giam và 5 năm quản chế đối với nhà báo độc lập Lê Văn Dũng (còn gọi là Lê Dũng Vova) với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.³³
- Ngày 16-8-2022, Toà án Nhân dân tỉnh Đắk Lắk bác bỏ kháng cáo của nhà hoạt động về quyền tự do tôn giáo Y Wô Niê (hay còn có tên gọi khác là Ama Quynh), giữ nguyên bản án bốn năm tù giam với cáo buộc vi phạm Điều 331 của Bộ luật Hình sự 2015.³⁴
- Ngày 4-8-2022, Toà án Nhân dân cấp cao TP. Hồ Chí Minh xử phúc thẩm cựu phóng viên Nguyễn Hoài Nam 2 năm tù giam về cáo buộc vi phạm Điều 331 của Bộ luật Hình sự 2015.³⁵
- Ngày 13-7-2022, TAND tỉnh Hà Tĩnh xử facebooker Nguyễn Đức Hùng 5 năm 6 tháng tù và 2 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 của Bộ luật Hình sự 2015.³⁶
- Ngày 22-6-2022, Toà án huyện Hàm Tân tỉnh Bình Thuận mở thêm phiên tòa thứ hai tuyên phạt tù nhân lương tâm Lê Chí Thành, một cựu sĩ quan công an, 3 năm tù giam với cáo buộc

25 VOV. *Bắt 2 đối tượng lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích Nhà nước.*

26 RFA. *Nhà báo tự do Lê Mạnh Hà bị kết án tám năm tù vì “cất tiếng nói cho dân oan”.*

27 Công an Nhân dân. *Bắt tạm giam Nguyễn Minh Sơn về hành vi chống phá Nhà nước.*

28 Pháp Luật. *Lãnh án tù vì lợi dụng các quyền tự do dân chủ.*

29 Thanh Niên. *Bắt tạm giam chủ kênh YouTube chống phá nhà nước.*

30 RFA. *Blogger Lê Anh Hùng bị kết án năm năm tù trong phiên tòa không luật sư.*

31 Vietnam Plus. *Y án sơ thẩm mức phạt 9 năm tù đối với bị cáo Phạm Thị Đoan Trang.*

32 BBC. *Hà Nội: Y án ông Trịnh Bá Phương và bà Nguyễn Thị Tâm trong nước mắt thân nhân.*

33 VOA. *Nhà báo công dân Lê Văn Dũng quyết không nhận tội, bị y án 5 năm tù.*

34 RFA. *Y án bốn năm tù đối với ông Y Wô Niê vì “gửi ba báo cáo nhân quyền” cho quốc tế.*

35 VietnamNet. *Cựu nhà báo Nguyễn Hoài Nam được giảm án.*

36 VietnamNet. *Tuyên truyền chống phá Nhà nước, Nguyễn Đức Hùng bị phạt tù giam.*

vi phạm Điều 331 của Bộ luật Hình sự 2015.³⁷

- Ngày 9-6-2022, Tòa án Nhân dân tỉnh Bến Tre tuyên phạt ông Nguyễn Duy Linh 5 năm tù giam và 5 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.³⁸
- Ngày 12-5-2023, Tòa án Nhân dân TP Hồ Chí Minh tuyên phạt ông Trần Văn Bang 8 năm tù với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.³⁹
- Ngày 5-5-2022, Tòa án tỉnh Tiền Giang tuyên án Ông Trần Hoàng Huấn tám năm tù và ba năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.⁴⁰
- Ngày 26-4-2022, Tòa án Nhân dân tỉnh Lâm Đồng kết án Facebooker Đinh Văn Hải năm năm tù và ba năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.⁴¹
- Ngày 19-4-2022, Tòa án Nhân dân cấp cao tại Hà Nội, trong một phiên xử kín, đã y án sơ thẩm đối với ông Lê Trọng Hùng 5 năm tù giam và 5 năm quản chế với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.⁴²
- Ngày 30-3-2022, Tòa án Nhân dân TP Cà Mau tuyên án ông Lê Minh Tài một năm tù giam với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự 2015.⁴³
- Ngày 28-2-2022, Tòa án cấp cao tại thành phố Hồ Chí Minh xét xử phúc thẩm nhà báo độc lập Lê Hữu Minh Tuấn với kết quả y án sơ thẩm 11 năm tù giam với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.⁴⁴
- Ngày 17-2-2022, Tòa án Nhân dân tỉnh Ninh Bình y án sơ thẩm 6 năm 6 tháng tù giam và hai năm quản chế đối với ông Trần Quốc Khánh với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự 2015.⁴⁵

Trong thời gian dịch bệnh COVID-19, đối tượng của chính sách đàn áp tự do ngôn luận không chỉ là những người hoạt động nhân quyền và những người bất đồng chính kiến mà còn những người dân bình thường sử dụng các nền tảng mạng Internet để chuyển tải tin tức về dịch bệnh và phê phán những bất cập của chính quyền trong việc đối phó với dịch bệnh.⁴⁶ Trừ một số trường hợp bị truy tố dựa trên Luật Hình sự, đa số các trường hợp bị bắt đã phải chịu phạt tiền dựa trên Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng.

3.2. Bạo Lực Đối Với Nhà Báo

Trong báo cáo giữa kỳ của Việt Nam về việc thực thi những khuyến nghị của UPR trình lên Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc tháng 3 năm 2022, chính phủ Việt Nam nêu rõ rằng “Tại Việt

37 Tuổi Trẻ. *Lê Chí Thành lãnh án thêm 3 năm tù.*

38 RFA. *Không có luật sư bào chữa, Facebooker Nguyễn Duy Linh bị kết án 5 năm tù.*

39 Dân Trí. *Chống phá Nhà nước, Trần Văn Bang lĩnh 8 năm tù.*

40 Công An Nhân Dân. *Bị cáo Trần Hoàng Huấn bị phạt 8 năm tù vì chống phá Nhà nước.*

41 Pháp Luật. *Bị phạt 5 năm tù giam vì tuyên truyền, chống nhà nước.*

42 RFA. *Tòa án đưa nhà báo công dân Lê Trọng Hùng ra xử phúc thẩm, người nhà không hề hay biết.*

43 Báo Phụ Nữ. *Tài xế dùng Facebook đăng 28 bài viết, 9 clip vu khống, xúc phạm lãnh đạo tỉnh Cà Mau.*

44 VNTB. *Y án 11 năm tù giam và 3 năm quản chế với nhà báo Lê Hữu Minh Tuấn.*

45 VOA. *Trần Quốc Khánh bị y án 6,5 năm tù, không có luật sư bào chữa.*

46 VietnamPlus. *Vietnam intensifies handling of fake news.*

Ngày 6-6-2023, Phóng viên Đài Phát thanh và Truyền hình Hà Nội bị hành hung khi đang tác nghiệp. Ảnh cắt từ clip của Đài Phát thanh và Truyền hình Hà Nội.

Nam, các nhà báo và phóng viên tin tức được bảo vệ khỏi mọi hình thức phân biệt đối xử và bạo lực”.⁴⁷ Tuy nhiên, thực tế số người trong giới truyền thông bị bạo hành gia tăng về mức độ và số lượng. Sau đây là một số trường hợp điển hình:

- Ngày 6-6-2023, phóng viên quay phim của Đài Truyền hình Hà Nội đang ghi hình trên vỉa hè đã bị hai người đàn ông xông vào túm cổ áo, đấm, đá gây chấn thương phải đưa vào bệnh viện.⁴⁸
- Ngày 21-3-2023, Ba người tự xưng là Giám đốc và bảo vệ của nhà máy giấy Thuận Phát, ở xã Tú Lý, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình tấn công nhóm phóng viên báo Nông Thôn Ngày Nay và báo điện tử Dân Việt đang quay phim khu vực bể xử lý chất thải của nhà máy.⁴⁹
- Ngày 5-1-2023, nhóm phóng viên Kênh thời sự Chính trị tổng hợp VTC1 (Đài Truyền hình KTS VTC) tìm hiểu thông tin và ghi nhận tình hình thực tế khu vực Đền Đá Thiên (khu phố 7, thị trấn Trại Cau, huyện Đồng Hỷ) thì một nhóm người lao lao tới chửi bới, giật tung máy quay phim.⁵⁰
- Ngày 16-10-2022, trong lúc ghi hình thực tế tình trạng trạm xe buýt đầu đường Nguyễn Tất Thành (phường Tự An, TP Buôn Ma Thuột) phóng viên Hồ Ngọc Hùng (báo Giao thông) bị một tài xế đe dọa và đánh gây thương tích.⁵¹
- Ngày 23-6-2022, phóng viên N.G. và phóng viên Đ.T. (báo Dân Sinh) đang làm phóng sự về việc khai thác cát bất hợp pháp trên một con sông thuộc thôn 1, xã Ea Pil, huyện M’Đrăk, Đắk Lắk. đã bị một nhóm người hành hung gây thương tích phải nhập viện.⁵²
- Ngày 22-3-2022, nhà báo Hàn Ni bị 2 người tấn công trong một quán ăn. Nhà báo Hàn Ni là người đang tố cáo một số hành vi vi phạm pháp luật của bà Nguyễn Phương Hằng, một doanh gia lớn tại Việt Nam.⁵³

47 VN Foreign Ministry. *Vietnam’s voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*. tr. 11.

48 VNExpress. *Phóng viên bị đánh hội đồng khi đang tác nghiệp*.

49 Dân Việt. *NÓNG: Phóng viên Báo NTNN/Dân Việt bị hành hung khi đang ghi hình nhà máy nghi gây ô nhiễm*.

50 VTC News. *Thái Nguyên: Phóng viên kênh VTC1 bị chửi bới, đập máy quay khi đang tác nghiệp*.

51 Tiền Phong. *Một phóng viên bị đánh, đe dọa ‘tao biết nhà mày, con mày học ở đâu’*.

52 Dân Sinh. *Đắk Lắk: Nhóm phóng viên bị hành hung khi tiếp cận cát tặc huyện M’Đrăk*.

53 Tuổi Trẻ. *Nhà báo Hàn Ni và một nhóm người xảy ra xô xát ở quận 7, TP.HCM*.

- Ngày 20-2-2022, phóng viên Nguyễn Văn Tuấn đến xã Trung Hòa, huyện Trảng Bom, tỉnh Đồng Nai ghi nhận ý kiến người dân về việc nhà thầu xây dựng dải phân cách trước trạm thu phí BOT Trảng Bom thì bị 2 người đàn ông hành hung và dùng gậy gỗ truy đuổi.⁵⁴

4. QUYỀN TỰ DO NGÔN LUẬN VÀ THÔNG TIN TẠI VIỆT NAM THEO ĐÁNH GIÁ CỦA CÁC TỔ CHỨC QUỐC TẾ

Vì những vi phạm nghiêm trọng quyền tự do ngôn luận và thông tin, trong suốt năm 2022-2023 chính quyền Việt Nam liên tục nhận được những đánh giá tiêu cực và cảnh báo từ các tổ chức nhân quyền quốc tế:

- Tổ Chức Phóng Viên Không Biên Giới trong Danh mục Tự do Báo chí Thế giới Năm 2023 đã xếp Việt Nam gần chót bảng, thứ hạng 178 trong số 180 quốc gia, tụt 4 hạng so với năm 2022, và chỉ hơn Trung Quốc và Bắc Hàn. Đây là thứ hạng thấp nhất Việt Nam đạt được kể từ khi tổ chức này công bố bảng xếp hạng hàng năm từ năm 2002 đến nay.⁵⁵
- Theo Báo cáo của Human Rights Foundation công bố vào tháng 7 năm 2023, Việt Nam, một trong những quốc gia đàn áp báo chí nhất ở châu Á trong việc kiểm duyệt và bỏ tù các nhà báo.⁵⁶
- Tổ chức Freedom House, trong báo cáo về tự do toàn cầu năm 2023 đánh giá Việt Nam không có tự do, với điểm số 19, không thay đổi so với điểm số năm trước (0 = ít tự do nhất, 100 = nhiều tự do nhất) Về quyền cá nhân được tự do bày tỏ quan điểm cá nhân về các chủ đề chính trị hoặc nhạy cảm khác mà không sợ bị giám sát hoặc trả thù: 1/4 (0: không có, 4: đầy đủ).⁵⁷
- Theo Chỉ số Tự do Viết năm 2022 của PEN America, Việt Nam nằm trong số 10 quốc gia đáng lo ngại nhất cho người cầm bút, và đứng thứ 6 (lùi một bậc so với năm ngoái) trong số các quốc gia giam cầm tù nhiều nhà báo nhất trên thế giới, chỉ sau Trung Quốc, Iran, Ả Rập Xê Út, Belarus, và Miến Điện.⁵⁸

KHUYẾN NGHỊ

Chính phủ Việt Nam cần:

- Bảo đảm đầy đủ quyền tự do ngôn luận và tự do tiếp cận thông tin của mọi người dân Việt Nam theo tinh thần của *Công ước Quốc tế về những Quyền Dân sự và Chính trị*;
- Thu hồi hoặc sửa đổi Luật Báo chí 2016, Luật Tiếp Cận Thông Tin 2016, và Luật An Ninh Mạng 2018;
- Thực thi *Kế hoạch hành động của Liên hợp quốc về an toàn của các nhà báo và vấn đề không bị trừng phạt*;
- Thả tất cả những tù nhân bị kết án vì đã sử dụng quyền tự do bày tỏ quan điểm một cách ôn hòa.

54 Sài Gòn Giải Phóng. *Phóng viên Báo Người lao động bị hành hung khi tác nghiệp*.

55 RSF. *2023 World Press Freedom Index – journalism threatened by fake content industry*.

56 Human Rights Foundation. *Threats Against Journalists in Asia: Online Trolling and Jailings of Reporters*.

57 Freedom House. *Freedom in the World 2023 – Vietnam*.

58 PEN America. *Freedom to Write Index 2022*.

V QUYỀN TỰ DO TÔN GIÁO VÀ TÍN NGƯỠNG

Ngày 9-3-2023, lần đầu tiên trong lịch sử của chính quyền Cộng Sản Việt Nam, Bộ Thông tin và Truyền Thông và Ban Tôn giáo Chính phủ công bố một bạch thư về tôn giáo. Bạch thư mang tên “Tôn giáo và chính sách tôn giáo ở Việt Nam.” Phát biểu trong buổi ra mắt tài liệu, Phó Trưởng Ban Tôn giáo Chính phủ Nguyễn Tiến Trọng cho rằng, “trong thời gian qua Việt Nam cũng đã đạt được nhiều thành tựu về bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo, được nhân dân trong nước và bạn bè quốc tế ghi nhận và đánh giá cao.”¹

Để hiểu rõ hơn tính xác thực lời phát biểu của đại diện chính quyền và của tập tài liệu đó phần tường trình dưới đây sẽ trình bày tình hình tự do tôn giáo tại Việt Nam trong năm 2022-2023 qua hai phần chính

- Nhà cầm quyền CSVN vi phạm quyền tự do và tín ngưỡng bằng pháp luật.
- Nhà cầm quyền CSVN vi phạm quyền tự do tôn giáo và tín ngưỡng bằng hành động kiểm soát tổ chức.
- Nhà cầm quyền CSVN vi phạm quyền tự do tôn giáo và tín ngưỡng bằng hành động đàn áp.

1. VI PHẠM QUYỀN TỰ DO TÔN GIÁO VÀ TÍN NGƯỠNG BẰNG PHÁP LUẬT

Trong khung cảnh pháp lý hiện hành, hoạt động tôn giáo tại Việt Nam được quy định bởi Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo, ban hành ngày 18-11-2016 và Nghị định Số 162/2017/NĐ-CP ban hành ngày 30/12/2017 quy định chi tiết việc thi hành Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo nói trên.

So với những quy định trước đây, Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 có một số thay đổi được đánh giá là tích cực, mà đáng kể nhất là Nhà nước công nhận tư cách pháp nhân của một số các tổ chức tôn giáo (Điều 30), những người bị giam cầm có quyền sử dụng kinh sách, bày tỏ niềm tin tôn giáo. (Điều 6), giảm thời gian hoạt động tôn giáo ổn định và liên tục để được công nhận là tổ chức tôn giáo từ 23 năm xuống còn 5 năm (Điều 21), và các tôn giáo được tham gia các hoạt động giáo dục, đào tạo, y tế, bảo trợ xã hội, từ thiện, nhân đạo theo quy định của pháp luật liên quan. (Điều 55).

Tuy nhiên căn bản Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 vẫn không có gì thay đổi so với luật lệ trước đó trong tương quan giữa nhà nước với tôn giáo. Thứ nhất, tổ chức tôn giáo phải có sự công nhận của chính quyền mới được hoạt động hợp pháp (Điều 2.12 và Chương V, Mục 1); thứ đến mọi

¹ Xây dựng Đảng. *Ra mắt Sách trắng “Tôn giáo và chính sách tôn giáo ở Việt Nam”*.

sinh hoạt tôn giáo phải được đăng ký, nói một cách rõ ràng hơn là phải xin phép, và phải xin phép nghĩa là có thể bị từ chối (Chương IV); và thứ ba là chính quyền vẫn tiếp tục có quyền can thiệp vào sinh hoạt nội bộ của các tôn giáo, đặc biệt là trong việc tuyển chọn, phong chức, và bổ nhiệm tu sĩ. (Chương V, Mục 2 và 3). Những quy định này hoàn toàn đi ngược lại những nguyên tắc căn bản về quyền tự do tôn giáo được vạch rõ trong Điều 18 của Tuyên Ngôn Quốc tế Nhân Quyền và Điều 18 của Công Ước Quốc tế về Những Quyền Dân Sự và Chính Trị mà Việt Nam đã cam kết tôn trọng trên cương vị là một thành viên của Liên Hiệp Quốc.

Ngày 21-6-2022, Ban Tôn giáo Chính phủ đã phối hợp với các Bộ, ngành liên quan soạn thảo Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 162/2017/NĐ-CP và Dự thảo Nghị định quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo.

Nội dung của cả hai bản dự thảo không nhằm cải thiện mối tương quan giữa Nhà nước với các tôn giáo, mà trái lại cho phép chính quyền kiểm soát chặt chẽ hơn tổ chức và sinh hoạt của các tôn giáo.

Chẳng hạn, theo Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 162/2017/NĐ-CP, cơ quan quản lý nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo ở trung ương và ủy ban nhân dân cấp tỉnh có quyền đình chỉ toàn bộ hoạt động tôn giáo của tổ chức tôn giáo theo phân cấp thẩm quyền (Điều 13); cơ quan quản lý nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo ở trung ương có quyền đình chỉ toàn bộ hoạt động đào tạo của cơ sở đào tạo tôn giáo (Điều 17); tổ chức tôn giáo muốn quyên góp để thực hiện hoạt động tín ngưỡng, hoạt động tôn giáo và từ thiện xã hội phải xin phép và được phép mới được tiến hành (Điều 26); muốn sinh hoạt tôn giáo trực tuyến cũng phải xin phép chính quyền (Điều 28).²

Dự thảo Nghị định quy định xử phạt hành chính trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo quy định cụ thể về các hình thức xử phạt hành chính khi vi phạm các quy định của Luật Tín ngưỡng, Tôn giáo năm 2016. Mức độ hình phạt trải rộng từ phạt tiền, hủy bỏ quyết định chuyển, suy cử và bổ nhiệm các chức sắc tôn giáo, đình chỉ hoạt động và giải thể các tổ chức tôn giáo.

Sau hơn 6 năm được thi hành, Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo không cải thiện được gì cho sinh hoạt của các tôn giáo vốn bị kìm kẹp từ khi người cộng sản nắm chính quyền. Cơ chế xin-cho vẫn là nguyên tắc trong tương quan nhà nước với tôn giáo.

Trong phiên Kiểm Điểm Định Kỳ lần thứ 3 của Hội Đồng Nhân quyền LHQ vào năm 2019, Việt Nam đã nhận được khuyến nghị rà soát và sửa đổi Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 cho phù hợp với những đòi hỏi của Công Ước Về Các Quyền Dân Sự và Chính Trị. Tuy nhiên Việt Nam đã từ chối không chấp nhận khuyến nghị này.

2. VI PHẠM QUYỀN TỰ DO TÔN GIÁO VÀ TÍN NGƯỠNG BẰNG KIỂM SOÁT TỔ CHỨC

2.1. Đặt Một Số Tổ Chức Tôn Giáo Ra Ngoài Vòng Pháp Luật

Đối với chính quyền CSVN, kiểm soát các tôn giáo là công tác ưu tiên trong việc ổn định chính trị, vì thế chính quyền tiếp tục đặt các tổ chức tôn giáo lớn và chính thống nhưng không chịu sự chi phối của ĐCSVN ra ngoài vòng pháp luật.

2 *Nghị định Quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật tín ngưỡng, tôn giáo (Dự thảo 2).*

Đối với Phật Giáo, Nhà nước chỉ công nhận Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam, một tổ chức do chính quyền lập ra,³ trái lại phủ nhận và đàn áp Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất (được thành lập trước và là tổ chức thừa kế chính danh của nhiều môn phái Phật Giáo). Người đứng đầu Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất là Đức Tăng thống Thích Quảng Độ, đã bị giam cầm và quản chế hơn 3 thập niên và viên tịch vào tháng 2 năm 2020.

Đối với Phật Giáo Hòa Hảo, Nhà nước phủ nhận Phật Giáo Hòa Hảo Thuần Túy và lập ra Ban Trị Sự Trung Ương Phật Giáo Hòa Hảo theo công văn số 51/TCGP-V3 ngày 08/4/1999 của Ban Tôn giáo Chính phủ.⁴

Đối với Cao Đài Giáo, chính quyền dựng lên hội thánh Cao Đài thuộc Hội Đồng Chuởng Quản theo Hiến Chương 2007, tên chính thức là Đại Đạo Tam Kỳ Phổ Độ Cao Đài Tây Ninh để tách ra khỏi Hội thánh Cao Đài Chơn Truyền, tức là Đại Đạo Tam Kỳ Phổ Độ.

Đối với các phật tử sắc tộc Khmer, Nhà nước giải tán hội Phật Giáo Tiểu Thừa Theravada và ép buộc sư sãi gia nhập Hội Đoàn Kết Sư Sãi Yêu Nước, một tổ chức được thành lập vào năm 1991, theo tinh thần Chỉ thị 68-CT/TW, ngày 18-4-1991 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa VI).⁵

Đối với Công Giáo thì họ tìm mọi cách nuôi dưỡng Ủy ban Đoàn Kết Công Giáo, để gây sức ép với Hội Đồng Giám Mục.

Đối với các giáo hội Tin Lành, chính quyền chỉ công nhận 10 tổ chức; còn khoảng 70 tổ chức Tin Lành khác sinh hoạt bất hợp pháp.⁶

- Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ, một tổ chức tôn giáo có tầm vóc thế giới bị cho là “tổ chức phản động đội lốt tôn giáo để tiến hành các hoạt động xâm phạm an ninh quốc gia.”⁷
- Hội Thánh của Chúa Trời, còn gọi là Hội Thánh Chúa Trời Mẹ, là một phong trào tôn giáo đã có mặt tại 185 quốc gia và đã có hoạt động ở 21 tỉnh/thành phố ở Việt Nam, vẫn đang bị cấm đoán và ruồng băt.⁸
- Quy kết cho tổ chức “Ân Điển Cứu Rỗi” là tà giáo, “có giáo lý cực đoan, cổ súy cho những hành vi vi phạm pháp luật,” rồi tìm cách cấm đoán và bắt bớ những người tin theo.⁹
- Một số đồng bào sắc tộc dân tộc H'Mông tham gia Đạo Giê Sù và Đạo Bà Cô Dợ, một biến thể của Thiên Chúa Giáo, bị trấn áp vì cho là có mục đích tập hợp lực lượng ly khai tự trị lập nhà nước H'Mông riêng.¹⁰
- Tiếp tục gán cho đạo Dương Văn Minh là tổ chức bất hợp pháp núp bóng tín ngưỡng để lôi kéo đồng bào H'Mông âm mưu lợi dụng chống phá nhà nước,¹¹ mặc dù ngay cả vị đại biểu quốc

3 Đỗ Trung Hiếu. *Hồ sơ “Thống Nhất Phật Giáo”*.

4 Ban vận động Ban Tôn giáo Chính phủ. *Phật giáo Hòa Hảo 20 năm hoạt động và phát triển*.

5 Bạch Thanh Sang. *Hội Đoàn kết Sư sãi yêu nước vùng Tây Nam Bộ với các hoạt động hướng đến đời sống xã hội và vấn đề đặt ra. Nghiên cứu Tôn giáo, số 12, 2018 tr. 39-58*.

6 VOV. *Nhiều tổ chức Tin lành hoạt động bất hợp pháp tại Việt Nam*.

7 Công an Nhân Dân. Bài 1: Những hoạt động vi phạm pháp luật của tổ chức “Tin lành Đấng Christ”.

8 Công an Nhân dân. *Đằng sau cái gọi là “Hội thánh của Đức Chúa trời Mẹ”*.

9 Công an Nhân dân. *Kiên quyết xóa bỏ hoạt động của tổ chức bất hợp pháp “ân điển cứu rỗi”*.

10 Công an Nhân dân. *Nhận diện về tà đạo Giê Sù, Bà Cô Dợ trong dân tộc Mông*.

11 Công an Nhân dân. *Ngăn chặn, xóa bỏ tổ chức bất hợp pháp Dương Văn Minh*.

hội địa phương xác quyết mục đích của tổ chức Dương Văn Minh chỉ nhằm cải thiện phong tục tập quán của người H'Mông.¹²

- Tiếp tục theo chân Đảng Cộng sản Trung quốc tuyên truyền chống đối và trấn áp Pháp Luân Công ở nhiều địa phương trên cả nước, như ở Đắk Lắk,¹³ Đà Lạt¹⁴ Bình Dương,¹⁵ và Hội An.¹⁶

Đối với các tổ chức tôn giáo đã được thừa nhận, việc kiểm soát được thực hiện qua hai cách. Cách thứ nhất là kiểm soát từ bên ngoài bởi bộ máy nhà nước, và cách thứ hai là từ bên trong nội bộ các tôn giáo bằng các thủ đoạn xâm nhập để lũng đoạn tổ chức các tôn giáo.

2.2. Kiểm Soát Từ Bên Ngoài

Để khai triển việc kiểm soát từ bên ngoài, CSVN đã thiết lập hai cơ quan chuyên biệt ở cấp trung ương là Ban Tôn Giáo Chính Phủ thuộc Bộ Nội Vụ và Vụ Tôn Giáo thuộc Ban Dân Vận Trung Ương thuộc hệ thống Đảng. Cả hai cơ quan này đều có những tổ chức lệ thuộc ở cấp tỉnh và cấp huyện.

Ban Tôn Giáo Chính Phủ là một cơ quan tương đương Tổng cục, trực thuộc Bộ Nội vụ có chức năng “ tham mưu giúp Bộ trưởng Bộ Nội Vụ quản lý nhà nước về lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo và tổ chức thực hiện chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo trong phạm vi cả nước; thực hiện các dịch vụ (công) thuộc lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo theo quy định của pháp luật.” (Quyết định số 32/2018/QĐ-TTg của Thủ Tướng Chính Phủ ngày 3-8-2018). Ban Tôn Giáo có 14 vụ, trong đó có 5 vụ đặc trách theo dõi hoạt động của các tôn giáo cá biệt. Trưởng ban Tôn Giáo Chính Phủ hiện nay là ông Vũ Hoài Bắc, nguyên là đại tá công an, Cục trưởng Cục An ninh điều tra, Bộ Công an. Người tiền nhiệm của ông Bắc là Ông Vũ Chiến Thắng, xuất thân từ ngành công an, nguyên là Cục trưởng An ninh Tây Bắc (Tổng cục An ninh, Bộ Công an).¹⁷

Ở cấp địa phương, mọi tỉnh, thành, huyện, xã phường, và thị trấn đều có Ban tôn giáo cấp tương đương.

Cơ quan thứ hai là Vụ Tôn Giáo thuộc Ban Dân Vận Trung Ương của Đảng CSVN, có nhiệm vụ theo dõi và tham mưu cho Ban Chấp Hành Trung Ương Đảng về chính sách tôn giáo.

Được trang bị với các tổ chức quyền lực đó, trong năm 2022-2023, chính quyền đã tiếp tục kiểm soát các tôn giáo bằng nhiều phương cách. Thủ tục “đăng ký hoạt động” và cấp “Giấy công nhận” đối với mọi tôn giáo vẫn được duy trì.

Mọi sinh hoạt tôn giáo như các khóa tu tập, cấm phòng, rước kiệu...vẫn tiếp tục cần có phép mới được tiến hành. Chẳng hạn, để chứng tỏ có tự do tôn giáo tại Việt Nam, Bộ Nội Vụ đã liệt kê những “ân huệ” đã ban trong năm 2022, “Có 183 điểm nhóm được cấp đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung; 646 người được phong phẩm, suy cử làm chức sắc; 3.238 người được bổ nhiệm, bầu cử, suy cử làm chức việc; 424 chức việc các tôn giáo được chuyển...”¹⁸ Đối với Luật quốc tế

12 Youtube. Đại biểu Quốc hội Sùng Thìn Cò ý kiến về cán bộ thiếu trách nhiệm, không sâu sát tình hình người dân.

13 Công an Nhân dân. Phạt hành chính nhóm đối tượng tuyên truyền trái phép pháp luân công.

14 Youtube. Học viên Pháp Luân Công tại Đà Lạt bị hành hung: Tiếng nói người trong cuộc.

15 RFA. Người thực hành Pháp luân công tố cáo bị đánh đập nhưng đơn không được đoái hoài!

16 VOA. Chính quyền giải tán nhóm sinh hoạt Hội Thánh Đức Chúa Trời ở Hội An.

17 VNExpress. Cục trưởng An ninh làm Trưởng ban Tôn giáo Chính phủ.

18 Tuyên Giáo. Từ chủ trương, chính sách đến thực tiễn đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam hiện nay.

nhân quyền, những can thiệp vừa kể của chính quyền Việt Nam vào sinh hoạt tôn giáo là những vi phạm thô bạo quyền tự do tôn giáo của người dân và của các tổ chức tôn giáo.

2.3. Kiểm Soát Từ bên Trong

Việc kiểm soát từ bên trong được chính quyền thực hiện bằng cách cho người xâm nhập các tổ chức tôn giáo để lũng đoạn và hướng sinh hoạt của tôn giáo theo đường lối và chính sách của ĐCSVN.

Việc bố trí xâm nhập nhân sự vào tổ chức tôn giáo của ĐCSVN là bí mật nhà nước. Cho đến nay Thủ tướng CSVN đã ra 32 Quyết định về danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực hoạt động của nhà nước và Đảng CSVN.¹⁹ Quyết định 1722/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về danh mục bí mật nhà nước của Đảng cho thấy ĐCSVN bố trí người vào các tổ chức tôn giáo (Điều 3 Khoản 7, Điểm b-d). Trong danh mục bí mật nhà nước trong lĩnh vực Bộ Nội vụ (Quyết định số 960/QĐ-TTg, Điều 3, Khoản 8, Điểm c), và trong lĩnh vực Hội Liên hiệp Phụ nữ (Quyết định số 1222/QĐ-TTg, Điều 1, Khoản 4) cũng có nội dung tương tự.

Trong năm 2021, với mục đích gây ảnh hưởng và lèo lái cộng đồng tôn giáo người Việt ở hải ngoại, Ủy ban Nhà nước về Người Việt Nam ở nước ngoài và Ban Tôn giáo Chính phủ đã phối hợp để triển khai các công tác do ĐCSVN chỉ đạo.²⁰

Chính quyền cộng sản đã đào tạo những cán bộ “công an đội lốt tu sĩ” đặc biệt là tu sĩ Phật Giáo, để cài vào các chùa, các tu viện ở trong nước, cũng như tại hải ngoại. Văn kiện Đại hội Phật giáo Khóa IX vào tháng 11 năm 2022, đã xác định rằng giáo hội có nhiệm vụ thực hiện ngoại giao văn hóa, ngoại giao nhân dân.²¹ Vì thế hàng trăm nhà sư (quốc doanh) đã được đào tạo để xâm nhập và cộng đồng Phật tử ở hải ngoại hầu thuần hóa họ theo đường lối của ĐCSVN.²²

Đó cũng là trường hợp của Đạo Cao Đài với việc chính quyền dựng nên một tổ chức vào năm 1997 với danh xưng “Đại Đạo Tam Kỳ Phổ Độ Cao Đài Tây Ninh” đồng thời tìm cách triệt tiêu “Đại Đạo Tam Kỳ Phổ Độ”, vốn là một tôn giáo đã có từ 1926.²³

Trong tháng 3 năm 2022, nhiều phái đoàn được hướng dẫn bởi các viên chức cao cấp của Đảng và chính quyền đã đi đến làm việc với tổ chức Cao Đài ở Đà Nẵng, Bến Tre, Tây Ninh, Long An, Kiên Giang và Tiền Giang. Báo chí nhà nước cho biết đây là Đoàn kiểm tra của Ban Chỉ đạo Đề án của Trung ương về “Tổng kết 30 năm thực hiện Thông báo số 34-TB/TW ngày 14/11/1992 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về chủ trương công tác đối với đạo Cao Đài.”²⁴

Âm mưu xâm nhập cộng đồng tín hữu Cao Đài hải ngoại do Chi Phái 1997 (quốc doanh) tiến hành vào năm 2011 với việc thành lập Ủy Ban Đại Diện Hải Ngoại đã bị phát giác và bẻ gãy là một

19 Ban Cơ Yếu Chính Phủ. *Tổng hợp Danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực do Thủ tướng Chính phủ ban hành.*

20 Ban Tôn giáo Chính phủ. *Lễ ký kết Chương trình phối hợp công tác giữa Ủy ban Nhà nước về Người Việt Nam ở nước ngoài và Ban Tôn giáo Chính phủ.*

21 Luật Khoa. *3 nhiệm vụ chính trị mà đảng giao cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam.*

22 The Epoch Times. *Vietnam's Covert War Against Overseas Buddhists.*

23 VNTB – *Khổ nạn của đạo Cao Đài (Phần 2).*

24 Luật Khoa. *Chính quyền làm việc với hàng loạt tổ chức Cao Đài để tổng kết 30 năm thực thi chủ trương kiểm soát của đảng.*

trường hợp khác về chủ trương xâm nhập vào các tổ chức tôn giáo người Việt ở nước ngoài.²⁵

Trong năm 2022-2023, chính quyền tiếp tục đẩy mạnh việc thi hành mô hình “Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh, trật tự” ở các địa phương, đặc biệt là những nơi có các dân tộc thiểu số, chẳng hạn tại tỉnh Trà Vinh, nơi có người dân tộc Khmer theo Phật Giáo Nam Tông,²⁶ ở tỉnh Bình Thuận, nơi có nhiều người gốc Chăm theo Hồi Giáo.²⁷ Mục đích của mô hình này là dùng tôn giáo để kiểm soát chính trị các tín đồ.

3. VI PHẠM QUYỀN TỰ DO TÔN GIÁO VÀ TÍN NGƯỠNG BẰNG HÀNH ĐỘNG ĐÀN ÁP

Việc đàn áp các tôn giáo của chính quyền CSVN được thực hiện bằng nhiều phương cách: từ việc truy đuổi và giam cầm những tín đồ đến việc ngăn cản đi lại và tụ tập, cưỡng bức bỏ đạo, phá hoại cơ sở, và tịch thu tài sản của các giáo hội.

3.1. Đàn Áp Qua việc Hình Sự Hóa Sinh Hoạt Tôn Giáo

Việc hình sự hóa những hoạt động tôn giáo chính đáng nhưng không hợp với chính sách của nhà nước với các tội danh như tội phá hoại chính sách đoàn kết (Điều 116 BLHS), tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam (Điều 117), tội gây rối trật tự công cộng (Điều 318)... là những lạm dụng hiển nhiên luật hình sự để đàn áp quyền tự do tôn giáo.

Hiện nay chính quyền Việt Nam tiếp tục giam giữ những người hoạt động tôn giáo vì những cáo buộc đã vi phạm những điều luật mơ hồ của Luật Hình sự 2015, trong đó có những người phải chịu những án tù rất nặng như các thành viên Ân Đàn Đại Đạo,²⁸ ông Nguyễn Bắc Truyển thuộc Phật Giáo Hòa Hảo thuần túy,²⁹ Mục sư Nguyễn Trung Tôn,³⁰ Mục sư Y Yich...³¹ (xin xem danh sách đầy đủ tù nhân vì lý do tôn giáo trong Phụ lục II).

Trong năm 2022-2023, chính quyền CSVN tiếp tục dùng các điều luật mơ hồ của Luật Hình sự 2015 để truy tố và giam cầm những người hoạt động tôn giáo:

- Ngày 18-5-2023, Cơ quan An ninh điều tra, Công an tỉnh Phú Yên đã bắt thầy truyền đạo Nay Y Blang, là quản nhiệm Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên, để tạm giam với cáo buộc “Lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân” theo Điều 331, Bộ luật hình sự năm 2015.³²

25 Mach Song Media. *Chiến thắng pháp lý của Thánh Thất Cao Đài Mountain View là chiến thắng chung của người Việt trong thế giới tự do trước Nghị Quyết 36.*

26 Công an Nhân dân. *Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh trật tự.*

27 Dân Vận. *Hiệu quả mô hình “Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh, trật tự” tại vùng đồng bào dân tộc Chăm, huyện Bắc Bình, tỉnh Bình Thuận.*

28 VOV. *Việt Nam tuyên án 22 người về tội ‘hoạt động nhằm lật đổ chính quyền’*

29 VOA. *USCIRF bảo trợ cho tù nhân lương tâm Nguyễn Bắc Truyển.*

30 RFA. *Sức khoẻ TNLT Nguyễn Trung Tôn nguy kịch, trại giam từ chối điều trị y tế.*

31 USCIRF. *Y Yich.*

32 VOA. *Việt Nam bắt giam thầy truyền đạo thuộc Hội thánh Tin lành Đấng Christ Tây Nguyên.*

Ngày 8-4-2023, Công an tỉnh Đắk Lắk bắt tạm giam nhà truyền đạo Y Kréch Byă để điều tra về hành vi “Phá hoại chính sách đại đoàn kết” được quy định tại Điều 116 Bộ luật Hình sự. Hình Báo Nhân Dân

Ngày 8-4-2023, Công an tỉnh Đắk Lắk bắt và khởi tố nhà truyền đạo Y Krech Bya khi đang tổ chức lễ vọng Phục Sinh tại gia với cáo buộc “Phá hoại chính sách đoàn kết” Điều 116 Bộ luật Hình sự 2015, và đồng thời khởi tố Mục sư Aga, hiện tỵ nạn tại Hoa Kỳ, cùng với tội danh trên.³³

- Ngày 21-7-2022, Tòa án Nhân dân huyện Đức Hòa, tỉnh Long An đã tuyên phạt ông Lê Tùng Vân (90 tuổi) 5 năm tù và 5 đồng đạo ở Tịnh Thất Bồng Lai tổng cộng 18 năm 6 tháng tù với cáo buộc của Điều 331 Luật Hình sự 2015.³⁴ Tịnh Thất Bồng Lai là một cơ sở tu hành Phật giáo, nhưng không thuộc Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam do chính quyền dựng nên. Ba trong 5 luật sư bào chữa các bị cáo sau đó bị chính quyền truy đuổi và phải vượt biên lánh nạn tại Hoa Kỳ.³⁵

3.2. Đàn Áp Qua Các Mệnh Lệnh Hành Chánh

3.2.1. Ngăn Cản Tập Hợp Sinh Hoạt Tôn Giáo

Cùng lúc, với mệnh lệnh hành chánh, chính quyền ở nhiều địa phương tiếp tục ngăn cản những cuộc tụ tập sinh hoạt tôn giáo và bắt bớ những người tham dự. Sau đây là một số trường hợp được ghi nhận qua các phương tiện truyền thông:

- Ngày 22-3-2023, trong lúc linh mục Phanxicô Xaviê Lê Tiên đang cử hành Thánh lễ chiều thứ 4 Mùa Chay tại Giáo Họ Phaolô, thuộc Giáo xứ Đắk Giắc (xã Đắk Nông, huyện Ngọc Hồi, tỉnh Kon Tum), thì một số cán bộ xã Đắk Nông đã xông lên bàn thờ, ngăn cản, chửi bới, yêu cầu

³³ Mach Song Media. *Thư chung gửi Ngoại Trưởng Blinken: Hãy lên tiếng với Hà Nội về tình trạng đàn áp tôn giáo leo thang.*

³⁴ BBC. *Tịnh thất Bồng Lai: Luật sư ‘thất vọng’ khi ông Lê Tùng Vân bị 5 năm tù vì ‘lợi dụng tự do dân chủ’.*

³⁵ BBC. *Niềm vui và nỗi buồn khi ba luật sư Việt Nam thoát ‘truy tìm’ để tới Mỹ an toàn.*

Ngày 22-3-2023, trong lúc linh mục Phanxicô Xaviê Lê Tiên đang cử hành Thánh lễ chiều thứ 4 Mùa Chay tại Giáo Họ Phaolô, thuộc Giáo xứ Đăk Giắc (xã Đăk Nông, huyện Ngọc Hồi, tỉnh Kon Tum), thì một số cán bộ xã Đăk Nông đã xông lên bàn thờ, ngăn cản, chửi bới, yêu cầu dừng Thánh lễ. Hình cắt từ video Nhathothaiha.net

dừng Thánh lễ.³⁶

- Ngày 7-3-2023, Công an thành phố Hội An, tỉnh Quảng Nam, phát hiện 10 người đang tổ chức sinh hoạt tôn giáo trái phép liên quan đến Hội thánh Đức Chúa Trời mẹ. Công an giải tán buổi cầu nguyện và tịch thu những vật dụng thờ phượng.³⁷
- Ngày 11-2-2023, Công an huyện Diên Châu, tỉnh Nghệ An đã ngăn chặn năm tín đồ Hội thánh của Đức Chúa Trời khi cả nhóm đang sinh hoạt tôn giáo ở xã Diên Tân.³⁸
- Ngày 3-12-2022, Công an quận Ngũ Hành Sơn, TP Đà Nẵng, đột nhập một ngôi nhà ở phường Hòa Hải, nơi có 16 thành viên Hội thánh Đức Chúa Trời mẹ đang sinh hoạt thờ phượng. Công an đã lập biên bản và tịch thu những vật dụng thờ phượng.³⁹
- Vào tháng 9 năm 2022, một nhóm học viên Pháp Luân Công tại TP. Đà Lạt, tỉnh Lâm Đồng thông báo trong một video trên Youtube rằng từ tháng 7 năm 2022, lực lượng an ninh đội lốt côn đồ tiếp tục quấy nhiễu và hành hung họ trong lúc họ tập luyện tại quảng trường Lâm Viên của thành phố.⁴⁰
- Từ ngày 8 đến ngày 10 tháng 7 năm 2022, chính quyền xã Ea Lâm, huyện Sông Hinh, tỉnh Phú Yên đã liên tục phá rối và sách nhiễu các tín đồ Tin lành Đấng Christ Tây Nguyên. Sau đó ba thành viên của nhóm, trong đó có ông Nay Y Blang và ông Ksor Y Thêm, đã bị chính quyền mời lên làm việc về hoạt động của hội thánh.⁴¹
- Ngày 5-7-2022, Công an thành phố Buôn Ma Thuột, tỉnh Đắk Lắk, đã ngăn cản 40 tín đồ Tin Lành làm lễ tại một tư gia thuộc buôn K'mrơng Prông B, xã Ea Tu.⁴²

36 VNTB. Nhà nước phá thánh lễ tại Kon-Tum.

37 Thanh Niên. Phát hiện nhóm người sinh hoạt “Hội thánh Đức Chúa Trời mẹ” trái phép.

38 Nghệ An. Phát hiện điểm sinh hoạt Hội thánh Đức Chúa Trời trái phép ở Diên Châu.

39 VTC News. Bắt quả tang 16 người lén lút truyền đạo Hội thánh đức chúa trời.

40 Youtube. Học viên Pháp Luân Công tại Đà Lạt bị hành hung: Tiếng nói người trong cuộc.

41 VOA. Tín hữu tin lành Đấng Christ ở Phú Yên bị chính quyền sách nhiễu, hăm dọa.

42 RFA. Một nhóm Tín đồ Tin lành Tây Nguyên liên tục bị ngăn cản thực hành tôn giáo.

- Ngày 23-5-2022, Công an xã Phú Mỹ (huyện Phú Vang, Thừa Thiên-Huế) phát hiện có 1 nhóm 8 người ngoài địa phương đang tụ tập sinh hoạt trái phép theo Nhất Quán Đạo. Công an đã lập biên bản thu giữ toàn bộ kinh sách, tài liệu; đèn dầu bằng kim loại trong đó có 1 cây có biểu tượng chữ “Phật” viết bằng chữ Hán...⁴³
- Ngày 20-2-2022, Bí thư đảng ủy và Phó chủ tịch HĐND thị trấn Vụ Bản, với lý do ngăn cản tụ tập trong thời gian dịch bệnh Covid-19, đã xông thẳng lên cung thánh phá rối khi Đức Tổng Giám Mục Giuse Vũ Văn Thiên đang dâng thánh lễ tại giáo xứ Vụ Bản, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hòa Bình.⁴⁴
- Ngày 29-1-2022, LM Trần Ngọc Thanh, cha phó giáo họ Sa Loong, giáo xứ Đắc Mót, thuộc giáo phận Kon-Tum, bị một người cầm dao chém chết ngay khi ngài đang ngồi tòa giải tội. Chính quyền đang điều tra vụ án.⁴⁵ Trước đó ngày 22-4-2021, một người khác đã dùng dao đâm 1 linh mục và 2 giáo dân tại nhà thờ giáo xứ An Khê, cũng thuộc giáo phận Kontum.⁴⁶ Hiện tượng nhiều linh mục công giáo bị hành hung trong những năm gần đây khiến dư luận cho rằng tình trạng “kích động hận thù” nhắm vào các tôn giáo tại Việt Nam là nguyên nhân của những bạo hành này.⁴⁷

3.2.2. Ngăn Cản Quyền Đi Lại của Những Người Hoạt Động Tôn Giáo

Chính quyền lại thường cản trở việc đi lại của các chức sắc tôn giáo và ngăn cấm các lễ hội tôn giáo mà họ cho là không phù hợp với lợi ích của đảng cầm quyền. Sau đây là một số trường hợp tiêu biểu trong năm 2022-2023:

- Ngày 18-9-2023, Cơ quan Quản lý Xuất Nhập cảnh Bộ Công an tại phi trường Tân Sơn Nhất ngăn cấm bà Nguyễn Xuân Mai, một Chánh Trị Sự đạo Cao Đài Chân Truyền (không chịu sự quản lý của nhà nước), lên phi cơ đi Hoa Kỳ tham dự một hội thảo tự do tôn giáo ở thành phố Dallas, bang Texas với lý do “an ninh, quốc gia”.⁴⁸
- Ngày 24-4-2023, Công an tỉnh Lâm Đồng ngăn cản Chánh trị sự Hứa Phi thuộc Cao Đài Giáo Chân Truyền gặp Phái đoàn của Tổng Lãnh sự quán Hoa Kỳ nhân dịp phái đoàn này tiếp xúc với các đại diện Hội đồng Liên Tôn Việt Nam ở chùa Giác Hoa, TP Hồ Chí Minh.⁴⁹
- Ngày 22-2-2023, chính quyền huyện Buôn Đôn, tỉnh Đắk Lắk đưa người canh gác nhà 3 tín đồ Hội thánh Tin Lành Đấng Christ, gồm ông Y Kreec Bya, ông Y Nguyệt, và ông Y Cơi, ngăn cản họ gặp phái đoàn Tổng lãnh sự quán Hoa Kỳ để tường trình về tình trạng đàn áp tôn giáo.⁵⁰
- Ngày 24-12-2022, nhà chức trách tỉnh Đắk Lắk đã bắt giữ, tra khảo và tịch thu điện thoại của hai người thuộc Hội thánh Tin lành Đấng Christ khi những người này trên đường đi dự thánh lễ dịp Giáng sinh ở địa phương.⁵¹
- Ngày 18-12-2022, nhà chức trách các tỉnh tìm mọi cách ngăn chặn không cho Giáo hội Phật

43 Công an Nhân dân. *Ngăn chặn nhóm đối tượng tụ tập sinh hoạt “đạo lạ” trái phép.*

44 Conggiao.vn. *NÓNG: Tổng Giáo Phận Hà Nội lên tiếng việc 2 người đàn ông lạ mặt quấy rối Thánh Lễ của Đức Cha Giuse Vũ Văn Thiên.*

45 VNTB. *Linh Mục Trần Ngọc Thanh bị giết – Phải tìm ra sự thật!*

46 Thanh Niên. *Gia Lai: Đốt nhà thờ, đâm linh mục và 2 người khác bị thương.*

47 Mạch Sống Media. *BPSOS báo động quốc tế về một Linh Mục Công Giáo bị thảm sát ở Kontum.*

48 VOA. *Việt Nam cấm xuất cảnh tín hữu Cao Đài độc lập Nguyễn Xuân Mai; Đại sứ Mỹ lên tiếng.*

49 RFA. *Lâm Đồng ngăn chặn nhà hoạt động tự do tôn giáo gặp phái đoàn Mỹ.*

50 RFA. *Chính quyền ngăn cản phái đoàn Mỹ gặp tín đồ Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên.*

51 RFA. *Đắk Lắk: Đi dự lễ Giáng sinh, hai người thuộc Hội thánh Tin lành Đấng Christ bị sách nhiễu.*

Ngày 18-12-2022, các lực lượng giao thông và an ninh ngăn cản các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo Thuận Túy tập hợp để tưởng nhớ Ngày Đản sinh Đức Huỳnh Giáo chủ Phật giáo Hòa Hảo Huỳnh Phú Sổ. Hình cắt từ video của Ban truyền thông Phật giáo Hòa Hảo Thuận Túy.

Giáo Hòa Hảo Thuận Túy tổ chức ngày Đản Sanh Đức Huỳnh Giáo chủ (ngày 25/11 âm lịch), buộc các tín đồ phải kỷ niệm riêng rẽ tại tư gia.⁵²

- Ngày 6-11-2022, Công an ở phi trường Tân Sơn Nhất đã bắt giữ hai tín đồ Tin lành người Thượng là ông Y Khiu Niê và ông Y Sĩ Êban khi họ trên đường đi dự Hội nghị Tự do Tôn giáo và Tín ngưỡng Đông Nam Á ở Bali. Công an cũng không đưa ra lệnh bắt giữ, nhưng sau đó họ bị đưa về một trại giam để tra khảo.⁵³
- Ngày 24-10-2022, nhân viên an ninh sân bay Tân Sơn Nhất ngăn cản Linh mục Giuse Trương Hoàng Vũ của Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam không cho xuất cảnh khi ông thực hiện chuyến đi sang Mỹ để gây quỹ giúp cho các thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà. Linh mục Trương Hoàng Vũ là linh mục thứ sáu của Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam bị chính quyền cấm xuất cảnh trong những năm gần đây.⁵⁴
- Ngày 30-9-2022, lực lượng an ninh ngăn cản và câu lưu ông Nay Y Blang, một tín đồ Tin lành ở buôn Bưng Bê, xã Ea Lâm, huyện Sông Hinh ở bến xe Phú Lâm ở thành phố Tuy Hòa khi ông đi vào Sài Gòn gặp với phái đoàn phụ trách tôn giáo từ Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ để báo cáo tình hình bị bức hại.⁵⁵

52 RFA. Công an ngăn tín đồ PGHH Thuận túy kỷ niệm 103 năm ngày Đản Sanh Đức Huỳnh Giáo Chủ.

53 Mach Song Media. Báo cáo viên Đặc biệt LHQ lên tiếng về trường hợp Y Khiu Niê và Y Sĩ Êban.

54 VOA. Thêm một linh mục Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam bị cấm xuất cảnh.

55 RFA. Người truyền giáo Tin lành bị sách nhiễu, tịch thu tài sản sau khi gặp đại diện ngoại giao Hoa Kỳ.

- Ngày 26-3-2022, lực lượng an ninh lập chốt kiểm soát trên đường dẫn vào trụ sở của giáo hội Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy tại xã Long An, huyện Chợ Mới, tỉnh An Giang nhằm ngăn cản tín đồ tham dự Lễ tưởng niệm Ngày Đức Thầy vắng mặt.⁵⁶

3.2.3. *Xâm Phạm Tài Sản của các tổ chức Tôn Giáo*

Ngoài ra, để hạn chế sinh hoạt và ảnh hưởng của các tổ chức tôn giáo, chính quyền còn dùng Luật Đất đai 2013, được sửa đổi và bổ túc nhiều lần, để hợp pháp hóa việc cướp đi những cơ sở bất động sản như trường học và cơ sở y tế xã hội của các giáo hội.

Sau khi kiểm soát được toàn Miền Nam, chính quyền cộng sản đã tịch thu hầu hết đất đai, các cơ sở giáo dục, y tế, xã hội, và một số tu viện và chủng viện của các tôn giáo. Chẳng hạn, chỉ riêng Tổng Giáo phận Sài Gòn, có đến 400 cơ sở bị tịch thu sau 1975,⁵⁷ và tổng giáo phận Hà Nội hiện có 95 cơ sở đang thuộc quyền sử dụng của nhà nước.⁵⁸ Cho đến nay, một số ít cơ sở bị tịch thu vẫn còn được sử dụng trong mục đích giáo dục; tuy nhiên một số lớn lại được chính quyền khai thác trong các dịch vụ kiếm lời như vũ trường, khách sạn, hay chung cư cho cán bộ nhà nước.

Việc chiếm đoạt các cơ sở tôn giáo nhằm mục đích hạn chế các phương tiện sinh hoạt của tôn giáo vẫn còn tiếp tục trong năm 2022-2023. Ngoài những vụ cưỡng chiếm chưa giải quyết trong những năm gần đây như vụ cơ sở Thánh thất Cao Đài Tây Ninh, Chùa Liên Trì ở thành phố Hồ Chí Minh, Dòng Thiên An ở Huế, đất và cơ sở giáo dục của giáo xứ Thị Nghè,⁵⁹ chính quyền CSVN còn tiến hành nhiều vụ cưỡng chiếm mới các cơ sở tôn giáo khác như:

- Vụ công an và hàng chục quan chức địa phương từ thị trấn Plei Kần và huyện Ngọc Hồi cưỡng chế tháo dỡ chùa Sơn Linh thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất ngày 13-12-2022.⁶⁰
- Vụ chính quyền huyện Xuyên Mộc tháo dỡ các công trình xây dựng của chùa Thiên Quang cũng thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất ngày 10 và 11 tháng 11 năm 2022.⁶¹
- Vụ chính quyền huyện Bảo Lâm, tỉnh Cao Bằng đã cho lực lượng phá sập nhiều nhà tang lễ của người dân theo đạo Dương Văn Minh ngày 2-8-2022. Công an còn vào tận nhà dẹp bỏ bàn thờ của người dân theo đạo này và thay thế bằng ảnh Chủ tịch Hồ Chí Minh.⁶²

Song song với việc chiếm đoạt đất đai và triệt hạ các cơ sở tôn giáo không chịu sự kiểm soát của ĐCSVN, chính quyền lại dùng quyền ban phát đất đai như là phần thưởng cho những tổ chức tôn giáo thuần phục đường lối của Đảng. Trường hợp nổi bật nhất là việc trong nhiều năm qua chính quyền đã cấp ban cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam nhiều khu đất rộng lớn ở những vị trí đẹp để xây cất nhiều ngôi chùa đạt kỷ lục đẹp nhất và to lớn nhất.⁶³

56 Facebook Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy

57 123doc. *Các cơ sở công giáo mà nhà nước việt nam đã chuyển quyền sử dụng.*

58 RFI. *Giáo hội Công giáo Việt Nam phản đối chính quyền phá tu viện Camêlô.*

59 Thông Tin 24h. *Giáo Xứ Thị Nghè Sài Gòn bị chính quyền chiếm đoạt tài sản.*

60 VOA. *Chính quyền Kon Tum tháo dỡ chùa Sơn Linh.*

61 RFA. *Chùa Thiên Quang tiếp tục bị chính quyền gây sức ép, cưỡng chế tháo dỡ công trình đang xây dựng.*

62 RFA. *Hàng loạt điểm nhóm của đạo Dương Văn Minh tại Cao Bằng bị bỏ ráp trong đêm.*

63 Luật Khoa. *Nhà nước vẫn giữ quyền ban phát đất đai như một công cụ kiểm soát tôn giáo.*

3.2.4. Cưỡng Bức Bỏ Đạo

Đây là hình thức đàn áp triệt để hơn cả, và đã được chính quyền CSVN thừa nhận. Ngày 9-11-2021, Thủ tướng Chính phủ ký Quyết định số 78/QĐ-TTg phê duyệt Đề án “Đấu tranh, ngăn chặn, tiến tới xóa bỏ tổ chức bất hợp pháp Dương Văn Minh ở các tỉnh Tuyên Quang, Cao Bằng, Thái Nguyên, Bắc Kạn và Lào Cai;” gọi tắt là Đề án 78.

- Ngày 15-9-2023, Thứ trưởng Bộ Nội vụ Vũ Chiến Thắng ký ban hành văn bản số 5254/BNV-TGCP Về việc một số công tác đối với “Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ” gửi UBND các tỉnh, thành phố. Văn thư chỉ thị cho các cấp chính quyền “phát hiện kịp thời và kiên quyết đấu tranh, xóa bỏ về phương diện tổ chức đối với HTĐCTM tại Việt Nam.”⁶⁴
- Ngày 16-7-2023, báo Dân Tộc Miền Núi đưa tin chính quyền tỉnh Yên Bái đã ép buộc 5 gia đình với 32 người từ bỏ tổ chức “Giê sù” và gần 50 gia đình với trên 250 người cam kết từ bỏ tổ chức “Ân điển cứu rỗi” để quay trở lại sinh hoạt theo tín ngưỡng truyền thống của đồng bào dân tộc Mông hoặc các tổ chức tôn giáo đã được Nhà nước công nhận.⁶⁵
- Ngày 12-4-2023, Nhà chức trách địa phương xã Nam Quang, huyện Bảo Lâm, tỉnh Cao Bằng đến tận nhà người H’mong buộc họ ký giấy cam kết bỏ đạo Dương Văn Minh.⁶⁶
- Ngày 3-11-2022, Công an tỉnh Tuyên Quang cho biết chính quyền đã tích cực tuyên truyền đấu tranh, xóa bỏ Đạo Dương Văn Minh. Kết quả là 100% các hộ đồng bào Mông ở tỉnh Tuyên Quang theo đạo Dương Văn Minh đã ký cam kết từ bỏ Đạo.⁶⁷
- Ngày 15-6-2022, một gia đình 13 người người dân tộc H’mong ở xã Na Ngoi, huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An báo cho Hội thánh tin lành Việt Nam (miền Bắc) rằng chính quyền địa phương gây sức ép buộc họ từ bỏ đạo.⁶⁸
- Ngày 28-2-2023, Tỉnh ủy Cao Bằng cho biết đã “vận động thành công” 162 hộ/562 người dân từ bỏ đạo Dương Văn Minh.⁶⁹

4. TỰ DO TÔN GIÁO TẠI VIỆT NAM THEO ĐÁNH GIÁ CỦA CÁC TỔ CHỨC QUỐC TẾ

- Vào ngày 30 tháng 11 năm 2022, Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế năm 2022 của Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ đã đặt Việt Nam vào Danh sách Theo dõi Đặc biệt vì đã tham gia hoặc dung túng cho các hành vi vi phạm nghiêm trọng quyền tự do tôn giáo.⁷⁰
- Ủy Hội Quốc tế Hoa Kỳ về Tự do Tôn giáo Thế Giới (USCIRF), trong bản phúc trình thường niên 2023 nhận định rằng tình trạng tự do tôn giáo ở Việt Nam trở nên tồi tệ hơn. Nhà cầm quyền tăng cường kiểm soát và đàn áp các nhóm tôn giáo - đặc biệt là các cộng đồng độc lập, không đăng ký, bao gồm người Thượng và người Hmong theo đạo Tin lành, tín đồ Cao Đài, Phật giáo

64 Bộ Nội Vụ. *Văn bản số 5254/BNV-TGCP V/v một số công tác đối với “Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ”*.

65 Dân Tộc Miền Núi. *Ngăn chặn kịp thời các tổ chức tôn giáo trái phép tại Yên Bái*.

66 RFA. *Chính quyền Cao Bằng ép nhiều tín đồ Dương Văn Minh ký giấy bỏ đạo*.

67 Dân Tộc và Miền Núi. *Bình yên trở lại trên những bản Mông (Bài 2)*.

68 Thời Báo. *13 Người H’mong Bị “Trục Xuất Khỏi Địa Phương” Vì Theo Tin Lành*.

69 caobangtv.vn. *Hội nghị tổng kết cao điểm 100 ngày (đợt 2) đấu tranh, xóa bỏ tổ chức bất hợp pháp Dương Văn Minh*.

70 United States Department of State. *International Religious Freedom Report for 2022*.

Hòa Hảo và Phật giáo Thống nhất, cũng như các phong trào không được công nhận khác như Dương Văn Minh và Pháp Luân Công.” Tổ chức này đề nghị Chính phủ Mỹ đưa Việt Nam vào danh sách các nước cần quan tâm đặc biệt về tự do tôn giáo (CPC) vì những vi phạm một cách có hệ thống, liên tục và nghiêm trọng đối với tự do tôn giáo.⁷¹

- Tổ chức Open Doors USA đã xếp Việt Nam ở thứ hạng 25 trong số 50 quốc gia có nhiều nguy hiểm nhất cho những người tin theo Đức Ki-Tô trong báo cáo năm 2023.⁷²
- Human Rights Watch trong Báo cáo Toàn cầu 2023 ghi nhận ở Việt Nam “Chính quyền hạn chế thực hành tôn giáo thông qua luật pháp, yêu cầu đăng ký và giám sát. Các nhóm tôn giáo phải được sự chấp thuận và đăng ký với chính phủ và hoạt động dưới sự quản lý của các ban quản lý do chính phủ kiểm soát”⁷³

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Tức khắc và vô điều kiện trả tự do cho những ai bị bắt bớ tùy tiện vì biểu tỏ ôn hoà đức tin tôn giáo của họ;
- Xem xét lại Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo và mọi quy định về tôn giáo, tuân thủ theo tiêu chuẩn quốc tế được bảo đảm trong Công Ước Quốc Tế về Các Quyền Dân Sự và Chính Trị;
- Xóa bỏ mọi hình thức hạn chế quyền tự do hành đạo; không can thiệp vào sinh hoạt nội bộ của các tôn giáo, và trả lại các tài sản của các giáo hội đã bị tịch thu.

Chính quyền Hoa Kỳ nên:

- Đưa Việt Nam trở lại Danh Sách Các Quốc Gia Cần Quan Tâm Đặc Biệt mà Ủy Hội Hoa Kỳ về Tự Do Tôn Giáo Quốc Tế, nhiều tổ chức phi chính phủ, và nhiều đại biểu quốc hội Hoa Kỳ đã nhiều lần đề nghị.

⁷¹ USCIRF. *2023 Annual Report*

⁷² Open Doors USA. *The World Watch List 2023 - The top 50 countries where its most difficult to follow Jesus.*

⁷³ HRW. *World Report 2023 – Vietnam, Events of 2022.*

VI QUYỀN ĐƯỢC LÀM VIỆC VÀ THỤ HƯỞNG THÀNH QUẢ LAO ĐỘNG

Để được tham gia vào hai Hiệp định thương mại tự do (FTA): Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP), có hiệu lực từ ngày 14-1-2019, và Hiệp định Thương mại Tự Do giữa Liên Hiệp Âu Châu và Việt Nam (EVFTA), có hiệu lực từ ngày 01-8-2020, Việt Nam đã cam kết tôn trọng quyền của người lao động theo quy định của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO). Cam kết đó đã mở ra nhiều hy vọng cho quyền của người lao động. Trong thời gian thương thảo, đã có nhiều ý kiến cổ xúy cho các hiệp định này dựa trên sự tin tưởng rằng quyền của người lao động sẽ được thăng tiến hơn nếu Việt Nam thi hành những cam kết trong các hiệp định, và cộng đồng thế giới, đặc biệt là Liên Hiệp Âu Châu sẵn sàng sử dụng những biện pháp chế tài cần thiết để buộc Việt Nam thực thi đầy đủ và nghiêm chỉnh hiệp định đã ký.

1. SỬA ĐỔI LUẬT LỆ VỀ LAO ĐỘNG ĐỂ THÔNG QUA NHỮNG HIỆP ĐỊNH THƯƠNG MẠI TỰ DO (FTAS)

Một trong những đòi hỏi căn bản của Hiệp định Thương mại Tự Do giữa Liên Hiệp Âu Châu và Việt Nam (EVFTA) là Việt Nam, với tư cách là thành viên của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO), cam kết tôn trọng, thúc đẩy và thực hiện Tuyên bố 1998 của ILO về những nguyên tắc và quyền cơ bản trong lao động, bao gồm việc phê chuẩn và thực thi có hiệu quả các Công ước cơ bản của ILO. (Điều 13 EVFTA)

Cho đến nay Việt Nam đã gia nhập 25 công ước của ILO, bao gồm 7 trong tổng số 8 công ước cơ bản liên quan đến các lĩnh vực thương lượng tập thể, phòng chống phân biệt đối xử, lao động trẻ em và lao động cưỡng bức.¹ Việt Nam hứa sẽ phê chuẩn Công ước 87 về Quyền Tự Do Lập Hội vào năm 2023 nhưng cho đến nay vẫn chưa thực hiện.

Vì luật lệ về lao động hiện hành tại Việt Nam có nhiều điều không phù hợp với Công ước 98, Công ước 87, và Công ước 105 của ILO cho nên trong năm 2019 chính quyền Việt Nam đã tiến hành sửa đổi Luật Lao Động 2012 và Luật Công Đoàn 2012.

¹ 7 trong số 8 công ước cơ bản của Tổ chức Lao động Quốc tế, Việt Nam đã phê chuẩn: Công ước 29 về Lao động Cưỡng Bức; Công ước 100 về Trả Công Bình Đẳng; Công ước 111 về Phân Biệt Đối Xử Trong Việc Làm và Nghề Nghiệp; Công ước 138 về Tuổi Tối Thiểu Được Đi Làm Việc; Công ước 182 về Loại Bỏ Những Hình Thức Lao Động Trẻ Em tồi tệ nhất; Công ước 98 về Quyền Tổ Chức và Thương Lượng Tập Thể; và Công ước 105 về Xóa Bỏ Lao Động Cưỡng Bức.

1.1. Luật Lao Động Năm 2019

Ngày 20-11-2019 Quốc hội VN đã thông qua Bộ luật Lao Động số 45/2019/QH14, và luật có hiệu lực thi hành từ ngày 01-01-2021. Ngoài những sửa đổi có tính cách kỹ thuật như hợp đồng lao động bằng điện tử có giá trị như hợp đồng bằng văn bản, và trả lương qua ngân hàng v.v. Luật Lao Động 2019 có một vài điểm mới và tích cực so với luật cũ, như người lao động được đơn phương chấm dứt hợp đồng không cần lý do trong một số trường hợp (Điều 34), có thêm nhiều hình thức đối thoại giữa người lao động và doanh nghiệp (Điều 63), và nhà nước không can thiệp trực tiếp vào tiền lương của doanh nghiệp (Điều 93).

Tuy nhiên điều sửa đổi được chú ý hơn hết trong Luật Lao Động 2019 là “Quyền thành lập, gia nhập và tham gia hoạt động của tổ chức đại diện người lao động tại cơ sở” (Điều 170). Theo điều khoản này thì có hai loại “Tổ chức đại diện người lao động tại cơ sở”; loại thứ nhất là “công đoàn cơ sở thuộc hệ thống tổ chức Công đoàn Việt Nam”, loại thứ hai, mới được đặt ra, là “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp.”

Căn cứ vào việc cho phép thành lập tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp này, một số người vội kết luận chính quyền CSVN “đã cho phép thành lập các tổ chức công đoàn độc lập tại cơ sở.”²

Sự thực, việc đọc lại toàn bộ bản văn Bộ Luật Lao Động 2019 không cho thấy cụm từ “công đoàn độc lập” được dùng ở bất kỳ điều khoản nào. Lại nữa, với những ràng buộc quy định bởi các điều khoản khác ngay trong bộ luật này thì “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” được nói ở điều 170 này chỉ giới hạn trong phạm vi xí nghiệp cá thể, không phải là một tổ chức công đoàn đầy đủ chức năng và quyền hạn như Công ước 87 của ILO quy định.

Hơn thế nữa, cũng như tất cả các bộ luật mới được ban hành trong những năm gần đây, Luật Lao Động 2019 chứa đựng những điều khoản có thể thay đổi hoàn toàn bản chất của Luật bằng cách trối buộc việc thi hành Luật vào những quy định của các luật lệ khác, vốn rất mơ hồ (Điều 178.8 LLĐ)

Cho đến thời điểm này, chính phủ Việt Nam chưa đưa ra một văn bản lập quy nào ấn định cách thức thi hành điều khoản liên hệ đến “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” này, và cũng chưa có một tổ chức nào được cho phép thành lập theo mô hình đó.

Trong lúc đó, Bộ Chính trị của ĐCSVN đã ra Nghị quyết số 02-NQ/TƯ, ngày 12-6-2021 về đổi mới tổ chức và hoạt động của Công đoàn Việt Nam trong tình hình mới, để ngăn ngừa việc hình thành những công đoàn độc lập. Một trong những điểm nổi bật, tuy được xếp ở phần cuối của Nghị quyết, là, “Tăng cường tuyên truyền để người sử dụng lao động, công nhân, người lao động nhận diện các hành vi lợi dụng việc thành lập và hoạt động của tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp để xâm phạm an ninh quốc gia, gây mất an ninh trật tự.” (Nghị quyết số 02-NQ/TƯ, III, 6)

Vào tháng 07/2020, một tổ chức mang tên Nghiệp đoàn Độc lập Việt Nam (VIU), đã được thành lập không có sự thừa nhận của chính quyền. Theo trang mạng của VIU, đây là một “tổ chức phi chính trị và bất vụ lợi, được sáng lập từ nhu cầu thực tiễn và theo đuổi sứ mệnh bảo vệ quyền lợi chính đáng của người lao động Việt Nam trong bối cảnh hội nhập quốc tế. Tôn chỉ hoạt động của nghiệp đoàn là Đoàn kết - Tương trợ - Phát triển” Các cơ quan ngôn luận của chính quyền đã vội vàng lên án đây là mưu đồ “nhằm hình thành các tổ chức, lực lượng chính trị đối lập trong nội địa

2 BBC. *Thực hư chuyện ‘công đoàn’ độc lập được thừa nhận ở VN?*

nhằm tiến tới thực hiện “cách mạng màu”, “cách mạng đường phố” hòng lật đổ Đảng Cộng sản, xóa bỏ chế độ chính trị tại Việt Nam.”³

Đến giữa năm 2022 thì trang mạng của tổ chức Nghiệp đoàn Độc lập Việt Nam (VIU) đã biến mất, không thể truy cập được.

Trong năm 2022-2023, bộ máy tuyên truyền của nhà nước đã đưa ra lời răn đe những ai muốn thành lập “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” là “thế lực thù địch” và “phản động”, lôi kéo công nhân “hình thành lực lượng chính trị đối lập dưới vỏ bọc các tổ chức ‘công đoàn độc lập’ ở Việt Nam.”⁴

1.2. Luật Công Đoàn

Việt Nam đã khởi sự tiến trình sửa đổi Luật Công đoàn cùng thời với Luật Lao Động 2019. Tuy nhiên mãi đến ngày 23-3-2023, Ủy ban Pháp luật của Quốc hội mới tán thành đề xuất của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam đưa dự án luật vào chương trình năm 2024, trình Quốc hội cho ý kiến tại kỳ họp thứ 7 (tháng 5) và thông qua tại kỳ họp thứ 8 (tháng 10).⁵

Việc sửa đổi Luật Công đoàn, theo Chủ tịch Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam Nguyễn Đình Khang, “là một nhiệm vụ rất khó, có nhiều khía cạnh phức tạp, nhạy cảm.”⁶ Phức tạp và nhạy cảm bởi tính cách bất tương dung giữa những đòi hỏi của các Công ước của Tổ chức Lao động Quốc tế, đặc biệt là Công ước 87 (Công ước về Tự do Hiệp hội và Bảo vệ Quyền Tổ chức) và Công ước 98 (Công ước về Quyền Tổ chức và Thương lượng Tập thể) với tham vọng độc quyền lãnh đạo của ĐCSVN. Tham vọng đó được diễn đạt minh thị bởi Nghị quyết số 02-NQ/TW ngày 12-6-2021 của Bộ Chính trị: “Đổi mới tổ chức và hoạt động công đoàn phải bảo đảm sự lãnh đạo toàn diện, tuyệt đối của Đảng, phù hợp với thể chế chính trị đất nước, yêu cầu hội nhập quốc tế.”⁷

Hiện nay Luật Công Đoàn 2012 vẫn còn hiệu lực; và theo đó công đoàn là “tổ chức chính trị - xã hội rộng lớn của giai cấp công nhân và của người lao động, được thành lập trên cơ sở tự nguyện, là thành viên trong hệ thống chính trị của xã hội Việt Nam, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam. (Điều 1 Luật Công Đoàn 2012)

2. VI PHẠM QUYỀN LAO ĐỘNG TRONG THỰC TẾ SINH HOẠT

Quyền của người lao động vẫn tiếp tục bị vi phạm qua những hoạt động sau:

- Đảng CSVN vẫn gia tăng kiểm soát hoạt động công đoàn;
- Người lao động vẫn kéo lê cuộc sống chật vật;
- Cường bức lao động và lao động vị thành niên vẫn tiếp tục.

3 An Ninh Thủ Đô. *Lật tẩy mưu đồ đen tối dưới vỏ bọc tổ chức “Công đoàn độc lập Việt Nam”*

4 Công an Nhân dân. *Núp bóng “tổ chức đại diện người lao động” để chống phá Đảng, Nhà nước.*

5 Lao Động. *Sửa Luật Công đoàn: Nâng cao hiệu quả, thu hút người lao động tham gia.*

6 Đại Đoàn kết. *Sửa Luật Công đoàn rất khó, phức tạp, nhạy cảm.*

7 Ban Chấp hành Trung ương ĐCSVN. *Nghị quyết số 02-NQ/TW, ngày 12/6/2021 của Bộ Chính trị về đổi mới tổ chức và hoạt động của Công đoàn Việt Nam trong tình hình mới.*

2.1. Đảng Cộng Sản VN Vẫn Gia Tăng Kiểm Soát Hoạt Động Công Đoàn

Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam, tổ chức công đoàn hợp pháp duy nhất tại Việt Nam ngày nay, được Đảng CSVN thành lập vào năm 1929 cùng với sự ra đời của ĐCSVN với mục đích tập hợp công nhân để hỗ trợ cho đường lối và chương trình hành động của Đảng. Là một thành viên của Mặt Trận Tổ Quốc VN, một tổ chức ngoại vi của ĐCSVN, từ ngày thành lập đến nay, mục đích và cách thức hoạt động của tổ chức công đoàn vẫn không thay đổi. Sự lệ thuộc của Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam vào Đảng CSVN được ghi rõ trong Hiến Pháp năm 2013.⁸

Theo số liệu của Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam, hiện nay cơ quan này có 11.071.635 đoàn viên với 124.887 Công Đoàn Cơ Sở.⁹ Những thành phần nòng cốt của TLĐLĐVN phải là đảng viên ĐCSVN, từ cấp Tổng Liên Đoàn đến các Công Đoàn Cơ Sở. Chủ tịch TLĐLĐVN, Ông Nguyễn Đình Khang là Ủy viên Ban Chấp Hành Trung Ương Đảng, Bí thư Đảng đoàn Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam. “Mô hình bí thư cấp ủy đồng thời là Chủ tịch UBND cùng cấp” trong lãnh vực chính quyền cũng được mở rộng trong lãnh vực tổ chức công đoàn vì điều đó “bảo đảm cho công đoàn, công nhân phát triển theo đúng định hướng của Đảng, Nhà nước...”¹⁰

Để kiểm soát sinh hoạt của công nhân theo chủ trương và đường lối của Đảng, ban chấp hành công đoàn các cấp phải “thực hiện chủ trương, nghị quyết, quy định của Đảng và công đoàn cấp trên” và “chỉ đạo, kiểm tra, hướng dẫn hoạt động đối với công đoàn cấp dưới”¹¹

Ngoài ra, công đoàn còn được dùng như là môi trường đào tạo ứng viên cho ĐCSVN. Trong năm 2022, các cấp công đoàn đã giới thiệu 135.364 đoàn viên ưu tú cho Đảng xem xét, bồi dưỡng, kết nạp.¹²

2.2. Người Lao Động Vẫn Kéo Lê Cuộc Sống Chật Vặt

Ngoài bốn phận phải chấp hành chính sách và mệnh lệnh của công đoàn các cấp, công nhân hàng tháng còn phải đóng kinh phí công đoàn và đoàn phí công đoàn. Kinh phí công đoàn là số tiền các doanh nghiệp trích ra từ tiền lương người lao động để nộp cho công đoàn. Số tiền này hiện nay là 2% tiền lương của công nhân, và áp dụng cho mọi doanh nghiệp, dù doanh nghiệp đó có tổ chức công đoàn cơ sở hay không. Các doanh nghiệp không thu kinh phí công đoàn sẽ bị phạt tiền 12%-15% tổng số tiền phải đóng. Ngoài ra, những công nhân là đoàn viên công đoàn còn phải đóng thêm 1% tiền lương của mình cho công đoàn, gọi là đoàn phí công đoàn. Chế tài đối với đoàn viên không nộp đoàn phí là áp dụng kỷ luật công đoàn.

Mặc dù nhận được nguồn tài chánh của công nhân, hệ thống TLĐLĐVN chưa từng tham gia hoặc

8 Điều 10 Hiến pháp năm 2013 hiến định: “Công đoàn Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội của giai cấp công nhân và của người lao động được thành lập trên cơ sở tự nguyện, đại diện cho người lao động, chăm lo và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động; tham gia quản lý nhà nước, quản lý kinh tế - xã hội; tham gia kiểm tra, thanh tra, giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, tổ chức, đơn vị, doanh nghiệp về những vấn đề liên quan đến quyền, nghĩa vụ của người lao động; tuyên truyền, vận động người lao động học tập, nâng cao trình độ, kỹ năng nghề nghiệp, chấp hành pháp luật, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.”

9 Công Đoàn Việt Nam. *Tập trung phát triển đoàn viên, thành lập Công đoàn cơ sở.*

10 Minh Ngọc, *Tạp chí Cộng sản. Cấp ủy viên là chủ tịch công đoàn trong các doanh nghiệp ngoài khu vực nhà nước: Mô hình cần nhân rộng trong thực tiễn.*

11 Điều lệ Công đoàn Việt Nam hiện hành, ban hành ngày 03 tháng 02 năm 2020

12 Công Đoàn Việt Nam. *Giới thiệu 135.364 đoàn viên ưu tú cho Đảng xem xét, bồi dưỡng, kết nạp.*

Căn phòng trọ chật chội này, chỉ 8 mét vuông, là nơi sinh sống của vợ chồng chị Phìn Xín Lụ, công nhân của Công ty Cổ phần GoldSun Việt Nam (quận Bắc Từ Liêm, Hà Nội). Hình LaoĐộng Media

ủng hộ những cố gắng của công nhân trong việc đòi hỏi những quyền lợi chính đáng; trái lại các cán bộ công đoàn luôn đứng về phía chính quyền và chủ nhân để đàn áp và dập tắt những cuộc đình công và những cá nhân hay tổ chức bảo vệ quyền của người lao động. Người lãnh đạo công đoàn không những là cán bộ của nhà nước mà còn là đại diện cho chủ nhân trong nhiều trường hợp. Theo một cuộc khảo sát mới đây, có đến 30% số doanh nghiệp được khảo sát có các nhà quản lý cấp cao của doanh nghiệp đồng thời là lãnh đạo công đoàn.¹³

Trong năm 2022-2023, số công nhân mất việc làm do đại dịch COVID-19 đã giảm so với hai năm trước. Tuy nhiên vì bản chất của một nền kinh tế gia công dựa vào các doanh nghiệp FDI với tỷ trọng xuất khẩu chiếm 73%, thị trường lao động Việt Nam bị rối loạn khi có sự gián đoạn chuỗi cung ứng và thiếu hụt đơn hàng sản xuất. Số công nhân mất việc làm lại gia tăng mạnh trong năm 2022-2023. Trong 5 tháng đầu năm 2023, có đến 509.903 người lao động bị ảnh hưởng việc làm như mất việc, thôi việc, giảm giờ làm, tạm hoãn hợp đồng lao động hoặc nghỉ không lương.¹⁴

Không kể đến hoàn cảnh bi đát của những công nhân mất việc làm, ngay cả những người may mắn còn việc làm, cuộc sống của họ cũng trở nên túng quẫn hơn do vật giá leo thang. Theo nghiên cứu của Viện Công nhân và Công đoàn, mức thu nhập trung bình của công nhân trong năm 2022 là 8,74 triệu đồng mỗi tháng, trong lúc đó mức chi tiêu trung bình của họ là 10,3 triệu mỗi tháng. Tiền lương như vậy chỉ trang trải được 84% nhu cầu cần thiết.¹⁵

Một cuộc khảo sát của Tổng liên đoàn Lao động Việt Nam cho thấy 12% người lao động phải thường xuyên đi vay tiền để chi tiêu; 35,5% người lao động thỉnh thoảng phải đi vay tiền.¹⁶

13 Lê Quang Cảnh Et Al. *Các tình huống thực tế tại Việt Nam về thực hành kinh doanh có trách nhiệm*. Nhà xuất bản Đại học Kinh tế Quốc dân, 2023, tr. 16

14 Tuổi trẻ. *Hơn nửa triệu lao động bị mất việc, giảm giờ làm, ngành nào nhiều nhất?*

15 Viện Công Nhân và Công Đoàn. *Đời sống, tâm tư, nguyện vọng của người lao động*.

16 Tuổi Trẻ. *'30% công nhân lao động luôn trong tình trạng khó khăn'*.

Thân phận của những phụ nữ di cư từ thôn quê lên thành phố mưu sinh thật đáng lo ngại trong hoàn cảnh hiện nay. Hầu hết họ là những người không có trình độ chuyên môn nghề nghiệp nhưng phải bươn chải đi tìm đất sống khi ruộng vườn càng ngày càng thu hẹp. Khác với nam giới, họ có nguy cơ mất việc làm cao hơn và phải đối mặt với nhiều rủi ro nơi làm việc cũng như nơi tạm dung.

Khi cuộc sống vật chất gặp khó khăn thì những sinh hoạt văn hóa và giải trí chỉ là xa xỉ phẩm. Một khảo sát khác của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam cho thấy, hơn 60% công nhân ở các khu công nghiệp không xem ti vi, nghe đài; 85% không đọc sách, báo; 80% không tập thể dục, thể thao thường xuyên; 65% không tham gia vào các hoạt động văn nghệ quần chúng.¹⁷

Đã thế, người lao động phải làm việc trong những điều kiện thiếu an toàn. Theo Bộ (Lao động Thương binh Xã hội, Trong năm 2022 trên toàn quốc đã xảy ra 7.718 vụ tai nạn lao động, tăng 1.214 vụ (18.66%) so với năm 2021. Số nạn nhân liên hệ là 7.923 người, tăng 1.265 người (18.99%). Số tai nạn chết người là 720 với 754 người chết. Số người bị thương nặng là 1.647 người.¹⁸

Lý do chính gây ra tai nạn là sự tắc trách của chủ nhân trong việc xây dựng quy trình thao tác, huấn luyện công nhân chưa đầy đủ, và thiết bị không bảo đảm an toàn (39.28%) trong lúc nguyên nhân trực tiếp do người lao động chỉ chiếm 18.73%.¹⁹ Một điều đáng quan ngại hơn là trong tổng số tai nạn lao động, cơ quan chức năng chỉ đề nghị khởi tố 22 vụ, và chỉ có 19 vụ đã có quyết định khởi tố của cơ quan cảnh sát điều tra.²⁰

Tuy nhiên những con số đó chỉ là bề nổi, bởi trong thực tế số tai nạn lao động, số người chết và bị thương còn cao hơn nhiều. Theo Thông báo Số 3969/TB-LĐTBXH về Tình hình tai nạn lao động 6 tháng đầu năm 2022 của Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội ngày 05 tháng 10 năm 2022 thì chỉ có khoảng 5,37% doanh nghiệp báo cáo về tình hình tai nạn lao động.

Không những chỉ lo đồng lương không đủ sống và vấn đề an toàn lao động, hàng ngày người lao động còn phải áy ngại về điều kiện vệ sinh nơi làm việc và sự an toàn của bữa cơm trưa tại xí nghiệp. Nhiều cơ sở sản xuất chỉ vì nhu cầu lợi nhuận mà coi thường sinh mạng của công nhân.

- Vụ nhà máy Samsung Electronics Việt Nam (Samsung Bắc Ninh), với 16 ngàn công nhân, vi phạm các quy định về an toàn lao động và môi trường, khiến công nhân tiếp xúc với hóa chất độc trong nhiều năm với hậu quả nghiêm trọng là một trường hợp điển hình có quy mô lớn.²¹
- Trong tháng 3 năm 2023, 37 công nhân của Công ty TNHH HSTECH Vina, trụ sở ở Bắc Ninh phải nhập viện vì nhiễm độc methanol trong quá trình lao động, trong đó 7 người nhiễm độc mức độ nặng hoặc nguy kịch, một người tử vong là một trường hợp khác có quy mô nhỏ hơn.²²

Việc công nhân ngộ độc thực phẩm tập thể tại các xí nghiệp đã trở thành mối lo ngại thường trực của bản thân người lao động và gia đình. Trong năm 2022-2023 có những vụ ngộ độc thực phẩm ở nơi làm việc liên hệ đến nhiều công nhân, chẳng hạn:

- Ngày 25-5-2023, 19 công nhân thuộc Công ty TNHH May HUALDA Thái Bình, khu công nghiệp

17 VTV. *Nghèo nàn đời sống tinh thần công nhân lao động.*

18 Nhân Dân. *Năm 2022, tai nạn lao động tăng hơn 18%.*

19 Người Lao Động. *Đừng xem thường tai nạn lao động.*

20 Lao Động. *Khởi tố 19 vụ tai nạn lao động nghiêm trọng.*

21 Luật Khoa. *Samsung Việt Nam bị cáo buộc cố ý để công nhân tiếp xúc với hóa chất độc hại.*

22 VNExpress. *Hơn hai tuần chữa trị 37 công nhân nhiễm độc methanol qua hô hấp.*

Phúc Khánh, thành phố Thái Bình ngộ độc thực phẩm từ bữa ăn ca trưa.²³

- Ngày 11-5-2023, cơ quan chức năng phát hiện một xe hơi chở gần 1 tấn sản phẩm động vật gồm: Chân giò lợn, mỡ lợn, xương lợn, thịt gà đông lạnh bốc mùi hôi thối đang đổ hàng trong Khu công nghiệp Đình Trám, huyện Việt Yên. Số thực phẩm hư thối này được chuẩn bị cho bữa ăn của các công nhân.²⁴
- Ngày 23-7-2022, 23 công nhân thuộc Công ty TNHH May mặc Hoa Lợi Đạt tại P. Cẩm Phú, TP.Cẩm Phả được đưa đến Bệnh viện đa khoa khu vực Cẩm Phả khám và điều trị vì rối loạn tiêu hóa sau khi dùng cơm tập thể.²⁵

Theo khảo sát của Cục An Toàn Thực Phẩm, phẩm chất quá tồi tệ của thực phẩm là nguyên nhân chính của các vụ ngộ độc thực phẩm.²⁶ Với giá trị mỗi phần ăn tiêu chuẩn chỉ vào khoảng 15.000-20.000 đồng/suất (\$US 0.63-0.85)²⁷ thì không những năng suất làm việc của công nhân bị trực tiếp ảnh hưởng, mà trong đường dài thể chất và trí tuệ của thế hệ tương lai cũng sẽ suy yếu.

Trước hoàn cảnh bị chèn ép từ chủ xí nghiệp và sự bất lực và thờ ơ của công đoàn, phương tiện duy nhất còn lại của người lao động là đình công. Cho đến nay mặc dù các cuộc đình công đều có lý do chính đáng nhưng hoàn toàn bất hợp pháp bởi vì không do công đoàn tổ chức lãnh đạo, không qua thủ tục thương lượng tập thể và tham khảo ý kiến công nhân như được dự liệu trong Luật lao động 2019.

Theo báo cáo của Tổng Liên Đoàn Lao Động VN, trong năm 2022 cả nước có 157 cuộc ngừng việc tập thể xuất phát từ quan hệ lao động (tăng 50 cuộc so với cùng kỳ năm 2021). Trong 3 tháng đầu năm 2023 có 23 cuộc, với tổng số hơn 102.540 người lao động tham gia. Phần lớn (84,44%) các cuộc đình công xảy ra ở các doanh nghiệp kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài (FDI).²⁸

Tất cả các cuộc đình công trong năm 2022-2023 đều xuất phát từ lý do trực tiếp liên hệ đến đời sống của người công nhân vì các chủ xí nghiệp không thực hiện đầy đủ trách nhiệm xã hội đối với người lao động, bao gồm vấn đề tiền lương, tiền thưởng, giờ làm việc, giờ nghỉ, an toàn vệ sinh lao động v.v. Có nhiều cuộc đình công thu hút hàng ngàn công nhân, như:

- Ngày 2-10-2023, gần 6.000 công nhân Công ty TNHH Việt Glory (huyện Diên Châu, tỉnh Nghệ An) đình công đòi tăng lương cơ bản, xem xét lại thái độ của cán bộ công ty và đặt ra các tiêu chuẩn công việc hợp lý.²⁹
- Ngày 10-7-2023, khoảng 4.200 công nhân của Công ty TNHH Túi Xách Simone Việt Nam ở Long An đình công yêu cầu tăng lương vì cho rằng 3 năm rồi chưa tăng lương.³⁰
- Ngày 11-2-2022, hơn 5.000 công nhân thuộc Công ty Trách nhiệm Hữu hạn (TNHH) Vienergy Khu công nghiệp (KCN) Phúc Sơn, thành phố Ninh Bình) đã đồng loạt đình công đòi hỏi Ban

23 Thái Bình. 10 công nhân nhập viện nghi do ngộ độc thực phẩm.

24 Tuổi trẻ. Việt Yên (Bắc Giang): Phát hiện gần 1 tấn thực phẩm “bẩn” chuẩn bị vào bếp ăn khu công nghiệp.

25 Thanh Niên. Cơ quan chức năng của tỉnh Quảng Ninh đang điều tra vụ 23 công nhân của doanh nghiệp Trung Quốc đặt nhà máy tại TP.Cẩm Phả nghi ngộ độc thực phẩm nhập viện..

26 Thanh Niên. Suất ăn rẻ tiền là nguyên nhân ngộ độc thực phẩm cho công nhân.

27 Người Lao Động. Đưa nội dung cải thiện bữa ăn giữa ca vào thỏa ước.

28 Lao Động. Năm 2022, cả nước xảy ra 157 cuộc ngừng việc tập thể.

29 VietnamNet. Hàng nghìn công nhân sản xuất giấy da đến công ty rồi bỏ về.

30 Lao Động. Ngừng việc tập thể tại Công ty có hơn 4.000 công nhân lao động ở Long An.

Ngày 2-10-2023, gần 6.000 công nhân Công ty TNHH Việt Glory (huyện Diễn Châu, tỉnh Nghệ An) đình công đòi tăng lương cơ bản, xem xét lại thái độ của cán bộ công ty và đặt ra các tiêu chuẩn công việc hợp lý. Hình cắt từ video Tuổi Trẻ Online.

lãnh đạo công ty làm rõ một số nội dung liên quan đến các khoản thu nhập của công nhân.³¹

- Ngày 7-2-2022, hơn 5.000 công nhân làm việc tại công ty giày da Viet Glory, ở huyện Diễn Châu, Nghệ An, đình công yêu cầu công ty tăng lương và cấp tiền thâm niên cho người lao động.³²
- Ngày 7-1-2022, hơn 16 ngàn công nhân công ty Pou Chen Việt Nam ở Biên Hòa, Đồng Nai đình công vì lãnh đạo công ty không đồng ý tăng tiền thưởng Tết.³³

2.3 Cường Bức Lao Động Và Lao Động Vĩ Thành Niên Vẫn Tiếp Tục

Việt Nam phê chuẩn Công ước 182 về Loại Bỏ Những Hình Thức Lao Động Trẻ Em tồi tệ nhất từ 1999, nhưng mãi đến ngày 8-6-2020 Quốc hội VN mới phê chuẩn Công ước số 105 của ILO về Xóa Bỏ Lao Động Cường Bức. Đây là những bước tiến quan trọng về mặt pháp chế; tuy nhiên thực tế thi hành những quy định của các công ước lại là một vấn đề khác.

Việc sử dụng tù nhân trong các trại giam, học viên trong các trung tâm phục hồi nhân phẩm, các trại cai nghiện ma túy, và các trường giáo dưỡng vào việc lao động sản xuất tại chỗ là một hiện tượng phổ biến từ lâu. Năm 2012, mười hai cơ quan của Liên hợp quốc, bao gồm ILO, Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) và Văn phòng Liên hợp quốc về Ma túy và Tội phạm (UNODC), đã đưa ra một tuyên bố chung kêu gọi Việt Nam đóng cửa các trung tâm cai nghiện ma túy bắt buộc, với lý do đã sử dụng cưỡng bức lao động và không có bằng chứng có điều trị bằng y dược.³⁴

Trong quá trình gia nhập Công ước số 105 của Tổ chức Lao Động Quốc Tế về xóa bỏ lao động cưỡng bức vào năm 2020, chính quyền CSVN không phủ nhận tình trạng các tù nhân phải lao động. Tuy nhiên họ cho rằng việc bắt tù nhân làm việc là để giáo dục, cải tạo người phạm tội, giúp họ trở thành người lương thiện, có ích cho xã hội. Vả lại điều đó không vi phạm công ước 105 bởi vì đó là một trong 5 biệt lệ được quy định trong công ước 29 về lao động cưỡng bức mà Việt Nam đã gia nhập vào năm 2007. Với biệt lệ này, theo giải thích của chính quyền CSVN, lao động

31 Công Đoàn Việt Nam. *Ninh Bình: Hơn 5.000 công nhân lao động đồng loạt ngừng việc tập thể.*

32 RFA. *Ngệ An: 5.000 công nhân giày da đình công.*

33 RFA. *Hàng ngàn công nhân Pou Chen đình công sang ngày thứ tư, đòi giáng chức Chủ tịch Công đoàn.*

34 ILRF. *Forced labor in Vietnam.*

Ngày 2-12-2022, Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Hà Tiên tiếp 97 công dân Việt Nam về nước sau khi bị lừa gạt sang Campuchia và bị cưỡng bức lao động trong các cơ sở do người nước ngoài làm chủ. Hình Hoàng Thu (Kiên Giang Online)

của phạm nhân trong trại giam được thực hiện theo Luật Thi hành án hình sự; có sự quản lý của trại giam, không bị chuyển nhượng và đặt dưới quyền sử dụng của tư nhân thì không bị ràng buộc bởi công ước 105.³⁵

Trong tháng 3 năm 2022, chiếu đề nghị của Bộ Công an, Ủy ban Thường vụ QH đã đưa ra Nghị quyết số 54/2022 tán thành việc đưa phạm nhân đi lao động ở những công trường do xí nghiệp tư nhân quản lý.³⁶ Ngày 13-03-2023, Chính phủ ban hành Nghị định số 09/2023 quy định chi tiết thi hành Nghị quyết trên của Quốc hội.

Ngày 09 tháng 11 năm 2020, Chính phủ VN ban hành Nghị định Số 133/2020/NĐ-CP quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Thi Hành Án Hình Sự năm 2019, ấn định số tiền tù nhân lao động được hưởng chỉ bằng 10% số tiền thu được từ kết quả lao động sau khi khấu trừ các “chi phí hợp lý trong quá trình tổ chức lao động.” Điều này có nghĩa là các tù nhân lao động hầu như làm không công!

Trong xí nghiệp, những hình thức lao động cưỡng bức thường gặp là phải làm thêm giờ ngoài ý muốn dưới áp lực có thể bị sa thải.³⁷ Một cuộc nghiên cứu của một nhóm chuyên gia đại học Hoa Kỳ và Việt Nam vào năm 2021 về lao động cưỡng bức trong ngành may mặc ở Việt Nam cho thấy 6,11% công nhân được khảo sát có thể là nạn nhân của lao động cưỡng bức.³⁸

Một mảng lớn khác trong số 580 ngàn công nhân xuất khẩu ở 40 quốc gia và lãnh thổ, phần lớn tập trung ở Đài Loan, Nam Hàn, Mã Lai, Nhật Bản, và các nước Trung Đông cũng là nạn nhân của lao động cưỡng bức. Nhiều người trong số họ, đặc biệt là những người xuất khẩu lao động chui, là nạn nhân của việc buôn người, bị bóc lột bởi các công ty môi giới. Thông thường thì các công ty môi giới này tìm đến những làng nghèo khổ, hứa hẹn rằng sẽ được hợp đồng lao động tốt, rồi khi đưa họ đến phi trường ngoại quốc thì tịch thu hộ chiếu rồi giao cho chủ. Khi người lao động biết được rằng các điều khoản về lương cao là nói láo thì đã muộn, không có hộ chiếu và không

35 Dân Sinh. *Lao động của phạm nhân không thuộc phạm vi điều chỉnh của Công ước 105.*

36 Vietnam Plus. *Thí điểm mô hình tổ chức dạy nghề cho phạm nhân ngoài trại giam.*

37 Fair Labor Association. *Forced Labor in Supply Chains: Addressing Risks and Safeguarding Workers' Freedoms.*

38 Sheldon Zhang, Ph.D. et al. *Prevalence of Forced Labor in Vietnam's Apparel Industry.*

Cậu bé 15 tuổi làm cửa hiệu sửa chữa xe máy ở Vĩnh Thạnh, Đồng Tháp phụ giúp gia đình kiếm thêm thu nhập. ảnh UNICEF

có tiền để quay về được.

Trong năm 2022-2023, tình trạng cưỡng bức lao động đối với công nhân xuất khẩu đặc biệt được quan tâm khi có nhiều báo cáo về những người lao động được hứa hẹn những công việc tốt ở Campuchia và Phi Luật Tân, nhưng rồi lại bị bắt làm những việc vô đạo đức trong các sông bài và lừa đảo trên Internet. [xem Chương I, 3. 2. Nạn Bóc Lột Người Công Nhân Xuất Khẩu]

Một khía cạnh khác của lao động cưỡng bức là tình trạng trẻ em bị ngược đãi và bị bắt làm việc trong những điều kiện nguy hiểm. Điều tra các mục tiêu phát triển bền vững về trẻ em và phụ nữ (SDGCW) năm 2020-2021 cho thấy tỷ lệ lao động của trẻ từ 5-17 tuổi trên cả nước là 6.9% . Tây Nguyên là vùng có tỷ lệ lao động trẻ em cao nhất (13.8%). Trẻ em dân tộc H'Mong có tỷ lệ lao động 25.5%.³⁹ Tình trạng dịch bệnh COVID-19 trong những năm vừa qua ảnh hưởng rất lớn đến thu nhập của gia đình buộc một số nhiều trẻ em hơn phải làm việc nhiều giờ hơn trong những điều kiện tồi tệ hơn.

Báo cáo của Bộ Lao Động Hoa Kỳ về sản phẩm do lao động thiếu nhi hay lao động cưỡng bức, xuất bản năm 2022, liệt kê lãnh vực nghề nghiệp sử dụng trẻ em tại VN như sau: gạch, hạt điều, cà phê, đánh cá, giày dép, đồ nội thất, đồ da, trồng tiêu, trồng lúa, trồng cao su, trồng mía, trồng trà, nghề dệt, nghề mộc, trồng thuốc lá. Kỹ nghệ may mặc được liệt kê là nghề có sử dụng lao động cưỡng bức đối với thiếu nhi.⁴⁰

Tuy nhiên thực ra hiện tượng trẻ em bị cưỡng bức lao động phổ biến nhất tại Việt Nam là “nghề” ở dợ cho các gia đình giàu có, buôn thúng bán bưng tại các nơi công cộng như bán vé số và đánh giày. Tệ hơn nữa có rất nhiều trẻ em phải đóng vai tàn tật để thu hút lòng trắc ẩn của khách qua đường, phục vụ cho những tổ chức ăn xin chuyên nghiệp. Những “nghề” này đã không được xếp vào báo cáo nói trên.

Dù đã cam kết tôn trọng quyền của người lao động thông qua việc chấp hành những công ước

³⁹ UNFPA, UNICEF and VN GSO. *Viet Nam SDGCW Survey 2020-2021*.

⁴⁰ U.S. Department of Labor. *2022 List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor*.

quốc tế về lao động của ILO và các hiệp ước thương mại quốc tế, Việt Nam vẫn tiếp tục xâm phạm những quyền căn bản của người lao động.

- Ngày 23-3-2023, Phái đoàn quan hệ với các nước Đông Nam Á và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á tổ chức phiên điều trần về việc thực hiện các công ước của tổ chức Lao động Quốc tế (ILO). Tại buổi điều trần nhiều chuyên gia và những người hoạt động xã hội cho rằng Việt Nam đang vi phạm nhiều công ước cốt lõi của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO) mà họ đã ký kết, và hoàn cảnh của người lao động không cải thiện.⁴¹

- Ngày 15-3-2023, Chính phủ Canada đồng ý xét đơn tố cáo Chính phủ Việt Nam vi phạm những quy định về quyền của người lao động trong Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP). Đơn tố cáo do Liên hội Người Việt tại Canada đệ trình với sự hỗ trợ của các hiệp hội thành viên, Cộng đồng người Việt ở Nam Úc – SA Chapter Inc., và Cộng đồng Người Việt Tỵ nạn Chính trị tại Âu Châu.⁴²

- Ngày 28-2-2023, trong một hội nghị do phái đoàn Nghị viện Châu Âu về quan hệ với các nước ở Đông Nam Á và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á tổ chức để kiểm điểm tình trạng người lao động sau hơn hai năm thực thi Hiệp định Thương mại Tự do giữa EU và Việt Nam (EVFTA), nhiều đại diện của các tổ chức xã hội dân sự trình bày những vi phạm của chính quyền Việt Nam đối với EVFTA, và kêu gọi Nghị viện Châu Âu tăng cường áp lực lên Việt Nam để cải thiện hồ sơ nhân quyền và lao động.⁴³

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Sửa đổi Bộ Luật Lao Động 2019 và Luật Công Đoàn 2012, bảo đảm thiết thực quyền tự do thiết lập những công đoàn độc lập;
- Phê chuẩn và thực thi Công ước số 87 về Tự do Hiệp hội và Bảo vệ Quyền Tổ chức, và nghiêm chỉnh thi hành các công ước quốc tế về quyền của người lao động đã ký kết.
- Cải thiện điều kiện sinh sống và làm việc của công nhân một cách cụ thể trong lãnh vực việc làm, tiền lương, bảo hiểm xã hội, và an toàn vệ sinh lao động.
- Xóa bỏ mọi hình thức lao động cưỡng bách; nghiêm cấm việc bóc lột lao động trẻ em.

41 European Parliament. *eMeeting for Delegations. Background for the DASE meeting on the exchange of views on the Implementation of ILO Conventions in Southeast Asia* (23.03.2023.)

42 Government of Canada. *Public communication CAN 2023-1 (Vietnam) – Accepted for review.*

43 RFA. *Civil societies call on European Parliament to pressure Vietnam on human rights.*

VII QUYỀN ĐƯỢC ĐỐI XỬ BÌNH ĐẲNG KHÔNG KỶ THỊ

Việt Nam đã tham gia nhiều công ước chống lại phân biệt đối xử chuyên biệt như: Công Ước Quốc Tế về Xóa Bỏ các Hình Thức Phân Biệt Chủng Tộc (năm 1982), Công Ước Quốc Tế về Xóa Bỏ Mọi Hình Thức Phân Biệt Đối Xử Với Phụ Nữ (năm 1982), và Công Ước về Quyền Của Người Khuyết Tật (2015). Hiến pháp Việt Nam được tu chính năm 2013 cũng minh thị quy định rằng “Mọi người đều bình đẳng trước pháp luật” và “Không ai bị phân biệt đối xử trong đời sống chính trị, dân sự, kinh tế, văn hóa, xã hội.” (Điều 16).

Tuy nhiên, trong thực tế tình trạng kỳ thị và đối xử bất bình đẳng nói chung vẫn không cải thiện hơn trong năm 2022-2023, đặc biệt là vấn đề phân biệt đối xử với những thành phần của chế độ cũ, những người ngoài Đảng CSVN, những tín đồ của các tôn giáo, những dân tộc thiểu số, và phụ nữ.

1. KỶ THỊ ĐỐI VỚI NHỮNG THÀNH PHẦN THUỘC CHẾ ĐỘ VIỆT NAM CỘNG HÒA

Cho dù cuộc chiến đã chấm dứt từ gần nửa thế kỷ, nhà nước Việt Nam vẫn theo đuổi một chính sách phân biệt và kỳ thị đối với phía thua cuộc như thể cuộc chiến đang còn tiếp diễn. Họ phân biệt bên này là “người có công” và bên kia là “ngụy” với tất cả những hệ lụy kèm theo.

Ngay sau 1975, ngoài việc tập trung hàng chục ngàn sĩ quan và viên chức của chính quyền Miền Nam trong các trại lao động khổ sai, cướp đoạt tài sản và đẩy ải hàng trăm ngàn gia đình có liên hệ với bên thua trận lên vùng Kinh Tế Mới, chính quyền CSVN còn áp dụng chính sách lý lịch đối với con cái của họ để khóa chặt bước tiến đến tương lai. Gần 50 năm sau, tuy các trại “tập trung cải tạo” đã đóng cửa, việc áp dụng chính sách lý lịch đối với người dân Miền Nam vẫn đang gây nên một hố sâu bất bình đẳng lớn giữa bên chiến thắng và bên thua trận trong nhiều lãnh vực như giáo dục, chính trị, và kinh tế.¹

Trong thành phần của chính quyền Việt Nam Cộng Hòa trước đây, những người bị đối xử kỳ thị tệ hại nhất bởi chế độ hiện nay là các thương phế binh và gia đình của họ. Sau 1975 khoảng 200 ngàn² thương phế binh VNCH đã phải chấp nhận sự ngược đãi của kẻ thắng trận. Họ sống trong cảnh nghèo đói cùng cực, không có bất kỳ nguồn thu nhập nào. Nhiều người bị đẩy đi vùng Kinh Tế Mới. Một số trở thành người ăn xin trên đường phố. Kể từ năm 2014, với sự trợ giúp của đồng

1 RFA. *Ngược đãi sau 30/4 là bi kịch lịch sử.*

2 Hội HO Cứu Trợ TPB & QP. *Chuyện người thương binh.*

hương khắp nơi, một số thương phế binh VNCH đã tìm đến bên nhau và nói lên cho thế giới biết rằng tại VN họ đã và đang bị kỳ thị và đối xử phân biệt như là những kẻ bên lề.

Một số tổ chức tôn giáo trong nước như Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất, Dòng Chúa Cứu thế (38, Kỳ Đồng, quận 3, thành phố Hồ Chí Minh), Hội H.O. Cứu trợ Thương phế binh và Quẻ phụ Việt Nam Cộng Hoà tổ chức chương trình từ thiện giúp đỡ những thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà có hoàn cảnh khó khăn.³

Từ năm 2014, chương trình Tri ân Thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà tại Dòng Chúa Cứu Thế Sài Gòn đã tổ chức khám bệnh, và cung cấp các vật dụng cần thiết như xe lắc, xe lăn, nạng chống, v.v... Tuy nhiên công việc từ thiện này lại bị chính quyền ngăn cản trong những năm vừa qua. Ngoài việc gây khó dễ cho những người tổ chức thiện nguyện, chính quyền còn gây khó dễ cho những thương phế binh được giúp đỡ.

Ngày 24-10-2022, an ninh tại phi trường Tân Sơn Nhất chặn linh mục Giuse Trương Hoàng Vũ, Dòng Chúa Cứu Thế, khi ông đang trên đường đi Mỹ để vận động gây quỹ giúp các thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà. Nguyên nhân sâu xa được biết là nhà cầm quyền CSVN quyết tâm dẹp bỏ chương trình Tri ân Thương phế binh VNCH của các cha dòng Chúa Cứu Thế.⁴

Trong lúc đó, chính quyền áp dụng một chính sách ngược hẳn đối với các thương phế binh của bộ đội cộng sản tham gia trong cuộc chiến và gia đình của họ. Theo báo cáo của Bộ Lao Động - Thương Binh và Xã Hội hiện có hơn 9,2 triệu người có công được hưởng các chính sách ưu đãi dành cho người có công với cách mạng (khoảng 10% dân số cả nước), trong đó có gần 1,3 triệu người đang hưởng chế độ ưu đãi hằng tháng.⁵

Theo Nghị định 55/2023/NĐ-CP ngày 21-7-2023 của Chính phủ, mức trợ cấp ưu đãi người có công với cách mạng tăng từ 1.624.000 đồng lên 2.055.000 đồng (30%) kể từ 1-7-2023.

Ngoài ra, người có công còn được hưởng nhiều quyền lợi và ưu đãi khác, như miễn hoặc giảm tiền sử dụng đất, bảo hiểm y tế, ưu tiên trong tuyển sinh các kỳ thi đại học và ngành nghề, tạo việc làm, vay vốn ưu đãi để sản xuất, kinh doanh, miễn hoặc giảm thuế theo quy định của pháp luật v.v.

Với các biện pháp ưu đãi đó, hiện nay có 99,7% hộ gia đình người có công có mức sống bằng hoặc cao hơn mức sống trung bình của nhân dân nơi cư trú, và không còn hộ người có công thuộc diện hộ nghèo.⁶

2. KỶ THỊ ĐỐI VỚI NGƯỜI NGOÀI ĐẢNG

Đảng Cộng Sản Việt Nam hiện nay có khoảng 5.3 triệu đảng viên trong một quốc gia với dân số gần 100 triệu người. ĐCSVN là chính đảng duy nhất được quyền hoạt động theo Hiến pháp, và các đảng viên là những người có nhiều đặc quyền đặc lợi so với những người ngoài đảng. Sự phân biệt kỳ thị một bên là đảng viên và bên kia là người ngoài đảng không những chỉ giới hạn trong lãnh vực công quyền (xem chương III – Quyền Được Tham Gia Đời Sống Chính Trị Quốc Gia), mà còn bao trùm mọi sinh hoạt xã hội, từ kinh tế, giáo dục, và an sinh xã hội .v.v.

3 RFA. *Tết với Thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà và mong ước tuổi xế chiều.*

4 Như Hồ. *Chương trình tri ân TPB-VNCH ngày càng gặp nhiều khó khăn (SaiGon Nhỏ)*

5 Bộ LĐ-TBXH. *Hoàn thiện chính sách ưu đãi người có công với cách mạng: Đậm nghĩa tình, tri ân sâu nặng.*

6 Tin Tức. *Huy động các nguồn lực chăm sóc tốt nhất dành cho người có công.*

Về kinh tế, theo quy định hiện hành của chính quyền CSVN, mọi đảng viên ĐCSVN có 5 năm tuổi đảng trở lên đều có lương tùy theo thâm niên. Đảng viên có 30 năm tuổi đảng trở lên được nhận tiền thưởng tùy theo thâm niên. Chẳng hạn đảng viên có 30 năm tuổi đảng mỗi tháng được thưởng 2.7 triệu đồng, 50 tuổi đảng mỗi tháng được thưởng 5.4 triệu đồng. Ngoài ra, khi đảng viên được bầu cử hoặc chỉ định vào Ban Chấp hành Đảng bộ, Chi bộ các cấp từ Trung ương đến cơ sở sẽ được hưởng phụ cấp trách nhiệm. Điều đáng nói là ngân khoản để đãi ngộ đảng viên ĐCSVN là do ngân sách quốc gia.

Về giáo dục, đặc biệt đối với việc thi tuyển, không kể những trường thuộc khối an ninh và quân sự mà điều kiện bắt buộc phải là đảng viên hoặc đoàn viên Đoàn Thanh Niên Cộng Sản Hồ Chí Minh,⁷ các trường cao đẳng và đại học khác cũng dựa vào lý lịch bản thân và gia đình của ứng viên như là điều kiện quyết định cho việc tuyển chọn.

Về phương diện an sinh xã hội, trên nguyên tắc việc mọi người dân đều được hưởng chính sách an sinh xã hội của nhà nước (Điều 34 của Hiến pháp 2013); tuy nhiên, trong thực tế với chính sách đãi ngộ được áp dụng hiện nay thì các dịch vụ như nhà ở và y tế đều được phân loại và tùy theo chức vụ trong đảng mà các dịch vụ đó được phân phối.

Chẳng hạn trong lĩnh vực y tế, trong lúc phần lớn các bệnh viện trên cả nước ở trong tình trạng quá tải và xuống cấp trầm trọng ảnh hưởng đến phẩm chất dịch vụ y tế công nói chung,⁸ thì ở mỗi tỉnh, mỗi thành phố, mỗi huyện đều có bệnh viện riêng, hoặc khu vực riêng của bệnh viện dành chăm sóc sức khỏe cho cán bộ, đảng viên cao cấp. Ở trung ương có Ban Bảo Vệ, Chăm Sóc Sức Khỏe Cán Bộ Trung Ương, và ở địa phương có các ban bảo vệ, chăm sóc sức khỏe cán bộ tỉnh, huyện, thị xã, thành phố. Chế độ hỗ trợ và chăm sóc cũng được phân chia thành nhiều cấp tùy chức vụ cao thấp trong đảng.

3. KỶ THỊ ĐỐI VỚI NGƯỜI CÓ TÔN GIÁO

Mặc dù điều 5 của luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo được Quốc Hội Việt Nam thông qua ngày 18-11-2016 lần đầu tiên minh nhiên nghiêm cấm “phân biệt đối xử, kỳ thị vì lý do tín ngưỡng, tôn giáo,” việc phân biệt và kỳ thị đối với người có tôn giáo vẫn không cải thiện hơn trong năm 2022-2023. Trong thực tế, chính quyền CSVN vẫn coi các tôn giáo là mối nguy hại cho sự tồn tại của chế độ; vì thế, ngoài việc cấm đoán và đàn áp một số tôn giáo [xem chương IV của Báo cáo này], chính quyền luôn đối đãi với người có tín ngưỡng như là công dân bậc hai trong mọi lĩnh vực sinh hoạt xã hội, đặc biệt trong sinh hoạt công quyền và giáo dục.

3.1. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền Và Bình Đẳng Cơ Hội Trong Sinh Hoạt Công Quyền

Đối với các chức vụ dân cử, để trang trí cho chế độ, trong các kỳ bầu cử Quốc Hội và các Hội Đồng Nhân Dân Tỉnh, nhà nước Việt Nam thường ấn định trước một số hạn ngạch cho các đại biểu tôn giáo được tuyển chọn theo tiêu chuẩn trung thành với Đảng CSVN. Trong kỳ bầu cử Quốc Hội khóa XV năm 2021, chính quyền đã bố trí cho 6 chức sắc tôn giáo làm đại biểu trong tổng số 500

⁷ Tuổi Trẻ Online. *3 điểm mới khi xét tuyển vào trường quân đội.*

⁸ Lao Động Media. *Bệnh viện quá tải, bệnh nhân xếp hàng từ 4h sáng, vật vờ chờ khám bệnh.*

thành viên của Quốc Hội.⁹ Tuy nhiên việc trình diễn đầy kịch tính đó không khóa lấp được thực tế khó khăn mà những người có niềm tin tôn giáo phải đối diện khi họ muốn thi thố tài năng của họ trong lãnh vực công quyền. Chẳng hạn, với chế độ thẩm tra lý lịch ba đời, người theo tôn giáo không thể thi vào trường Sĩ Quan Quân Đội và Công An.¹⁰ Ngay cả người phối ngẫu của hai đối tượng này cũng không được theo đạo Công Giáo, đạo Tin Lành, hoặc đạo Hồi.¹¹

Trong năm 2021, chính quyền CSVN tiến hành việc làm thẻ căn cước công dân mới có gắn chip điện tử cho mọi công dân từ 14 tuổi trở lên. Trong mẫu đơn có mục tôn giáo bắt buộc phải khai; và cán bộ phòng Cảnh Sát Quản Lý Hành Chính thường bắt ghi là ‘không tôn giáo’ nếu không có giấy tờ chứng minh do tổ chức tôn giáo cấp. Đây không chỉ là một sự vi phạm quyền tự do tôn giáo, mà hơn thế nữa, chứng tỏ sự phân biệt và kỳ thị công dân dựa trên lý lịch tôn giáo.¹²

Thực chất người CSVN luôn nghi ngờ người có tín ngưỡng vì họ xem tôn giáo như là một thế lực đối nghịch với tham vọng toàn trị của họ, ngay cả trên bình diện tư tưởng. Trên toàn quốc cũng như ở các địa phương, không một tín đồ tôn giáo nào được giữ một chức vụ quan trọng có thực quyền.

3.2. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền Và Bình Đẳng Cơ Hội Trong Giáo Dục

Cũng như đối với con cái của những viên chức cũ của VNCH, “chủ nghĩa lý lịch” cũng được áp dụng đối với thành phần tín hữu các tôn giáo trong việc ghi danh thi tuyển vào các trường cao đẳng. Mẫu khai sơ yếu lý lịch cho học sinh–sinh viên hiện hành tại Việt Nam luôn có câu hỏi về tôn giáo. Cũng như câu hỏi về thành phần xã hội, đảng–đoàn, lý lịch gia đình trước 1975, câu hỏi về tôn giáo là một yếu tố quan trọng quyết định đến tương lai con đường học vấn và nghề nghiệp.¹³ Những học sinh–sinh viên khai có tôn giáo sẽ không được ưu tiên lựa chọn ngành học, học bổng, và các quyền lợi khác dù điểm số khả năng cao hơn các học sinh khác.

4. KỶ THỊ ĐỐI VỚI CÁC SẮC DÂN THIỂU SỐ

Việt Nam có 54 sắc dân, trong đó người Kinh chiếm khoảng 85,3% dân số cả nước, 53 dân tộc thiểu số chiếm khoảng 14,7% dân số. Trừ người Hoa mà đa số sống bằng kinh doanh ở các khu thị tứ, số các dân tộc thiểu số còn lại sống rải rác ở những vùng núi non hẻo lánh ở Cao Nguyên Trung Phần và Tây-Bắc. Một số lớn các sắc dân có tập tục và ngôn ngữ riêng. Việc nghiêm cấm các chính sách và hành vi kỳ thị giữa các sắc dân đã được ghi vào Hiến Pháp năm 2013 ở điều 5: “Các dân tộc bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng và giúp nhau cùng phát triển; nghiêm cấm mọi hành vi kỳ thị, chia rẽ dân tộc”. Tuy nhiên thực tế sinh hoạt hằng ngày cho thấy nạn kỳ thị vẫn là mối lo âu thường trực của người dân thiểu số. Việc kỳ thị đối với các dân tộc ít người đặc biệt nổi bật trong các lãnh vực kinh tế, giáo dục, và chính trị.

9 Tin Tức. *Dự kiến số lượng, cơ cấu, thành phần đại biểu Quốc hội khóa XV.*

10 Luật Sư. *Tại sao đạo Thiên chúa không được làm công an?*

11 Dân Luật. *Theo đạo thiên chúa có được lấy sĩ quan quân đội không?*

12 Việt Nam Thời Báo. *Vi phạm quyền tự do tôn giáo qua việc cấp căn cước công dân.*

13 JobsGO. *Cách viết sơ yếu lý lịch sinh viên học sinh theo mẫu mới 2022.*

Gia đình anh A Ly người H'mông gồm có vợ, chồng và 4 người con quây quần bên bữa cơm thanh đạm. Ảnh chụp màn hình YouTube “Về Miền Tây Bắc” chụp vào tháng 10 năm 2022.

4. 1. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Kinh Tế

Những kế hoạch “xóa đói giảm nghèo” ở Việt Nam sau chính sách đổi mới kinh tế đã tăng lợi tức trung bình của người dân phần lớn nhờ vào lượng đầu tư nước ngoài, ngoại viện, và kiều hối. Tuy nhiên sự tăng trưởng kinh tế thực ra chỉ đem lại giàu có cho một thiểu số ở thành thị, và đào sâu thêm hố ngăn cách giàu – nghèo giữa nhiều thành phần xã hội khác nhau. Đa số người dân, đặc biệt là các sắc dân thiểu số, còn đứng ngoài lề của sự phát triển này. Theo một nghiên cứu năm 2023 của chuyên gia Liên Hiệp Quốc, trong lúc chỉ chiếm khoảng 15% dân số, các sắc dân thiểu số chiếm tới 90% số người nghèo cùng cực của cả nước và hơn 50% số người nghèo đa chiều. Thu nhập bình quân của họ chỉ bằng 40-50% bình quân cả nước.¹⁴

Thành quả của tăng trưởng kinh tế tập trung trong tay người Kinh và người gốc Hoa trong lúc các sắc dân thiểu số không những tiếp tục chịu cảnh nghèo, mà hơn thế nữa mức độ phát triển cũng chậm hơn.

Có nhiều lý do tương tác đưa đến tình trạng chênh lệch đó, như vị trí địa dư, trình độ giáo dục, văn hóa... Tuy nhiên lý do quan trọng nhất vẫn là chính sách đối xử bất công đối với các nhóm sắc dân thiểu số này, đặc biệt là chính sách về đất đai. Mặc dù luật Đất Đai năm 2013 quy định rằng: “Việc giao đất, cho thuê đất phải ưu tiên hộ gia đình, cá nhân là dân tộc thiểu số không có đất hoặc thiếu đất sản xuất ở địa phương” (Điều 133), tình trạng kỳ thị đối với các sắc tộc thiểu số về việc sở hữu và sử dụng đất vẫn là một vấn đề nhức nhối.

Cho đến nay, tuyệt đại đa số các dân tộc ít người sống bằng nghề làm rẫy. Đất là nguồn sống chính, nếu không là duy nhất, của các dân tộc ít người. Sau 1975, với chính sách tái bố trí dân số, không gian sống của người thượng du bị thu nhỏ lại. Các số liệu chính thức cho thấy dân số của khu vực Cao Nguyên Trung Phần đã tăng từ khoảng 1 triệu người vào năm 1975 lên đến khoảng 6 triệu người vào năm 2021.¹⁵ Một số lớn những người mới đến là từ Miền Bắc vào. Việc khai thác rừng

¹⁴ Ramla Khalidi, *UNDP in Viet Nam. Digital solutions empower ethnic minority women in Vietnam. Asia Times on 25 March, 2023.*

¹⁵ Quản lý Nhà nước. *Tác động của di cư tự do đến sự phát triển kinh tế – xã hội ở khu vực Tây Nguyên hiện nay.*

90 người bị bắt giữ với cáo buộc khủng bố sau vụ nổi loạn có vũ trang tại huyện Cư Kuin, tỉnh Đắk Lắk ngày 11-6-2023. Tuy nhiên nguồn gốc sâu xa của vấn đề là sự phân hóa giàu nghèo và quản lý đất đai bất công đối với người dân tộc thiểu số. Hình tạp chí điện tử Saostar.

lấy gỗ bất hợp pháp, việc xây dựng các công trình hạ tầng như thủy điện, thủy lợi, và chính sách phát triển nông nghiệp của nhà nước qua việc khuyến khích canh tác quy mô lớn nông sản xuất khẩu và cao su, đã đẩy các buôn làng vào sâu hơn đến những vùng đất kém màu mỡ. Theo đánh giá của Hội đồng Dân tộc của Quốc hội, đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi vẫn “đói nghèo” vì thiếu đất, thiếu tư liệu sản xuất.¹⁶

Vì thế từ sau 1975, Các khu vực tập trung các dân tộc thiểu số (Cao nguyên Tây Bắc và Tây nguyên) thường xuyên xảy ra những biến động lớn mà lý do là chính quyền vi phạm quyền đất đai và quyền tự do tôn giáo của các dân tộc thiểu số. Biến cố lớn gần đây nhất là vụ tấn công vào trụ sở hai ủy ban nhân dân xã thuộc huyện Cư Kuin, tỉnh Đắk Lắk ngày 11-6-2023 đưa đến 9 cán bộ chính quyền tử vong và hơn 90 người bị bắt giữ với cáo buộc khủng bố.¹⁷ Tuy nhiên nguồn gốc sâu xa của vấn đề và là sự phân hóa giàu nghèo và quản lý đất đai bất công đối với người dân tộc thiểu số, như lời xác nhận của Thứ trưởng Bộ Công an Trần Quốc Tỏ trước Ủy Ban Tư pháp của Quốc hội ngày 6-9-2023.¹⁸

¹⁶ Vietnam Plus. *Cần bố trí nguồn lực giải quyết đất đai cho đồng bào dân tộc thiểu số.*

¹⁷ RFA. *Đắk Lắk: Công an nói đã thu hồi hơn 4.500 loại vũ khí từ người dân sau vụ nổ súng chết người tháng trước.*

¹⁸ Dân Trí. *Thứ trưởng Bộ Công an chỉ ra nguyên nhân sâu xa vụ khủng bố ở Đắk Lắk.*

4. 2. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Y Tế và Giáo Dục

Việc chăm sóc y tế cho người dân tộc thiểu số đã được quy định ở điều 58 của Hiến Pháp VN: “Nhà nước có chính sách ưu tiên chăm sóc sức khỏe cho đồng bào dân tộc thiểu số, đồng bào ở miền núi, hải đảo và vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn.” Thế nhưng, theo một báo cáo của Ngân Hàng Thế Giới, tỷ lệ thấp còi ở trẻ em người dân tộc thiểu số cao gấp hơn 2 lần so với nhóm trẻ em người Kinh (31.4% - 15%), và tỷ lệ trẻ em người dân tộc thiểu số thiếu cân cũng lớn hơn gấp 2,25 lần so với trẻ em người Kinh (21,9% - 9,7%).¹⁹

Một hệ luận tất yếu khác của nghèo đói là thất học. Nhiều cuộc nghiên cứu về vấn đề giáo dục của thiểu số các sắc tộc tại Việt Nam đều đưa đến kết luận rằng các sắc dân thiểu số là thành phần ít có cơ hội tiếp nhận giáo dục nhất.

Mặc dù có sự tiến bộ trong cơ hội tiếp nhận giáo dục trong những năm qua, trẻ em người dân tộc thiểu số nói chung vẫn là thành phần bị thiệt thòi so với người Kinh và người Hoa. Các học sinh người dân tộc thiểu số bị loại ra khỏi sự phát triển giáo dục, đặc biệt từ cấp hai trở lên. Có đến 65% học sinh người Kinh và người gốc Hoa ghi danh học trung học phổ thông trong lúc tỷ lệ đó chỉ có 13.7% đối với học sinh thuộc các nhóm sắc dân thiểu số khác.²⁰ Một nghiên cứu khác cho thấy tỷ lệ đi học cao đẳng và đại học trong độ tuổi từ 18-22 ở nhóm người Kinh là 46% (cao nhất), trong lúc tỷ lệ đó dưới 10% ở nhóm người Khơ-Me và người Dao.²¹

Giãn cách xã hội do đại dịch COVID-19 đã làm gia tăng bất bình đẳng trong tiếp cận giáo dục của trẻ em dân tộc thiểu số. Với phương pháp học trực tuyến, tuyệt đại đa số trẻ em người sắc tộc miền núi không có máy vi tính đã phải bỏ học. Chỉ có khoảng 51% học sinh dân tộc thiểu số trở lại trường trong lúc tỷ số đó là 90% đối với các học sinh khác.²²

4. 3. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Chính Trị

Trong cuộc bầu cử Quốc Hội khóa XV năm 2021, ĐCSVN đã bố trí đưa 89 người thuộc các dân tộc thiểu số vào nghị trường, tương đương 17.84% số đại biểu Quốc Hội.

Những con số được dự kiến đó cho thấy, cũng như đối với thành phần đại biểu các tôn giáo hoặc phụ nữ tại Quốc Hội, đây cũng chỉ là những hạn ngạch đã được sắp xếp với mục đích trình diễn của Đảng CSVN. Trong chế độ độc đảng tại Việt Nam ngày nay, mục đích và quá trình tổ chức bầu cử là chỉ để củng cố quyền lực của đảng cầm quyền. Những người được gọi là đại biểu của các dân tộc thiểu số được chọn bởi chính quyền trung ương với nhiệm vụ là chuyển đạt mệnh lệnh từ trên xuống. Người dân tộc thiểu số ở các buôn làng không có một cơ chế phát sinh từ họ và đại diện cho những quyền lợi của họ. Vì thế họ chỉ có thể bày tỏ nguyện vọng qua biểu tình, trốn ra nước

19 Nkosinathi V. N. Mbuya, Stephen J. Atwood, and Phuong Nam Huynh (The World Bank). *Persistent Malnutrition in Ethnic Minority Communities of Vietnam: Issues and Options for Policy and Interventions*.

20 Nguyen Tran Lam, Oxfam in Vietnam. *How to tackle inequality in Vietnam?*

21 Oxfam in Vietnam. *Report on Impacts of Climate Change and Disasters on Multidimensional Inequality in Vietnam*.

22 Young Lives. *Persistent Inequality and COVID-19 Holding Back Young People in Vietnam: Evidence from the Listening to Young Lives at Work COVID-19 Phone Survey*.

ngoài, hoặc những hình thức chống đối khác. Đó chính là lý do của các cuộc đàn áp tập thể hoặc bắt bớ cá nhân mà người dân tộc thiểu số đã và đang phải tiếp tục chịu đựng. Hiện tại số người Thượng chạy trốn qua Thái Lan để tránh chính quyền Việt Nam bắt bớ cũng đang sống trong tình cảnh khó khăn; họ có thể bị bắt và trục xuất về Việt Nam bất cứ lúc nào.²³ Cuộc nổi loạn ở xã Ea Tiêu và xã Ea Ktur thuộc huyện Cư Kuin, tỉnh Đắk Lắk ngày 11-6-2023 là kết quả có thể thấy trước do chính sách phân biệt và kỳ thị của chính quyền CSVN đối với người Thượng ở Tây nguyên.²⁴

Việc chính quyền Cộng Sản Việt Nam tiếp tục kỳ thị và ngược đãi các sắc dân thiểu số ở miền Cao Nguyên Trung Phần Việt Nam bắt nguồn từ sự nghi ngờ lòng trung thành của họ đối với chế độ hiện hành. Trong thời gian trước 1975, những nhóm sắc dân này đã có nhiều liên hệ với chính quyền Miền Nam cũng như quân đội Hoa Kỳ, và sau 1975 chính quyền Cộng Sản luôn coi việc theo đạo Tin Lành của dân tộc thiểu số vùng Cao Nguyên như là một mối đe dọa chính trị đối với chế độ.

Đối với sắc dân thiểu số Khmer ở một số tỉnh thuộc Đồng bằng Sông Cửu Long, chính quyền còn đi xa hơn nữa khi nhân danh “sự thống nhất quốc gia” để phủ nhận quyền của dân tộc thiểu số Khmer Krom.²⁵ Trong năm 2022-2023, ít nhất có 6 người thuộc sắc dân Khmer Krom đã bị câu lưu, tra hỏi và cáo buộc vi phạm luật hình sự, trong lúc họ chỉ tìm cách phổ biến các tài liệu của LHQ về nhân quyền trong đó có Tuyên bố về quyền của người bản địa (DRIP). Những người đó gồm: ông Dương Khai (bị bắt ngày 4-2-2022), ông Danh Set (bị bắt ngày 18-2-2022),²⁶ ông Danh Minh Quang (bị bắt ngày 23-10-2022), ông Châu Ly Na (bị bắt ngày 24-10-2022),²⁷ và ông Triệu Siêu (bị bắt ngày 20-1-2023).²⁸

Ngày 31-7-2023, Công an đã bắt và khởi tố 3 người thuộc sắc dân Khmer Krom là ông Danh Minh Quang, ông Thạch Cương và ông Tô Hoàng Chương với cáo buộc “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân” theo Điều 331 Bộ luật Hình sự Việt Nam.²⁹

5. KỶ THỊ ĐỐI VỚI PHỤ NỮ

Việt Nam tham gia Công Ước của Liên Hiệp Quốc về Xóa Bỏ Mọi Hình Thức Phân Biệt Đối Xử với Phụ Nữ (CEDAW) từ năm 1982. Trong lãnh vực lập pháp, Việt Nam quả thực đã ban hành nhiều luật lệ liên hệ đến quyền của nữ giới, như luật Bình đẳng giới (2006), luật Phòng, Chống Bạo lực Gia đình (2007), được tu chính ngày 14-11-2022, và có hiệu lực thi hành từ 1-7-2023. Tuy nhiên, trong thực tế, tình trạng kỳ thị và ngược đãi phụ nữ vẫn phổ biến đến mức báo động trong mọi môi trường sinh sống, từ gia đình đến môi trường lao động và xã hội.

23 Luật Khoa Tạp Chí. *Khi Tây Nguyên không còn là nhà.*

24 RFA. *Đắk Lắk: Các tổ chức XHDS phản đối bạo lực, bày tỏ cảm thông với người bản địa.*

25 UNPO. *Vietnam admits arrests for possession of UN Declaration on Rights of Indigenous Peoples.*

26 Khmers Kampuchea-Krom Federation. *Human Rights Monitor.*

27 KKF. *Khmer-Krom Face Reprisals after Celebrating the Adoption of the 15th Anniversary of UNDRIP.*

28 KKF. *Vietnam Uses Torture to Silence Khmer-Krom Activist.*

29 RFA. *Ba người tại Sóc Trăng, Trà Vinh bị bắt theo cáo buộc chống Nhà nước.*

Ngày 10-5-2023, chị Bùi Thị Tuyết G, có thai 7 tháng bị chồng bạo hành đến “thân tàn ma dại” Ảnh: Bảo Kỳ (báo Sao).

5.1. Bạo Hành Đối Với Phụ Nữ

Theo một cuộc nghiên cứu khá quy mô do Tổng cục Thống kê, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, và Quỹ Hoạt động Dân số của Liên hợp quốc công bố vào năm 2020, cứ 3 phụ nữ thì có gần 2 phụ nữ (62,9%) từng bị một hoặc nhiều hình thức bạo lực thể chất, tình dục, tình cảm và kinh tế, bị chồng kiểm soát hành vi trong đời và 31,6% hiện đang bị bạo lực (trong 12 tháng qua.)³⁰

Tình trạng bạo hành trong gia đình mà nạn nhân là người vợ không phải là một điều mới lạ trong xã hội Việt Nam. Tuy nhiên tình trạng đó đã gia tăng bất thường về số lượng và cường độ kể từ sau 1975. Trước năm 1975, trong xã hội chế độ cũ ở Miền Nam Việt Nam, việc chồng giết vợ là một sự cố hiếm hoi. Trái lại, trong những năm gần đây, những tin tức chồng sát hại vợ xuất hiện nham nhảm hàng tuần trên các trang mạng xã hội.

Trong cuộc thảo luận về dự thảo Luật Phòng, chống bạo lực gia đình (sửa đổi) hồi tháng 6 năm 2022, đại biểu Hà Thị Nga, Chủ tịch Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam đã thừa nhận rằng bạo lực gia đình “có xu hướng trầm trọng hơn, đa dạng hơn, phức tạp hơn, đã và đang để lại những hậu quả thương tâm, đau xót cho nhiều gia đình.”³¹

Ngoài khung cảnh gia đình, người phụ nữ còn bị bạo hành ngoài xã hội, đặc biệt là nơi làm việc. Mặc dù chưa có một nghiên cứu tổng quát và cập nhật về tệ nạn này, nhưng theo một cuộc khảo sát của ActionAid Việt Nam và Trung tâm Nghiên cứu Giới, Gia đình và Môi trường trong Phát triển (CGFED) thực hiện vào năm 2014 thì tệ nạn này quả đáng lo ngại. Có đến 87% phụ nữ và trẻ em gái đã từng bị quấy rối tình dục ở nơi công cộng, trong khi 89% nam giới và những người xung quanh đã chứng kiến các hành vi quấy rối tình dục đối với phụ nữ và trẻ em gái. 66% phụ nữ và trẻ

30 GSO, MOLISA, and UNFPA in Viet Nam. 2020. *The National Study on Violence against Women in Viet Nam 2019*.

31 Phụ Nữ Thủ Đô. Chủ tịch Hội LHPN Việt Nam Hà Thị Nga nêu 5 đề xuất để hoàn thiện dự thảo Luật phòng, chống bạo lực gia đình (sửa đổi)

em gái nói rằng họ không hành động gì khi đối mặt với các hành vi bạo lực tình dục, và phần lớn những người chứng kiến (65%) không có bất kỳ phản ứng nghiêm túc nào. Việc thiếu hành động như vậy có nghĩa là thủ phạm hiếm khi bị đưa ra công lý. Và đáng lo ngại hơn, điều này đã được mọi người “chấp nhận” như bình thường.³²

Theo một cuộc thăm dò vào năm 2023 của NÓI, một công ty truyền thông chuyên kể những câu chuyện của phụ nữ Việt Nam, gần 90% phụ nữ được hỏi chia sẻ rằng họ từng bị quấy rối tình dục. Hầu hết (63%) không tìm kiếm sự giúp đỡ do không hiểu đầy đủ rằng đó là hành vi quấy rối. Chỉ 20% nạn nhân tìm kiếm sự giúp đỡ hài lòng với sự hỗ trợ mà họ nhận được. Quan trọng hơn, có đến 84% nạn nhân cho hay việc quấy rối tình dục thường xảy ra ở nơi công cộng (văn phòng, phòng tập thể dục, đường phố, trực tuyến).³³

5.2. Bất Bình Đẳng Giới Trong Việc Làm

Việt Nam đã phê chuẩn nhiều công ước quốc tế của Tổ Chức Lao Động Thế Giới (ILO) liên hệ đến bình đẳng việc làm. Tuy nhiên thực tế hiện nay, qua các cuộc khảo sát, cho thấy nữ giới vẫn chịu nhiều thiệt thòi, bất bình đẳng so với nam giới trong việc làm. Tiền lương và thu nhập bình quân của một lao động nữ luôn thấp hơn so với lao động nam. Theo số liệu của Tổng cục Thống kê năm 2021, thu nhập trung bình hàng tháng của nữ giới thấp hơn nam giới là 30% (4.8 triệu đồng cho nữ công nhân và 6.7 triệu đồng cho nam công nhân) trên toàn quốc. Sự cách biệt này càng lớn hơn đối với lao động trong khu vực nông nghiệp (3.9 triệu đồng cho nữ công nhân và 6.1 triệu đồng cho nam công nhân).³⁴

Tình trạng cách biệt nam-nữ trong việc làm càng sâu sắc hơn trong năm 2022-2023, khi tình hình kinh tế khó khăn khiến nhiều người phải mất việc. Theo nhận xét của bà Hà Thị Nga, Đại biểu Quốc hội, Chủ tịch Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam thì tình trạng thiếu việc, ngưng việc làm chủ yếu tập trung các ngành da giày, dệt may - là những ngành có tỷ lệ nữ cao, nên đa phần những người bị giãn việc, mất việc đều là lao động nữ, có trình độ phổ thông, có nơi tới 50% số người mất việc ở độ tuổi trên 40.³⁵

Tỷ lệ nữ giới nắm giữ các vị trí lãnh đạo trong mọi ngành sinh hoạt kinh tế rất thấp. Theo những nghiên cứu mới nhất, chỉ có 11% CEO tại Việt Nam là nữ, một tỷ lệ thấp so với ASEAN (27%).³⁶

Trong lãnh vực nghề nghiệp, tỷ lệ phụ nữ có chức danh khoa học và học vị cao chiếm tỷ lệ thấp so với nam giới: nữ giáo sư là 3,5%, phó giáo sư là 5,9%, tiến sĩ là 12,6%, và tiến sĩ khoa học là 5,1%.³⁷

Sự kỳ thị và bất bình đẳng giới tính bi đát nhất trong việc làm chính là số phận của những thiếu nữ vì hoàn cảnh kinh tế gia đình mà phải di dân lao động. Trong những năm gần đây, cùng với đà phát triển kinh tế, số người từ nông thôn đổ về các đô thị tăng mạnh, trong số đó lao động nữ chiếm tỷ lệ khá lớn, chủ yếu làm việc trong các ngành như may mặc, da giày, điện tử, chế biến thực phẩm...

32 ActionAid Viet Nam. *Safe cities for women and girls: can dreams come true?*

33 Angelique Masse-Nguyen (NOI). *What Vietnamese women told us on sexual harassment?*

34 Tổng cục Thống kê. *Thông tin thống kê giới tại Việt Nam 2021*. Nhà xuất bản Thống kê, 2022.

35 Phụ Nữ Việt Nam. *Chủ tịch Hội LHPN Việt Nam: Cần giải pháp mạnh mẽ, kịp thời hơn nữa phòng ngừa, xử lý nghiêm đối tượng bạo hành, xâm hại phụ nữ, trẻ em*.

36 TheLEADER. *Gỡ rào cản vô hình trên con đường thăng tiến của nữ lãnh đạo*.

37 Tổ chức nhà nước. *Trao quyền cho phụ nữ để thực hiện bình đẳng giới ở Việt Nam*.

Tuy nhiên, đa số lao động di cư làm các công việc đơn giản trong khu vực kinh tế phi chính thức không có hợp đồng lao động, không được giới chủ nhân bảo vệ bằng cách mua bảo hiểm y tế, bảo hiểm xã hội; và tệ hơn nữa, họ thường xuyên là nạn nhân của bạo lực.³⁸

5.3. Bất Bình Đẳng Giới Trong Sinh Hoạt Công Quyền

Việt Nam thường tự hào về thành tích có nhiều phụ nữ tham gia chính quyền. Trong Quốc hội Khóa XV, được bầu lên năm 2021, có 151 phụ nữ, chiếm 30.26% tổng số đại biểu Quốc hội. Sự thực những số liệu đó không hề có khả năng biểu hiện được sự tham dự của nữ giới bởi vì sự phân bổ các thành phần của Quốc hội đã được ấn định trước bởi ĐCSVN.³⁹

Lại nữa, các cơ chế đại biểu trong chế độ chính trị hiện hành không hề có chút quyền lực nào; mọi quyết định đều thuộc về đảng ủy; và thực tế là trong số 16 Ủy Viên Bộ Chính Trị chỉ có 1 nữ, và trong số 63 bí thư tỉnh-thành ủy hiện nay chỉ có 6 phụ nữ. Về phía chính phủ, chỉ có 3 phụ nữ trong số 27 tổng bộ trưởng của nội các hiện nay.

Đây mới thực sự là những chức vụ quyền lực nhất trong hệ thống chính quyền Việt Nam hiện nay cho nên tình trạng thiếu sự đại diện của nữ giới đặc biệt đáng tiếc.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Tăng cường các nỗ lực nhằm giải quyết tình trạng phân biệt đối xử dựa trên lý lịch chính trị, tôn giáo, nguồn gốc sắc tộc, và phái tính, không chỉ bằng luật lệ và lời hứa, mà bằng những hành động cụ thể;
- Ngưng ngay việc tra cứu lý lịch chính trị và tôn giáo trong việc tuyển chọn giáo dục và nghề nghiệp;
- Chấm dứt ngay hành vi xâm phạm tài nguyên thiên nhiên của đồng bào dân tộc thiểu số;
- Thiết lập một cơ chế độc lập, bao gồm những tổ chức nhân quyền quốc tế, để điều tra những vi phạm các công ước quốc tế về chống kỳ thị mà Việt Nam đã ký kết.

³⁸ Dân Sinh. *Lao động nữ di cư thường phải gánh chịu bạo lực kép.*

³⁹ Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội ngày 11/1/2021, dự kiến tổng số đại biểu Quốc hội khóa XV là 500 đại biểu.

VIII

QUYỀN ĐƯỢC HƯỞNG CUỘC SỐNG AN LẠC

Để khóa lấp việc vi phạm nghiêm trọng những quyền dân sự và chính trị, nhà cầm quyền cộng sản Việt Nam tự ban cho mình quyền tùy tiện ưu tiên hóa một số nhân quyền mà họ cho là đã đạt được những thành tựu được mọi người công nhận. Theo bộ máy tuyên truyền của nhà nước, đến nay Việt Nam đã ban hành hơn 100 chính sách liên quan đến việc xóa đói, giảm nghèo, phát triển kinh tế-xã hội, cải thiện đời sống và bảo đảm an sinh cho đồng bào các dân tộc thiểu số.¹

Báo cáo giữa kỳ của cơ chế Rà soát Định kỳ Phổ quát (UPR) chu kỳ thứ ba Việt Nam gửi Hội đồng Nhân quyền LHQ cuối tháng 3 năm 2022 viết rằng “Việt Nam đã tiếp tục thực hiện các mục tiêu giảm nghèo đa chiều, bao trùm và bền vững, ngăn ngừa tái nghèo và gia tăng nghèo; hỗ trợ người nghèo vươn lên trên mức sống tối thiểu, tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản ngang với chuẩn nghèo đa chiều của quốc gia và nâng cao chất lượng cuộc sống.”²

Tuy nhiên khi nhìn vào thực trạng Việt Nam để đánh giá việc thực thi quyền an sinh, mọi người đều có thể nhận ra sự cách biệt giữa những báo cáo thành tích và hoàn cảnh thực tế người dân đang sống.

1. AN SINH CHO MỘT THIỂU SỐ

Với chính sách Đổi Mới vào cuối thập niên 80, Việt Nam đã có những thành tựu trong lĩnh vực gia tăng sản lượng quốc gia nhờ đầu tư trực tiếp của các công ty ngoại quốc, những chương trình Hỗ Trợ Phát Triển Chính Thức (ODA), số lượng kiều hối, và nhất là nhờ vào quá trình bãi bỏ quy định và tự do hóa thị trường sau khi gia nhập Tổ Chức Thương Mại Thế Giới (WTO).

Theo đánh giá của các chuyên viên Ngân hàng Thế giới, việc chuyển đổi từ kinh tế kế hoạch hóa tập trung sang nền kinh tế thị trường đã giúp Việt Nam tiến từ một trong những quốc gia nghèo nhất thế giới thành một nước có thu nhập trung bình thấp.³

Tuy nhiên, theo nhiều cuộc nghiên cứu, mức độ tăng trưởng kinh tế đó không cải thiện được tình trạng nghèo đa chiều nói chung bởi sự cách biệt càng ngày càng lớn giữa một số người có nhiều đặc quyền đặc lợi và đại đa số quần chúng.

1 Công an Nhân dân. *HRW lại tái diễn luận điệu vu cáo tình hình nhân quyền tại Việt Nam*.

2 VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*.

3 Worldbank.org. *The World Bank in Vietnam*.

'Tôi chỉ mơ về một gia đình trong đêm đông,' một đứa trẻ ngồi trên vỉa hè nơi một cặp vợ chồng và con cái đi dạo ở thành phố Đà Lạt, Tây Nguyên, Việt Nam. Ảnh Trần Ngọc Anh-2

Bất bình đẳng kinh tế ngày càng sâu sắc ở Việt Nam. Theo số liệu thu thập từ Cơ sở dữ liệu bất bình đẳng thế giới, năm 2022, 1% số người giàu nhất Việt Nam chiếm 26.6% tổng tài sản cả nước, trong khi 50% người nghèo nhất chỉ nắm giữ 4.7% tài sản.⁴

Theo kết quả nghiên cứu về Chỉ Số Hiệu Quả Quản Trị và Hành Chính Công cấp Tỉnh (PAPI) ở Việt Nam năm 2022, số gia đình cho rằng họ đã trở nên nghèo hơn so với năm trước đã gia tăng, và có đến 22.13% những người được hỏi cho rằng nghèo/đói là mối quan tâm hàng đầu của họ.⁵

Cuộc sống của người dân trở nên khó khăn hơn trong và sau đại dịch Covid do thị trường lao động gặp nhiều sóng gió với hàng triệu người đột ngột mất việc làm, phải giảm giờ làm, và các khoản phúc lợi bị cắt giảm. Vì thế sự cách biệt giàu nghèo càng trầm trọng hơn. Có đến 74% hộ gia đình bị mất thu nhập trong đại dịch, 20% mất trắng, 24% mất việc làm trong khi tổng tài sản của 6 người giàu nhất Việt Nam tăng thêm 6 tỷ USD.⁶

Theo dự báo của Knight Frank, một đại lý bất động sản, tư vấn tài sản nhà ở và thương mại, thì tốc độ gia tăng số người siêu giàu ở Việt Nam sẽ tiến nhanh nhất thế giới, khoảng 31%, trong 5 năm tới. Cụ thể, đến năm 2025, Việt Nam sẽ có 511 người có tài sản trên 30 triệu USD và 25.812 người có tài sản trên 1 triệu USD.⁷

Đa Phần những nhà giàu mới nổi này đã trở thành giàu có một cách nhanh chóng bằng bốn cách: một là do được ưu đãi “trốn thuế hợp pháp”, hai là do thu lợi từ quá trình cổ phần hóa tài sản nhà nước, ba là do đặc quyền nắm được thông tin về quy hoạch đất đai, bốn là do tham nhũng, sau hết mới do tài kinh doanh. Theo TS Lê Đăng Doanh, nguyên Viện trưởng Viện Quản Lý Kinh

⁴ *World Inequality Database.*

⁵ *Vietnam News. 2022 PAPI report reveals poverty as top concern in Việt Nam.*

⁶ *Vietnam Investment Review. Human economy through the art of miniatures.*

⁷ *Vietnamnet Global. Great potential for luxury goods in Vietnam.*

Tế Trung Ương, nhóm người mới giàu này chỉ là “sản phẩm của thể chế hiện hành, của chủ nghĩa tư bản hoang dã.”⁸

Như vậy việc tăng trưởng kinh tế chỉ làm giàu cho một số rất ít người. Thành phần không được hưởng thành quả của phát triển kinh tế là đại đa số người sống ở thôn quê, những nhóm dân tộc thiểu số, những người tàn tật. Đặc biệt đối với những nhóm dân tộc thiểu số, dù chỉ giới hạn trong 15% tổng dân số, nhưng lại chiếm 47% tổng số người nghèo ở Việt Nam và chiếm 68% số người nghèo cùng cực.⁹

Bất bình đẳng về an sinh dễ nhận thấy nhất thuộc về lãnh vực nhà ở. Không cần phải đi đến những buôn làng hẻo lánh để thấy được điều đó bởi vì sự tương phản thể hiện ngay trong các thành phố. Cạnh những xóm lao động chen chúc người nghèo là những biệt thự của các quan chức nhà nước và lớp tư bản mới và các khu ở tập thể được bảo vệ được xây cất bởi các nhà thầu ngoại quốc. Việc xây cất những khu sang trọng cho giai cấp được ưu đãi trong những năm gần đây không giải quyết được vấn đề nhà ở tại các thành thị, mà trái lại chỉ thu hẹp không gian sống của đa số dân nghèo.

2. AN SINH CỦA TUỔI THƠ

Trong Công hàm ngày 4 tháng 8 năm 2022 gửi Chủ tịch Đại hội đồng LHQ để vận động tranh cử ghế thành viên Hội đồngNQ LHQ, phái đoàn Thường trực Việt Nam tại Liên hợp quốc khai rằng “Chính phủ tiếp tục phân bổ 20% tổng ngân sách nhà nước cho giáo dục, tạo điều kiện phổ cập giáo dục mầm non và tiểu học trên toàn quốc.”¹⁰

Tuy nhiên, theo dự toán ngân sách nhà nước năm 2023, ngân khoản cho lãnh vực giáo dục-đào tạo và dạy nghề là 26.700 tỷ đồng trong tổng số 1.055.824 tỷ đồng của tổng chi ngân sách trung ương theo lãnh vực – tương đương 2.53%. Trong lúc đó số dự chi cho hoạt động của cơ quan quản lý nhà nước, đảng, đoàn thể là 46.900 tỷ đồng.¹¹

Thực tế xã hội cho thấy tình trạng an sinh của trẻ em hiện nay tại Việt Nam không phải là hình ảnh chính quyền mô tả qua các luật lệ và báo cáo của họ. Một bộ phận không nhỏ trẻ thơ Việt Nam vẫn phải sống trong tình trạng thiếu ăn, thiếu học, bị hành hạ, bị lao động cưỡng bức, và có nguy cơ bị bán làm nô lệ.

Theo tài liệu cập nhật của UNICEF, nghèo đa chiều ở trẻ em vẫn còn đáng kể (14,5%), với sự chênh lệch giữa nông thôn và thành thị (18,6% so với 5%) và giữa các dân tộc thiểu số (46,4% so với 14,5% trên toàn quốc). Tỷ lệ tử vong trẻ em dưới 5 tuổi ở nông thôn cao gấp đôi ở thành thị (25,1 so với 12,3 trường hợp tử vong trên 1.000 trẻ).¹²

Tại các tỉnh miền núi, vùng khó khăn tỷ lệ suy dinh dưỡng thể thấp còi ở trẻ em dân tộc thiểu số

8 VOA. 2016 - năm các triệu phú Việt lộ diện.

9 Tạp chí Mặt Trận. *Thực tiễn Vai trò của hệ thống chính trị trong thực hiện giảm nghèo đa chiều ở vùng dân tộc thiểu số.*

10 Note verbale dated 4 August 2022 from the Permanent Mission of Viet Nam to the United Nations addressed to the President of the General Assembly.

11 Bộ Tài Chính. *Quyết định về việc công bố công khai dự toán ngân sách nhà nước năm 2023.*

12 UNICEF. *Vietnam Country Office Annual Report 2021*

cao gấp hai lần và tỷ lệ suy dinh dưỡng nhẹ cân cũng cao gấp 2,5 lần so với trẻ em người Kinh.¹³

Theo Luật Bảo Hiểm Y Tế hiện hành, tất cả trẻ em dưới 6 tuổi đều nhận được chăm sóc y tế miễn phí; tuy nhiên tình trạng tham nhũng hiện nay đã làm cho luật bảo hiểm trở thành vô hiệu. Nếu cha mẹ không có tiền lót đường cho bác sĩ và nhân viên bệnh viện thì phải nhường ưu tiên cho những trẻ con nhà giàu và chỉ biết nhìn con mình bị đối xử lạnh nhạt và tệ hại.¹⁴

Về giáo dục, trẻ em nghèo ở Việt Nam, đặc biệt là trẻ em dân tộc thiểu số có ít cơ hội giáo dục hơn so với trẻ em khác. Một cuộc nghiên cứu của UNICEF mới đây cho thấy những trẻ em 5 tuổi thuộc về những gia đình nghèo nhất không tới trường nhiều gấp ba lần con cái của những gia đình giàu nhất cùng một độ tuổi. Tỷ số cách biệt đó là 5,5 lần hơn ở bậc tiểu học, và 10 lần hơn ở bậc trung học.¹⁵

Sự khác biệt không chỉ ở số lượng mà còn ở phẩm chất. Việc đánh giá chất lượng giáo dục ở cấp tiểu học của Dự án Vietnam Escuela Nueva (VNEN) cho thấy kết quả môn thi Toán và Tiếng Việt của học sinh từ lớp 3 đến lớp 5 ở các tỉnh thuộc Miền núi phía Bắc, Duyên hải Nam Trung Bộ, Tây Nguyên và Đồng bằng sông Cửu Long chỉ bằng 1/2 so với kết quả thi của học sinh các vùng còn lại, đặc biệt chỉ bằng 1/3 so với học sinh vùng Đồng bằng sông Hồng và Đông Nam Bộ.¹⁶

Kết quả nghiên cứu của UNICEF cũng chỉ rõ khoảng cách giữa trẻ em thuộc nhóm giàu nhất và nghèo nhất ngày càng lớn khi các em tiến bộ trong hệ thống giáo dục. Trong khi 92% trẻ em thuộc nhóm giàu nhất hoàn thành bậc trung học phổ thông thì chỉ có 31% trẻ em thuộc nhóm nghèo nhất hoàn thành bậc học này. Trẻ em dân tộc Kinh và Hoa có tỷ lệ hoàn thành cấp trung học phổ thông cao nhất, ở mức 64%, điều này trái ngược hoàn toàn với dân tộc Khmer, có tỷ lệ thấp nhất chỉ 15%.¹⁷

Một khía cạnh vô cùng quan trọng trong vấn đề quyền giáo dục của trẻ em tại Việt Nam ít được đề cập đến trong các cuộc nghiên cứu là việc nhồi sọ chủ nghĩa cộng sản ở học đường và các sinh hoạt thiếu nhi qua các đoàn thể trong hệ thống ĐCSVN như Đội Thiếu Niên Tiền Phong Hồ Chí Minh và Đoàn Thanh Niên Cộng Sản Hồ Chí Minh. Theo Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24-3-2015 của Ban Bí Thư Trung Ương ĐCSVN về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015-2030, chính quyền bắt buộc các thiếu nhi phải học và chấp nhận những giá trị của chủ nghĩa cộng sản và từng phục Đảng và Nhà nước.

Việc kết nạp sinh viên, học sinh vào ĐCSVN được coi là một công tác quan trọng hàng đầu trong việc phát triển Đảng hiện nay. Từ sau Đại hội Đảng lần thứ XIII (2021) đến nay đã có 21.326 học sinh, sinh viên gia nhập Đảng.¹⁸ Riêng tỉnh Thái Nguyên, từ năm 2020 đến cuối tháng 6/2023 có 787 học sinh, sinh viên được kết nạp vào Đảng.¹⁹

Về lao động thiếu nhi, kết quả khảo sát quốc gia về lao động trẻ em năm 2018 do Tổ chức Lao động

13 Nhân Dân. *Chênh lệch vùng, miền trong chăm sóc sức khỏe bà mẹ, trẻ em.*

14 RFA. *Thực tế chương trình bảo hiểm y tế trẻ em ở vùng núi.*

15 UNICEF. *Viet Nam: Progress made in reducing out of school children.*

16 OXFAM. *Beyond GDP - The importance of multidimensional well-being measures.*

17 UNICEF. *Viet Nam Education - Fact Sheets 2022.*

18 Tạp chí Cộng Sản. *Nâng cao chất lượng công tác phát triển đảng viên trong học sinh, sinh viên.*

19 Thái Nguyên. *Nâng cao chất lượng công tác phát triển Đảng trong học sinh, sinh viên.*

Ngày 13-4-2023, bé trai 2 tuổi đang được hồi sức tích cực tại Bệnh viện Nhi đồng 2 (TP.HCM). Trẻ bị xuất huyết não, gãy tay, cơ thể có nhiều vết bỏng do bạo hành. Hình VietnamNet

quốc tế tại Việt Nam, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội và Tổng cục Thống kê, công bố vào cuối năm 2020, cho biết số trẻ em từ 5 - 17 tham gia lao động là 1.031.944 em, chiếm 5,4% tổng số trẻ em trong độ tuổi này.²⁰

Theo kết quả cuộc điều tra đo lường các chỉ số Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDGCW) của Việt Nam về Trẻ em và Phụ nữ năm 2020-2021, cả nước có 6.9% trẻ em trong lứa tuổi 5-17 đang lao động.²¹

Như vậy tỷ lệ trẻ em lao động đã gia tăng đáng kể trong những năm qua.

Cũng theo kết quả cuộc điều tra vừa kể thì tỷ lệ phần trăm trẻ em ở nông thôn tham gia lao động trẻ em cao hơn trẻ em ở thành thị (8.1% so với 4.6%). Trong các nhóm dân tộc thiểu số, trẻ em dân tộc H'Mông có nguy cơ tham gia lao động trẻ em cao hơn nhiều so với trung bình của cả nước (25.5% so với 6.9%.) Các trẻ em con nhà nghèo hơn và bà mẹ có trình độ học vấn thấp hơn thì phải chấp nhận những công việc nguy hiểm hơn.²²

Tội phạm đối với trẻ em như bạo hành, xâm phạm tình dục, và buôn người vẫn còn là những vết thương

xã hội càng ngày càng nhức nhối hơn.

Theo báo cáo tại Hội nghị Sơ kết 2 năm thực hiện Kế hoạch phòng, chống tội phạm xâm hại trẻ em và phòng chống tội phạm, vi phạm pháp luật liên quan đến người dưới 18 tuổi giai đoạn 2021-2025, trong năm 2021-2022, tội phạm xâm hại trẻ em trên toàn quốc được phát hiện là 3.748 vụ, với 4.354 đối tượng, xâm hại 3.907 trẻ em.²³

Tuy nhiên những con số nêu trên thật ra chỉ là phần nổi của tảng băng lớn, bởi vì đó là những trường hợp đã bị xử lý hình sự và hành chính. Con số thực phải bao gồm phần lớn những trường hợp không được khai báo hoặc phát hiện. Nhiều cuộc thăm dò chỉ rõ bạo lực đối với trẻ em trong

20 Người Lao Động. *Cảnh báo lao động trẻ em sẽ tăng vào năm 2022.*

21 UNICEF. *Viet Nam SDGCW Survey, 2020-2021.*

22 *Ibid.*

23 Công an TP Hồ Chí Minh. *Trong 2 năm cả nước có hơn 3.900 trẻ em bị xâm hại.*

gia đình tại Việt Nam được xem là chuyện gia đình thường không được khai báo. Theo ông Lê Thanh Hải, Giám đốc Bệnh viện Nhi đồng Trung ương thì cứ mỗi đứa trẻ nhập viện vì bạo lực gia đình thì lại có thêm 300 đến 600 trường hợp tương tự không được báo cáo.²⁴

Theo Cục Trẻ em, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, tình trạng bạo lực đối với trẻ em năm 2022 gia tăng so với năm 2021, đặc biệt là bạo lực trong trường học và trong gia đình. Trong 4 tháng đầu năm 2023, các cuộc gọi đến Tổng đài Quốc gia bảo vệ trẻ em 111 liên quan đến bạo lực học đường đã tăng 11% so với cùng kỳ năm ngoái. Thống kê từ các vụ việc cơ quan công an thụ lý, xác minh và giải quyết cũng cho thấy xu hướng xâm hại trẻ em năm 2023 gia tăng so với năm 2022.

Theo Hội Bảo vệ Quyền trẻ em TPHCM, tình trạng bạo hành đối với trẻ em gia tăng phát sinh một phần vì nhà chức trách làm ngơ không xử lý bằng pháp luật.²⁵

Xâm phạm trẻ em trên môi trường mạng là hình thức xâm phạm trẻ em mới xuất hiện trong những năm gần đây song song với việc phổ biến Internet. Tháng 6 năm 2021, Chính phủ Việt Nam phê duyệt Chương trình Quốc gia đầu tiên về Bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng cho giai đoạn 2021-2025. Mục đích của chương trình là bảo vệ trẻ em khỏi bạo lực, bóc lột và xâm hại trên Internet và hỗ trợ các tương tác trực tuyến an toàn, lành mạnh. Tuy nhiên, theo báo cáo của ECPAT, INTERPOL và UNICEF năm 2022, số lượng trình báo về các trường hợp nghi ngờ trẻ em bị xâm hại tình dục qua mạng Internet tại Việt Nam có xu hướng tăng. Số lượng trình báo (cyberTip) về các trường hợp nghi ngờ trẻ em bị bóc lột tình dục từ 2017 đến 2020 trên toàn thế giới tăng 113%, trong lúc tại Việt Nam tăng đến 202%.²⁶

Việc buôn bán trẻ em cũng tăng đều dưới nhiều hình thức càng ngày càng phức tạp. Một nghiên cứu của Coram International năm 2019 cho thấy 5,6% trẻ em ở Việt Nam có dấu hiệu hoặc liên quan đến buôn bán trẻ em. Tuyệt đại đa số, 92,3%, trong số này thuộc về nhóm buôn bán người trong nội địa. (từ địa điểm này sang địa điểm khác trong lãnh thổ Việt Nam.)²⁷ [Xin xem thêm Chương I - 3.1. Phụ Nữ Và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm Nô Lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô]

3. QUYỀN ĐƯỢC HƯỞNG MÔI SINH LÀNH MẠNH

Hiến pháp Việt Nam quy định “Mọi người có quyền được sống trong môi trường trong lành và có nghĩa vụ bảo vệ môi trường” (Điều 43). Việt Nam cũng đã có Luật Bảo Vệ Môi Trường từ năm 1993, và đã ba lần sửa đổi (2005, 2014, và 2020). Luật được sửa đổi lần sau cùng có hiệu lực từ ngày 1-1-2022. Tuy nhiên theo đánh giá của nhiều người, đặc biệt là giới khoa học môi trường, luật mới này bảo vệ quyền lợi của doanh nghiệp hơn là giúp người dân có được môi trường sống lành mạnh.²⁸

Theo Bảng xếp hạng Chỉ số Hiệu suất Môi trường (EPI) năm 2022, Việt Nam được xếp hạng 178

24 VNExpress. *Domestic violence an under-reported problem in Vietnam.*

25 RFA. “Đánh dã man nhưng không khơi tổ khiến tình trạng bạo hành trẻ em ngày càng nhiều!”

26 ECPAT, INTERPOL và UNICEF. (2022). *Báo cáo tổng quan nghiên cứu Ngăn chặn hành vi gây tổn hại tại Việt Nam: Bằng chứng về bóc lột và xâm hại tình dục trẻ em qua mạng.*

27 Kara Apland and Elizabeth Yarrow. *Casting Light in the Shadows: Child and youth migration, exploitation and trafficking in Vietnam.*

28 RFI. *Việt Nam: Vì sao luật Bảo vệ Môi trường bị giới khoa học phản đối mạnh?*

trên 180 quốc gia được EPI theo dõi, chỉ trên Miến Điện và Ấn Độ, và tụt từ vị trí 141 trong bản xếp hạng năm 2020.²⁹

Bản xếp hạng khoa học đó phản ánh trung thực những lo ngại về ô nhiễm môi trường sống của người dân. Một cuộc thăm dò trong năm 2021 của cơ quan thăm dò Q&Me cho thấy mọi người được hỏi đều bày tỏ quan tâm đến phẩm chất của môi trường sống. Hơn một nửa số đáp viên (55%) quan tâm ở mức độ cao đến môi trường và 84% quan tâm nhiều hơn đến môi trường so với cách đây 1 năm. Những lãnh vực ô nhiễm được quan tâm nhiều nhất là ô nhiễm không khí (79%), kế đến là ô nhiễm nguồn nước (71%), ô nhiễm thực phẩm (62%), ô nhiễm rác thải nhựa (59%) và phá rừng (55%).³⁰

3.1. Ô Nhiễm Không Khí

Cùng với chủ trương cải cách kinh tế, mở cửa thị trường, trong hơn 20 năm qua, ô nhiễm không khí tại Việt Nam luôn tăng và khuynh hướng này sẽ tiếp tục tăng trong tương lai. Theo bảng xếp hạng về ô nhiễm không khí từ 2018 đến 2022 của IQAir, Việt Nam đứng thứ 30 trong tổng số 131 quốc gia và vùng lãnh thổ được nghiên cứu. Nồng độ PM2.5 (chất hạt mịn) trung bình năm 2022 tại Việt Nam cao gấp 5,4 lần hướng dẫn chất lượng không khí của Tổ chức Y tế Thế giới. Hà Nội là thành phố có không khí bị ô nhiễm cao nhất trong cả nước,³¹ và là một trong 2 thành phố có mức độ ô nhiễm bụi nặng nề nhất khu vực Đông Nam Á.

Theo Ngân hàng Thế giới, nồng độ PM2,5 tại Hà Nội được dự báo vẫn sẽ tiếp tục tăng từ nay cho đến năm 2030 với các chính sách về quản lý chất lượng không khí như hiện nay.

3.2. Ô Nhiễm Nước

Việt Nam là một quốc gia có bờ biển dài 3.260km với 2,360 sông ngòi có chiều dài từ 10km trở lên, và 2/3 dân số sống trong 3 lưu vực sông chính, tuy nhiên nguồn nước sạch vẫn càng ngày càng cạn kiệt. Sự thiếu hụt nước sạch là nỗi lo âu hàng ngày của người dân. Sự khủng hoảng nước sạch trở thành trầm trọng này một phần do bởi sự gia tăng dân số, nhưng phần lớn do việc kỹ nghệ hóa và đô thị hóa thiếu hoạch định một cách khoa học chỉ nhằm lợi nhuận ngắn hạn.

Theo UNICEF thì Việt Nam là 1 trong 5 quốc gia có nguồn nước ô nhiễm nặng nhất thế giới. Bốn quốc gia khác là: Indonesia, Thái Lan, Philippines, và Trung Quốc.³² Theo đánh giá của Bộ Tài nguyên và Môi trường, mỗi năm Việt Nam có khoảng 84,5 triệu tấn chất thải được thải vào môi trường trong đó có đến 80% không qua xử lý.³³

Cụ thể, chẳng hạn tính đến hết năm 2022, trên địa bàn 28 tỉnh phía Bắc có 396 cụm công nghiệp, nhưng mới chỉ có 75/396 cụm công nghiệp có hệ thống xử lý nước thải tập trung (đạt tỷ lệ 20,3%); có 20/129 cụm công nghiệp có hệ thống quan trắc nước thải tự động liên tục (đạt tỷ lệ 15,5%).³⁴

29 Yale Center for Environmental Law & Policy. *The Environmental Performance Index*.

30 Q&Me. *Vietnamese concerns on the environmental issues*.

31 IQAir. *World's most polluted countries & regions (2018-2022)*.

32 Ecomax Water. *Thực trạng ô nhiễm môi trường nước tại Việt Nam và giải pháp khắc phục*.

33 Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. *Báo động tình trạng ô nhiễm nước ở nông thôn Việt Nam hiện nay*.

34 Tài nguyên và Môi trường. *Bộ Tài nguyên và Môi trường sát sao trong xử lý ô nhiễm ở cụm công nghiệp, làng nghề*.

Sáng 11-8-2023 bầu trời Hà Nội mù mịt trong khói bụi ô nhiễm. Hình Báo Tiền Phong

Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, cả nước vẫn còn hơn 31 triệu người dân nông thôn chưa được sử dụng nước sạch đạt quy chuẩn. Tỷ lệ người dân tiếp cận được với nguồn nước sạch ở vùng miền núi phía Bắc chỉ đạt 31%, vùng Tây Nguyên đạt 26,6% so với mức trung bình 51% của cả nước.³⁵

Theo thống kê của Bộ Y tế, gần một nửa trong số 26 loại bệnh truyền nhiễm có nguyên nhân liên quan tới nguồn nước bị ô nhiễm, như bệnh tiêu chảy, thổ tả, thương hàn, các bệnh về đường tiêu hoá, viêm gan A, viêm não, ung thư, v. v.³⁶

Một thực trạng đáng báo động khác liên hệ đến nguồn nước sạch là hiện có đến 7,7 triệu trẻ em ở Việt Nam đến trường mà không có nước sinh hoạt và nhà vệ sinh hợp vệ sinh.³⁷

Bên cạnh đó, vấn đề ô nhiễm đại dương cũng càng ngày càng trầm trọng hơn. Theo một tài liệu của Ngân hàng Thế giới xuất bản năm 2022, số lượng nhựa phế thải vào đất liền ở Việt Nam được ước tính khoảng 3,1 triệu tấn mỗi năm, và ít nhất 10% số lượng này trôi vào đại dương, khiến Việt Nam trở thành một trong 5 nước gây ô nhiễm nhựa hàng đầu trên các đại dương trên thế giới. Khối lượng rò rỉ có thể tăng hơn gấp đôi vào năm 2030 nếu quy trình thu gom, tái chế và xử lý chất thải hiện tại của đất nước không được cải thiện.³⁸

Ngoài plastic phế thải ra, hóa chất dùng trong công nghiệp, thuốc trừ sâu trong nông nghiệp, và tai nạn tràn dầu là những nguyên tố hằng ngày góp phần đầu độc nguồn nước mặt, nguồn nước ngầm, và đại dương ở Việt Nam.

Cuộc khủng hoảng môi trường biển phát sinh bởi nhà máy luyện kim Formosa năm 2016 là một trường hợp nổi bật mà cho đến nay hậu quả đối với cuộc sống của người dân ở các tỉnh miền

³⁵ Pháp Luật Việt Nam. *Còn hơn 31 triệu người nông thôn chưa được dùng nước sạch.*

³⁶ Môi Trường & Cuộc Sống. *Ô nhiễm nguồn nước ở nông thôn – Bài 2: Nguyên nhân đến từ đâu?*

³⁷ UNICEF. *Driving change for every child in Viet Nam 2022-2026.*

³⁸ The World Bank. *Towards a national single use plastics roadmap in Vietnam: strategies and options for reducing priority single-use plastics.*

Trung Việt Nam vẫn chưa giải quyết xong.

3.3. Ô Nhiễm Đất

Ngoài nguồn nước thải công nghiệp, đất đã bị xuống cấp và trở thành độc hại bởi nhiều nguồn phát sinh khác như việc lạm dụng phân bón, thuốc trừ sâu, đồ phế thải gia dụng khó tiêu hủy, và phế liệu rắn của công nghiệp không được xử lý.

Một lý do quan trọng khác đang làm cho mặt đất xuống cấp trầm trọng là nạn phá hoại rừng. Chặt phá rừng gây mất cân bằng sinh thái, thay đổi khí hậu, và ô nhiễm môi trường sống. Diện tích rừng tự nhiên ở Việt Nam đang ngày càng suy giảm nhanh. Trong thập niên vừa qua, mỗi năm Việt Nam mất khoảng 2.500 ha rừng. Khoảng 50% diện tích rừng tự nhiên còn lại được xếp vào loại nghèo, nghèo kiệt.³⁹ Tình trạng chặt phá rừng trong những năm gần đây vẫn diễn ra theo chiều hướng gia tăng và chưa có điểm dừng. Các cơ quan nhà nước vẫn chưa thể làm cách nào để có thể ngăn chặn một cách triệt để tình trạng lâm tặc cướp rừng.⁴⁰

Nguyên do phá rừng trong những năm gần đây, ngoài tập tục luân canh của người thiểu số, sự mở rộng đất thổ cư và đất canh tác do áp lực dân số gia tăng, và nạn khai thác gỗ trái phép, còn có những lý do phát sinh do việc quy hoạch sai lầm và quản lý tồi tệ của chính quyền trong việc xử lý rừng. Việc phá rừng để xây đập thủy điện là một điển hình. Một đại biểu Quốc Hội, trong năm 2020 đã dẫn chứng việc xây dựng 25 dự án thủy điện ở Tây Nguyên đã lấy đi 68.000 ha rừng của 26.000 hộ dân và làm xáo trộn nguồn nước hạ lưu.⁴¹

Theo giới chuyên gia, tác hại của mưa bão đã trở thành nặng nề hơn trong nhiều năm qua vì diện tích rừng ngày một thu hẹp. Trong những tháng giữa năm 2023, hiện tượng mưa lũ và sạt lở dồn dập xảy ra ở một số tỉnh Tây Nguyên và Tây Bắc Bộ có nguyên nhân trực tiếp từ việc phá rừng đã gây nhiều thiệt hại nghiêm trọng về nhân mạng và tài sản.

3.4. Thực Phẩm Độc Hại

Ngoài ô nhiễm không khí, nước, và đất, vấn đề thực phẩm độc hại là mối lo sợ thường xuyên của mọi gia đình Việt Nam. Theo các chuyên gia, thực phẩm bẩn là nguyên nhân hàng đầu gây nên các trường hợp ung thư, chiếm khoảng 35%.⁴²

Thực phẩm bị nhiễm độc bởi nhiều nguyên nhân, nhưng chủ yếu là do sử dụng những hóa chất độc hại để bảo quản, phục hồi, và gia tăng hương vị của thực phẩm. Việc mua bán những hóa chất này đã tồn tại từ lâu, ở những địa điểm mọi người đều biết, nhưng các cơ quan chức năng vẫn làm ngơ. Vào tháng 7 năm 2023, báo Thanh Niên đã có một loạt bài phóng sự mô tả việc mua bán công khai và sử dụng các hóa chất độc hại này trong việc biến chế các thực phẩm.⁴³

Tình trạng sử dụng hóa chất độc hại không chỉ dừng lại ở thực phẩm mà còn phổ biến trong dược

39 Nhân Dân Cuối tuần. *Cần những hành động quyết liệt.*

40 Kinh tế Nông thôn. *Tình trạng khai thác gỗ rừng trái phép ở nhiều địa phương đang có dấu hiệu “nóng” trở lại.*

41 Thanh Niên. *Đại biểu Quốc hội tranh luận với Bộ trưởng về lợi - hại của thủy điện nhỏ.*

42 Ancan. *Thực phẩm bẩn - nguyên nhân làm gia tăng tỷ lệ mắc ung thư ở Việt Nam.*

43 Lê Bình - Trần Duy Khánh (Thanh Niên). *Thực phẩm độc hại bủa vây người dùng: Mua hóa chất dễ như mua rau.*

phẩm. Đầu năm 2022 nhiều người đã bị khởi tố trong một đường dây buôn bán dược phẩm giả lớn. Điều đáng quan tâm là chính một số quan chức lớn trong chính quyền đứng đằng sau những vụ bê bối về dược phẩm giả này.⁴⁴

Trong năm 2022-2023 Việt Nam đã nhận được nhiều tỷ Mỹ kim ngoại viện để cải thiện môi trường sống. Tuy nhiên với hệ thống điều hành quan liêu và tham nhũng, chưa có một thành quả đáng kể nào được ghi nhận. Trong lúc đó chính quyền vẫn tiếp tục giam cầm và hành hạ những người đấu tranh trong lãnh vực môi sinh như Hoàng Đức Bình, Nguyễn Văn Hóa, và Đinh Thị Thu Thủy.

Cũng chính trong 2022-2023, chính quyền CSVN đã gia tăng đàn áp các nhà hoạt động môi trường hàng đầu, trong đó có:

- Ngày 11-1-2022, Tòa án nhân dân Hà Nội tuyên phạt hai người hoạt động môi trường Mai Phan Lợi, và Bạch Hùng Dương 48 tháng và 30 tháng tù với cáo buộc “trốn thuế.” Ông Mai Phan Lợi là người sáng lập và giám đốc Trung tâm truyền thông giáo dục cộng đồng (Center for Media in Educating Community (MEC); ông Bạch Hùng Dương là cựu giám đốc tổ chức MEC.⁴⁵
- Ngày 24-1-2022, Tòa án nhân dân Hà Nội xử ông Đặng Đình Bách, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu pháp luật và chính sách phát triển bền vững (LPSD), một người hoạt động trong lãnh vực quyền môi trường 5 năm tù giam với cáo buộc trốn thuế.⁴⁶
- Ngày 21-11-2022, bà Ngụy Thị Khanh, người sáng lập và Giám đốc Trung tâm Phát triển Sáng tạo Xanh (tên viết tắt GreenID), Giám đốc Công ty cổ phần Sáng tạo Xanh Việt Nam (tên viết tắt GREEN IN), và là phụ nữ Việt Nam đầu tiên được trao Giải thưởng Môi trường Goldman (Goldman Environmental Prize) bị kết án 21 tháng tù về tội “Trốn thuế”⁴⁷
- Ngày 31-5-2023, công an bắt giam bà Hoàng Thị Minh Hồng, Giám đốc Điều hành của tổ chức phi chính phủ Trung Tâm Hành Động và Liên Kết Vì Môi Trường và Phát Triển, gọi tắt theo tiếng Anh là CHANGE, cũng với cáo buộc “trốn thuế.” Bà là một người hoạt động môi trường nổi tiếng không những trong nước mà còn đã được vinh danh bằng nhiều giải thưởng về môi trường quốc tế. Năm 2015 bà được đưa vào danh sách “anh hùng khí hậu” của tổ chức Climate Heroes.⁴⁸ Ngày 28-9-2023, TAND TP.HCM tuyên phạt Hoàng Thị Minh Hồng 3 năm tù về tội “Trốn thuế” và phạt bổ sung 100 triệu đồng.⁴⁹
- Ngày 15-9-2023, chính quyền Việt Nam đã bắt giữ bà Ngô Thị Tố Nhiên, Giám đốc Doanh nghiệp xã hội Sáng kiến về Chuyển dịch Năng lượng Việt Nam (VIETSE). Lúc bị bắt, bà Nhiên đang hợp tác với văn phòng Việt Nam của Chương trình Phát triển Liên Hiệp Quốc (UNDP) để thực hiện chương trình Đối tác Chuyển đổi Năng lượng Công bằng (JETP), một cam kết trị giá 15,5 tỷ USD của G7 và các nước khác nhằm giúp Việt Nam giảm sử dụng than.⁵⁰ Ngày 30-9-2023, Bộ Công an Việt Nam cho biết bà Ngô Thị Tố Nhiên bị khởi tố theo cáo buộc “chiếm đoạt tài liệu của cơ quan, tổ chức” quy định tại Điều 342 Bộ Luật Hình sự Việt Nam.⁵¹

Việt bắt giam những nhà hoạt động môi trường bị đã bị LHQ, nhiều quốc gia và tổ chức nhân quyền quốc tế lên án mạnh mẽ.

44 Vietnam Plus. *Vụ VN Pharma: Truy tố Thứ trưởng Y tế Trương Quốc Cường và 13 bị can.*

45 Tuổi Trẻ. *Ông Mai Phan Lợi lãnh 48 tháng tù vì trốn thuế.*

46 VOV. *Giám đốc LPSD Đặng Đình Bách nhận 5 năm tù tội Trốn thuế.*

47 Thanh Niên. *Bắt nữ giám đốc Trung tâm phát triển sáng tạo xanh GreenID.*

48 VNTB. *Nhà hoạt động Hoàng Thị Minh Hồng bị bắt vì tội trốn thuế.*

49 Thanh Niên. *Tuyên phạt bị cáo Hoàng Thị Minh Hồng 3 năm tù vì tội trốn thuế.*

50 RFA. *Hà Nội bắt giữ nhà hoạt động môi trường thứ sáu, bà Ngô Thị Tố Nhiên của VIETSE.*

51 VNExpress. *Bà Ngô Thị Tố Nhiên bị bắt do ‘chiếm đoạt tài liệu’ của EVN.*

4. DÂN OAN: ĐẤT ĐAI BỊ TƯỚNG ĐOẠT BẤT CÔNG VÀ QUYỀN TỰ HỮU BỊ CHÀ ĐẠP

Theo kết quả Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2019, cả nước có 6,4 triệu người là người di cư, chiếm 7,3% tổng dân số từ 5 tuổi trở lên của cả nước.⁵² Một số đáng kể của làn sóng di dân nội địa sau 1975, đặc biệt là từ Miền Bắc đến Tây Nguyên và các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long, đã tạo nên vấn đề tranh chấp đất thổ cư và canh tác tại các vùng đất này.

Cũng trong thời gian đó chính quyền CSVN đã tiến hành nhiều chương trình xây dựng hạ tầng cơ sở như hệ thống đường xá, khu kỹ nghệ, khu sinh thái du lịch, và các công trình tiện ích công cộng khác. Một trong những yếu tố chính trong các kế hoạch kinh tế đó chính là đất. Trong thập niên vừa qua số diện tích đất bị thu hồi từ nông dân lên đến một triệu mẫu tây, nhiều hơn cả số đất phân phối cho nông dân trong thời cải tổ ruộng đất xã hội chủ nghĩa thập niên 50 trong thế kỷ trước (810 ngàn mẫu).⁵³

Dù tiến trình đô thị hóa tăng mạnh trong thập niên vừa qua, Việt Nam hiện nay vẫn là một nước nông nghiệp. Theo Tổng cục Thống kê, dân số ở khu vực nông thôn chiếm gần 63% dân số toàn quốc vào năm 2021. Đất đai là nguồn sống chính của nông dân, vì thế việc cưỡng chế thu hồi đất là một thảm kịch của hàng triệu “dân oan” bởi vì khi họ bị tước đoạt đất đai thì họ mất kế sinh nhai và bị đẩy vào đường cùng. Trên danh nghĩa, chính quyền cũng có đền bù một số tiền rẻ mạt cho phần đất đai bị cưỡng chế; số tiền đó chỉ có tính tượng trưng, không thể giúp người nông dân tạo được một cuộc sống mới, mà trái lại họ bị đẩy vào cảnh bế tắc không lối thoát.

Điều nổi bật đáng ghi nhận là trong khi tiến hành việc giải phóng mặt bằng, cán bộ nhà nước cố ý phóng đại nhu cầu thực sự của kế hoạch với chủ đích là để chiếm đoạt được càng nhiều đất càng tốt, chiếm hữu phần thặng dư không dùng, và đem bán lại cho nhà kinh doanh nào trả giá cao nhất (với giá cao gấp 100 lần so với giá bồi hoàn hoặc hơn nữa)⁵⁴ và bỏ túi số tiền sai biệt. Quản lý đất đai là một trong những lĩnh vực tham nhũng nhiều nhất. Đó là kết luận của buổi đối thoại chính sách “Những vấn đề kinh tế trong chính sách và luật pháp đất đai ở Việt Nam” do Trường Đại học Kinh Tế Quốc Dân và Tổng cục Quản Lý Đất Đai thuộc Bộ Tài Nguyên và Môi Trường tổ chức ngày 17-1-2019.⁵⁵

Trước hoàn cảnh mất đất, mất nhà mà không được đền bù thỏa đáng, trong những năm vừa qua nhiều cuộc biểu tình đòi công lý của dân oan đã liên tục xảy ra ở nhiều địa phương trên cả nước. Có những cuộc biểu tình kéo dài nhiều tháng và gặp phải đàn áp khốc liệt của lực lượng an ninh, như ở Dương Nội và Đồng Tâm. Nhiều đoàn dân oan ba miền đã kéo về thủ đô Hà Nội bày tỏ nguyện vọng nhưng vẫn không được giải đáp thỏa đáng.

Trong năm 2022-2023, những cuộc biểu tình của dân oan vẫn tiếp tục xảy ra vào nhiều thời điểm khác nhau. Có những vụ quy tụ người biểu tình từ nhiều địa phương khác nhau. [Xin xem chi tiết ở Chương III - 3. 2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa].

52 ThS. Dương Thùy Linh. *Phân tích di cư nội địa qua kết quả Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2019*.

53 East Asia Forum. *Vietnam's land law reforms: radical changes or minor tinkering?*

54 Chẳng hạn, trong thời kỳ đầu quy hoạch khu đô thị mới Thủ Thiêm, số tiền bồi thường giao động từ 1,95-25 triệu đồng/m², tùy vị trí. Tiền bồi thường đất nông nghiệp cho nhiều người dân ở phường An Lợi Đông dao động 150.000-200.000 đồng/m². Trong tháng 12-2021 một phần của đất được thu hồi đó được đem ra đấu giá đến 2,45 tỉ đồng/m² (gấp gần 2.000 lần hơn)

55 Diễn Đàn Doanh Nghiệp. *Đất đai là một trong những lĩnh vực tham nhũng nhiều nhất*.

Ngày 18-5-2022, Hàng trăm hộ dân ở xã Ea Pôk, tỉnh Đắk Lắk đang đấu tranh để đòi lại đất từ công ty lâm nghiệp sau 40 năm phải làm thuê trên chính mảnh đất của mình. Hình cắt từ video clip của RFA

Vụ nổi dậy có vũ trang của những người dân thuộc các sắc dân thiểu số ở huyện Cư Kuin, tỉnh Đắk Lắk vào ngày 11-6-2023 khiến 9 người chết, 2 người trọng thương và hơn 90 người dân tộc thiểu số bị bắt giam cũng có nguyên nhân sâu xa từ hoàn cảnh bị mất đất sống. Chính Thứ trưởng Bộ Công an Trần Quốc Tỏ đã thú nhận điều này trước Ủy ban Tư pháp của Quốc hội CSVN ngày 6 tháng 9 năm 2023.⁵⁶

5. NẠN THAM NHỮNG VI PHẠM QUYỀN AN SINH

Tham nhũng không chỉ tác động đến sinh hoạt chính trị và kinh tế, mà trước hết và trên hết đó là tác nhân của các vi phạm nhân quyền trong hầu hết mọi lĩnh vực, đặc biệt trong lĩnh vực an sinh. Việc vi phạm quyền an sinh của người dân có thể được đo lường qua mức độ tham nhũng của chính quyền VN hiện nay, bởi vì số tài khoản lớn lao của ngân sách nhà nước và ngoại viện dành cho các dịch vụ trên thay vì đến tay người dân thì lại rơi vào túi tham vô đáy của các quan chức nhà nước.

Trên bình diện pháp lý, Việt Nam đã ký vào Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc vào năm 2003, và ban hành Luật Phòng, Chống Tham Nhũng năm 2005. Khi quy định “trách nhiệm của xã hội trong phòng, chống tham nhũng” (Chương V), Luật Phòng, Chống Tham Nhũng liệt kê 4 thành phần phần xã hội mà chánh quyền cho tham gia, gồm: (1) Mặt Trận Tổ Quốc, (2) Báo chí, (3) doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp, hiệp hội ngành nghề, và (4) Ban thanh tra nhân dân (cấp địa phương). Bốn thành phần trên của luật Việt Nam không phản ánh đúng tinh thần Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc bởi vì trong hệ thống chính trị Việt Nam ngày nay, những thành phần đó chỉ là cánh tay nối dài của Đảng CSVN. các tổ chức xã hội dân sự, các tổ chức phi chính phủ, các nhóm cộng đồng được đề cập trong Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc đã không được đề cập đến.

Vào năm 2013, ĐCSVN đã thành lập Ban Chỉ Đạo Trung Ương về Phòng, Chống Tham Nhũng mà người đứng đầu là Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Trong suốt 10 năm hoạt động với nhiều đại án chống tham nhũng lên đến cấp ủy viên Bộ Chính trị, nạn tham nhũng vẫn không thay đổi

⁵⁶ Dân Trí. Thứ trưởng Bộ Công an chỉ ra nguyên nhân sâu xa vụ khủng bố ở Đắk Lắk.

mà còn gia tăng. Báo cáo tổng kết công tác xây dựng Đảng và sửa đổi Điều lệ tại Đại hội XIII của Đảng CSVN đã thừa nhận: “Tham nhũng trên một số lĩnh vực, địa bàn vẫn còn nghiêm trọng, phức tạp, với biểu hiện ngày càng tinh vi; tình trạng những nhiều người dân, doanh nghiệp vẫn còn khá phổ biến, gây bức xúc trong xã hội...Tham nhũng vẫn là một trong những nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ.”⁵⁷

Ngày 16-8-2023, Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đã họp phiên thứ 24 dưới sự chủ trì của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Trưởng Ban Chỉ đạo. Theo ông Trọng từ sau Đại hội XIII đến nay có 91 cán bộ diện trung ương quản lý, trong đó có 17 Ủy viên, nguyên Ủy viên Trung ương Đảng, 23 sĩ quan cấp tướng đã bị thi hành kỷ luật vì tham nhũng.⁵⁸

Trong năm 2022-2023, nhiều vụ án tham nhũng hàng tỷ Mỹ kim liên hệ đến nhiều quan chức nhà nước đã được phát giác, đặc biệt là:

- Vụ Công ty Cổ phần công nghệ Việt Á nâng khống giá kit xét nghiệm Covid-19. Nhiều quan chức thuộc Bộ Y tế, Bộ Khoa học và Công nghệ bị bắt, trong đó có 3 nguyên ủy viên Trung ương Đảng là Bộ trưởng Bộ Y tế Nguyễn Thanh Long, Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Chu Ngọc Anh, Bí thư Tỉnh ủy Hải Dương Phạm Xuân Thắng. Còn lại phần lớn là lãnh đạo, cán bộ tỉnh ủy, UBND, CDC, sở y tế... nhiều tỉnh, thành trên khắp cả nước.
- Vụ đưa - nhận hối lộ liên quan “chuyến bay giải cứu” các lao động xuất khẩu trong đại dịch Covid có 37 người bị khởi tố trong đó có nhiều lãnh đạo liên quan các bộ Ngoại giao, Công an, Y tế, Giao thông vận tải và địa phương. Trong đó hai quan chức cao nhất bị khởi tố đến nay là ông Tô Anh Dũng, Thứ trưởng Bộ Ngoại giao và ông Chủ Xuân Dũng, Phó chủ tịch UBND TP. Hà Nội.
- Các cán bộ cấp cao Cục Cảnh sát biển, trong đó có Trung tướng Nguyễn Văn Sơn, Tư lệnh Cảnh sát biển và 6 lãnh đạo cấp cao bị cáo buộc biển thủ 50 tỷ đồng tiền mua trang thiết bị của ngân sách. Hai thiếu tướng Cảnh sát biển khác Lê Văn Minh, Lê Xuân Thành cùng nhiều sĩ quan dính líu đường dây buôn lậu hơn 198 triệu lít xăng dầu.⁵⁹
- Ông Nguyễn Đức Chung, nguyên Chủ tịch UBND TP Hà Nội, trải qua 4 vụ án tham nhũng. Ngày 22-3-2023, Cơ quan Cảnh sát điều tra Bộ Công an ra quyết định bổ sung quyết định khởi tố ông Chung về tội lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong khi thi hành công vụ. Đây là lần thứ 4 ông Chung bị truy tố về tội danh tương tự. Ông Chung nhận 13 năm sáu tháng tù trong ba vụ án trước đó.⁶⁰

Vì thế, cho dù chiến dịch chống tham nhũng đã rầm rộ tiến hành trong 10 năm qua, người dân vẫn bày tỏ mức độ lo ngại về tham nhũng vào năm 2022 nhiều hơn so với một năm trước đó, theo thăm dò của Chương trình Phát triển Liên Hiệp Quốc (UNDP) tại Việt Nam.⁶¹

Những lý do chính của tình trạng tham nhũng gia tăng bao gồm:

- Không có sự tham gia của các tổ chức độc lập ngoài chính quyền.
- Báo chí không đóng được vai trò phát hiện tham nhũng; trái lại nhà nước gia tăng bóp nghẹt

57 Xây dựng Đảng. *Tham nhũng và những giải pháp phòng, chống tham nhũng*.

58 VOV. *67 cán bộ diện Bộ Chính trị và Ban Bí thư quản lý bị kỷ luật từ đầu nhiệm kỳ*.

59 Tuổi Trẻ. *Cựu tướng cảnh sát biển Lê Văn Minh bị đề nghị 15-17 năm tù, Lê Xuân Thanh 15 năm tù*.

60 VNExpress. *Ông Nguyễn Đức Chung bị khởi tố trong vụ án thứ tư*.

61 UNDP Vietnam. *Poverty, Economic growth, Jobs, Road quality, and Corruption top concerns of Vietnamese citizens: 2022 PAPI*.

tự do báo chí; chỉ trích các nhà lãnh đạo Đảng và chính phủ là tội hình sự (Điều 117 và 331 Luật Hình sự 2015); nhiều phóng viên có thể hành nghề bị hành hung khi điều tra các vụ tham nhũng [xem Phần 4, Chương IV của Báo cáo này: Một Không Gian Bất An Của Nhà Báo Chuyên Nghiệp.]

- Nhưng trên hết, chính chế độ độc tài toàn trị Cộng Sản Việt Nam là nguồn gốc của tệ nạn tham nhũng hiện nay. Độc tài toàn trị không những bóp nghẹt những tiếng nói phản biện cần thiết cho một guồng máy nhà nước trong sạch, mà hơn thế nữa, để duy trì quyền lực, đảng cầm quyền phải mua sự trung thành bằng tham nhũng. Những vụ án tham nhũng liên hệ đến một số quan chức lớn trong thời gian qua cho thấy rõ những kẻ bị thất sủng là những người bị cho là đã đánh mất lòng trung thành đối với chế độ hoặc đối với lãnh tụ.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Tăng phân bổ ngân sách quốc gia cho các dịch vụ công ở những khu vực nghèo nhất và cho các nhóm thiệt thòi nhất;
- Tái lập quyền sở hữu đất đai của người dân thông qua việc sửa đổi Luật Đất đai, chấm dứt ngay việc cưỡng chế thu hồi đất của chủ sở hữu hợp pháp, trả lại tài sản bị nhà nước tịch thu cho chủ sở hữu hợp pháp.
- Thiết lập chương trình giáo dục và bảo hiểm y tế miễn phí cho trẻ em ít nhất cho đến hết bậc tiểu học;
- Khẩn trương thực hiện các biện pháp cụ thể để bảo vệ môi trường sống cho người dân và lồng ghép chính sách môi trường vào các quyết định kinh tế.

PHỤ LỤC I
DANH SÁCH TÙ NHÂN CHÍNH TRỊ VÀ TÔN GIÁO BỊ CẦM TÙ NĂM 2022-2023
 Tính Đến Ngày 15-10-2023 (Xếp Theo Thứ Tự Thời Gian Ra Tòa)

SỐ THỨ TỰ	TÊN HỌ	NĂM SINH	HOẠT ĐỘNG	NGÀY BỊ BẮT	NGÀY XỬ	LUẬT HÌNH SỰ	NĂM TÙ	NĂM QUẢN CHẾ
1	Phan Thị Thanh Nhã	1984	Facebooker	3/17/2023	Pretrial detention	109		
2	Y Krếch Byă	1975	Dega Christian	4/8/2023	Pretrial detention	116		
3	Nguyễn Hoàng Nam	1982	Hoa Hao Buddhist	7/24/2023	Pretrial detention	117		
4	P.V.L.	2002	Facebooker	7/11/2023	Pretrial detention	117		
5	Dương Tuấn Ngọc	1985	Facebooker	7/10/2023	Pretrial detention	117		
6	Phan Tất Thành	1986	Facebooker	7/5/2023	Pretrial detention	117		
7	Đường Văn Thái	1982	Blogger	4/13/2023	Pretrial detention	117		
8	Nguyễn Thúy Hạnh	1963	Social activist	4/7/2021	Pretrial detention	117		
9	Nguyễn Duy Hường	1987	facebooker	3/22/2021	Pretrial detention	117		
10	Hoàng Ngọc Giao	1954	Lawyer	12/20/2022	Pretrial detention	200		
11	Trần Đắc Thắng	1980	Facebooker	9/29/2023	Pretrial detention	331		
12	Hoàng Văn Luân	1988	Social activist	8/23/2023	Pretrial detention	331		
13	Danh Minh Quang	1987	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
14	Thạch Cương	1987	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
15	Tô Hoàng Chương	1986	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
16	Lê Thạch Giang	1957	Facebooker	6/29/2023	Pretrial detention	331		
17	Nay Y Blang	1976	Dega Christian	5/18/2023	Pretrial detention	331		
18	Tạ Miên Linh	1945	YouTubeur	5/4/2023	Pretrial detention	331		
19	Lê Minh Thế	1963	Facebooker	2/22/2023	Pretrial detention	331		
20	Võ Thanh Thời	1989	Facebooker	9/22/2022	Pretrial detention	331		
21	Võ Hoàng Thơ	1985	Facebooker	10/6/2021	Pretrial detention	331		
22	Bạch Văn Hiền	1987	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
23	Lê Trung Thu	1980	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
24	Phùng Thanh Tuyến	1983	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
25	Ngô Thị Tố Nhiên	N/A	Environmental activist	9/15/2023	Pretrial detention	342		
26	Nguyễn Minh Sơn	1962	Facebooker	9/28/2022	9/29/2023	117	6	
27	Rlan Thih (Ama Philip)	1980	Montagnard Christian	12/19/2022	9/28/2023	116	5	3
28	Hoàng Thị Minh Hồng	1972	Environmental activist	5/31/2023	9/28/2023	200	3	
29	Đặng Đăng Phước	1963	Facebooker	9/8/2022	9/26/2023	117	8	4
30	Hoàng Khương	1982	Facebooker	N/A	9/15/2023	331	6.6	
31	Ong Thị Thụy	1963	Social activist	3/10/2022	9/15/2023	331	3	

32	Vũ Bích Vân	1971	Social activist	3/10/2022	9/15/2023	331	5	
33	Bùi Tuấn Lâm	1984	Facebooker	9/8/2022	8/30/2023	117	5.6	4
34	Trần Văn Bang	1961	Facebooker	3/1/2022	8/29/2023	117	8	3
35	Vũ Ngọc Sửu	1973	Facebooker	9/9/2022	8/22/2023	331	1.6	
36	Hoàng Thị Sơn	1958	YouTuber	4/22/2023	8/8/2023	331	1.3	
37	Thái Thị Bé	1956	YouTuber	4/22/2023	8/8/2023	331	1.3	
38	Nguyễn Sơn Lộ	1948	Democ activist	2/2/2023	7/26/2023	331-356	5	
39	Trương Văn Dũng	1958	Facebooker	5/21/2022	7/13/2023	(88)	6	
40	Phan Sơn Tùng	1984	YouTuber	8/31/2022	7/3/2023	117	6	
41	Huỳnh Tài	1968	Political activist	Apr-22	6/19/2023	109	6	
42	Huỳnh Tiến	1952	Political activist	Apr-22	6/19/2023	109	2	
43	Hoàng Văn Vương	1978	Activist	3/1/2023	4/18/2023	331	5	
44	Nguyễn Lân Thắng	1975	Blogger	7/5/2022	4/12/2023	117	6	2
45	Nguyễn Thái Hưng	1976	YouTuber	1/5/2022	3/29/2023	331	4	
46	Dương Thị Bé	1982	Political activist	6/23/2022	3/28/2023	109	5	
47	Nguyễn Văn Nghĩa	1975	Political activist	6/23/2022	3/28/2023	109	7	
48	Đặng Như Quỳnh	1980	Facebooker	4/12/2022	2/14/2023	331	2	
49	Nguyễn Đoàn Quang Viên	1982	Political activist	10/15/2021	1/13/2023	109	14	
50	Nguyễn Như Phương	1991	Facebooker	10/9/2021	12/26/2022	117	5	3
51	Phan Văn Phú	1980	Facebooker	N/A	12/26/2022	331	2.3	
52	Bạch Thị Hòa	1952	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.4	
53	Bùi Văn Cảnh	1978	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	1	
54	Hà Thị Hiền	1987	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.6	
55	Hà Văn Hạnh	1980	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.8	
56	Trần Thị Hoa	1970	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.8	
57	Trần Thị Niên	1984	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.6	
58	Trần Thị Thò	1964	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	0.8	
59	Vũ Thị Kim Hoàng	1978	Facebooker	1/5/2022	11/22/2022	331	2.6	
60	Bùi Văn Thuận	1981	Facebooker	8/30/2021	11/18/2022	117	8	5
61	Lê Thanh Nhị Nguyên	1998	Buddhist	5/27/2022	11/3/2022	331	3.6	
62	Cao Thị Cúc	1960	Buddhist	5/12/2022	11/3/2022	331	3	
63	Lê Thanh Hoàn Nguyên	1990	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
64	Lê Thanh Nhất Nguyên	1991	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
65	Lê Thanh Trùng Dương	1995	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
66	Lê Tùng Vân	1932	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	5	
67	Đinh Văn Hải	1983	Political activist	12/10/2021	10/28/2022	109	13.6	
68	Đinh Văn Phong	1984	Political activist	12/10/2021	10/28/2022	109	13	
69	Lê Mạnh Hà	1970	Facebooker	1/12/2022	10/25/2022	117	8	5
70	Nguyễn Thị Ngọc Tiền	1976	Political activist	2/16/2022	9/30/2022	109	12	4
71	Phạm Tấn Hòa	1970	Facebooker	N/A	9/15/2022	331	1	

72	Lê Anh Hùng	1973	Blogger	7/5/2018	8/30/2022	331	5	
73	Phạm Đoan Trang	1978	Blogger	10/6/2020	8/25/2022	(88) 117	9	
74	Nguyễn Thị Tâm	1972	Social activist	6/24/2020	8/17/2022	117	6	3
75	Trịnh Bá Phương	1985	Social activist	6/24/2020	8/17/2022	117	10	5
76	Lê Văn Dũng	1970	Facebooker	6/30/2021	8/16/2022	(88)	5	5
77	Y Wo nie (former prisoner)	1970	Dega Christian	9/13/2021	8/16/2022	331	4	
78	Đoàn Từ Tấn	1982	Journalist	2/5/2022	8/15/2022	331	6	
79	Bạch Hùng Dương	1975	Environmental activist	6/24/2021	8/11/2022	200	2.3	
80	Đặng Đình Bách	1978	Environmental activist	6/24/2021	8/11/2022	200	5	
81	Mai Phan Lợi	1971	Environmental activist	6/24/2021	8/11/2022	200	3.9	
82	Nguyễn Hoài Nam	1973	Journalist	4/2/2021	8/4/2022	331	2	
83	Nguyễn Đức Hùng	1991	Facebooker	1/6/2022	7/13/2022	117	5.6	2
84	Phan Hữu Điệp Anh	1961	Facebooker	7/19/2021	6/23/2022	331	1.6	
85	Lê Chí Thành	1983	Facebooker	4/14/2021	6/22/2022	330, 331	2+3	
86	Nguy Thị Khanh	1976	Environmental activist	1/11/2022	6/17/2022	200	2	
87	Nguyễn Duy Linh	1976	Facebooker	9/14/2021	6/9/2022	117	5	5
88	Phùng Thị Nga	1981	Facebooker	10/4/2021	5/26/2022	331	2	
89	Dương Văn Lành	N/A	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	3.9	
90	Dương Văn Tu	1967	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	4	
91	Lý Xuân Anh	N/A	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	3.6	
92	Lý Văn Dũng	1986	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/18/2022	330	4	
93	Trần Hoàng Huấn	1988	Facebooker	8/10/2021	5/5/2022	117	8	3
94	Đinh Văn Hải	1974	Facebooker	10/7/2021	4/26/2022	117	5	3
95	Nguyễn Anh Hùng	1950	Political activist	N/A	4/19/2022	109	6	
96	Nguyễn Hoàng Phương	1970	Political activist	N/A	4/19/2022	109	14	
97	Nguyễn Thị Chính	1955	Political activist	N/A	4/19/2022	109	8	
98	Nguyễn Thị Rành	1953	Political activist	N/A	4/19/2022	109	16	
99	Văng Bá Cảnh	1948	Political activist	N/A	4/19/2022	109	5	
100	Lê Trọng Hùng	1979	Facebooker	3/27/2021	4/19/2022	117	5	5
101	Hồ Thị Xuân Hương	1968	Political activist	N/A	4/18/2022	109	10	3
102	Nguyễn Minh Quang	1960	Political activist	N/A	4/18/2022	109	9	3
103	Nguyễn Thanh Xoan	1972	Political activist	N/A	4/18/2022	109	12	3
104	Trần Thị Ngọc Xuân	1969	Political activist	N/A	4/18/2022	109	13	3
105	Trần Văn Long	1955	Political activist	N/A	4/18/2022	109	10	3
106	Y Hon Ênuôl	1988	Political activist	N/A	4/18/2022	109	4	2
107	Y Phương Ding Riêh	1978	Political activist	N/A	4/18/2022	109	8	3
108	Y Túp Knul	1970	Political activist	N/A	4/18/2022	109	9	3
109	Phạm Hồ	1949	Political activist	8/21/2020	4/18/2022	109	3	2
110	Lê Ngọc Thành	1972	Political activist	4/25/2020	4/18/2022	109	9	3
111	Lương Thị Thu Hiền	1968	Political activist	4/8/2020	4/18/2022	109	11	3

112	Nguyễn Thị Kim Phượng	1967	Political activist	4/2/2020	4/18/2022	109	10	3
113	Lê Văn Quân	1989	Facebooker	10/24/2021	4/14/2022	117	10	
114	Lê Anh Dũng	1965	Facebooker	2/5/2021	4/7/2022	331	1.5 sus	
115	Đỗ Nam Trung	1981	Facebooker	7/6/2021	3/24/2022	117	10	4
116	Lê Thị Kim Phi	1959	Political activist	9/10/2021	3/16/2022	109	6	
117	Nguyễn Xuân Tính	1972	Political activist	N/A	3/15/2022	109	9	
118	Tôn Nữ Thế Trang	1962	Political activist	N/A	3/15/2022	109	12	
119	Trần Quốc Khánh	1960	Facebooker	3/10/2021	2/17/2022	117	6.6	6
120	Trần Ngọc Sơn	1965	Facebooker	5/20/2021	2/10/2022	331	2.9	
121	Lê Thế Thắng	1982	Journalist	7/6/2021	1/27/2022	331	3	
122	Đoàn Kiên Giang	1985	Journalist	4/20/2021	1/27/2022	331	3	
123	Nguyễn Bảo Tiên	1986	Book distributor	5/5/2021	1/21/2022	117	6.6	

Những Điều Khoản Của Bộ Luật Hình Sự Dùng Để Kết Án Những tù nhân Chính Trị Và Tôn Giáo Trong Năm 2022-2023

Luật Hình Sự 2015

Điều 109. Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều 116. Tội phá hoại chính sách đoàn kết

Điều 117. Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều 200. Tội trốn thuế

Điều 295. Tội vi phạm quy định về an toàn lao động, vệ sinh lao động, về an toàn ở những nơi đông người

Điều 330. Tội chống người thi hành công vụ

Điều 331. Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân

Điều 342. Tội chiếm đoạt, mua bán, tiêu hủy con dấu, tài liệu của cơ quan, tổ chức

Điều 356. Tội lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong khi thi hành công vụ

Luật Hình Sự 1999 (trong ngoặc kép)

Điều (88). Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

PHỤ LỤC II
DANH SÁCH TÙ NHÂN CHÍNH TRỊ VÀ TÔN GIÁO ĐANG CÒN BỊ CẦM TÙ
 Tính Đến Ngày 15-10-2023 (Xếp Theo Họ và Tên)

SỐ TT	HỌ & TÊN	NĂM SINH	HOẠT ĐỘNG	NGÀY BỊ BẮT	NGÀY BỊ XỬ	TỘI DANH (Điều Luật HS)**	ÁN NĂM TÙ Ở	NĂM QUẢN CHẾ
1	A Hung	1980	H'mong Christian	2017	N/A	(87)	8	
2	A Jen	1984	Hà Mòn Christian	2017	4/26/2016	(87)	9	
3	A Ly	1979	H'mong Christian	2017	N/A	(87)	7	
4	A Ngo	1998	H'mong Christian	2017	N/A	(87)	7	
5	A Tik	1952	Hà Mòn Christian	2016-01	4/26/2016	(87)	8	3
6	Bạch Hùng Dương	1975	Environmental activist	6/24/2021	8/11/2022	200	2.3	
7	Bạch Văn Hiền	1987	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
8	Bùi Thị Nối	1958	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	6	
9	Bùi Tuấn Lâm	1984	Facebooker	9/8/2022	8/30/2023	117	5.6	4
10	Bùi Văn Cảnh	1978	Social activist	7/13/2022	11/30/2022	330	1	
11	Bùi Văn Thuận	1981	Facebooker	8/30/2021	11/18/2022	117	8	5
12	Bùi Văn Tiến	1979	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	5	
13	Bùi Viết Hiếu	1943	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	16	
14	Cấn Thị Thêu	1962	Land rights activist	6/24/2020	5/5/2021	117	8	3
15	Cao Thị Cúc	1960	Buddhist	5/12/2022	11/3/2022	331	3	
16	Cao Văn Dũng	1968	Facebooker	11/21/2020	6/9/2021	117	9	3
17	Chang A Súa	1987	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
18	Đặng Đăng Phước	1963	Facebooker	9/8/2022	6/6/2023	117	8	4
19	Đặng Đình Bách	1978	Environmental activist	6/24/2021	8/11/2022	200	5	
20	Đặng Hoàng Minh	1993	Facebooker	N/A	6/2/2021	117	7	2
21	Đặng Ngọc Tấn	2000	Political activist	6/11/2018	5/21/2019	318+178	24	
22	Đặng Như Quỳnh	1980	Facebooker	4/12/2022	2/14/2023	331	2	
23	Danh Minh Quang	1987	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
24	Dinh Kử	1972	Hà Mòn Christian	4/26/2016	N/A	(87)	7	
25	Đinh Nông (Bả Pol)	1963	Montagnard Christian	2016-09	4/7/2017	(87)	8	
26	Đinh Thị Thu Thủy	1982	Environmental activist	4/18/2020	1/20/2021	117	7	
27	Đinh Văn Hải	1983	Political activist	12/10/2021	10/28/2022	109	13.5	
28	Đinh Văn Hải	1974	Facebooker	10/7/2021	4/26/2022	117	5	3
29	Đinh Văn Phong	1984	Political activist	12/10/2021	10/28/2022	109	13	
30	Đinh Văn Phú	1973	Facebooker	1/9/2020	Pretrial detention	117		
31	Dinh Yum	1963	Montagnard Christian	2013	N/A	(87)	11	3.5

32	Đỗ Nam Trung	1981	Facebooker	7/6/2021	3/24/2022	117	10	4
33	Đỗ Quốc Bảo	1996	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	9	
34	Đỗ Tài Nhân	1992	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	10	
35	Đỗ Thị Mỹ Dung	N/A	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	5	
36	Đoàn Kiên Giang	1985	Journalist	4/20/2021	1/27/2022	331	3	
37	Đoàn Từ Tấn	1982	Journalist	2/5/2022	8/15/2022	331	6	
38	Đoàn Văn Cư	1962	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/12/2012	2/4/2013	(79)	14	5
39	Dương Thị Bé	1982	Political activist	6/23/2022	10/6/2022	109	5	
40	Dương Thị Lanh	1983	Facebooker	1/28/2019	8/23/2019	117	8	2
41	Dương Tuấn Ngọc	1985	Facebooker	7/10/2023	Pretrial detention	117		
42	Dương Văn Lành	N/A	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	3.9	
43	Dương Văn Ngoan	1978	Social activist	6/11/2018	11/29/2018	318	5	
44	Đường Văn Thái	1982	Blogger	4/13/2023	Pretrial detention	117		
45	Dương Văn Tu	1967	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	4	
46	Giàng A Dia	1993	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
47	Giàng A Sinh	1981	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
48	Giàng A Và	1990	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
49	Hà Hải Ninh	1988	Political activist	2018-06	7/23/2019	109	N/A	
50	Hà Văn Thành	1982	Environmental activist	10/21/2019	Pretrial detention	349		
51	Hồ A Hù	1988	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
52	Hồ Thị Xuân Hương	1968	Political activist	N/A	4/18/2022	109	10	3
53	Hoàng Đức Bình	1983	Environmental activist	5/15/2017	4/24/2018	330+331	14	
54	Hoàng Khương	1982	Facebooker	N/A	9/15/2023	331	6.6	
55	Hoàng Minh Tuấn	1980	Anti-corruption activist	9/25/2020	Pretrial detention	156		
56	Hoàng Ngọc Giao	1954	Lawyer	12/20/2022	Pretrial detention	200		
57	Hoàng Thị Minh Hồng	1972	Environmental activist	5/31/2023	9/28/2023	200	3	
58	Hoàng Thị Sơn	1958	YouTube	4/22/2023	8/8/2023	331	1.3	
59	Hoàng Thị Thu Vang	1966	Political activist	9/2/2018	7/31/2020	118	7	3
60	Hoàng Văn Chơ	1979	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
61	Hoàng Văn Luân	1988	Social activist	8/23/2023	Pretrial detention	331		
62	Hoàng Văn Páo	1982	Political activist	N/A	3/18/2020	109	20	5
63	Hoàng Văn Vương	1978	Democracy activist	3/1/2023	4/18/2023	331	5	
64	Huỳnh Đắc Túy	1976	Facebooker	2/22/2019	8/21/2019	117	6	3
65	Huỳnh Đức Thanh Bình	1996	Political activist	7/7/2018	6/24/2019	109	10	3
66	Huỳnh Minh Tâm	1978	Facebooker	1/26/2019	11/28/2019	117	9	
67	Huỳnh Tài	1968	Political activist	Apr-22	6/19/2023	109	6	
68	Huỳnh Thục Vy	1985	blogger	9/8/2018	11/30/2018	(276)	2.75	
69	Huỳnh Tiến	1952	Political activist	Apr-22	6/19/2023	109	2	
70	Huỳnh Trương Ca	1971	Political activist	9/4/2018	12/28/2018	117	5.6	
71	Kpuih Khuong	1962	Montagnard Christian	2014	N/A	(87)	11	3.5

72	Ksor Kam (Ama H'Trum)	1965	Montagnard Christian	2016-09	4/7/2017	(87)	9	
73	Ksor Phit	1970	Montagnard Christian	2016	8/30/2016	(87)	11	3.5
74	Ksor Pup	1962	Montagnard Christian	2016	8/30/2016	(87)	8	3.5
75	Ksor Ruk	1975	Degar Christian	10/30/2018	3/15/2019	(87)	10	
76	Lầu A Lềnh	1970	Political activist	N/A	3/18/2020	109	Life	
77	Lê Chí Thành	1983	Facebooker	4/14/2021	6/22/2022	330, 331	2+3	
78	Lê Đình Chức	1980	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	Death	
79	Lê Đình Công	1964	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	Death	
80	Lê Đình Doanh	1988	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	Life	
81	Lê Đình Lượng	1965	Political activist	7/24/2017	8/16/2018	(79)	20	5
82	Lê Đình Quân	1976	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	5	
83	Lê Đình Quang	1984	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	5	
84	Lê Đình Uy	1993	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	5	
85	Lê Đức Đồng	1983	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	12	5
86	Lê Duy Lộc	1956	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	17	5
87	Lê Hữu Minh Tuấn	1989	Freelance journalist	6/12/2020	1/5/2021	117	11	3
88	Lê Mạnh Hà	1970	Facebooker	1/12/2022	10/25/2022	117	8	5
89	Lê Minh Thế	1963	Facebooker	2/22/2023	Pretrial detention	331		
90	Lê Ngọc Thành	1972	Political activist	4/25/2020	4/18/2022	109	9	3
91	Lê Phúc	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	15	5
92	Lê Thạch Giang	1957	Facebooker	6/29/2023	Pretrial detention	331		
93	Lê Thanh Hoàn Nguyên	1990	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
94	Lê Thanh Nhất Nguyên	1991	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
95	Lê Thanh Nhị Nguyên	1998	Buddhist	5/27/2022	11/3/2022	331	3.6	
96	Lê Thanh Trùng Dương	1995	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	4	
97	Lê Thanh Tùng	1968	Civil rights activist	12/14/2015	12/16/2016	(88)	12	4
98	Lê Thế Thắng	1982	Journalist	7/6/2021	1/27/2022	331	3	
99	Lê Thị Kim Phi	1959	Political activist	9/10/2021	3/16/2022	109	6	
100	Lê Trọng Cư	1966	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	12	5
101	Lê Trọng Hùng	1979	Facebooker	3/27/2021	4/19/2022	117	5	5
102	Lê Trung Thu	1980	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
103	Lê Tùng Vân	1932	Buddhist	1/7/2022	11/3/2022	331	5	
104	Lê Văn Dũng	1970	Facebooker	6/30/2021	8/16/2022	(88)	5	5
105	Lê Văn Hải	1966	Facebooker	9/18/2020	3/31/2021	331	4	
106	Lê Văn Lạc	1966	Political activist	N/A	3/11/2021	109	7	2
107	Lê Văn Phương	1990	Facebooker	10/17/2018	8/2/2019	117	7	
108	Lê Văn Quân	1989	Facebooker	10/24/2021	4/14/2022	117	10	
109	Lê Văn sang	1962	Political activist	N/A	3/11/2021	109	5	2
110	Lê Văn Sinh	1965	Facebooker	2/15/2019	9/5/2019	331	5	
111	Lê Viết Hòa	1962	Facebooker	6/24/2020	3/30/2021	117	5	

112	Lương Nhật Quang	1987	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/10/2012	2/4/2013	(79)	12	5
113	Lương Thị Thu Hiền	1968	Political activist	4/8/2020	4/18/2022	109	11	3
114	Lưu Văn Vịnh	1967	Political activist	11/6/2016	10/5/2018	(79)	15	3
115	Lý Văn Dũng	1986	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/18/2022	330	4	
116	Lý Xuân Anh	N/A	Dương Văn Minh Sect	12/12/2021	5/24/2022	295	3.6	
117	Nay Y Blang	1976	Dega Christian	5/18/2023	Pretrial detention	331		
118	Ngô Công Trứ	1988	Political activist	2/4/2021	8/25/2021	109	10	
119	Ngô Thị Hà Phương	1996	Facebooker	6/24/2020	3/30/2001	117	7	
120	Ngô Thị Tố Nhiên	N/A	Environmental activist	9/15/2023	Pretrial detention	342		
121	Ngụy Thị Khanh	1976	Environmental activist	1/11/2022	6/17/2022	200	2	
122	Nguyễn Anh Hùng	1950	Political activist	N/A	4/19/2022	109	6	
123	Nguyễn Bá Mạnh	1987	Facebooker	3/19/2019	Pretrial detention	288		
124	Nguyễn Bảo Tiên	1986	Book distributor	5/5/2021	1/21/2022	117	6.1/2	
125	Nguyễn Chí Vững	1981	Facebooker	4/23/2019	11/26/2019	117	6	2
126	Nguyễn Dinh	1968	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/10/2012	2/4/2013	(79)	14	5
127	Nguyễn Đình Thành	1991	Civil rights activist	6/8/2018	10/17/2018	117	7	
128	Nguyễn Đoàn Quang Viên	1982	Political activist	10/15/2021	1/13/2023	109	14	
129	Nguyễn Đức Hùng	1991	Facebooker	1/6/2022	7/13/2022	117	5.6	2
130	Nguyễn Duy Hường	1987	facebooker	3/22/2021	Pretrial detention	117		
131	Nguyễn Duy Linh	1976	Facebooker	9/14/2021	6/9/2022	117	5	5
132	Nguyễn Hoài Nam	1973	Journalist	4/2/2021	8/4/2022	331	2	
133	Nguyễn Hoàng Nam	1982	Hoa Hao Buddhist	7/24/2023	Pretrial detention	117		
134	Nguyễn Hoàng Phương	1970	Political activist	N/A	4/19/2022	109	14	
135	Nguyễn Hùng Anh	1963	Political activist	N/A	8/22/2018	109	10	
136	Nguyễn Kỳ Lạc	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/6/2012	2/4/2013	(79)	16	5
137	Nguyễn Lâm Thắng	1975	Blogger	7/5/2022	4/12/2023	117	6	2
138	Nguyễn Minh Quang	1960	Political activist	N/A	4/18/2022	109	9	3
139	Nguyễn Minh Sơn	1962	Facebooker	9/28/2022	9/29/2023	117	6	
140	Nguyễn Năng Tĩnh	1976	Facebooker	5/29/2019	11/15/2019	117	11	5
141	Nguyễn Ngọc Ánh	1980	Social activist	8/30/2018	11/7/2019	117	6	5
142	Nguyễn Nhật Thương	N/A	Hoa Hao Buddhist	5/18/2017	1/23/2018	(88)	6	
143	Nguyễn Nhật Trường	1985	Hoa Hao Buddhist	5/18/2017	1/23/2018	(88)	6	3
144	Nguyễn Như Phương	1991	Facebooker	10/9/2021	12/26/2022	117	5	3
145	Nguyễn Quang Khải	1969	Facebooker	10/20/2020	Pretrial detention	337		
146	Nguyễn Quang Thanh	1983	Political activist	2/16/2017	12/27/2017	(79)	14	3
147	Nguyễn Quang Vinh	1981	Facebooker	6/27/2020	Pretrial detention	331		
148	Nguyễn Quốc Đức Vượng	1991	Facebooker	9/23/2019	7/7/2020	117	8	
149	Nguyễn Quốc Hoàn	1977	Political activist	6/11/2016	10/5/2018	(79)	13	3
150	Nguyễn Quốc Tiến	1980	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	13	
151	Nguyễn Sơn Lộ	1948	Democ activist	2/2/2023	7/26/2023	331-356	5	

152	Nguyễn Thái Bình	1986	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/10/2012	2/4/2013	(79)	12	5
153	Nguyễn Thái Hưng	1976	YouTuber	1/5/2022	3/29/2023	331	4	
154	Nguyễn Thanh Xoan	1972	Political activist	N/A	4/18/2022	109	12	3
155	Nguyễn Thị Cẩm Thúy	1976	Facebooker	6/24/2020	3/30/2021	117	9	3
156	Nguyễn Thị Chính	1955	Political activist	N/A	4/19/2022	109	8	
157	Nguyễn Thị Kim Duyên	1978	Political activist	N/A	3/11/2021	109	6	2
158	Nguyễn Thị Kim Phượng	1967	Political activist	4/2/2020	4/18/2022	109	10	3
159	Nguyễn Thị Ngọc Hạnh	1976	Political activist	9/3/2018	7/31/2020	118	8	3
160	Nguyễn Thị Ngọc Tiền	1976	Political activist	2/16/2022	9/30/2022	109	12	4
161	Nguyễn Thị Rành	1953	Political activist	N/A	4/19/2022	109	16	
162	Nguyễn Thị Tâm	1972	Social activist	6/24/2020	8/17/2022	117	6	3
163	Nguyễn Thúy Hạnh	1963	Social activist	4/7/2021	Pretrial detention	117		
164	Nguyễn Trí Gioãn	1979	Facebooker	N/A	11/15/2021	117	7	3
165	Nguyễn Trung Lĩnh	1967	Facebooker	5/27/2018	7/1/2020	117	12	
166	Nguyễn Trung Tôn	1971	Political activist	7/30/2017	4/5/2018	(79)	12	3
167	Nguyễn Trung Trực	1963	Political activist	8/4/2017	12/26/2018	(79)	12	5
168	Nguyễn Tường Thụy	1952	Freelance journalist	5/23/2020	1/5/2021	117	11	3
169	Nguyễn Văn Chánh	1975	Political activist	N/A	8/22/2018	109	5	
170	Nguyễn Văn Đức Độ	1975	Political activist	11/6/2016	10/5/2018	(79)	11	
171	Nguyễn Văn Hóa	1995	Environmental activist	1/12/2017	11/27/2017	(88)	7	3
172	Nguyễn Văn Lâm	1970	Facebooker	11/6/2020	7/20/2021	117	9	
173	Nguyễn Văn Nghĩa	1978	Political activist	2/16/2017	12/27/2017	(79)	12	3
174	Nguyễn Văn Nghĩa	1975	Political activist	6/23/2022	10/6/2022	109	7	
175	Nguyễn Văn Nghiêm	1963	Social activist	11/5/2019	6/23/2020	117	6	
176	Nguyễn Văn Phước	1979	Civil rights	12/10/2018	10/29/2019	117	5	
177	Nguyễn Văn Quân	1980	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	330	5	
178	Nguyễn Văn Quang	1987	Facebooker	6/18/2018	2019-3	117	6	
179	Nguyễn Văn Thượng	1985	Hoa Hao Buddhist	5/18/2017	1/23/2018	(88)	6	3
180	Nguyễn Văn Trường	1976	Facebooker	2/9/2018	Pretrial detention	331		
181	Nguyễn Văn Tuấn	1984	Political activist	2/16/2017	12/27/2017	(79)	12	3
182	Nguyễn Văn Túc	1964	Political activist	9/1/2017	9/14/2018	(79)	13	5
183	Nguyễn Văn Tuyển	1974	Land petitioner	1/9/2020	9/14/2020	123	12	
184	Nguyễn Văn Viễn	1971	Political activist	1/13/2019	11/11/2019	113	11	
185	Nguyễn Viết Dũng	1976	Social activist	9/27/2017	8/15/2018	(88)	6	5
186	Nguyễn Xuân Tĩnh	1972	Political activist	N/A	3/15/2022	109	9	3
187	Ong Thị Thụy	1963	Social activist	3/10/2022	9/15/2023	331	3	
188	P.V.L.	2002	Facebooker	7/11/2023	Pretrial detention	117		
189	Phạm Chí Dũng	1966	Independent Journalist	11/21/2019	1/5/2021	117	15	3
190	Phạm Chí Thành	1952	Blogger	5/21/2020	7/9/2021	117	5.6	5
191	Phạm Đình Quý	1981	Anti-corruption activist	9/25/2020	1/17/2022	156	2.9	

192	Phạm Đoàn Trang	1978	Blogger	10/6/2020	8/25/2022	(88) 117	9	
193	Phạm Hồ	1949	Political activist	8/21/2020	4/18/2022	109	3	2
194	Phạm Long Đại	1996	Political activist	2/16/2017	12/27/2017	(88)	6	1
195	Phạm Tấn Hòa	1970	Facebooker	N/A	9/15/2022	331	1	
196	Phạm Thanh	1987	Political activist	6/11/2018	5/21/2019	178	15.6	
197	Phạm Văn Điệp	1965	Civil rights Facebooker	6/29/2019	11/26/2019	117	9	5
198	Phạm Văn Trội	1972	Political activist	7/30/2017	4/5/2018	(79)	7	1
199	Phạm Xuân Thân	1958	Political activist	6/12/1996	1996	(84)	Life	
200	Phan Công Hải	1996	Social activist,	11/19/2019	4/28/2020	117	5	3
201	Phan Sơn Tùng	1984	YouTubeur	8/31/2022	7/3/2023	117	6	
202	Phan Tất Thành	1986	Facebooker	7/5/2023	Pretrial detention	117		
203	Phan Thị Thanh Hồng	1969	social activist	6/24/2020	Pretrial detention	318		
204	Phan Thị Thanh Nhã	1984	Facebooker	3/17/2023	Pretrial detention	109		
205	Phan Trung (Thích Nhật Huệ)	1976	Political activist	11/16/2016	10/5/2018	(79)	8	3
206	Phan Văn Phú	1980	Facebooker	N/A	12/26/2022	31	2.3	
207	Phang A Vang	1988	H'mong Christian	10/16/2012	N/A	(87)	15	
208	Phùng Thanh Tuyển	1983	Facebooker	6/30/2021	Pretrial detention	331		
209	Phùng Thị Nga	1981	Facebooker	10/4/2021	5/26/2022	331	2	
210	Puih Bop (Ama Phun)	1959	Montagnard Christian	2016-09	4/7/2017	(87)	9	
211	Quách Duy	1982	Facebooker	9/18/2020	4/15/2021	331	4.5	
212	Rah Lan Hip	1981	Montagnard Christian	5/15/2019	8/9/2019	116	7	3
213	Rah Lan Rah	1977	Montagnard Christian	2020	N/A	(87)	6	3
214	Rlan Thih (Ama Philip)	1980	Montagnard Christian	12/19/2022	9/28/2023	116	5	3
215	Rmah Bloanh	N/A	Montagnard Christian	2014	2014-9	116	8	3.5
216	Rmah Hlach (A Ma Blut)	1968	Montagnard Christian	7/22/2009	1/14/2010	(87)	12	3
217	Rmah Khil	N/A	Montagnard Christian	2014	2014-09	(87)	9	3.5
218	Rơ Lan Kly (Ama Blan)	1962	Montagnard Christian	2016-9	4/7/2017	(87)	8	
219	Ro Ma Daih (Ama Pôn)	1989	Montagnard Christian	2016-9	4/7/2017	(87)	10	
220	Ro Mah Them	1992	First Christian Church	2020	N/A	(87)	5	3
221	Runh	1979	Hà môn Christian	4/23/2012	5/28/2013	(87)	10	3
222	Siu Chon	1975	First Christian Church	2020	N/A	(87)	6	3
223	Siu Dik	1970	Montagnard Christian	2016	8/30/2016	(87)	8	3.5
224	Siu Doang	1987	Montagnard Christian	2016	8/30/2016	(87)	8	3.5
225	Siu Hlom	1967	Montagnard Christian	8/28/2010	4/5/2011	(87)	12	3
226	Sùng A Dơ	1996	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
227	Sùng A Sinh	1982	Political activist	N/A	3/18/2020	109	Life	
228	Sùng A Sinh	1986	Political activist	N/A	3/18/2020	109	8	2
229	Tạ Khu	1947	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/6/2012	2/4/2013	(79)	16	5
230	Tạ Miên Linh	1945	YouTubeur	5/4/2023	Pretrial detention	331		
231	Tạ Tấn Lộc	1975	Political activist	2/16/2017	12/27/2017	(79)	14	3

232	Thạch Cương	1987	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
233	Thái Thị Bé	1956	YouTuber	4/22/2023	8/8/2023	331	1.3	
234	Thao A Vang	1986	H'mong Christian	10/16/2012	N/A	(87)	20	
235	Tô Hoàng Chương	1986	Khmer Krom	7/31/2023	Pretrial detention	331		
236	Tôn Nữ Thế Trang	1962	Political activist	N/A	3/15/2022	109	12	
237	Trần Anh Kim	1949	Political activist	9/21/2015	12/16/2016	(79)	13	5
238	Trần Đắc Thắng	1980	Facebooker	9/29/2023	Pretrial detention	331		
239	Trần Đức Thạch	1952	Writer	4/23/2020	12/15/2020	109	12	3
240	Trần Hoàng Huấn	1988	Facebooker	8/10/2021	5/5/2022	117	8	3
241	Trần Hoàng Minh	1990	Facebooker	9/1/2020	7/20/2021	331	5	
242	Trần Huỳnh Duy Thúc	1966	Civil rights blogger	5/24/2009	1/20/2010	(79)	16	5
243	Trần Long Phi	1998	Political activist	7/7/2018	6/24/2019	109	8	
244	Trần Ngọc Sơn	1965	Facebooker	5/20/2021	2/10/2022	331	2.9	
245	Trần Nguyên Chuân	1967	Political activist	9/1/2020	3/19/2021	109	6.6	
246	Trần Phi Dũng	1966	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/12/2012	2/4/2013	(79)	13	5
247	Trần Quân	1984	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/12/2012	2/4/2013	(79)	13	5
248	Trần Quang Vinh	N/A	Political activist	N/A	8/22/2018	109	7	
249	Trần Quốc Khánh	1960	Facebooker	3/10/2021	2/17/2022	117	6.6	6
250	Trần Thanh Giang	1971	Hoa Hao Buddhist	4/23/2019	11/27/2019	117	8	
251	Trần Thị Ngọc Xuân	1969	Political activist	N/A	4/18/2022	109	13	3
252	Trần Thị Tuyết Diệu	1988	Journalist	8/21/2020	9/29/2021	117	8	
253	Trần Thị Xuân	1976	Political activist	10/17/2017	4/12/2018	(79)	9	5
254	Trần Tuấn Tài	1967	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	10	
255	Trần Văn Bang	1961	Facebooker	3/1/2022	8/29/2023	117	8	3
256	Trần Văn Long	1955	Political activist	N/A	4/18/2022	109	10	3
257	Trần Văn Quyến	1999	Political activist	1/23/2019	11/11/2019	113	10	
258	Trần Văn Tứ	1992	Facebooker	2020	Pretrial detention	331		
259	Trần Văn Vinh	1976	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	8	
260	Trịnh Bá Phương	1985	Social activist	6/24/2020	8/17/2022	117	10	5
261	Trịnh Bá Tư	1989	Land right activist	6/24/2020	5/5/2021	117	8	3
262	Trịnh Viết Bằng	1959	Anti-corruption activist	5/14/2019	Pretrial detention	331		
263	Trương Châu Hữu Danh	1982	Journalist	12/16/2020	1/26/2022	331	4	
264	Trương Duy Nhất	1964	Independent journalist	1/28/2019	3/9/2020	355	10	
265	Trương Hữu Lộc	1963	Political activist	6/11/2018	6/28/2019	118	8	
266	Trương Minh Đức	1960	Political activist	7/30/2017	4/5/2018	(79)	12	3
267	Trương Nguyễn Minh Trí	1987	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	11	
268	Trương Văn Dũng	1958	Facebooker	5/21/2022	7/13/2023	(88)	6	
269	Từ Công Nghĩa	1993	Political activist	11/5/2016	10/5/2018	(79)	10	3
270	Từ Thiện Lương	1950	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/10/2012	2/4/2013	(79)	16	5
271	Vang A De	1990	H'mong Christian	10/16/2012	N/A	(87)	20	

272	Vang A Phu	1977	H'mong Christian	10/16/2012	N/A	(87)	20	
273	Văng Bá Cảnh	1948	Political activist	N/A	4/19/2022	109	5	
274	Võ Hoàng Ngọc	N/A	Political activist	N/A	8/22/2018	(79)	9	
275	Võ Hoàng Thơ	1985	Facebooker	10/6/2021	Pretrial detention	331		
276	Võ Ngọc Cư	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/6/2012	2/4/2013	(79)	16	5
277	Võ Thành Lê	1955	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	16	5
278	Võ Thanh Thời	1989	Facebooker	9/22/2022	Pretrial detention	331		
279	Võ Tiết	1952	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/5/2012	2/4/2013	(79)	16	5
280	Vũ Bích Vân	1971	Social activist	3/10/2022	9/15/2023	331	5	
281	Vũ Ngọc Sửu	1973	Facebooker	9/9/2022	8/22/2023	331	1.6	
282	Vũ Quang Thuận	1966	Facebooker	3/2/2017	1/31/2018	-88	8	
283	Vũ Thị Dung	1965	Facebooker	10/13/2018	9/23/2019	117	6	
284	Vũ Thị Kim Hoàng	1978	Facebooker	1/5/2022	11/22/2022	331	2.6	
285	Vũ Thị Kim Phượng	1970	Political activist	N/A	3/11/2021	109	13	5
286	Vũ Tiến Chi	1966	Facebooker	6/24/2020	3/30/2021	117	10	3
287	Vương Tấn Sơn	1953	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2/12/2012	2/4/2013	(79)	17	5
288	Vương Thanh Thuận	1990	Hoa Hao Buddhist	5/18/2017	1/23/2018	(88)	7	3
289	Vương Văn Thả	1969	Hoa Hao Buddhist	5/18/2017	1/23/2018	(88)	12	3
290	Y Hon Ênuôi	1988	Political activist	N/A	4/18/2022	109	4	2
291	Y Krếch Byă	1975	Dega Christian	4/8/2023	Pretrial detention	116		
292	Y Lao Mlo	1987	Montagnard Christian	7/15/2015	N/A	(87)	8	
293	Y Min Ksor	1958	Evangelist	2018	1/30/2019	(87)	9	3.5
294	Y Phương Dìng Riêh	1978	Political activist	N/A	4/18/2022	109	8	3
295	Y Pum Bya	1964	Montagnard Christian	2018	1/30/2019	(87)	14	3.5
296	Y Pum Nie	1964	Montagnard Christian	4/10/2018	Pretrial detention	116		
297	Y Túp Knul	1970	Political activist	N/A	4/18/2022	109	9	3
298	Y Wo Nie	1970	Montagnard Christian	9/20/2021	5/20/2022	331	4	
299	Y Yich	1960	Evangelical pastor	5/13/2013	11/14/2013	(87)	12	

Những Điều Khoản Của Bộ Luật Hình Sự Dùng Để Kết Án Những Tù Nhân Chính Trị Và Tôn Giáo

Luật Hình Sự 2015

Điều 109. Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều 113. Tội khủng bố nhằm chống chính quyền nhân dân

Điều 116. Tội phá hoại chính sách đoàn kết

Điều 117. Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều 118. Tội phá rối an ninh

Điều 123. Tội giết người

Điều 156. Tội vu khống

Điều 200. Tội trốn thuế

Điều 295. Tội vi phạm quy định về an toàn lao động, vệ sinh lao động, về an toàn ở những nơi đông người

Điều 318. Tội gây rối trật tự công cộng

Điều 330. Tội chống người thi hành công vụ

Điều 331. Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân

Điều 349. Tội tổ chức, môi giới cho người khác trốn đi nước ngoài hoặc ở lại nước ngoài trái phép

Điều 355. Tội lạm dụng chức vụ, quyền hạn chiếm đoạt tài sản

Điều 356. Tội lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong khi thi hành công vụ

Luật Hình Sự 1999 (trong ngoặc đơn)

Điều (79). Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều (84). Tội khủng bố

Điều (87). Tội phá hoại chính sách đoàn kết

Điều (88). Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều (245). Tội gây rối trật tự công cộng

Điều (257). Tội chống người thi hành công vụ

Điều (276). Tội xúc phạm Quốc kỳ, Quốc huy

Điều (290). Tội làm môi giới hối lộ

PHỤ LỤC III

GIẢI THƯỞNG NHÂN QUYỀN VIỆT NAM 2022

Giải Nhân Quyền Việt Nam do Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam (MLNQVN) thành lập từ năm 2002 nhằm tuyên dương thành tích tranh đấu bất bạo động cho lý tưởng nhân quyền tại Việt Nam. Giải Nhân Quyền Việt Nam còn nhằm bày tỏ sự liên đới của người Việt khắp nơi đối với những cá nhân và đoàn thể đã và đang dấn thân bảo vệ quyền làm người của người dân Việt Nam. Từ ngày thành lập đến nay, MLNQ đã tuyên dương những nhà đấu tranh hàng đầu cho nhân quyền tại Việt Nam, gồm:

- 2002 *Hoà thượng Thích Quảng Độ và Linh mục Nguyễn Văn Lý*
- 2003 *Quý Ông Nguyễn Vũ Bình, Lê Chí Quang, Nguyễn Khắc Toàn, và Bác sĩ Phạm Hồng Sơn*
- 2004 *Ông Phạm Quế Dương và Bác sĩ Nguyễn Đan Quế*
- 2005 *Ông Lê Quang Liêm, Linh mục Phan Văn Lợi, và Thượng Tọa Thích Tuệ Sỹ*
- 2006 *Ông Đỗ Nam Hải và Ông Nguyễn Chính Kết*
- 2007 *Ông Hoàng Minh Chính, Luật sư Lê Thị Công Nhân, và Luật sư Nguyễn Văn Đài*
- 2008 *Thượng Tọa Thích Thiện Minh, Nhà báo Điều Cày Nguyễn Văn Hải, và Bán Nguyệt San Tự Do Ngôn Luận*
- 2009 *Nhà văn Trần Khải Thanh Thủy và Mục sư Nguyễn công Chính*
- 2010 *Ký giả Trương Minh Đức và nhà hoạt động công đoàn Đoàn Huy Chương*
- 2011 *TS Cù Huy Hà Vũ và nhà hoạt động công đoàn Đỗ Thị Minh Hạnh*
- 2012 *Cô Phạm Thanh Nghiên, nhà báo Tạ Phong Tần, và Cô Huỳnh Thục Vỹ*
- 2013 *LS Lê Quốc Quân, Ông Trần Huỳnh Duy Thức, và Ông Nguyễn Hoàng Quốc Hùng*
- 2014 *Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam, Ông Nguyễn Bắc Truyển, và hai nhạc sĩ Võ Minh Trí (Việt Khang) và Trần Vũ Anh Bình.*
- 2015 *Hòa Thượng Thích Không Tánh, Bà Hồ Thị Bích Khương, và Bà Bùi Thị Minh Hằng*
- 2016 *Mạng lưới Blogger Việt Nam, Luật sư Võ An Đôn, Trần Ngọc Anh và Cán Thị Thêu*
- 2017 *Hội Anh Em Dân Chủ, Blogger Anh Ba Sàm Nguyễn Hữu Vinh, Blogger Nguyễn Ngọc Như Quỳnh, và Mục sư Y Yích*
- 2018 *Ông Hoàng Đức Bình, Bà Trần Thị Nga, và Blogger Phạm Đoan Trang*
- 2019 *Mục sư Nguyễn Trung Tôn, Cô Nguyễn Đặng Minh Mẫn, và Luật sư Lê Công Định*
- 2020 *Hội Nhà Báo Độc Lập Việt Nam, Ông Nguyễn Năng Tĩnh, và Ông Nguyễn Văn Hóa*
- 2021 *Gia đình bà Cán Thị Thêu, cô Đinh Thị Thu Thủy, và ông Nguyễn Văn Túc*
- 2022 *Nhà thơ Trần Đức Thạch, nhà báo Nguyễn Tường Thụy, và ông Lưu Văn Vịnh cùng Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết*

NHÀ THƠ TRẦN ĐỨC THẠCH

Tù nhân lương tâm Trần Đức Thạch, sinh năm 1952 ở Nghệ An. Ông từng là cựu chiến binh quân đội Bắc Việt, trong cuộc nội chiến hai miền Nam-Bắc.

Sau khi giải ngũ, ông tham gia đấu tranh chống lại bất công xã hội ở địa phương, và cùng một số nhà hoạt động khác như Nguyễn Xuân Nghĩa và Vũ Văn Hùng tập hợp đấu tranh đòi dân chủ, nhân quyền và toàn vẹn lãnh thổ.

Ông là tác giả của hàng trăm bài thơ, một tiểu thuyết và nhiều bài báo, qua đó, ông đã kích sự bất công xã hội, thiếu vắng công lý, và vi phạm nhân quyền.

Tác phẩm gây chấn động cả nước là tập hồi ký “Hố chôn người âm ảnh”. Trong tác phẩm này, ông đã thuật lại những điều ông đã chứng kiến qua vai trò tiểu đội trưởng trinh sát thuộc tiểu đoàn 8, Sư đoàn 341 trong trận đánh quanh tỉnh lỵ Long Khánh vào tháng 4, 1975. Bộ đội Bắc Việt đã xả súng

đại liên thăm sát hàng trăm thường dân vô tội ở xã Tân Lập, bây giờ gọi là Xuân Lập, thuộc huyện Xuân Lộc tỉnh Đồng Nai. Khi ông nghe tiếng súng và chạy đến, yêu cầu đồng đội dừng bắn thì được biết cấp trên đã ra lệnh “giết nhầm hơn bỏ sót.”

Vì những hoạt động ôn hòa để đòi công lý, nhân quyền, dân chủ và toàn vẹn lãnh thổ, ông đã bị chính quyền CSVN bắt và đưa ra xét xử vào ngày 6-10-2008, và bị kết án 3 năm tù và 3 năm quản chế về tội “Tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam”.

Sau khi ra tù, ông liên tục bị nhà cầm quyền địa phương sách nhiễu, khủng bố, bắt bớ, câu lưu vì ông không chịu từ bỏ lý tưởng tự do-dân chủ-nhân quyền, cũng như những việc làm ôn hòa đấu tranh cho lý tưởng của ông.

Năm 2013, ông gia nhập Hội Anh Em Dân Chủ với mục đích đấu tranh cho dân chủ và nhân quyền.

Vì thế ông bị bắt lần thứ hai vào ngày 23-4-2020 với cáo buộc “hoạt động lật đổ chính quyền nhân dân”. Ngày 15-12-2020, Tòa án Nhân dân tỉnh Nghệ An tuyên xử ông 12 năm tù giam và 3 năm quản chế trong một phiên tòa sơ thẩm vồn vắn chỉ trong vòng buổi sáng. Ngày 24-3-2021, Tòa phúc thẩm y án tòa sơ thẩm trong 1 phiên tòa chưa đầy 2 giờ đồng hồ.

Đối với Trần Đức Thạch, cho dù tiếng súng đã ngưng, nhưng cuộc chiến chống lại sự ác để dành lại quyền làm người chưa bao giờ kết thúc. Trước tòa án CS trong phiên xử phúc thẩm tháng 3 năm 2021, TNLT Trần Đức Thạch nói:

“tôi xác định phiên tòa này là những nốt nhạc cuối của bản hùng ca, bi tráng của cuộc đời tôi. Nó sẽ không kết thúc tại đây mà nó sẽ ngân nga mãi theo thời gian, theo dòng chảy lịch sử của người dân nước Việt, của những người yêu nước và hy sinh cho sự công chính.

Tôi rất tự hào vì được cùng anh chị em dân thân cho sự nghiệp dân chủ của Việt Nam và sự nghiệp chống Trung Quốc thao túng, xâm lược Việt Nam...”

Hiện nay tù nhân lương tâm Trần Đức Thạch bị giam cầm tại trại 5, huyện Thống Nhất, Thanh Hóa. Sức khỏe của ông càng ngày càng suy nhược do tuổi già và điều kiện giam cầm vô nhân đạo của lao tù cộng sản; tuy nhiên ý chí của ông vẫn luôn kiên trì. Bà Nguyễn Thị Chương, vợ nhà thơ Trần Đức Thạch thuật lời ông nói với bà khi bà cùng hai người thân đi thăm ông tại nhà tù ở huyện Yên Định, tỉnh Thanh Hóa: “Dù có 12 năm (tù) hay 20 năm (tù) hay không có ngày trở về, ông vẫn giữ nguyên ý chí của mình.”

NHÀ BÁO NGUYỄN TƯỜNG THỤY

Nhà báo Nguyễn Tường Thụy sinh năm 1952. Năm 20 tuổi ông gia nhập quân đội cộng sản Bắc Việt, và xuất ngũ 22 năm sau đó; tuy nhiên ông chưa bao giờ là đảng viên Đảng CSVN. Trong 22 năm phục vụ trong quân đội, ông có dịp va chạm với các đảng viên và guồng máy vô nhân tính của cộng sản nên ông đã thấu hiểu được sự lừa bịp gian trá của chế độ chính trị này.

Kinh nghiệm sống thực đó đã giúp ông có một thái độ dứt khoát khi bước vào cuộc chiến cho lý tưởng cho nhân phẩm và tình người.

Từ năm 2011, Nguyễn Tường Thụy tham gia nhiều hoạt động đấu tranh cho công bằng xã hội và chủ quyền đất nước; như các cuộc biểu tình chống Trung Quốc xâm lược, tuần hành bảo vệ cây xanh Hà Nội, cứu trợ nạn nhân thiên tai và người nghèo khổ, và lên tiếng cho dân oan. Ông là Phó Ban điều hành của “Hội Bầu Bí Tương Thân”, một tổ chức xã hội dân sự tương trợ của những tù nhân lương tâm và dân oan. Ông là thành viên của Hội Anh

Em Dân Chủ, một tổ chức xã hội dân sự có mục đích “xây dựng một xã hội dân chủ tiến bộ, công bằng và văn minh tại Việt Nam.”

Năm 2016 Nguyễn Tường Thụy làm đơn ứng cử Quốc hội khóa 14 với tư cách độc lập mặc dù trong đơn ứng cử ông khẳng định rằng: “Việc ứng cử vào Quốc hội không có nghĩa là tôi chấp nhận sự lãnh đạo của Đảng CSVN (thể hiện trong điều 4 Hiến pháp) cũng như những điều khoản bất cập khác.” Tuy nhiên chính quyền cộng sản, thông qua cơ chế hội nghị cử tri ở địa phương đã bác đơn ứng cử của ông.

Ngoài các hoạt động dân thân đa dạng đó, phương tiện đấu tranh chính của Nguyễn Tường Thụy là ngòi bút. Ông viết báo, viết blog và là chủ trang blog và trang Facebook mang tên ông với nhiều triệu lượt truy cập. Ông cũng là cộng tác viên của Đài Á châu Tự do (RFA).

Năm 2014, khi Hội Nhà báo Độc lập ra đời, Nguyễn Tường Thụy đảm nhiệm vai trò Phó Chủ tịch hội. Đây là một tổ chức xã hội dân sự chuyên biệt với mục đích “Phản ánh trung thực và sâu sắc những vấn đề nóng bỏng của xã hội và đất nước” và “Phản biện đối với những chính sách bất hợp lý của nhà nước liên quan đến quản lý xã hội và tự do báo chí.” Trong vai trò này, ông thu thập và trình bày các sự kiện tiêu cực trong xã hội được dư luận quần chúng quan tâm trong mọi lãnh vực từ chính trị, kinh tế, xã hội, và văn hóa...

Chỉ vì những nhận định khác với đường lối của Đảng CSVN, nhà báo Nguyễn Tường Thụy thường xuyên bị an ninh theo dõi, sách nhiễu, hăm dọa và nhiều lần bị hành hung. Công an cũng thường xuyên tìm đủ mọi cách để hạn chế sự đi lại của ông, không cho ông ra khỏi nhà để gặp gỡ các nhà hoạt động khác và đại diện của VP Cao ủy Nhân quyền Liên Hiệp Quốc. Nhiều lần ông bị bắt vào đồn cảnh sát, vào trại “Phục hồi nhân phẩm” ở Lộc Hà, hoặc trụ sở công an TP tại Số 6, Quang Trung, Hà Nội...

Ngày 23-5-2020, một toán công an chìm và nổi của TP Hà Nội bắt ngờ xông vào nhà ông, lục soát mọi vật dụng cá nhân và bắt ông đi.

Ngày 5-1-2021, chỉ sau nửa ngày nghị án, TAND TP Hồ Chí Minh đã tuyên nhà báo Phạm Chí Dũng 15 năm tù, nhà báo Nguyễn Tường Thụy và nhà báo Lê Hữu Minh Tuấn cùng mức án 11 năm tù. Ngoài án tù, cả ba người còn bị tuyên phạt ba năm quản chế. Tất cả ba người đều bị quy kết tội “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống phá Nhà nước Cộng hòa xã hội Chủ nghĩa Việt Nam” theo điều 117 Luật Hình sự VN.

Ở trong nhà tù, quản giáo trại giam có nói với ông Thụy là nếu nhận tội thì án có thể giảm xuống còn 7,8 năm. Tuy nhiên, ông luôn khẳng định mình vô tội, không yêu cầu giảm án. Khi được khuyến khích làm đơn xin xử phúc thẩm. Nguyễn Tường Thụy đã xé đơn khi bị buộc phải viết theo hướng dẫn của viên công an. Trong một bức thư gởi ra từ nhà tù, Ông viết: “Tôi bình thân nhất định không nhận tội để giảm án. Người ta chỉ sống có một lần. Nếu cho làm lại tôi vẫn làm như thế thôi.”

Hiện nay, Nguyễn Tường Thụy bị giam tại nhà tù An Phước, tỉnh Bình Dương. Sức khỏe của ông càng ngày càng suy giảm vì tuổi già và nhiều bệnh tật.

NHÀ HOẠT ĐỘNG LƯU VĂN VỊNH VÀ LIÊN MINH DÂN TỘC VIỆT NAM TỰ QUYẾT

Ông Lưu Văn Vịnh sinh năm 1967 tại Hải Dương, cư ngụ tại quận Tân Bình, Sài Gòn. Từ năm 2014, ông Vịnh bắt đầu tiếp xúc và họp mặt với các nhà hoạt động đối lập để thảo luận về các vấn đề nhân quyền và dân chủ. Ông tham gia các cuộc biểu tình chống Trung Quốc xâm lược, phản đối nhà máy Formosa gây ô nhiễm môi trường biển, và yểm trợ dân oan khiếu kiện đòi lại tài sản bị chính quyền cộng sản cưỡng chiếm.

Ngày 15-7-2016, ông Lưu Văn Vịnh đăng một bản thông báo trên Facebook cá nhân, tuyên bố thành lập tổ chức Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết với mục đích đòi hỏi “ĐCSVN phải trao trả lại

quyền dân tộc tự quyết cho toàn dân, để người dân có toàn quyền chọn lựa một thể chế chính trị mà mình muốn, bằng chính thật sự lá phiếu của mình, trong một thể chế tam quyền phân lập.”

Ngày 6-11-2016, Công an TP. Hồ Chí Minh bắt khẩn cấp ông Lưu Văn Vịnh và một thanh viên khác của Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết là ông Nguyễn Văn Đức Độ.

Ngày 5-10-2018, Tòa án nhân dân TP Hồ Chí Minh xét xử sơ thẩm các thành viên của tổ chức Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết gồm: Lưu Văn Vịnh, Nguyễn Quốc Hoàn, Nguyễn Văn Đức Độ, Từ Công Nghĩa và Phan Trung. Theo cáo trạng, ông Vịnh và các bạn đấu tranh của ông đã có hành vi tuyên truyền đả kích, bôi nhọ, xuyên tạc chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước, nhằm xóa bỏ vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. Sau phiên tòa chóng vánh chưa được một ngày, tất cả 5 bị cáo bị kết tội “hoạt động lật đổ chính quyền nhân dân” với những bản án nặng nề: Ông Lưu Văn Vịnh 15 năm tù giam, ông Nguyễn Quốc Hoàn 13 năm tù giam, ông Nguyễn Văn Đức Độ 11 năm tù giam, ông Từ Công Nghĩa 10 năm tù giam, và ông Phan Trung 8 năm giam. Cả 5 người còn bị phạt thêm mỗi người 3 năm quản chế.

Dù tay bị còng, cả 5 người đều vùng tay liên tục hô lớn “Đả đảo phiên tòa”, “Đả đảo phiên tòa bất công”, và “Đả đảo Cộng sản.”

Cả năm người đều phủ nhận các cáo buộc, khẳng định mình vô tội và kháng cáo, nhưng trong phiên tòa phúc thẩm ngày 18-3-2019 TAND TP Hồ Chí Minh giữ nguyên mức án.

Trong thời gian bị giam giữ để điều tra các thanh viên Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết bị đánh đập và tra tấn. Mãi cho đến ngày 12-11-2017, ông Lưu Văn Vịnh mới được phép gặp gia đình lần đầu tiên kể từ khi bị bắt vào tháng 11 năm trước.

Các tổ chức nhân quyền quốc tế đã kêu gọi Việt Nam hủy bỏ bản án và trả tự do các thành viên này ngay lập tức.

Tháng 4-2018, Nhóm Công tác Về Bắt giữ Tùy tiện của Liên Hiệp Quốc công bố ý kiến rằng “việc giam giữ bất hợp pháp một năm đối với nhà hoạt động Lưu Văn Vịnh ‘tạo ra các điều kiện có thể dẫn đến vi phạm Công ước chống tra tấn, và bản thân nó có thể cấu thành hành vi tra tấn hoặc đối xử tệ bạc.’”

Trước phiên tòa sơ thẩm, ông Phil Robertson, Phó Giám đốc Ban Á châu của Tổ chức Theo dõi Nhân quyền nói “Việt Nam nên bãi bỏ các cáo buộc có động cơ chính trị đối với năm nhà vận động ủng hộ dân chủ từ một nhóm chính trị thách thức sự độc tôn quyền lực của Đảng Cộng sản Việt Nam. Chính quyền nên thả họ ngay lập tức vô điều kiện.”

Dù thời gian tồn tại chưa đầy bốn tháng kể từ ngày công bố hoạt động, Liên minh Dân tộc Việt Nam Tự quyết đã chứng tỏ rằng quyền được tự do chọn lựa một thể chế chính trị mà mình muốn vẫn luôn là một khát vọng phổ quát của con người, đặc biệt là của người Việt Nam đang sống dưới ách độc tài chuyên chế cộng sản. Ông Lưu Văn Vịnh và các bạn của ông đã ý thức và hy sinh tranh đấu cho lý tưởng nhân quyền này cho dù phải chuốc lấy những năm tháng tù tội.

Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam được thành lập vào năm 1997, quy tụ một số cá nhân và đoàn thể dẫn thân trong lãnh vực tranh đấu và bảo vệ nhân quyền và tự do mà mọi người dân Việt Nam đều có quyền hưởng như đã được quy định trong Tuyên Ngôn Quốc Tế Nhân Quyền và các văn kiện quốc tế nhân quyền khác.

LIÊN LẠC

Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam
8971 Colchester Ave, Westminster, CA 92683
Tel.: (714) 657-9488
<https://www.vietnamhumanrights.net>
<https://www.facebook.com/mlnqvn>
Email: vnhrnet@vietnamhumanrights.net